

Doktori (PhD) értekezés

Thomázy Gabriella

2023.

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM

Hadtudományi Doktori Iskola

Thomázy Gabriella

**A nemzetközi migráció biztonságpolitikai kihívásai
Chilében a 21. század elején**

Doktori (PhD) értekezés

Témavezető:

.....

Dr. Szabó László István

Budapest, 2023.

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	7
1.1 A témaválasztás aktualitása és indoklása	7
1.2 A tudományos probléma megfogalmazása	9
1.2.1 Kutatási célok	9
1.2.2 Kutatási kérdések	10
1.2.3 Hipotézisek	10
1.3 A kutatás lehatárolása – A kutatás korlátai	12
1.4 A kutatás témájához köthető szakirodalom áttekintése	13
1.5 Az értekezés felépítése	16
2. MÓDSZERTAN	19
2.1 Stratégiai dokumentumok vizsgálata a tartalomelemzés kvalitatív és kvantitatív eszközeivel	20
2.2 Félig strukturált kvalitatív interjúk	26
2.3 Adatbázisok, indexek és statisztikák	30
2.4 Jogszabályok, rendeletek és egyéb dokumentumok elemzése	33
2.5 Esettanulmány	34
2.6 Összefoglalás	34
3. ELMÉLETI KERET	35
3.1 A biztonság és az ehhez kapcsolódó elméleti keret	35
3.1.1 Társadalmi biztonság	36
3.1.2 Biztonságiasítás és migráció	38
3.1.3 Összefoglalás	41
3.2 A migráció főbb alapfogalmai - Migrációs elméletek	42
3.2.1 A migrációhoz köthető főbb definíciók azonosítása	42
3.2.2 Migrációs elméletek – A migráció kapcsolathálózati megközelítése	47
3.2.3 Összefoglalás	50
3.3 Dél-Amerika regionális biztonsági szervezetei	51
3.3.1 Dél-Amerika regionális biztonsági komplexuma	51
3.3.2 Néhány biztonsági szervezet elemzése a régióban	53
3.3.2.1 Amerika Védelmi Minisztereinek Konferenciája	55
3.3.2.2 Dél-amerikai Védelmi Tanács	56
3.3.2.3 Fórum Dél-Amerika Haladásáért (PROSUR)	57
3.3.2.4 Amerikai Államok Szervezete (OAS)	58

3.3.2.5 Biztonsági együttműködések kiüresedése: van közös jövő?.....	59
3.3.3 Összefoglalás	61
3.4 Dél-Amerika regionális migrációs együttműködései	63
3.4.1 Dél-amerikai Migrációs Konferencia (CSM)	63
3.4.2 Mercosur Migrációs Fóruma (FEM).....	64
3.4.3 Andok Közösség (CAN)	65
3.4.4 Egyéb kezdeményezések.....	65
3.4.5 Összefoglalás	66
3.5 Összefoglalás	67
4. DÉL-AMERIKÁBAN ZAJLÓ MIGRÁCIÓS FOLYAMATOK – CHILE A „DÉLI-DÉLI” IRÁNYÚ MIGRÁCIÓS FOLYAMATOKBAN	68
4.1 A „déli-déli” irányú migráció	68
4.2 Chile és a vizsgált országok gazdasági-társadalmi mutatói.....	73
4.3 Chile és a vizsgált országok főbb migrációs tendenciái	75
4.3.1 Chile és a vizsgált országok migrációra vonatkozó adatai, különös tekintettel a venezuelai migrációra	75
4.3.2 A vizsgált országok menekültügyi eljárásai.....	79
4.3.3 Covid-19 pandémia, visszavándorlás és az irreguláris migránsok számának emelkedése	83
4.4 Következtetések.....	84
4.5 Összefoglalás	85
5. CHILE, MINT MIGRÁCIÓS CÉLORSZÁG	86
5.1 Chile: a biztonság társadalmi szektora	86
5.1.1 Társadalmi szektorhoz kapcsolódó dimenziók bemutatása	87
5.1.1.1 Társadalmi-gazdasági fejlődés	87
5.1.1.2 Identitás és kultúra	90
5.1.1.3 Társadalmi mozgalmak	91
5.1.1.4 Intézményrendszer	92
5.1.1.5 Nyugdíjrendszer	93
5.1.1.6 Oktatás.....	94
5.1.1.7 Egészségügyi rendszer	95
5.1.2 Változások a közelmúltban	96
5.1.3 Következtetések	98
5.1.4 Összefoglalás	99
5.2 A migráció intézményi háttere és megjelenése a biztonsági és védelmi stratégiákban	100
5.2.1 A migráció intézményi háttere Chilében	100
5.2.1.1 Bevándorlási Hivatal	100

5.2.1.2 PDI – Chilei Nyomozórendőrség: Migráció és Nemzetközi Rendőrség részlege	101
5.2.1.3 Külügyminisztérium Migrációs osztálya	101
5.2.1.4 Chilei Csendőrség – határvédelmi szerepe.....	102
5.2.1.5 Egyéb intézmények – civil szervezetek, egyház	102
5.2.1.6 Egyéb minisztériumok - migrációspolitikai tanács	103
5.2.2 A migráció megjelenése a chilei biztonsági és védelmi stratégiákban	104
5.2.3 Bevándorlási törvények.....	110
5.2.3.1 1975-ös bevándorlási törvény (Decreto Ley 1094, 1975).....	110
5.2.3.2 Az új bevándorlási törvény (Ley 21.325, 2021).....	113
5.2.4 A chilei katonaság szerepe a migrációs folyamatokban – Változások a közelmúltban	115
5.2.5 Következtetések	116
5.2.6 Összefoglalás	117
5.3 A Chilébe érkező bevándorlócsoportok bemutatása és összehasonlító elemzése	118
5.3.1 Főbb bevándorlócsoportok.....	118
5.3.1.1 Venezuelaiak	122
5.3.1.2 Peruiak és bolíviaiak	123
5.3.1.3 Haitiak	124
5.3.1.4 Kolumbiaiak	125
5.3.1.5 A bevándorlócsoportok összehasonlítása	126
5.3.1.6 Az alfejezetre vonatkozó következtetések	134
5.3.1.7 Az alfejezetre vonatkozó összegzés	134
5.3.2 Egyéb sajátosságok: a női migráció (esettanulmány)	135
5.3.2.1 A női migráció: háztartási alkalmazottak	136
5.3.2.2 A Chilébe érkező női migráció.....	137
5.3.2.3 Az alfejezetre vonatkozó következtetések	142
5.3.2.4 Az alfejezetre vonatkozó összefoglalás.....	142
5.3.3 Következtetések	143
5.3.4 Összefoglalás	145
5.4 A migráció biztonságiasítása Chilében.....	146
5.4.1 A bevándorlók integrációja.....	146
5.4.1.1 Migráns integrációs szakpolitikai index (MIPEX).....	146
5.4.1.2 Az integráció nehézségei – helyi sajátosságok	148
5.4.1.3 Külföldi orvosok Chilében (esettanulmány)	153
5.4.1.4 Az alfejezetre vonatkozó következtetések	158
5.4.1.5 Az alfejezetre vonatkozó összefoglalás.....	160
5.4.2 A haiti és a venezuelai migráció biztonsági aspektusai	161
5.4.2.1 A haitiak biztonságiasítása (esettanulmány)	161
5.4.2.2 A haiti migrációra épülő embercsempész-hálózat	165
5.4.2.3 A rendkívüli intézkedések következményei a venezuelaiakra és a haitiakra – főbb kritikák	167

5.4.2.4 Az alfejezetre vonatkozó következtetések	169
5.4.2.5 Az alfejezetre vonatkozó összefoglalás.....	170
5.4.3 A migráció megítélésének változása – migránsellenes tüntetések.....	171
5.4.3.1 Jogellenes határátlépések számának emelkedése (2016-2021).....	171
5.4.3.2 Embercsempészet az északi határszakaszon – szervezett bűnözői csoportok	173
5.4.3.3 Migránsellenes tüntetések	176
5.4.3.4 Jogellenes határátlépések 2022-ben - kitoloncolások	178
5.4.3.5 A bevándorlók fogadása – az intézményrendszer elégtelenségének néhány következménye.....	179
5.4.3.6 A migráció megítélésének a változása	180
5.4.3.7 Az alfejezetre vonatkozó következtetések	185
5.4.3.8 Az alfejezetre vonatkozó összefoglalás.....	186
5.4.4 Következtetések	187
5.4.5 Összefoglalás	188
5.5 Változások a közelmúltban.....	189
5.6 Összefoglalás	190
6. NEMZETKÖZI ÖSSZEHAJONLÍTÁS	191
6.1 Chile és néhány ország biztonsági/védelmi és migrációs stratégiáinak az összehasonlítása	191
6.1.1 A vizsgált országok stratégiai dokumentumainak összehasonlító elemzése	192
6.1.2 Stratégiák – Stratégiaalkotás (általános alapelvek).....	193
6.1.3 A kutatás eredményeinek az ismertetése	195
6.1.3.1 Stratégiai koncepciók összehasonlítása a tartalomelemzés kvalitatív eszközeivel	195
6.1.3.2 Stratégiai koncepciók összehasonlítása a tartalomelemzés kvantitatív eszközeivel	204
6.1.3.3 Változások a közelmúltban	207
6.1.4 Következtetések	209
6.1.5 Összefoglalás	210
6.2 A Covid-19 pandémia – A bevándorlók rendkívüli legalizálásának összehasonlítása	213
6.2.1 Covid-19 pandémia – A migránsok megjelenése a vizsgált országok intézményi struktúrájában.....	214
6.2.2 Rendkívüli legalizálási programok	219
6.2.3 A kutatás eredményeinek ismertetése	220
6.2.3.1 A vizsgált országok legalizációs programjai.....	221
6.2.3.2 A legalizációs programok pozitívumai	225
6.2.3.3 A legalizációs programok hiányosságai	227
6.2.4 Következtetések	230
6.2.5 Összefoglalás	232

6.3 Változások a közelmúltban: Új biztonsági kihívások a régióban – A regionális együttműködés lehetőségei.....	233
6.4 Összefoglalás	238
7. KÖVETKEZTETÉSEK	239
7.1 Az értekezés összegzése	239
7.2 A hipotézisek vizsgálatának eredménye.....	241
7.3 Új tudományos eredmények	244
7.4 Ajánlások – A kutatás eredményeinek gyakorlati felhasználhatósága – Új kutatási irányok	245
FELHASZNÁLT IRODALOM	248
Primer Források (adatbázisok, statisztikák).....	248
Primer Források (törvények, rendeletek).....	257
Szekunder Források (TV/Riport – Közösségi média)	263
Szekunder Források (szakirodalom).....	265
A szerző témával kapcsolatban megjelent publikációi.....	316
MELLÉKLETEK.....	318
1. Melléklet: Rövidítések jegyzéke	318
2. Melléklet: Ábrák jegyzéke.....	320
3. Melléklet: Táblázatok jegyzéke.....	322
4. Melléklet: Egyéb ábrák.....	324
4.1 Melléklet: A venezuelai migrációs válság 2015-2025 közötti időszakban, összehasonlítva a főbb migrációs krízisekkel	324
4.2 Melléklet: Benyújtott tartózkodási engedély iránti kérelmek 2005-2022 közötti időszakban.....	325
FÜGGELÉK	326
1. Függelék: A vizsgált országok üzleti potenciál indexe országonként	326
2. Függelék: A kutatási célok, kérdések, hipotézis és a módszerek összegzése.....	327
3. Függelék: Interjúkérdések	328
4. Függelék: Kódkönyvek.....	329
4.1 Függelék: Kódkönyv I. Chilei biztonsági és védelmi stratégiák (longitudinális vizsgálat).....	329
4.2 Függelék: Kódkönyv II. 6 ország biztonsági/védelmi és migrációs stratégiáinak az összehasonlítása (keresztmetszeti vizsgálat).....	332

1. BEVEZETÉS

1.1 A témaválasztás aktualitása és indoklása

A nemzetközi kutatások rendszerint a Dél-Amerikából Európába és az Amerikai Egyesült Államokba irányuló migrációra koncentrálnak. Ritkán hallunk arról, hogy mi is történik Dél-Amerikán belül. Chile a Dél-Amerikában élők egyik fő migrációs célpontjává vált az elmúlt évtizedben, egyrészt a 2008-as gazdasági válság, másrészt az Amerikai Egyesült Államok szigorodó bevándorlási politikája az intraregionális, vagyis az úgynevezett „déli-déli” irányú migráció emelkedését okozta a régióban. Jelenleg közel 11 millióra tehető a Dél-Amerikában tartózkodó migránsok száma (IOM 2022/6: 2; Pólyi, 2015). Azok az országok, amelyek a régióban elsősorban a kivándorlás problémájával küzdöttek (Ecuador, Kolumbia, Peru) most tranzit-, illetve befogadó országokká váltak. A régióban zajló 21. századi migrációra leginkább a női migráció volt jellemző, majd a venezuelai migrációs krízis Chilét, valamint a többi érintett országot (Ecuador, Kolumbia, Peru) is megoldatlan problémák elé állította (Stefoni, 2002; Gissi Barbieri – Martínez, 2018; Koechlin et al., 2018.; Sáez Aliaga, 2021). A venezuelai kivándorlás komoly kihívást jelent, hiszen 2022-ben már 5 millió venezuelai kivándorló tartózkodott a régióban, az előzetes becslések szerint számuk 2023-ban meghaladhatja a 7 millió főt, megelőzve a szíriai kivándorlókat, viszont az erre fordított nemzetközi támogatás összege rendkívül alacsony (OEA, 2021; RMRP, 2022).

Chile sok bevándorlót és befektetőt vonz, hiszen Dél-Amerikában az egyik legjobb gazdasági mutatókkal rendelkezik. Már a 21. század elejétől kezdett kedvelt célponttá válni, ekkor még a szomszédos országokból érkeztek a migránsok, majd egyre többen választották Chilét más bevándorlók is, elsősorban Latin-Amerikából, jobb életkörülményeket keresve (Bravo Acevedo, 2018; Rojas Pendemonte – Koechlin, 2017; Thomázy, 2020c). A migrációs folyamatok a 2010-es években gyorsultak fel, a 19 milliós országba 5 év alatt több mint 1,2 millió bevándorló érkezett, így a migránsok száma 1,65 millióra emelkedett. Ez a lakosság 8,6%-át jelenti és az egyik legmagasabb a régióban (Thomázy, 2022b).

A migráció jelensége elsősorban társadalmi és humanitárius kérdés a régióban, viszont a térségben a nemzetközi migráció egyre inkább biztonsági problémává válik, hiszen olyan nagy tömegben érkeznek a migránsok, hogy sem Chile, sem a többi érintett ország (Ecuador, Kolumbia, Peru) a normális politikai keretek között nem tudja fogadni a bevándorlókat (Baeza

Freer – Wehner, 2018; Tálás, 2018). 2018-ban Chilében az irreguláris bevándorlók számát 300 ezerre becsülték, a Covid-19 pandémia ismét jelentős irreguláris migrációt eredményezett az országban. Az 1975-ben készült bevándorlási törvény, az ehhez kapcsolódó rendeletek nem tudták enyhíteni a migrációs nyomást és az adminisztratív terheket. Chilére, valamint a régió országaira nem jellemző a migráció biztonsági fókuszú szemlélete a migrációval kapcsolatban, továbbá hiányzik a regionális összefogás (Thomázy, 2022b; Thomázy, 2021).

A téma aktualitását a „déli-déli” irányú migráció új kutatási lehetőségei teremtik meg, hiszen nagy tömegű migráció zajlik Dél-Amerikában, akár több országon keresztül. A régióon belül a migránsok többsége a spanyol nyelvet beszéli és keresztény vallású, ennek ellenére egyre inkább előkerülnek a kulturális különbségek, a diszkrimináció, valamint a xenofóbia. Megjelentek továbbá az emberkereskedelemmel foglalkozó szervezett bűnözői csoportok, illetve az illegális foglalkoztatók, akik kihasználják a bevándorlók kiszolgáltatott helyzetét.

A témával kapcsolatban elengedhetetlen megemlítenem személyes kötődésemet, hiszen csaknem 10 évig éltem Chilében. Az első tartózkodási engedélyemet nyolc hónapos várakozás után 2010-ben kaptam meg, amely már jelezte, hogy a Bevándorlási Hivatal egyre nehezebben látja el a feladatát. A letelepedési engedélyemet pedig 17 hónapos ügyintézés után vehettem át. A 1,5 éves várakozás során negyedévente meg kellett jelennem a Bevándorlási Hivatalban, ahol rendszerint órákig álltam sorban a többi bevándorlóval, miközben velük beszélgettem. A hosszadalmas ügyintézés ideje alatt a chilei Pápai Katolikus Egyetemen végeztem egy posztgraduális képzést, valamint chilei munkajogot is tanultam. Így a „helyi” végzettségemnek köszönhetően később sikerült elhelyezkednem egy nemzetközi cégnél, mint latin-amerikai humán erőforrás vezető. A munkám miatt a régió számos országában jártam, valamint a külföldiek, elsősorban a képzett venezuelaiak foglalkoztatásának nehézségeivel szembesültem. 2017-ben már a legnagyobb migrációs nyomás idején kellett a letelepedési engedélyemet megújítani, amelynek során a chilei intézményrendszer összeomlása már egyértelműen azonosítható volt.

Személyes tapasztalatomtól függetlenül fontosnak tartottam, hogy Chilében terepkutatást végezzek. Így 2021 végén, 2022 elején 2,5 hónapig Chilében tartózkodtam, épp a chilei elnökválasztások idején, ahol megfigyelhettem a migrációval kapcsolatban az országban bekövetkező változásokat, valamint interjúkat készítettem a téma szakértőivel.

1.2 A tudományos probléma megfogalmazása

Az előzőekben leírtak alapján azonosítható Chile kiemelkedő helyzete a régióban, amelynek során az intraregionális migráció célországává vált. A téma vizsgálatához meghatároztam a kutatás elméleti keretét, amelynek részletes bemutatása a 3. fejezetben található.

A kutatás elméleti keretének a biztonság konstruktivista megközelítését, a Buzan, Wæver, és de Wilde nevéhez köthető szektorális biztonságelméletet (koppenhágai iskola) választottam, ezen belül a társadalmi szektort, valamint az elmülethez szorosán kötődő biztonságiasítás folyamatát. A kutatás során a biztonságpolitikai kihívások elemzése mellett a migrációs elméletekre és azok megjelenésére is fókuszálok. A Chilébe érkező bevándorlásnak a modern migrációs elméletek közül elsősorban a kapcsolathálózati megközelítés (Migration Network Theory) adhat elemzési keretet. A fentiek alapján a következőkben a kutatási célok, kérdések és a hipotézisek kerülnek bemutatásra.¹

1.2.1 Kutatási célok

Az értekezés keretében megvalósult kutatás fő céljait a következőképpen lehet összefoglalni:

C1: Chile felkészültségének elemzése az országba érkező migrációval kapcsolatban.

C2: A biztonsági kihívások azonosítása és elemzése a koppenhágai iskola társadalmi szektora alapján.

C3: A koppenhágai iskola által megfogalmazott biztonságiasítás folyamatának feltárása a Chilébe érkező migrációval kapcsolatban.

C4: A modern migrációs elméletek közül a kapcsolathálózati megközelítés (Migration Network Theory) megjelenésének elemzése Chilében.

C5: Chile és a venezuelai migrációval leginkább érintett dél-amerikai országok (Ecuador, Kolumbia, Peru), valamint az egykori gyarmatosítók (Portugália és Spanyolország) stratégiai koncepcióinak (biztonsági-védelmi/migrációs) az összehasonlítása, különös tekintettel a migrációval kapcsolatos szempontokra.

¹ A kutatási célokat, a kérdéseket, a hipotéziseket, valamint a kutatási módszereket összegző ábrát a 2. Függelék tartalmazza (46. ábra).

Az értekezés a fenti célok elérésén túl hozzá kíván járulni:

- Chile, mint migrációs célország biztonsági kihívásainak átfogó feltárásához és bemutatásához.
- A régóban zajló migrációs folyamatok biztonságpolitikai tényezőinek, valamint az ezzel kapcsolatos tudományos és társadalmi diskurzus elemzéséhez és feltárásához.
- Dél-Amerika biztonsági és migrációs együttműködéseinek a bemutatásához, ezzel kapcsolatban javaslatok megfogalmazásához.

1.2.2 Kutatási kérdések

Az előzőekben meghatározott kutatási célok alapján a következő kutatási kérdéseket fogalmazom meg:

K1: Mi jellemző Chile felkészültségére a tömeges migrációval kapcsolatban?

K2: Helytálló-e a koppenhágai iskola társadalmi szektora, mint elemzési keret a Chilébe érkező migráció vizsgálatához?

K3: Hogyan valósul meg a migráció biztonságiasításának a folyamata Chilében?

K4: Mennyire helytálló a modern migrációs elméletek közül a kapcsolathálózati megközelítés (Migration Network Theory) a Chilébe érkező bevándorlás elemzéséhez?

K5: Chile és néhány ország (Ecuador, Kolumbia Peru, valamint Portugália és Spanyolország) stratégiai koncepciói megfelelnek-e a stratégiaalkotás alapkövetelményeinek, valamint milyen hasonlóságok fedezhetők fel a migrációhoz köthetően?

1.2.3 Hipotézisek

Az ismertett tudományos problémák, a kutatás célját és a kutatási kérdéseket figyelembevéve, illetve ezekkel összhangban öt hipotézist fogalmazok meg.

Az első hipotézis: Chile migrációval kapcsolatos politikáját alapvetően a bevándorlók befogadása, a migráció humánbiztonsági, társadalmi és humanitárius szempontú megközelítése jellemzi. A Chilébe 5 év alatt több mint 1,2 millió bevándorló érkezése biztonsági kihívásokkal

járt, megterhelte az országot és annak intézményrendszerét. Ennek alapján az első hipotézist a következőképpen fogalmazom meg:

H1: A chilei kormányzat, az adminisztráció nem volt felkészülve, és későn reagált a tömeges migrációra, valamint az ezzel kapcsolatos biztonsági kihívásokra.

A második hipotézis: A koppenhágai iskola szektorális biztonságelmélete öt fő szektort különböztet meg: a katonai, politikai, gazdasági, társadalmi és környezeti szektorokat. Ezek közül a társadalmi szektor képezi az elemzés tárgyát, hiszen a migráció során a fenyegetés tárgya lehet az identitás, a kultúra, a vallás, vagy akár a nyelv is. Chile társadalma meglehetősen zárt, elsősorban a természetes határok (Andok és az Atacama-sivatag) és az évszázados elkülönülés miatt. Az országba elsősorban európai bevándorlók érkeztek a 19-20. század során, valamint alacsony az indián kisebbség aránya. A 21. századi migrációs folyamatok során Chile migrációs célországgá vált. A helyi társadalom néhány év alatt a tömeges migrációval szembesült. A migrációs folyamatok biztonsági fókuszú tanulmányozása, valamint a chileiek bevándorlókhoz fűződő viszonyának feltárása segít megérteni a Dél-Amerikában zajló migrációs folyamatokat. Feltételezhető, hogy erre a koppenhágai iskola társadalmi szektora a legalkalmasabb. A második hipotézisem a következő:

H2: A koppenhágai iskola által megfogalmazott társadalmi szektor alapvetően helytálló a Chilébe érkező migráció elemzéséhez.

A harmadik hipotézis: A koppenhágai iskolához kötődő biztonságiasítás tipikusan felülről lefelé irányuló (*top-down*) folyamat, bár a szerzők nem zárják ki, hogy alulról (*bottom-up*) is indulhat a biztonságiasítás (Buzan et al., 1998: 31; 3.1.2 alfejezet). Abban az esetben, ha a kormány nincs felkészülve és nem reagál időben a migrációra, akkor maga a társadalom is kezdeményezheti azt. A harmadik hipotézis a következőképpen fogalmazható meg:

H3: A migráció biztonságiasításának folyamata a társadalom felől indul Chilében.

A negyedik hipotézis: Gyakori jelenség, hogy a migránsok kapcsolati háló segítségével vándorolnak és választják ki a célországot. Chile kedvező gazdasági helyzetének köszönhetően a környező országokhoz képest magasabb kereseti lehetőséget nyújt, így vonzerőt jelent a migráció alanyainak. Chile 1975-ben íródott bevándorlási törvénye – elsősorban a tartózkodási engedélyek típusai – elősegítheti a kapcsolati háló működését, ugyanakkor az országok közelsége, a közös nyelv csökkentheti ennek jelentőségét. Ennek alapján a negyedik hipotézisben a következőt feltételezem:

H4: A migrációval kapcsolatban a modern migrációs elméletek közül a migráció kapcsolathálózati megközelítése (Migration Network Theory) alkalmas a Chilébe érkező migráció leírására.

Az ötödik hipotézis: A régióban Chile elsőként alkotta meg biztonsági és védelmi stratégiáját 1997-ben, majd ezt követte a többi dél-amerikai ország is a kétezres években. A közös kulturális gyökerek miatt Portugália és Spanyolország fontos támpont lehet a dél-amerikai országok számára a stratégiai koncepciók kialakítása során, mivel a dél-amerikai országokban nem volt a stratégiaalkotásnak hagyománya. A stratégiai koncepciók (biztonsági-védelmi/migrációs) összehasonlításával, a „jó gyakorlatok”, illetve a stratégiák hiányosságainak feltárásával azonosítható egy-egy ország felkészültsége a régió olyan biztonsági kihívásaira, mint amilyen a migráció. Az ötödik hipotézisem a következő:

H5: Chile és a régió országai (Kolumbia, Ecuador, Peru), valamint a két európai ország (Portugália és Spanyolország) stratégiai koncepciói általánosságban megfelelnek a stratégiaalkotás alapkövetelményeinek, továbbá a migrációs szempontrendszerüket tekintve azonosíthatók közös alapelvek és hasonlóságok.

1.3 A kutatás lehatárolása – A kutatás korlátai

Az értekezés témája interdiszciplináris jellegű, a tudományterület szempontjából a társadalomtudományhoz tartozik, ezen belül négy fontos tudományág határozható meg: a) szociológia, b) hadtudomány, c) a biztonságpolitika területe, valamint a határokon átnyúló nemzetközi összefogás miatt elengedhetetlen d) a nemzetközi tanulmányokra is kitérni. Az értekezésnek nem témája a gazdasági, közigazgatási és jogi kérdések mélyebb vizsgálata, bár a kutatás részben érintett néhány ide vonatkozó témát, úgymint a migráció intézményrendszere, a bevándorlási törvények, vagy a bevándorlók rendkívüli legalizációs programjai.

Az értekezés időbeli lehatárolásához egy olyan időpontot határoztam meg, amely a migrációs folyamatokat tekintve jelentős volt és jól körülhatárolható. A kutatás témája 2005-től vizsgálja a Chilébe érkező migrációt. A kezdőév kiválasztása több tényezőre vezethető vissza. Egyrészt 2005-ben a Pinochet utáni diktatúra demokratikus átmentének 15 éves évfordulója volt. A bekövetkezett gazdasági és társadalmi változások vonzóvá tették az országot. A migráció emelkedésének a jelei ehhez az időponthoz köthető. A 2002-es népszámlálás 195 300 főben

határozta meg az országban tartózkodó külföldiek számát 2005-re 100 ezer fővel emelkedett a számuk (Thomázy, 2020c: 411). Az adatok elérhetősége szempontjából 2005 szintén fordulópontot jelent, hiszen ettől az évtől a Bevándorlási Hivatal közzétette honlapján a tartózkodási és letelepedési engedélyekre vonatkozó részletes, letölthető adatbázisát. Ezzel egy időben az irreguláris migránsok feltételezett magas száma legalizációs program meghirdetését tette szükségessé, amelyre a 2005-ben megválasztott, és 2006 márciusában hivatalba lépett első női elnök Michelle Bachelet kormányzása alatt került sor. A legalizációs programra 3 hónap alatt több mint 50 ezer kérvényt nyújtottak be, elsősorban peruiak, bolíviaiak, valamint ecuadoriak (Orjuela, 2018: 208). Ennek alapján a téma vizsgálatát illetően mérföldkőnek tekintem a 2005-ös évet.

A kutatás 2022. év végén zárult le, illetve a 2023 első felében bekövetkező, a téma szempontjából lényeges változások, az ide vonatkozó adatok kiegészítő fejezetként szerepelnek az értekezésben. Az értekezés lezárására 2023. augusztus 1-én került sor. Így a 2023 közepén megjelenő 2022. évi időszakra vonatkozó statisztikai adatokat is be tudtam építeni az értekezésbe.

A tudományterületi és időbeli lehatároláson túl ki kell térni a kutatás korlátaira is. A téma egy része aktuálpolitikára épül, így csak a téma szempontjából fontos tényezőkre, illetve változásokra térek ki. A kutatás ideje alatt kormányváltás, egy baloldali fordulat is bekövetkezett az országban. Az új elnök Gabriel Boric 2022 márciusában kezdte meg a kormányzást, alapvetően különböző szemléletet képvisel a migrációval kapcsolatban az előző elnökhöz, Sebastián Piñerához képest. A Covid-19 alatt több adatbázis aktualizálása késett, ezért gyakran eltérés mutatkozik az adatok frissességét illetően. Emellett Chile az átláthatóság jegyében nyílt elérhetőségű adatbázisokat tesz közzé, így gyakran az adatok túlkínálatával kellett szembesülnöm. Ezért fontos volt lehatárolni azokat a forrásokat, amelyek valóban a kutatás témáját szolgálják.

1.4 A kutatás témájához köthető szakirodalom áttekintése

A dél-amerikai migrációs folyamatokra, valamint a Chilébe érkező bevándorlóakra fókuszáló társadalomtudományi, azon belül biztonságpolitikai és hadtudományi átfogó kutatások, publikációk rendkívül korlátozottan állnak rendelkezésre. A szakirodalommal kapcsolatban elsődleges szempont volt, hogy külföldi, továbbá dél-amerikai szerzők műveire támaszkodjak,

valamint a hazai kutatók munkáját is figyelembe vegyem. Ennek alapján, elsősorban spanyol, angol, valamint magyar és portugál nyelvű szakirodalmat használtam az értekezés elkészítéséhez. A témaválasztás aktualitása miatt a felhasznált irodalom túlnyomórészt a közelmúltban íródott.

A módszertani fejezet elkészítéséhez olyan szerzőket fontos kiemelni, mint Earl Babbie, Klaus Krippendorff, vagy a hazai szerzők közül Jakab András, Sebők Miklós vagy Sántha Kálmán tanulmányait. Az elméleti keret széles szakirodalomra épít. A fejezet legfontosabb külföldi szerzői: Hein de Haas és kollégáinak *The Age of Migration* könyve, Buzan, Wæver és de Wide, valamint Douglas Massey, Didier Bigo és Pierre Bourdieu művei. A hazai szerzők közül elsősorban a migráció témájához Gödri Irén, Hautzinger Zoltán, Huzdik Katalin, Sík Endre és Tóth Péter írásai jelentettek alapot. A biztonsági tanulmányokkal kapcsolatban elsősorban Gazdag Ferenc és Remek Éva *A biztonsági tanulmányok alapjai* című könyve, Marton Péter több műve, valamint Puskás Anna és Varga Márton disszertációja segítettek a fejezet elkészítésében.

A migrációs folyamatokat bemutató 4. és 5. fejezet számos adatbázis és statisztika felhasználásával készült. A kutatási téma feldolgozásához ugyanakkor nélkülözhetetlenek voltak a dél-amerikai szerzők kutatási eredményeinek tanulmányozása. Közülük kiemelném a személyesen is ismert Nicolás Gissit és Guillermo Bravo Acevedo publikációit. Carolina Stefoni munkái fontos támpontot jelentettek az értekezés elkészítése során, aki úttörő szerepet játszott a Chilébe érkező migráció kutatásában. Ő volt az első kutató, aki a perui nők chilei munkavállalásáról írt 2002-ben. Fontos kiemelni továbbá Nicolás Rojas Pedemontét, aki a haiti migráció kutatója. Nem csak Chilében, hanem Dél-Amerikában is elismert, számos tanulmány és könyv szerzője.

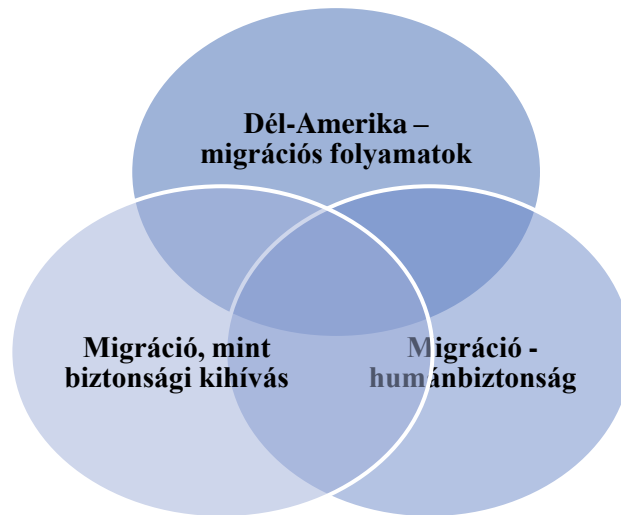
A magyar kutatók közül kiemelném a latin-amerikai migráció kutatóit, akik elsősorban történelmi szempontú megközelítéssel vizsgálják a témát. Ide sorolható Jancsó Katalin, Szenté-Varga Mónika, továbbá a dél-amerikai diaszpóra kutatásával foglalkozó Gázsó Dániel és Thomázy Tímea. Az említett szerzők közül Jancsó Katalin *Aranycseppek* című könyve, a migrációs folyamatok történelmi áttekintéséhez rendkívül hasznos volt. Soltész Béla a latin-amerikai kivándorlással kapcsolatos disszertációja, valamint aktuálpolitikával foglalkozó publikációi támpontot nyújtottak az értekezés elkészítése során. Fischer Ferenc Chilével, Deák Máté a térség geopolitikai konfliktusaival, valamint Nagy Sándor Gyula Venezuelával foglalkozó írásait használtam az értekezés elkészítéséhez. Fontos megemlíteni továbbá Pólyi

Csabát, akinek 2008 után készült tanulmányaiban már megjelent a Dél-Amerikán belüli migrációs folyamatok emelkedő tendenciája.

A nemzetközi összehasonlításról szóló 6. fejezet elkészítéséhez elsősorban jogszabályi háttér áttekintésére volt szükség, továbbá a nemzetközi adatok elemzésére. Összesen nyolc országot vizsgáltam a fejezetben, így minden országból a téma releváns szakirodalmát kellett feldolgoznom. A legfontosabb szerzőket említve Soledad Álvarez Velasco az Ecuadorba érkező bevándorlókról, Carina Trabalón a haitiakról, míg Ana López-Sala a spanyolországi irreguláris migránsokról szóló publikációit használtam a fejezet elkészítéséhez. Az európai szerzők közül a stratégiák elemzéséhez a portugál João Estevens és Csiki Varga Tamás írásait emelném ki.

A migráció témájához kapcsolódóan szeretnék kiemelni néhány szerzőt: a venezuelai migráció humánbiztonsági kérdéseivel foglalkozik América Guevara Parra, a Nemzeti Közszerzői Egyetem Hadtudományi Doktori iskola doktorandusza. A női migrációval, a velük kapcsolatos humánbiztonsági kérdésekkel, valamint a migránsokat érő diszkrimináció kutatói Juan Fernández Labbé, Vivian Díaz Allendes, Larritz Lexartza, Irma Arriagada, valamint Marcela Moreno. Az értekezés megírásához a téma újszerűsége miatt nélkülözhetetlen volt a chilei, valamint a többi vizsgált ország helyi médiájának rendszeres figyelése (sajtó, televízió, közösségi média), valamint nemzetközi szervezetek elemzéseinek és riportjainak a feldolgozása.

A felhasznált irodalom alapján összességében megállapítható, hogy a migrációt biztonsági aspektusból megközelítő kutatások és publikációk elsősorban európai szerzőktől származnak. A magyar szerzők munkái európai fókusszal íródtak. Ide sorolható Hautzinger Zoltán, Szabó A. Ferenc, Tóth Péter vagy Felegyi Júlia is, aki 2023-ban védte meg értekezését a Nemzeti Közszerzői Egyetemen. A dél-amerikai szerzők a migrációt alapvetően nem kezelik biztonsági kihívásként. A kutatások a bevándorlók jogaira, humánbiztonsági kérdésekre, a diszkriminációra és a migránsok gazdasági problémáira fókuszálnak, ide sorolható a SJM – Chilei Migrációkutató Intézet munkatársainak kutatásai is. A 1. ábra a szakirodalmak kapcsolódását mutatja, a három téma egyrészt földrajzi lehatárolást is jelent Európa és Dél-Amerika vonatkozásában. A saját kutatási területemet, így az értekezés fókuszát a 1. ábrán jelzett főbb témák metszéspontjai jelentik.

1. ábra: A szakirodalmak kapcsolódása. Forrás: saját szerkesztés

Jaime Baeza Freer és Leslie E. Wehner chilei kutatók, akik Chile biztonsági kihívásait elemezték szintén felhívták a figyelmet arra, hogy a migrációval kapcsolatban hiányzik a biztonsági fókuszú szemlélet a régióban. A kutatások elsősorban a Dél-Amerikából való kivándorlással foglalkoznak. A Dél-Amerikán belüli migrációs folyamatok vizsgálata újkeletű jelenség, de elsősorban humanitárius, társadalmi fókuszú, és nem tartozik a biztonsági tanulmányok területéhez. Ennek alapján megállapítható, hogy a Chilébe irányuló migráció és az ezzel kapcsolatos biztonsági kihívások új témát jelent nemcsak a magyar, hanem a külföldi szakirodalomban is. Az értekezés még egy új kutatási területet is érint, mégpedig a dél-amerikai és a dél-európai országok összehasonlítását a migrációval kapcsolatban.

1.5 Az értekezés felépítése

Az értekezés hét fő fejezetből, valamint további alfejezetekből áll. Minden fejezet és alfejezet összefoglalással zárul, az első bevezető és a harmadik elméleti keretet bemutató fejezeten kívül, a kutatásra épülő fejezetek következtetéseket is tartalmaznak. A témában számos publikációm jelent meg, ezek egy részét felhasználtam az értekezés írása során, ezt minden fejezet elején lábjegyzetben jeleztem.

A bevezető rész tartalmazza a témaválasztás indoklását és aktualitását, valamint a tudományos probléma megfogalmazását. Ezt követi a kutatási célok, kérdések és a hipotézisek meghatározása, erről összefoglaló táblázat is készült, amely a 3. Függelékben található. A

fejezet a kutatás témájához köthető szakirodalom áttekintésével folytatódik, amely kitér az értekezés szempontjából a legfontosabb szerzőkre, kiemelve a fontosabb kutatási irányokat. Az első fejezet végén a kutatási terület lehatárolását mutatom be, hiszen az értekezés multidiszciplináris jellegű, továbbá az időbeli lehatárolást is ebben az alfejezetben határozom meg, valamint kitérek a kutatás korlátaira is.

A 2. fejezet tartalmazza a kutatás módszereit. A kutatás jellegéből adódóan indokolt volt külön fejezetben, és nem a bevezető részben bemutatni az alkalmazott módszereket. A vegyes kutatási módszert tartalmazó fejezet kiemeli többek között a Maxqda Analytics Pro szoftvert, amit a stratégiai dokumentumok tartalomelemzésénél, valamint a félig strukturált kvalitatív interjúk elemzésénél használtam. A módszertani fejezet tartalmazza továbbá a legfontosabb adatbázisokat, indexeket, valamint a statisztikák rövid ismertetését.

A 3. fejezet az értekezés elméleti kerete, amely 5 részre tagolódik. Az első alfejezet (3.1) az értekezés két elméleti keretét tartalmazza, a koppenhágai iskolához kötődő társadalmi biztonságot, valamint a biztonságiasítás (securitization) koncepcióját és annak kapcsolódását a migrációhoz. A második alfejezet (3.2) azokat a migrációhoz kapcsolódó alapfogalmakat határozza meg, amit az értekezés használ, továbbá bemutatja a legfontosabb migrációs elméleteket, valamint részletesen elemzi az értekezés elméleti keretét képező kapcsolathálózati elméletet. A 3.3 alfejezet Dél-Amerika regionális biztonsági komplexumát elemzi, valamint annak kritikáját mutatja be, továbbá Dél-Amerika regionális biztonsági szervezeteinek működését és értékelését tartalmazza. Ennek alapján határozható meg Dél-Amerika, ezen belül Chile biztonsági helyzete, valamint a regionális együttműködések jelenlegi állapota. Emellett indokolt volt Dél-Amerika migrációra fókuszáló kormányközi együttműködéseinek bemutatása, amit a 3.4 alfejezet tartalmaz. Így a két utóbbi alfejezet alapján azonosíthatók azok a kihívások, amelyek az együttműködések és a kormányközi szervek működését meghatározzák és hatással vannak a Chilébe érkező migrációra, valamint a régiót érintő venezuelai migrációs nyomásra.

Az értekezés témája Chile, mégis fontosnak tartottam egy rövid fejezetben kitérni (4. fejezet) a Dél-Amerikán belül zajló migrációs folyamatokra, illetve bevezetem a „déli-déli” irányú migráció kifejezést is. Ezzel Chile régiós kontextusba kerül, továbbá azonosíthatóak azok a tényezők, amelyek alapján Chile kiemelkedik a régió országai közül, és vonzóvá teszik a migráció alanyai számára.

Az 5. fejezet az értekezés leghosszabb fő fejezete, amely Chilét, mint migrációs célországot mutatja be. A fejezet öt fő részből áll. Az 5.1 alfejezet Chilét, mint a biztonság társadalmi

szektorát elemzi 7 dimenzió alapján. Ezt követi az 5.2 alfejezet, amely Chile felkészültségét tárja fel a migrációs nyomással kapcsolatban. Először a migráció intézményi hátterét, a bevándorlási törvényeket mutatja be, majd a migráció megjelenését vizsgálja Chile öt biztonsági/védelmi stratégiájában. Az alfejezet kitér a chilei katonaság szerepére is a migrációs folyamatokban. Az 5.3 alfejezet a Chilébe érkező bevándorlócsoportokat mutatja be, illetve hasonlítja össze. Az 5.4 alfejezet a migráció biztonságiasításának chilei sajátosságait elemzi, végül a fejezet a közelmúlt legfontosabb változásaival zárul.

A 6. fejezet nemzetközi összehasonlítást tartalmaz, amely Chilét egyrészt régiós, másrészt részben európai kontextusba is helyezi. A fejezet három alfejezetből áll. A 6.1 hat ország stratégiai koncepcióit hasonlítja össze, a 6.2 a Covid-19 következtében szükségessé vált rendkívüli legalizációs programokat elemzi nyolc ország intézkedései alapján, végül a 6.3 alfejezet a közelmúlt változásaival, az új biztonsági kihívásokkal zárul.

Az utolsó fejezet a következtetéseket, valamint a hipotézisek vizsgálatának az eredményét, továbbá az új tudományos eredményeket mutatja be, valamint javaslatokat fogalmaz meg a további kutatási irányok gyakorlati és szakpolitikai felhasználhatóságára.

2. MÓDSZERTAN

A fejezet célja a kutatás során alkalmazott módszerek bemutatása, továbbá az elemzés kitér az egyes alkalmazott módszerek pozitívumaira és korlátaira is. A kutatás célját figyelembe véve a szakirodalom tanulmányozása után részletes kutatási terv készült, ennek alapján határoztam meg a kutatási problémát, a kutatás céljait, a kutatási kérdéseket, valamint a hipotéziseket. A kutatás következő lépése a kutatáshoz kapcsolódó fogalmak konceptualizálása, úgymint a migráció, a biztonság, biztonság és migráció kapcsolata, biztonságiasítás stb. (lásd 3. fejezet). A konceptualizálás után az operacionalizálásra került sor, valamint meghatározásra kerültek azok a módszerek, amelyekkel a kutatás célját figyelembevéve mérhetőek a konceptualizálás során meghatározott fogalmak (Babbie, 2008: 137–169; Fedor – Huszti, 2016: 17–18). A kutatás megbízhatóságát és érvényességét szem előtt tartva többféle módszer kiválasztására került sor. A kutatás alapvetően vegyes módszerre² támaszkodik, így az egyes módszerek hiányosságai „kiigazíthatók”. Az alkalmazott kutatási módszerek összefoglalását a következő táblázat tartalmazza.

Főbb kutatási módszerek	Típusa (kvalitatív /kvantitatív)	Forrás	Megjegyzés
Stratégiai dokumentumok (keresztmetszeti vizsgálat)	Tartalomelemzés kvalitatív és kvantitatív eszközökkel	Primer	6 ország 6 stratégiai dokumentuma (Maxqda Analytics Pro).
Stratégiai dokumentumok (longitudinális vizsgálat)	Tartalomelemzés kvalitatív eszközökkel	Primer	Chile 5 biztonsági és védelmi stratégiája 1997-2020. (Maxqda Analytics Pro).
Interjúk	Kvalitatív	Primer	11 félig strukturált kvalitatív interjú (Maxqda Analytics Pro).
Jogszabályok, egyéb dokumentumok elemzése	Kvalitatív	Primer	
Adatbázisok, indexek és statisztikák	Kvantitatív	Primer, szekunder	Meglévő statisztikák elemzése, az adatbázisok alapján saját statisztika készítése.
Esettanulmány	Kvalitatív	Primer	1. esettanulmány: női bevándorlók, 2. esettanulmány: „presztízs foglalkozás” bevándorló orvosok, 3. a haitiak biztonságiasítása.

1. táblázat: Főbb kutatási módszerek összefoglalása. Forrás: saját szerkesztés

² A kutatás vegyes módszere alatt adatbázisok, statisztikák, interjúk, valamint a tartalomelemzés használatának kvantitatív és kvalitatív eszközeit értem (Bryman, 2006; Creswell et al., 2018; Neulinger, 2016).

2.1 Stratégiai dokumentumok vizsgálata a tartalomelemzés kvalitatív és kvantitatív eszközeivel

Az értekezés egyik kutatási módszere a stratégiai dokumentumok összehasonlítása. Ez két részből tevődik össze.

- Először egy *keresztmetszeti vizsgálatot* végeztem 6 ország stratégiai koncepciója alapján (lásd 6.1 alfejezet),
- majd a chilei biztonsági és védelmi stratégiák *longitudinális vizsgálatát* 1997 és 2020 közötti időszakban megjelent 5 dokumentum alapján (lásd 5.2.2 alfejezet).

A következőkben röviden bemutatom a tartalomelemzés módszerét. A tartalomelemzés az úgynevezett „beavatkozás-mentes” (Babbie, 2008, 351) vizsgálatok közé tartozik, a módszertannak széles körű hazai és külföldi szakirodalma van (Guix, 2008; Elo et al., 2014; Jakab et al., 2020; Krippendorff, 2004; Sántha, 2020; Vaismoradi et al., 2019). A tartalomelemzés olyan kutatási technika, amellyel „megismételhető és érvényes következtetéseket vonhatunk le szövegekből” (Krippendorff, 2004: 18). A tartalomelemzés ma már „túllép a szövegekörpuszokon használható elemzési technikákon” (Sántha, 2020: 27). Elemezhető vizuális, hang vagy képi anyag is ezzel a technikával. Az elemzés lehet manuális, de egyre inkább elterjedt a szoftverrel támogatott tartalomelemzés, amely megkönnyíti az anyagok feldolgozását. A legismertebb szoftverek például: NVivo, Atlas.ti, Maxqda Analytics Pro.

A módszer kiválasztásában szerepet játszott, hogy a „déli-déli” irányú migráció nem csak Chilét, hanem Dél-Amerikán belül több országot is érint, ezért a stratégiai dokumentumok összehasonlítására a tartalomelemzés módszerét tartom a legalkalmasabbnak. A „tartalomelemzés során az adatok olyan koncepciókká formálhatók, amelyek a kutatási jelenséget írják le azáltal, hogy kategóriákat kreálunk, modelleket, rendszereket hozunk létre” (Sántha; 2020: 27). A módszer segítségével az egyes országok stratégiái összehasonlíthatóvá és vizualizálhatóvá válnak. Maga a tartalomelemzés módszere nem egységes, de minden esetben szükséges egy előre meghatározott protokoll követése az elemzés elvégzéséhez, így ennek alapján a kutatás megismételhető. A következőkben ismertetem a tartalomelemzés folyamatát, amely mind a keresztmetszeti, mind a longitudinális vizsgálat esetén azonos.

Először kiválasztottam a stratégiai koncepciókat, majd a szövegekörpusz előkészítése következett. Ezután a kvalitatív tartalomelemzéshez úgynevezett dimenziók, vagyis kódok

meghatározására került sor. A kódolás művelete a nyers adatokat standardizálja (Babbie, 2008: 357). A kódok kialakítása és rendszerezése során az általános és javasolt gyakorlat szerint a kódok egymást kizáróak, viszont a kutatás céljától függően ettől el is lehet térni (Gheyle – Jacobs, 2017: 8). A jelen kutatásban is egymást kizáró kódokat használtam.

A stratégiai koncepciók kvalitatív feldolgozása és komparatív elemzése szoftveres támogatással készült (Maxqda Analytics Pro), amely lehetővé teszi a dokumentumok feldolgozását, a kódrendszer kialakítását, majd a kódok alapján az eredmények ábrázolását és a következtetések levonását. A kódrendszer kialakítása deduktív eljárással történt, majd a dokumentumok feldolgozása és ellenőrzése során induktív módon kódok összevonására és új kód meghatározására is sor került.

A kódrendszer kialakítása után az elemzési egységeket határoztam meg. Elemzési egység lehet a szavak, mondatok, bekezdések szintje, vagy egyéb kategória is. A stratégiák elemzésénél az elemzési egységnek a szöveggörnyezet vagy kontextus egységet („context unit”) választottam, így nem csak egy-egy szó vagy szövegrész gyakorisága, hanem maga a jelentése képezte az elemzés tárgyát (Gheyle – Jacobs, 2017: 8; Krippendorff, 2004: 101). Egy kódot csak egyszer használtam fel egy-egy elemzési egységnél, így nem volt duplikáció, ahogy korábban említettem a kódok egymást kizáróak. A stratégiák különböző hosszúságúak, spanyol és portugál nyelvűek. A Maxqda Analytics Pro szoftverrel lehetővé vált az elemzési egységek relatív és nem abszolút értékének a használata az összehasonlítás során. A Maxqda Analytics Pro szoftver segítségével a kódolást követően az eredményeket keresztábrán (mátrix) ábrázoltam.

2.1.1 Tartalomelemzés kvalitatív eszközzel (keresztmetszeti vizsgálat)

A keresztmetszeti vizsgálat során összesen hat ország stratégiai koncepcióit vizsgáltam. A régióban a venezuelai migrációs válság által leginkább érintett négy dél-amerikai (Chile, Ecuador, Kolumbia, Peru), valamint két európai (Portugália és Spanyolország) országot. Mind Portugáliában, mind Spanyolországban jelenleg is nagyszámú dél-amerikai, elsősorban venezuelai bevándorló tartózkodik, valamint mind Portugália, mind Spanyolország a dél-amerikaiak egyik célországa. A hat ország stratégiai koncepcióinak komparatív értékelése egyrészt Chilét, valamint a migrációhoz való viszonyát nemzetközi környezetbe helyezi, másrészt a többi ország stratégiai koncepciói alapján értékelhető Chile dokumentuma.

A stratégiai dokumentumok kiválasztásának fő szempontjai a következők voltak:

- Elsősorban az utolsó hatályos migrációs stratégia a 2022. novemberi állapotot figyelembe véve.
- Ha migrációs stratégiával nem rendelkezik az ország, akkor a biztonsági stratégia és/vagy védelmi stratégia került elemzésre.

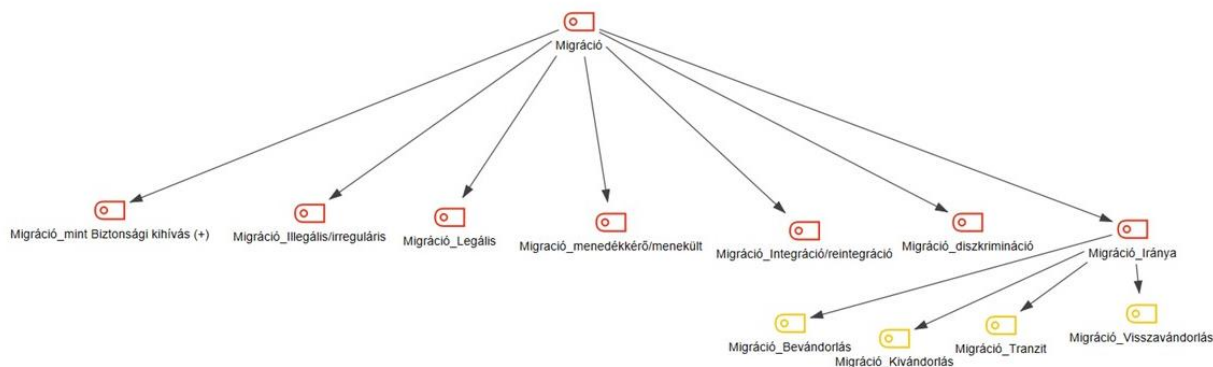
Ennek alapján három ország migrációs és három ország biztonsági/védelmi stratégiáját elemeztem. Az elemzésre kiválasztott dokumentumok részletes leírása a 6.1 alfejezetben található. Korábbi kutatásom tapasztalatait felhasználva alakítottam ki a kutatáshoz illeszkedő kódokat.³ A kutatás célját figyelembevéve a kódrendszer két fő témakörre bontható:

- *a migráció témájához tartozó kódok*, amely a stratégiai koncepciókban a migráció megjelenésére fókuszál, valamint
- *a stratégia értékeléséhez kapcsolódó kódok*, amely a stratégia felépítését, az alapkövetelményeknek való megfelelést vizsgálja és értékeli.

A kódrendszer leírását az úgynevezett kódkönyv tartalmazza (lásd 4. Függelék). Az 2. ábra a migrációhoz tartozó 7 fő- és 4 aldimenziót ábrázolja:⁴

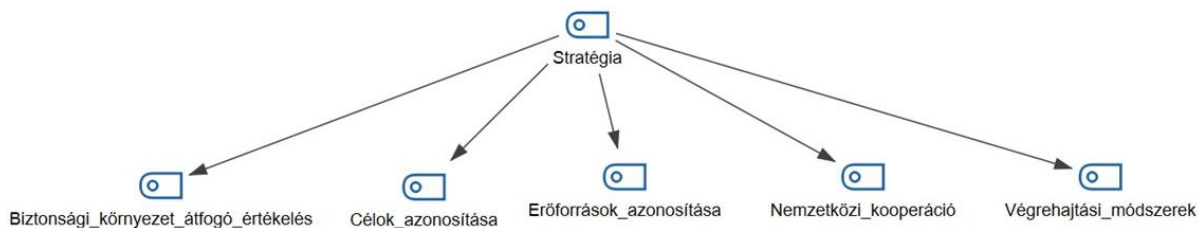
³ A 2021-ben végzett kutatás során Kolumbia, Ecuador, Spanyolország (egy korábbi dokumentumát) és Magyarország stratégiai dokumentumait hasonlítottam össze. Az elemzési egységek hasonlóak, de a jelen kutatásban módosultak a kódok a hat ország és a kutatás célját figyelembevéve, továbbá a szoftveres támogatás megkönnyítette a kódolást. (Thomázy Gabriella (2021). Migrációs Stratégiák: Dél-Amerika vs. Európa : Ecuador, Kolumbia, Magyarország és Spanyolország összehasonlító elemzése. *Hadtudomány* 31/2. 2 58–74. DOI: <https://doi.org/10.17047/HADTUD.2021.31.2.58>

⁴ 1. Migráció: mint biztonsági kihívás, 2. Migráció: illegális/irreguláris, 3. Migráció: legális, 4. Migráció: menedékkérő/menekült 5. Migráció: Integráció/reintegráció, 6. Migráció: diszkrimináció. 7. Migráció: Iránya (bevándorlás, kivándorlás, tranzit-, visszavándorlás). A piros színnel jelzett 7 kód azonos szinten helyezkedik el, a sárgával jelzettek pedig a 7. kód alá tartoznak.

2. ábra: A 6 ország stratégiai dokumentumainak tartalomelemzésénél használt kódrendszer: Migrációhoz kapcsolódó kódok (keresztmetszeti vizsgálat). Forrás: saját szerkesztés Maxqda Analytics Pro szoftverrel

A 3. ábra a stratégiai szemlélethez tartozó 5 fő kódot tartalmazza,⁵ amelynek célja a stratégiai dokumentumok értékelése.

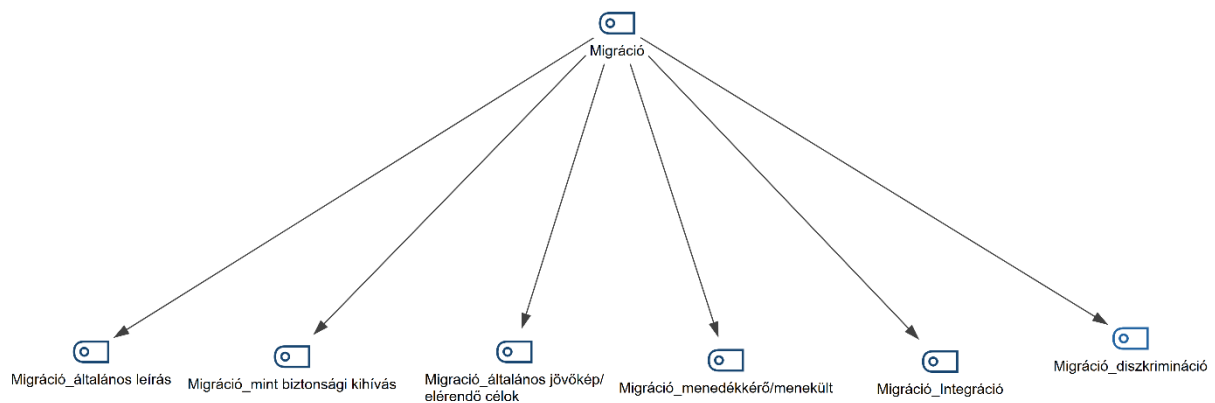

3. ábra: A 6 ország stratégiai dokumentumainak tartalomelemzésénél használt kódrendszer: A Stratégiákhoz kapcsolódó kódok (keresztmetszeti vizsgálat). Forrás: saját szerkesztés Maxqda Analytics Pro szoftverrel

⁵ 1. Biztonsági környezet átfogó értékelése 2. Célok azonosítása, 3. Erőforrások azonosítása, 4. Nemzetközi kooperáció 5. Végrehajtási módszerek. Az 5 fő kategória ugyanazon a szinten helyezkedik el, alkategóriák nélkül.

2.1.2 Tartalomelemzés kvalitatív eszközzel (longitudinális vizsgálat)

A chilei biztonsági és védelmi stratégiákkal kapcsolatban longitudinális vizsgálatot végeztem. A tartalomelemzés kvalitatív eszközeit használtam az előzőekben ismertetett módszerrel azonosan. Az elemzés célja Chile felkészültségének bemutatása a migrációval kapcsolatban. Ennek alapján a kiválasztott dokumentumok az 1997-ben elkészült első stratégiai koncepció, valamint a 2002. évi, a 2010. évi, a 2017. évi és az utolsó dokumentum a 2020. évi koncepció. Az elemzésre kiválasztott dokumentumok részletes leírása a 5.2.2 alfejezetben található.

4. ábra: Chilei stratégiai dokumentumok tartalomelemzéséhez használt kódrendszer (longitudinális vizsgálat). Forrás: saját szerkesztés Maxqda Analytics Pro szoftverrel

A chilei stratégiai dokumentumok során a migrációval kapcsolatos tartalmat vizsgáltam és nem tértem ki a stratégiai dokumentum felépítésére, ennek alapján mindössze hat kódot határoztam meg.⁶ Így a dokumentumok alkalmassá váltak a komparatív elemzésre (lásd 5.2.2 alfejezet).

2.1.3 Tartalomelemzés kvantitatív eszközzel (keresztmetszeti vizsgálat)

A 6 ország stratégiai koncepcióit a tartalomelemzés kvantitatív eszközeivel is összehasonlítottam. A stratégiák kvantitatív feldolgozása és összehasonlítása szintén szoftveres támogatással készült, amely lehetővé teszi a stratégiák több szempontú összehasonlítását, a

⁶ 1. A migráció általános leírása, 2. Migráció: mint biztonsági kihívás, 3. Migráció: általános jövőkép/elérendő célok, 4. Migráció: menedékkérő/menekült 5. Migráció: integráció, 6. Migráció: diszkrimináció.

kvalitatív vizsgálathoz hasonlóan a dokumentumok vizualizálását, és ennek alapján a következtetések levonását. A tartalomelemzés kvantitatív elemzése során szintén meg kell határozni az összehasonlítás alapjául szolgáló egységeket, ez a szavak szintjén történt a hat stratégiai dokumentum alapján. Kódok meghatározására nincs szükség, hiszen a kvantitatív elemzés a szavak gyakoriságára épül. A kvantitatív szövegelemzés egyre elterjedtebb, amelynél fontos szerepet kap a vizualizáció (Bolonyai – Sebők Miklós 2020: 378). A módszer kiegészíti az előzőekben ismertetett kvalitatív tartalomelemzés technikáját.

A kvantitatív szövegelemzéshez is elő kell készíteni a szövegtörzset. Meg kell tisztítani a felesleges részekről (például határozott, határozatlan névelő, névmások stb.). A program bár felajánlja, de nem került sor az automatikus lemmatizálásra (szótő alapján hasonló szavak összevonására). Mindössze manuálisan néhány hasonló szó lemmatizálását végeztem el, elsősorban a spanyol és a portugál nyelv sajátosságait figyelembevéve. A Maxqda Analytics Pro gyakoriság alapján automatikus listát készített, így az egyes dokumentumok adatbázisa összehasonlíthatóvá vált. A kutatás célját figyelembevéve meghatározásra kerültek azok a dimenziók, amelyek gyakoriságát a kvantitatív szövegelemzés vizsgálja. Ezzel meghatározható a szöveg sajátossága és az, hogy maga a szöveg mely témákra fókuszál. Így a dokumentumok alkalmassá válnak a komparatív elemzésre. Ennek alapján a szavak szintjén 8 fogalmi egység került meghatározásra.⁷ A kvalitatív elemzéshez hasonlóan egymást kizáró kategóriák, valamint olyan fogalmak meghatározása volt a cél, amelyek a stratégiák értékelésére alkalmasak, de nem szükséges hozzá a szöveg/szövegrész jelentésének tartalmi értelmezése. Az elemzési egységek a migrációra és a biztonsággal kapcsolatos dimenziókra fókuszálnak.

Az egyes stratégiákhoz tartozó adatbázisokból kiválasztásra került 8 fogalmi egységnek megfelelő szavak és a hozzájuk tartozó adat, a gyakoriság pedig százalékos formában került megjelenítésre (lásd 6.1 alfejezet).

2.1.4 Tartalomelemzés pozitívumai és korlátai

A tartalomelemzésben a kvalitatív és kvantitatív eszközök előnye, hogy a kutatás során bekövetkezett probléma (például: kódolási hiba), esetén részben vagy akár egészben is könnyen

⁷ 001. Migráció, 002. Biztonság, 003. Humán/Emberi, 004. Irregularis, illegális, 005. Terrorizmus/terrorista, 006. Szervezett bűnözés, 007. Stratégiai szemlélet, 008. Fenyeget, fenyegetés.

megismételhető a vizsgálat. A forrásdokumentum változásakor is cserélhetőek az elemzett dokumentumok, például egy új stratégia megjelenése esetén. A szoftveres elemzés során a kódolás bár időigényes, viszonylag egyszerűen kivitelezhető. Az elemzett 6 stratégiai dokumentum kódolásakor több mint kétezer kód kiosztására került sor. A program segíti a vizualizációt, így a következtetések levonása, a dokumentumok összehasonlítása egyszerűbb. Hátránya, hogy a kódolás során a hibákat nem lehet kizárni, másrészt elengedhetetlen a részletes kódkönyv összeállítása annak érdekében, hogy a kutatás megbízható, érvényes és megismételhető legyen. A módszer hibáit csökkenti a kétféle, kvalitatív és kvantitatív eszközök használata, valamint az a tény, hogy a 6 stratégiai dokumentum, vagy a chilei stratégiai koncepciók összehasonlítása során a relatív hasonlóságra törekszik a kutatás és nem a kódok abszolút számú gyakoriságának az összehasonlítására.

2.2 Félig strukturált kvalitatív interjúk

A kutatás témájához kapcsolódóan 2021. december és 2022. február között terepkutatáson vettem részt Chilében, a Chilei Egyetemen (Universidad de Chile) és a Campus Mundi támogatásával. Az eltöltött idő alatt 11 félig strukturált kvalitatív interjút készítettem a téma szakértőivel. A félig strukturált interjúk kérdéseinek volt egy vezérfonala, tehát előre meghatároztam néhány kérdést, viszont interjúalanyoktól függően az interjú során további speciális kérdéseket tettem fel (a kérdések magyar nyelvű vázlatát a 3. Függelék tartalmazza). Az interjúk nyelve spanyol volt, időtartamuk 40-90 perc közötti.

2.2.1 Interjúalanyok kiválasztása - mintavétel

A mintavétel szakértői kiválasztással és hólabda módszerrel történt. Szakértői kiválasztásnak nevezzük, „ha arra alapozva választunk ki embereket, amit az alapsokaságról, annak elemeiről és kutatásunk céljáról magunk tudunk” (Babbie, 2008: 206). A hólabda módszer (snowball sampling method) az interjútechnika bevett kiválasztási formája, de nem valószínűségi kiválasztási módszer. A kutató a megcélzott populációba tartozó személyektől kér további ajánlásokat. Feltáró kutatások esetén szokásos eljárás, főként zárt, nehezen megközelíthető speciális csoport esetén (Babbie, 2008: 206; Német, 2020: 389).

Az interjúalanyok felkutatásában és kiválasztásában segítségemre volt Dr. Gilberto Aranda Bustamante (a Chilei Egyetem oktatója), valamint Bernardo Castro (nyugalmazott ezredes, a chilei Katonai Akadémia oktatója). Az interjúk részben úgynevezett „elit interjúk”, ajánlások nélkül nem lett volna lehetőségem az interjú elkészítésre például egy chilei vezérezredessel, az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága, vagy a Nemzetközi Migrációs Szervezet munkatársaival. Az elit interjú „a félig strukturált és/vagy szakértői interjú sajátos formája. Az elit interjú valamely téma szakértőivel vagy olyan egyénekkel készül, akik pozíciójukból, befolyásolási képességükből vagy éppen kapcsolatrendszerükből fakadóan bizonyos típusú információk, tudások, döntési jogkörök birtokában vannak, amelyek mások számára nem hozzáférhetők” (Németh, 2020: 395). Az interjúalanyok kiválasztásánál elsődleges szempont volt, hogy a szakértők releváns információval rendelkezzenek a migráció és/vagy a biztonságpolitika témáját illetően, valamint fontos volt olyan interjúalanyok felkutatása, akik nem csak a Chilébe érkező migrációról tudnak információval szolgálni. Az interjúalanyokat két csoportba lehet sorolni.

1. *Nemzetközi és helyi szervezetek munkatársai:* Regionális szinten jelen lévő szervezetek és szakértők: UNHCR (ENSZ Menekültügyi Főbiztossága), IOM (Nemzetközi Migrációs Szervezet), IFRC (A Vöröskereszt és Vörösfélföld Társaságok Nemzetközi Szövetsége). A lokális helyi szintet képviseli a Chilében élő venezuelaiak szervezete (ASOVEN) és egy migránsokat segítő helyi szervezet munkatársai (INCAMI).

2. *Kutatók/egyetemi oktatók:* Egyrésztük a civil szféra, más részük a hadsereg egykori vezetőbeosztású alkalmazottja. A következő egyetemek oktatóival/kutatóival készült interjú: Chilei Egyetem (Universidad de Chile, állami egyetem), Fejlesztési Egyetem (Universidad del Desarrollo, magánegyetem). Külön kiemelném az ANEPE-t (Nemzetpolitikai és Stratégiai Tanulmányok Központja), amely a Honvédelmi Minisztérium alá tartozó kutatási és oktatási feladatokat ellátó intézet, valamint biztonságpolitikai doktori iskolával is rendelkezik.

Szervezet	Beosztás	Interjú időpontja
IFRC (A Vöröskereszt és Vörösfélföld Társaságok Nemzetközi Szövetsége)	Vezető beosztás (regionális)	2022.01.11.
IOM (Nemzetközi Migrációs Szervezet)	Vezető beosztás	2022.01.19.
UNHCR (ENSZ Menekültügyi Főbiztossága)	Vezető beosztás (regionális)	2022.01.26.
Egyetem (Universidad del Desarrollo)	Kutató/oktató (ny. ezredes)	2022.01.10.
Egyetem (Universidad de Chile)	Kutató/oktató	2021.12.28.
ASOVEN (Chilében élő venezuelaiak szervezete)	Vezető beosztás	2022.01.05.
ANEPE (Nemzetpolitikai és Stratégiai Tanulmányok Központja, Chile)	Vezető beosztás (ny. vezérezredes)	2022.01.12.
Egyetem (Universidad de Chile) INCAMI (migránsokat segítő szervezet)	Kutató/újságíró és önkéntes migrációs szervezetnél	2021.12.22.
ANEPE (Nemzetpolitikai és Stratégiai Tanulmányok Központja, Chile)	Kutató/oktató	2022.01.18.
ANEPE (Nemzetpolitikai és Stratégiai Tanulmányok Központja, Chile)	Kutató/oktató	2022.01.12.
IFRC/Chilei Katonai Akadémia	Koordinátor/oktató/ny. ezredes)	2022.01.25.

2. táblázat: Az interjúalanyokra vonatkozó információ összefoglalása. Forrás: saját szerkesztés

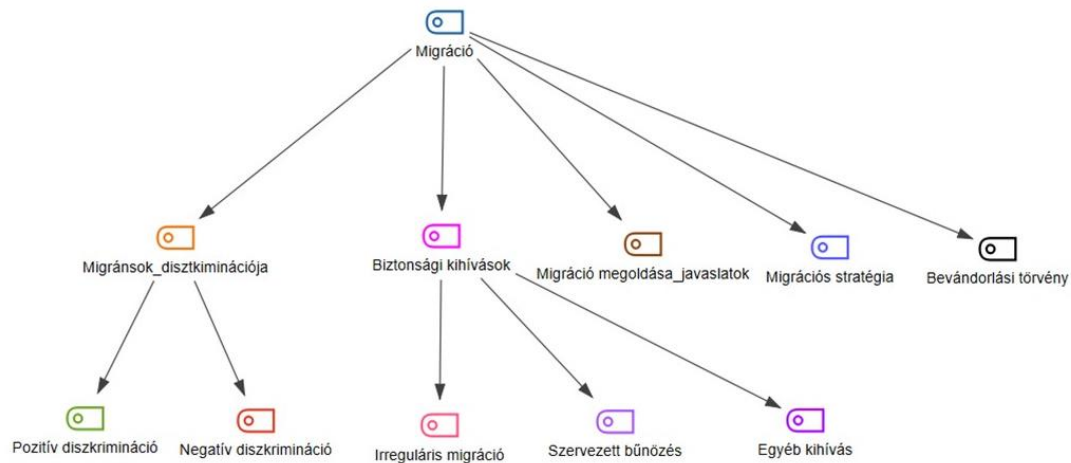
2.2.2 Interjúk feldolgozása

Az interjúk feldolgozása Maxqda Analytics Pro⁸ szoftverrel történt. Az interjúk 9-15 oldal terjedelműek. Bár mindegyik interjúnak hasonló volt a vezérfonala az interjúk elsődleges célja nem a válaszok összehasonlítása, hanem az ismeretek kiegészítése a kutatás témáját illetően. Az interjúalanyok egyrésze nemzetközi szervezetek munkatársa, azonban az interjú során nem a szervezet, hanem saját véleményüket fogalmazták meg, amely nem feltétlenül tükrözi a szervezet álláspontját. Az interjúk feldolgozása során szükség volt úgynevezett „cross cheking”-re, amely az információt „összeveti” adatokkal/információval, növelve az interjú során elhangzott információ megbízhatóságát (Németh, 2020: 401).

Az interjúalanyok 001-011-ig kódokkal kerültek megnevezésre. Az interjúk teljes leiratának elkészítése után a szöveg „megtisztítása” következett, a témához nem tartozó személyes és

⁸ Maxqda Analytics Pro a hang- és szövegfájl együttes kezelésére alkalmas. A kódok alapján megjelölt részek visszahallgatása, szöveggel együttes kezelése lehetséges. A szoftver megkönnyíti az interjúk szöveges dokumentummá alakítását is. A kódok segítik az interjúk elemzését, a releváns részek visszakeresését, illetve a megfelelő interjúidézetek kiválasztását.

egyéb információk törlésére került sor. Ezután az interjúk kvalitatív elemzése következett, az előre meghatározott kódok segítségével (lásd 5. ábra).

5. ábra: Interjú kódrendszer. Forrás: saját szerkesztés Maxqda Analytics Pro szoftverrel

Az interjúk során külön kérdésként szerepelt a kódrendszert tartalmazó ábrán is látható öt fő téma, úgymint a) bevándorlási törvény, b) a migrációs stratégiákra vonatkozó információ, c) a kialakult migrációs helyzet megoldására tett javaslatok megfogalmazása. Emellett a kérdések között szerepelt d) a migráció, mint biztonsági kihívás, valamint e) a diszkrimináció.⁹

A Maxqda Analytics Pro program az interjúkat szegmensekre bontja, így az interjúrészek, az idézés során az interjúalany kódja, valamint a szegmens száma szerepel (például: *003_Interjú, Szakasz: 10*). Az interjúk feldolgozása spanyol nyelven történt, csak az idézett interjúrészek fordítása történt meg, amely saját fordítás.

2.2.3 Az interjú technika pozitívumai és korlátai

A Covid-19 pandémia alatt nehézséget okozott az interjúalanyok felkutatása, valamint a terepmunka ideje a déli félteke nyári szünetére esett. A félig strukturált interjúk nagyobb

⁹ A diszkriminációra fókuszáló kérdések célja azoknak a migráns csoportoknak az azonosítása volt, akik bevándorlását a befogadó társadalom pozitívan, vagy negatívan értékeli (pozitív és negatív irányú diszkrimináció).

gyakorlatot igényelnek, ám a korábbi kutatásaim során nagyon sok interjút készítettem, így a tapasztalatok alapján előre felkészültem minden interjúra. Az interjúk különböző szakmai háttérű szakértőkkel készültek, ezért az összehasonlításuk nem célja a kutatásnak, bár születtek hasonló válaszok az interjúk során. A téma egyedisége nem teszi szükségessé nagyszámú interjú készítését, hiszen korlátozottan áll rendelkezésre a megfelelő szakmai tapasztalattal rendelkező interjúalany, továbbá nem is indokolt, hiszen a válaszok a hasonló szakterületű alanyoknál ismétlődhetnek. Az interjúalanyok kiválasztásánál épp ezért az egyik fő szempont volt, hogy különböző szakmai háttérrel, tapasztalattal rendelkező interjúalanyokat kutassak fel, így a kutatás témájának több szempontú megközelítése vált lehetővé.

2.3 Adatbázisok, indexek és statisztikák

A kutatás a vegyes módszertant kiegészítve az interneten elérhető adatbázisokra, valamint statisztikákra is támaszkodik, továbbá számos index alapján von le következtetést a kutatás tárgyát képező országokat illetően. Ide sorolható többek között néhány fontosabb index: Törékeny államok mutatója (Fragile State Index), Humán fejlettségi mutató (Human Development Index – HDI), Korrupcióérzékelési index (Corruption Perceptions Index). Adatbázisok közül a legfontosabbak: Our World in Data (például: Covid-19, migráció), vagy a World Bank, Statista. A fejezet azokat a nyílt forráskódú adatbázisokat, statisztikákat vagy indexeket mutatja be, amelyek kevésbé ismertek, vagy az adatok alapján saját adatbázis készítésére került sor.

2.3.1 A chilei Bevándorlási Hivatal bevándorlókra vonatkozó adatai

A chilei Bevándorlási Hivatal 2005-től 2021 első félévéig tette közzé honlapján a bevándorlókra vonatkozó információt, majd az intézményrendszer átalakítása után 2023 közepétől ismét elérhető az adatbázis (lásd SNM, 2005-2022). Az Excel fájlban letölthető adatbázis a tartózkodási engedélyekre, valamint a letelepedési engedélyekre vonatkozó információt tartalmazta a bevándorlók legfontosabb adataival (nem, származási ország, foglalkozás, engedély típusa, állandó tartózkodási hely Chilében stb.). Az adatok alapján saját

számításokat készítettem, emellett a Bevándorlási Hivatal statisztikai adatait, tanulmányait a másodelemzés során használtam.

2.3.2 Chilei Egyetem (Universidad de Chile) felsőfokú végzettségek elismerése

A Chilei Egyetem felelős a külföldön szerzett felsőfokú végzettségek elismeréséért. Bizonyos végzettségek esetén (egészségügyi, pedagógiai) ez kötelező, valamint az állami szférában való elhelyezkedés során pedig nélkülözhetetlen a „bekerüléshez”. A Chilei Egyetem részletes listát tett közzé éves bontásban az elismert végzettségekről (származási ország, tulajdonos neve, a chilei végzettség elnevezése). Így a munkáltató vagy az illetékes szerv is ellenőrizhette a végzettségeket. Az adatok alapján saját adatbázist készítettem, kiegészítve a Bevándorlási Hivatal ide vonatkozó adataival. Így lehetővé vált a Chilében tartózkodási engedélyt kérvényező orvosok és az elismert diplomák összehasonlítása. Az adatbázis 2019-ig volt elérhető (lásd Universidad de Chile, 2005-2018), a honlapot 2020-ban átalakították, így jelenleg az elismert végzettségek, oklevélszám, vagy név alapján kereshetők (lásd 5.4.1 alfejezet).

2.3.3 UNHCR – Menekült státusszal rendelkezők és kérvényezők

A menekültekre vonatkozó információt az UNCHR adatbázisa (Refugees Data Finder) régióként, országonként, évekre lebontva teszi elérhetővé. Az adatbázis adatai letölthetők, így saját statisztikákat és elemzéseket készítettem. A kutatás témáját tekintve az adatbázisban elérhető információ következtetések levonására alkalmas arra vonatkozólag, hogy a vizsgált országok milyen állampolgároknak nyújtanak menekültstátuszt, továbbá meghatározható a kérvényezők számának alakulása (cél- és kibocsátó ország alapján). A kutatás szempontjából elsősorban a venezuelai kivándorlási hullámot és az ahhoz köthető változásokat vizsgáltam. (lásd 4.3.2 alfejezet).

2.3.4 Migráns integrációs szakpolitikai index

A migráns integrációs szakpolitikai index (MIPEX-Migrant Integration Policy Index), az Európai Unióban elfogadott integrációs koncepció alapján készült, amely méri azokat a politikai kezdeményezéseket, amelyek segítik a bevándorlók integrációját. A szakértői megkérdezésen alapuló MIPEX kérdőív 167 kérdést tartalmaz nyolc jogszabályi területre vonatkozólag. Az így kialakított indikátor többdimenziós összehasonlítást tesz lehetővé. Az index 0-100-ig terjedő skálán (0 = legkedvezőtlenebb, 100 = legkedvezőbb) osztályozza az egyes országokat. A nyolc fő terület: 1. munkaerőpiaci mobilitás, 2. oktatás, 3. politikai részvétel, 4. állampolgársághoz való hozzájutás, 5. családegyesítés, 6. egészségügy, 7. letelepedési engedély, 8. diszkrimináció ellenes intézkedések. Bár a MIPEX oldalán a dél-amerikai országok közül mindössze Argentína, Brazília és Chile érhető el, de így is lehetőséget nyújt az integrációhoz kapcsolódó szakpolitikák vizsgálatára (MIPEX, 2020; Tatarko et al., 2021: 320). (lásd 5.4.1 alfejezet).

2.3.5 Terminológiai adatbázisok

Az értekezés elsősorban spanyol, angol, valamint magyar és portugál nyelvű szakirodalomra támaszkodott. A többnyelvű információ és a szakkifejezések magyar nyelvre való „átültetéséhez” elengedhetetlen volt többnyelvű terminológiai adatbázisok használata. Az Európai Unió hivatalos terminológiai adatbázisa, az IATE (Interactive Terminology for Europe) jelentett ebben segítséget, valamint az EUR-Lex többnyelvű szövszedetei. Emellett egy-egy kifejezést illetően szakértőket is megkérdeztem. A hivatalos terminológiai adatbázisban szereplő kifejezés nem minden esetben azonos a Magyarországon elterjedt szóhasználattal.

2.3.6 Meglévő statisztikák és adatbázisok elemzése

A meglévő adatbázisok és statisztikák elemzése magában foglalhatja a következőket

- statisztikák másodelemzése, valamint

- az adatbázisok elemzése, amikor a már meglévő adatok alapján saját statisztikai számítását végzünk, az eredmények felhasználása már nem tekinthető másodelemzésnek (Babbie, 2008: 364).

A fentiek közül a kutatás elsősorban meglévő statisztikák elemzésére támaszkodik. A legfontosabbak a Statista.com; Migration Data Portal, World Bank; World Population Review. A kutatás adatbázisokat is használ (például: Our World in Data, chilei Bevándorlási Hivatal letölthető adatai stb.). Az adatbázisok elsősorban a migrációra, a Covid-19 és a pandémiával kapcsolatos intézkedésekre fókuszálnak.

2.4 Jogszabályok, rendeletek és egyéb dokumentumok elemzése

A jogszabályok, rendeletek és dokumentumok kvalitatív elemzésére előre meghatározott szempontok alapján került sor a kutatás témájához kapcsolódóan egy vagy több ország dokumentumai alapján:

- Több országot érintő összehasonlító vizsgálat: azonos vagy közel azonos időben készült jogszabályokra/rendeletekre fókuszál. Például a Covid-19 pandémia idején alkalmazott rendkívüli legalizációs programok vizsgálata nyolc ország tapasztalatai alapján (lásd 6.2 alfejezet).
- Egy országot érintő összehasonlító vizsgálat: történeti összehasonlító elemzés. A kutatás egy dokumentum változásának a nyomon követésére fókuszált megadott szempontok alapján. Például Chile esetében a bevándorlási törvények összehasonlítása, vagy migrációra vonatkozó rendeletek, módosítások bemutatása (lásd 5.2.3 alfejezet).
- Dokumentumok értékelése: jogszabály, rendelet vagy egyéb dokumentum értékelése. Például Chilében a külföldön szerzett szakképesítés elismerésére vonatkozó jogszabály vizsgálata (5.4.1 alfejezet).

A dokumentumok elemzéséhez szorosan kapcsolódik a társadalmi kontextus, a keletkezés körülményei, valamint a hozzá tartozó kritika vizsgálata is (Babbie, 2008: 371–379; Hunkár, 2013: 40).

2.5 Esettanulmány

Az esettanulmány, mint módszer elterjedt a társadalomtudományban. Az esettanulmány során a kutatók „valamely társadalmi jelenség egy vagy néhány példájára koncentrálnak” (Babbie, 2008: 329). Az esettanulmány alkalmazásánál a megfigyelt jelenség pontos leírása történik, majd az általános következtetések levonása szélesebb kontextusba helyezve a tanulságokat (Ruffa, 2020: 1133). Az értekezés több esettanulmányt mutat be: 1. esettanulmány: női bevándorlók, 2. esettanulmány: „presztízs foglalkozás” bevándorló orvosok, 3. esettanulmány: a haitiak biztonságiasítása. Az esettanulmányok többek között a Chilében elérhető nyílt forráskódú adatbázisok alapján készültek (lásd 2.3.1; 2.3.2 alfejezet).

2.6 Összefoglalás

A fejezet a kutatás módszereit mutatta be, amely vegyes, kvalitatív és kvantitatív módszereket egyaránt alkalmaz. Először a kutatás során alkalmazott tartalomelemzés módszerét mutattam be, amely szoftveres támogatással készült. A tartalomelemzés kvalitatív és kvantitatív eszközeire épülve egy úgynevezett keresztmetszeti kutatás készült, amelynek során hat ország stratégiai koncepciójának komparatív elemzésére került sor. Ezután a chilei biztonsági és védelmi stratégiák longitudinális tartalomelemzését mutattam be. Kitértem az alkalmazott módszer legfontosabb szabályaira, a kódrendszer kialakítására, továbbá a tartalomelemzés előnyeire és hátrányaira. Ezt követte a félig strukturált interjú technika ismertetése. A Chilében végzett terepkutatás során 11 interjút készítettem a téma szakértőivel. Szintén bemutattam az alkalmazott módszer előnyeit és hátrányait. A főbb kutatási módszerek ismertetése után a fejezet néhány adatbázis bemutatására koncentrált, majd rátért a jogszabályok és egyéb rendeletek feldolgoása során használt módszerek ismertetésére.

A kutatás széles módszertanra épít. A kvantitatív és kvalitatív kutatási módszer együttes alkalmazása esetén fontos kiemelni, hogy a vegyes kutatási módszer akkor hatékony, ha integrált alkalmazásuk valósul meg (Bryman, 2006). Ezzel elérhető, hogy megbízható, érvényes és megismételhető legyen a kutatás, továbbá ezzel az egyes módszerek és technikák hiányosságai csökkenthetők, a validitás pedig növelhető.

3. ELMÉLETI KERET

A kutatás elméleti keretének a biztonság konstruktivista megközelítését, a Buzan, Wæver, és de Wilde nevéhez köthető szektorális biztonságelméletet, valamint ehhez szorosan kapcsolódó biztonságiasítást, a migrációs folyamatok elemzéséhez a modern migrációs elméletek közül a kapcsolathálózati megközelítést választottam. A fejezetben az értekezés elméleti keretét ismertetem, valamint a legfontosabb alapfogalmakat határozom meg. A fejezet továbbá Dél-Amerika regionális biztonsági szervezeteit, valamint a regionális biztonsági komplexumok elméletét mutatja be. A regionális biztonsági szervezetek ismertetése és működésük elemzése nélkülözhetetlen a kutatás szempontjából, hiszen ennek alapján azonosíthatók a főbb problémák és a kihívások is, mind Chilére, mind a régióra nézve. A fejezet végül a migrációhoz köthető regionális együttműködések bemutatásával zárul.

3.1 A biztonság és az ehhez kapcsolódó elméleti keret¹⁰

Az értekezés két fő elméleti kerete, a szektorális biztonságelméleten belül a társadalmi biztonság, valamint a biztonságiasítás (securitization) koncepciója Barry Buzanhoz és a koppenhágai iskolához kötődik. A koppenhágai iskola hagyományosan a nyugati társadalmakra vonatkoztatja a biztonságot (Does, 2013; Roe, 2013: 216). Ezzel kapcsolatban Puskás Anna disszertációjában így fogalmaz: „Bár a koppenhágai iskola elmélete alapvetően Európa-centrikus, a koncepció alkalmazhatósága más régiókra is érvényes: a hidegháború után a nagyhatalmi háttértámogatás megszűntével a társadalmi törésvonalak mentén kialakuló konfliktusok új lángra kaptak a »harmadik világ« több országában” (Puskás, 2022: 28). A kutatás során fogom bizonyítani, hogy a két elméleti keret alkalmas és megfelelő a Chilébe érkező migrációs folyamatok elemzéséhez és helytálló lehet olyan, Európától távol eső országra is, mint Chile. A két koncepció az 5. fejezetben fog megjelenni, és a dél-amerikai országban zajló folyamatok elemzése alapján határozom meg az elméletek érvényességét.

¹⁰ Az alfejezet anyaga részben a következő, már megjelent publikáció alapján készült: Thomázy Gabriella (2021c). A diszkriminációtól a rendkívüli intézkedésekig: A haitiak bevándorlása Chilébe NEMZET ÉS BIZTONSÁG: Biztonságpolitikai Szemle 14/ 1 84–100. DOI: <https://doi.org/10.32576/nb.2021.1.6> // Thomázy Gabriella (2021d). Aspectos de seguridad de la migración haitiana y venezolana en Chile Iberoamericana Quinceeclesiensis 19. 9–31. <http://real.mtak.hu/133880/>

3.1.1 Társadalmi biztonság

Nincs mindenre kiterjedő, mindenki által elfogadott biztonság-definíció, így sokan sokféleképpen próbálták már megfogalmazni a szó jelentését. Ebből következik, hogy a biztonság fogalma vitatott, nincs egységes értelmezése (Matus, 2005). A biztonság fogalmának a kiszélesítése a koppenhágai iskolához köthető, Barry Buzan és kollégái az 1980-as években az új biztonsági kihívások hatására a biztonság fogalmát vertikálisan (állam alatti, vagyis lokális; állami; regionális és globális szintek), valamint horizontálisan is kiszélesítették aszerint, hogy a biztonság különböző szektoraiban az egyes elemek milyen formában jelennek meg. Míg a korábbi felfogás az állami és a katonai biztonságra szorítkozott, a megváltozott világhelyzet szükségessé tette a biztonság koncepciójának új értelmezését. Buzan, Wæver és de Wilde a biztonságot több szektorra osztották fel, elkülönítve a katonai, politikai, gazdasági, társadalmi és környezeti szektorokat, amelynek segítségével értelmezhetővé vált a valóság egy-egy szelete (Marton et al., 2015: 23–25; Gazdag – Remek, 2018: 19–24.; Buzan et al., 1998: 1–2).

Számos kritika érte a szerzőket abból a szempontból, hogy a szektorok mennyire határolhatók el egymástól, mennyire átfogóak és milyen átfedések vannak az egyes kategóriák között, ám valójában Buzának az ötös felosztást csupán kiindulópontnak szánták, hiszen tökéletesen homogén kategóriákat nem is lehet létrehozni. Például a terrorizmus egyetlen szektorba sem sorolható be, továbbá a szektorok a kihívásoknak megfelelően idővel változhatnak, a kiberbiztonság napjainkra már önálló szektorrá vált (Marton, 2017: 61–78; Marton et al., 2015: 23–25). Az eredeti öt szektor közül csak az értekezés szempontjából fontos társadalmi szektor leírására kerül sor, a releváns részekre fókuszálva.

A társadalmi szektor nagyon összetett. Legegyszerűbben a nyelv, a kultúra, a vallás és a nemzeti identitás,¹¹ valamint a szokásrend elfogadott formáinak megőrzéseként határozható meg (Gazdag – Remek, 2018: 121). Fenyegetés tárgyává válhat rendszerint a vallás, egy etnikum, vagy az identitás is. Az identitás fogalma nem ragadható meg könnyen, mégis Buzának úgy vélik, hogy a társadalmi biztonság során a kollektív identitás fenntartása és megőrzése prioritás

¹¹ Gazsó Dániel úgy véli, hogy a globalizáció folyamatai alakítják a nacionalizmus alapideáljait, ide tartozik a nemzeti identitás is, így fontos kérdés, hogy „azoknak milyen hatásai vannak lokális szinten az etnikai és nemzeti hovatarozás hétköznapi megnyilvánulásaiban, az interetnikus kapcsolatokban” (Gazsó, 2022: 62).

és ez az igény kifejeződik a politikai, társadalmi, vallási és kulturális értékekben (Gazdag – Remek, 2018: 19–24, 121).

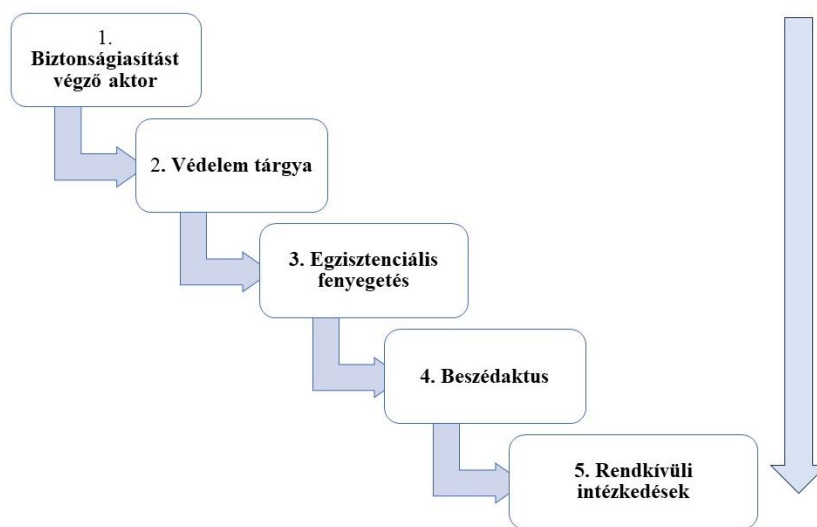
A migráció esetében a társadalmi identitás megőrzésére való törekvést érdemes kiemelni mind a befogadó, mind a bevándorló csoport szempontjából. Barry Buzan és Ole Wæver a társadalmi biztonság fenyegetésének három gyakori típusát különböztették meg (Buzan et al., 1998: 119–140):

- A migráció során a bevándorló csoport hatással van a befogadók identitására és képes azt megváltoztatni.
- Horizontális verseny: a szomszédos kultúra komoly befolyással bír a nyelvre és a kultúrára. Erre lehet példa a kanadaiak amerikanizálódástól való félelme, de részben hasonló jelenség tapasztalható Mexikóban, hiszen a spanyol nyelvre komoly hatással van az angol.
- Vertikális verseny: ennek során az identitás megváltozik, szélesebb körű lesz egy másik kultúra hatására. Ilyen a Chilébe érkező spanyol anyanyelvű bevándorlók esete, akik a többségi társadalom, vagyis a chileiek tipikus, spanyol nyelvéből merítenek és helyi szavakat kezdenek használni, mivel enélkül a helyiek nem értenék meg őket. A bevándorlók ugyanakkor hatással vannak a chileiekre, például megváltozik az étkezési kultúra (perui éttermek), illetve a helyiek nyelvhasználata is változik. Ezt más néven centripetális hatásnak nevezik. Ennek ellentétje a centrifugális hatás, amikor a „szűkebb” identitás meghatározása felé mozdul el az emberek egy csoportja. Erre lehet példa Chilében a mapuche indiánok esete, hiszen a mapudungun nyelvet már a leszármazottak nem beszélik, és a hagyományok is nagyrészt feledésbe merülnek, mégis a mapuche kultúra a 21. században virágzását éli. Míg korábban nem szívesen vallották be az indán ősöket a chileiek, a népszámlálási adatokból jól nyomon követhető, hogy ma már egyre többen sorolják magukat a mapuche indiánokhoz tartozónak.

A társadalmi biztonság fogalmát egészíti ki Wæver, Buzan, Kelstrup, Lemaitre az *Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe* című könyvben (Wæver et al., 1993). A szerzők kiemelik, hogy a migrációs folyamatok egyfajta társadalmi bizonytalanságot is kiváltanak, amelynek következménye az idegengyűlölet emelkedése a társadalmakban, valamint a kulturális identitás megőrzésének a felértékelődése. A társadalmak túllépve a nemzetállamok keretein kulturális-nemzeti közösségekké válnak, amely a bevándorlók integrációjának a gátja is lehet.

3.1.2 Biztonságiasítás és migráció

A biztonságiasítás fogalma először Buzan, Wæver and de Wilde 1998-as könyvében a *Security: A New Framework for Analysis* jelent meg. A biztonságiasítás egy olyan politikai folyamatnak tekinthető Buzán és szerzőtársai értelmezésében, amelynek során egy kérdést a politikai döntéshozók (szereplők) a megszokott szabályokon kívül helyezik, így maga a biztonságiasítás a politika egy szélsőségesebb változatává válik (Buzan et al., 1998: 23). A biztonságiasításnak öt eleme különböztethető meg, amit a következő ábra szemléltet:

6. ábra: A biztonságiasítási modell. Forrás: saját szerkesztés Buzan et al., 1998: 36–45; Marton et al., 2015: 23. alapján

A biztonságiasítási modell (Buzan et al., 1998: 36–45; Marton et al., 2015: 23–35) alapján az ábrázolt öt elemet a következőképpen lehet meghatározni a migrációra vonatkoztatva. Az első a *biztonságiasítást végző aktor* azonosítása, általában az „állam, pontosabban az állam nevében eljáró emberek, testületek és intézmények, de nem mindig” (Marton et al., 2015: 24). A második a *védelem tárgya* (*referens objektum*), a bevándorlókkal kapcsolatban maga a társadalom, az identitás, a nyelv és a kultúra tartozhat ide. A harmadik elem az *egzisztenciális fenyegetés*, erre hivatkozik maga az aktor. Fenyegető tényező lehet a migránsok egy csoportja, egy adott nemzet, a befogadó társadalomtól eltérő vallású, anyanyelvű bevándorlók, vagy maga a migráció jelensége nemzeti, vallási hovatartozástól függetlenül. A negyedik elemnél a hangsúly a *beszédaktuson* (*speech act*) van, a biztonságiasítást végző szereplő megpróbálja felhívni a figyelmet a fenyegetés tárgyára, az értekezés szempontjából a bevándorlók, vagy azok egy

csoportjának veszélyére. Az utolsó elem pedig *a rendkívüli intézkedések meghozatala* a veszélyeztetett alany, azaz maga a társadalom védelmében.

Buzanék úgy vélik, hogy „senki sincs kizárva a biztonság alternatív értelmezésének megfogalmazására tett kísérletekből” (Buzan et al., 1998: 31), viszont a példák a biztonságiasítás olyan sikeres eseteire összpontosítanak, amelyek főszereplője az állam, a politikai elit (Buzan et al., 1998: 37–39). Értelmezésükben a sikeres biztonságiasítás „felülről lefelé (*top-down*) irányuló, lineáris folyamatként mutatják be, miközben elhanyagolják a folyamat alulról felfelé (*bottom-up*) irányuló jellemzőit” (Baysal, 2020: 9). Ez azzal magyarázható, hogy az állam rendelkezik olyan erőforrással, amely révén sikeres biztonságiasító szereplőként jelenhet meg (Marton et al., 2015: 24). Ezzel kapcsolatban felvetődik a kérdés, hogy miért „értelmes” az államnak biztonságiasítani? Ha maga az állam biztonságiasít egy fenyegetést, például a migrációt, akkor ezzel jogot formál arra, hogy bármilyen szükséges eszközt megragadjon ennek elhárítására és ezzel más államokat is cselekvésre készíthet, viszont a biztonságiasítás elmaradásával akár negatív módon is befolyásolhatja saját és más államok biztonságát (Gazdag – Remek, 2018: 19–24; Marton, 2019).

Marton és kollégái a társadalom felől, alulról induló folyamatként kezdődő biztonságiasítást érdekes lehetőségnek, de „valószínűtlenebb forgatókönyvnek” (Marton et al., 2015: 42) tartják. A migrációhoz vagy kisebbségi csoportokhoz kapcsolódó alulról felfelé irányuló biztonságiasítást leíró publikációk ritkák, főképp a sikeres, dokumentált esettanulmányok hiányosak a szakirodalomban. A következőkben néhány publikált példát mutatok be.

Ejdus és Rečević tanulmánya a szerbiai migrációs válsághoz köthetően alulról felfelé irányuló biztonságiasítást mutat be a szerb-horvát határhoz közeli Šid város példáján keresztül, amelynek során a társadalom fellépett a bevándorlók ellen, viszont a biztonságiasítás kezdeményezése megrekedt. A szerzők úgy vélik az esettanulmány kapcsán, hogy „lehetséges, hogy a migránsellenes fellépések jövőbeli hullámai elég erősek lesznek ahhoz, hogy magasabb szintre is eljussanak” (Ejdus – Rečević, 2021: 38). Bartoszewicz és kollégáinak tanulmánya a migráció alulról induló kezdeményezéseit cseh és lengyel tapasztalatok alapján vizsgálta fókuszcsoportokkal végzett interjúk alapján. A szerzők szerint „a közvetlen tapasztalat elveszítette katalizátor erejét, a fenyegetettség kivetítése a jövőbeli eseménynél erősebb” (Bartoszewicz et al., 2022). Adamides doktori értekezésében Ciprus kisebbségi konfliktusával kapcsolatban elemezte a társadalmi szintről induló biztonságiasítást, amely kutatása alapján akadályozza magának a konfliktusnak a megoldását (Adamides, 2012).

Az említett három szerző a társadalom felől érkező biztonságiasításra több ízben „reverz” folyamatként utalnak. A buzani elmélet alapján a felülről lefelé irányuló biztonságiasítást nevezhetjük tipikusnak vagy hagyományosnak. Ahogy a példákból is látható, az alulról induló biztonságiasítás sikeressége kétséges, vagy csak a biztonságiasítási folyamat egy részére terjed ki, általában a fenyegetés azonosításáig és a beszédaktusig. A példák mindegyike európai, bár a migrációhoz köthetően a dél-amerikai országokban is elindulnak a biztonságiasítás aluról jövő kezdeményezései, de gyakran helyi szinten maradnak, nem kapnak nagy nyilvánosságot (lásd 5.4.3.3 alfejezet).

A koppenhágai iskola elméletével kapcsolatban további kritikákat fogalmaztak meg. Maga a biztonságiasítás túlságosan a beszédaktusra koncentrál, így nem fókuszál a valós helyzetek tanulmányozására (Balzacq, 2011; McDonald, 2008). Marton Péter, Balogh István és Rada Péter az úgynevezett „Budapesti Iskola” képviselői, az egzisztenciális fenyegetésnél az egzisztenciális jelző elhagyását javasolják. Értelmezésükben a fenyegetés olyan tényező, „amely egy kollektíva életét kizökkentheti a megszokott kerékvágásból” (Marton et al., 2015: 29). A „Párizsi Iskolához” tartozó Didier Bigo a biztonsági szakemberek kiemelt szerepét hangsúlyozza, akik saját érdekeik alapján biztonságiasítanak egy problémát, például a migrációt. Ennek hátterében „speciális habitusuk”, továbbá „rutinszerű” gyakorlatuk áll, valamint kihasználják a technológia nyújtotta lehetőségeket a biztonságiasítás során, tehát adatbázisok, statisztikák segítségével támasztják alá álláspontjukat (Bigo, 2002: 64–66).

A nemzetközi migráció során fontos kiemelni, hogy a migráció mikor válik biztonsági problémává? A biztonsági probléma általában bekövetkezhet, ha a migráció hosszabb távú társadalmi következményeit az állam nem tudja kezelni (Tálas, 2019: 67–78). Ide tartozik az is, amikor olyan nagytömegű migráció érkezik, hogy a normális politikai keretek között adminisztratív problémát jelent a bevándorlók fogadása és letelepítése (Tálas, 2018: 9–10). A migrációval és a biztonsági kérdésekkel kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy rendszerint a célországban tartózkodó bevándorlókkal foglalkozik a szakirodalom, a biztonságiasítás is a befogadó országokban történik. N. Rózsa Erzsébet a tranzitmigrációra és a tranzitországokhoz kapcsolódó biztonsági problémákra hívja fel a figyelmet. A következőképpen fogalmaz: „A migráció a tranzitországok számára is komoly problémát jelent. Egyrészt, ha más mértékben is, de itt szintén megjelennek mindazok a szervezeti, logisztikai, pénzügyi problémák, melyek a bevándorlók célországaiban, hiszen az úton lévők ellátásának, minimális életfeltételeinek biztosítása az adott ország belső rendjének, biztonságának feltétele” (N. Rózsa, 2020: 226). A „déli-déli” irányú migráció során (lásd 4. fejezet) a legtöbb érintett ország tranzit- és

befogadóország is egyben, például Kolumbia, Ecuador, Peru. A nagy tömegű migráció áthaladása az országon ugyanúgy biztonsági kérdés a tranzitországok számára is.

3.1.3 Összefoglalás

Az alfejezet röviden áttekintette a kutatáshoz kapcsolódóan a biztonsághoz kötődő néhány alapfogalmat, valamint Barry Buzan és kollégái által kidolgozott társadalmi biztonságot, továbbá a biztonságiasítás fogalmát, illetve ennek modelljét. Az alfejezet kitért a „buzani” megközelítés néhány kritikájára („Párizsi Iskola”, „Budapesti Iskola”). A kritikák ellenére az elméletet alkalmasnak tartom arra, hogy ennek alapján vizsgáljam a Chile felé irányuló migrációs folyamatokat. A Chilébe irányuló migráció alanyai olyan csoportok, akik hasonló kulturális háttérrel, nyelvvel és vallással rendelkeznek, így az értekezés a társadalmi biztonságnak és a biztonságiasításnak egy speciális, eddig nem vizsgált területét jelenti.

3.2 A migráció főbb alapfogalmai - Migrációs elméletek

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének legutóbbi (2022) becslése alapján 2020-ban körülbelül 281 millió nemzetközi migránst tartottak számon, ami a világ népességének 3,6% -át teszi ki. A Covid-19 pandémia lassította a migrációs folyamatokat, de maga a migráció a 21. században folyamatosan növekvő tendenciát mutat, amelyet gazdasági, földrajzi, demográfiai és egyéb tényezők befolyásolnak (de Haas et al., 2020: 3–5; World Migration Report – 2022, 2021: 2). A 21. századi migráció ugyanakkor dinamikus és egyedi jellemzőkkel bíró folyamatként is értelmezhető, amely mind a kibocsátó, mind a célország társadalmára jelentős hatást gyakorol (Bravo Acevedo, 2018: 21).

Az alfejezet célja a témához kapcsolódó legfontosabb definíciók azonosítása, a „déli-déli” irányú migráció néhány egyedi meghatározása, valamint a migrációs elméletek általános, rövid bemutatása, kiemelve a migráció kapcsolatihálózati megközelítését.

3.2.1 A migrációhoz köthető főbb definíciók azonosítása

A migrációnak jelenleg nincs mindenki által elfogadott egységes meghatározása, így maga a fogalom sokrétű és számos meghatározása létezik. Andorka Rudolf szociológus definíciója a migrációt vándorlásnak nevezi, amely településhatár átlépéssel járó lakóhelyváltogatás jelent (Andorka, 1997: 222). A Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) megfogalmazása is hasonló, viszont külön definíciót határoz meg az országon belüli, valamint a nemzetközi vándorlásra, amely országhatár átlépéssel jár (IOM-Términos fundamentales sobre migración).

A migráció meghatározásánál ki kell emelni az ENSZ definícióját, amely “kiszélesített” értelemben határozza meg a migráció fogalmát. Ennek alapján motivációtól függetlenül mindenki migráns, aki a szokásos tartózkodási helyéről más országba költözik, vagy államon/régióon belül változtat lakóhelyet (United Nation: Migration). Magyarországon a jog és a közbeszéd is eltérő kifejezéseket használ, természetesen a társadalomtudomány, valamint az idegennyelvű szakirodalom is, amely általában motiváció alapján különbözteti meg és kategorizálja a vándorlást (Tálas, 2016: 87–88).

A legáltalánosabb kategória a migráció legalitás alapján történő megkülönböztetése. Ennek alapján a következő kategóriák határozhatók meg:

- legális / reguláris migráció, valamint
- irreguláris (illegális, nem dokumentált, nem engedélyezett) migráció, amely a küldő, a tranzit- és a célország szabályozási normáin kívül zajlik (de Haas et al., 2020: 21–40).

Az illegális migráció helyett a migránsok kriminalizálásának elkerülése érdekében egyre elterjedtebb az irreguláris migráció kifejezése. A dél-amerikai országokban az illegális és az irreguláris kifejezést általában szinonimaként használják, és csak az elmúlt időszakban került jobban előtérbe az irreguláris meghatározás. Természetesen, ahogy Hautzinger Zoltán is fogalmaz, a „migránsok túlnyomó többsége jogilag szabályozott csatornákon, ellenőrzött módon lépi át az államhatárt” (Hautzinger, 2020: 48).

Sokféle megnevezés használatos a migráció típusainak megkülönböztetésére. A migrációt kategorizálhatjuk indíttatás alapján, úgymint kényszer vagy önkéntes migráció. A leggyakoribb kategorizálás a motiváció alapján történő megkülönböztetés, ami értelmezhető a migráció indíttatása, oka vagy célja alapján is szakirodalomtól függően. A gazdasági migráció az egyik leghangsúlyosabb motiváció, főleg a „déli-déli” irányú migrációs folyamatok esetében. Ennek különböző típusait különböztetjük meg, ide sorolható a munkavállalási célú, valamint az üzleti célú migráció, amely befektetőket, vállalkozókat vonz. A migráció motivációja lehet családegyesítés, amit általában a gazdasági migráció előz meg és az otthon maradt családtagok utaznak a célországba. Politikai, kulturális okok is vezethetnek migrációhoz, valamint fontos megemlíteni az egyre népszerűbb tanulási célú migrációt is (de Haas et al., 2020: 21–40; Hautzinger et al., 2014: 12–15).

A nemek arányát figyelembevéve a migráció általában férfi dominanciájú volt, viszont egyre inkább növekszik a nők aránya a migrációs folyamatokban, elsősorban az alacsony iskolai végzettséget igénylő pozíciókban (háztartási alkalmazott, gyári munkás), továbbá emelkedik arányuk a képzett munkavállalóknál is (de Haas et al., 2020: 80). A dél-amerikai migrációs folyamatokra elsősorban a női migráció volt jellemző, akik gyakran háztartási alkalmazottként, idősgondozóként helyezkedtek el (Fernández et. al., 2020; Fries Monleón, 2019; Stefoni, 2002).

Elengedhetetlen kitérni a migrációs krízis vagy válság meghatározására is, amely a Nemzetközi Migrációs Szervezet megfogalmazása alapján rendkívül összetett jelenség. Általában nagy volumenű migrációs folyamat, amelynek kezelése hosszú távú kihívásokkal jár. A migrációs válság során gyakori jelenség, hogy a migrációs folyamat alanyai (egyének vagy közösségek) kiszolgáltatottá válnak. A migrációs válság lefolyása lehet viszonylag gyors vagy fokozatos,

valamint hosszú időintervallumra kiterjedő is. A válság kialakulhat természetes folyamat következményeként, vagy ember által okozott krízisként. A migrációs válság rendszerint országhatáron átnyúló folyamat, de országon belüli vándorlásra is korlátozódhat (MC/2355, 2012). Az említett természetes folyamatra példa a régióban megjelenő klímamigráció Chile elsivatagosodó északi országrészein (lásd 4.1. alfejezet). Az ember okozta válsághoz sorolható a fegyveres konfliktus, amelyre példa a kolumbiai migrációs folyamat (országhatáron belüli és azon kívüli), vagy a politikai krízis, amely a venezuelai migráció okozója (lásd 4. fejezet). A témához kapcsolódik az önkéntes migráció mellett megjelenő „kényszer szülte migráció vagy menekülés” (Hautzinger, 2014: 12), amely előfordulhat akár országon belüli kényszerszermigráció formájában is. Az ENSZ az utóbbi évtizedben alkotta meg az erre vonatkozó definícióját, amit „Internal Displaced Persons”¹² kifejezéssel határoz meg (de Haas et al., 2020: 32).

Az ENSZ 1951. évi Egyezménye értelmében ugyanakkor csak az kaphat menekültstátuszt, aki „az üldözéstől való megalapozott félelme miatt (...) az állampolgársága szerinti országon kívül tartózkodik”. Az 1967. évi Jegyzőkönyv főbb rendelkezései a menekültstátusz megállapításának folyamatát, valamint a menekültek alapvető jogait és kötelezettségeit is tartalmazza (UNCHR, 2012: 2–6). A menekült státusszal rendelkezőktől meg kell különböztetni a menedéket kérőket, vagyis a menekültstátusz iránti igényüket benyújtó migránsokat, akik a döntésre várnak (de Haas et al., 2020: 31).

A migráció iránya a hagyományos értelmezés alapján kivándorlásra, bevándorlásra, továbbá visszavándorlásra szorítkozik, a statisztikákban is erre a három dimenzióra vonatkozó adatok jelennek meg (Ligeti, 2019: 328). A szakirodalom elsősorban a két fő irányra: a bevándorlásra és a kivándorlásra korlátozódik, a visszavándorlás jelensége és annak vizsgálta újabb keletű.

Kevésbé ismert kategória a migráció irányának és az ideiglenes migrációnak egy speciális változata az úgynevezett cirkuláris migráció. Az ezzel kapcsolatos definíciók nem egységesek. „A cirkuláris migráció fogalma az elmúlt 10 évben főként a szakpolitika területén került előtérbe, azonban sokáig nem volt egyértelmű, hogy mit is takar. Gyakran összemosódott a visszavándorlás, a rövid távú, vagy a szezonális vándorlás fogalmával, illetve ernyőfogalomként volt használatos olyan mobilitási formák leírásában, melyek ideiglenes tartózkodással járnak több országban” (Ligeti, 2019: 328). A cirkuláris migráció meghatározásánál a legfontosabb kritérium a migráció olyan folyamatként való értelmezése, amelynek célja nem a célországban való letelepedés, hanem ismétlődő népességvándorlás

¹² Hazájukon belül lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek (fordítás EUR-Lex alapján).

(Leiva Gómez – Ross Orellana, 2016: 57). Fontos ugyanakkor kiemelni a következőt: „a cirkuláció migráción belüli megközelítés azt nyomatékosítja, hogy a vándorlás még nemzetközi értelemben is csak ritkán értelmezhető egyszeri és végleges eseményként” (Hautzinger et al., 2014: 14).

A „déli-déli” irányú migrációhoz gyakran kötődik a cirkuláris migráció, elsősorban a szomszédos országok munkavállalói körében, főként a háztartási munkát végző női migránsok az alanyai ennek a migrációs folyamatnak (lásd 5.3.2. alfejezet). A szezonális munkavállalásra érkezettek is ehhez a kategóriához sorolhatók a régióban. A férfiak a szolgáltatási szektorban vagy az építőiparban dolgoznak, továbbá mind a női, mind a férfi cirkuláris migráció sajátossága az irreguláris foglalkoztatás elterjedtsége (Stefoni, 2022: 24; Santi – Clavijo, 2020; Leiva Gómez – Ross Orellana, 2016: 61). Épp az irregularitás miatt a cirkuláris migráció mérése nehézkes, a migrációs folyamat alanyai gyakran turista vízummal érkeznek az országba, így a tartózkodásuk legális, viszont munkavállalási vízum nélkül dolgoznak, irregulárisan.

A cirkuláris migrációra egyre inkább használatos a „win-win-win” kifejezés, hiszen a befogadó, a célország és a cirkuláris migráció alanyainak is kedvező lehetőséget teremt. Sokkal inkább reagál a gazdasági változásokra, valamint a munkaerőpiac igényeire, így a gazdasági folyamatokat előnyösen befolyásolja. A küldő ország munkanélküliségét csökkenti, viszont gazdasági fejlődését anélkül javítja, hogy társulnának hozzá azok a negatív hatások, amely a hagyományos migrációs folyamatokat jellemzik, úgymint népességfogyás, agyelszívás stb. (UNECE, 2016: 1; Ligeti, 2019: 328).

A migráció további kategóriája az időtartam alapján való megkülönböztetés. Az ENSZ a rövidtávú migrációt 3-12 hónap között, míg a hosszútávút 12 hónaptól hosszabb időtartamú migrációként definiálja (United Nations Department of Economic and Social Affairs, 1998: 10). A 2016-ban megrendezett Európai Statisztikusok Konferenciájának (Conference of European Statisticians) UNECE munkacsoportja cirkuláris migrációt szűkebb és tágabb értelemben határozza meg:

- szűkebb értelemben: 10 éves időintervallumon belüli, többszöri vándorlás (eredet és célország ugyanaz), amely legalább 12 hónapig tartó tartózkodással jár;
- a kibővített definíciója viszont 3-12 hónapban határozza meg a tartózkodás időintervallumát (UNECE, 2016: 18).

A migráció tehát nem feltétlenül egyszeri és végleges döntés eredménye. Ennek alapján megkülönböztethetünk ideiglenes és végleges migrációit is (de Haas et al., 2020: 27).

Az értekezés az alfejezetben meghatározott definíciók alapján a migráció szélesebb értelmezését használja és a migrációs folyamatokat többirányúnak tekinti, beleértve a cirkuláris és a tranzitmigráció szereplőit is. A 7. ábra alapján különböztetem meg a migráció típusait:

A migráció iránya	• Kivándorlás / Bevándorlás / Visszavándorlás / Cirkuláris / Tranzitmigráció
A migráció kiterjedése	• Országhatáron belüli / Országhatáron kívüli
A migráció indíttatása	• Önkéntes / Kényszer
A migráció motivációja	• Gazdasági / Családi együttélés / Tanulási / Politikai stb.
A résztvevők száma alapján	• Csoportos (tömeges) / Egyéni
Legalitás alapján	• Legális / Irreguláris (illegális)
Nemek megoszlása alapján	• Női migráció / Férfi dominanciájú
Időtartam alapján	• Ideiglenes / Végleges migráció

7. ábra: A migráció főbb típusai. Forrás: saját szerkesztés Hautzinger et al., 2014; de Haas et al., 2020; UNECE, 2016; Ligeti, 2019; Stefoni, 2002 alapján

Nincs arra vonatkozó pontos definíció, hogy mikor nem tekinthető a népességmozgás migrációnak vagy az ebben résztvevő személyek mikor nem migránsok. Hein de Haas és kollégái úgy gondolják, hogy a lakóhely tartós megváltoztatását nem igénylő vándorlás nem nevezhető migrációnak. Ehhez kapcsolódóan meghatároznak néhány főbb kategóriát is, úgymint az ingázást, a turizmushoz köthető utazást, az üzleti célú utazást, az adminisztratív okokból történő rövid idejű hazautazást, továbbá a nomádizmust (többes lakóhely) (de Haas et al., 2020: 22). Sik Endre a turizmust és a belsőmigrációt nem, csak a hosszabb időtávú és az országhatár átlépésével járó vándorlást tekinti migrációnak, továbbá felhívja a figyelmet arra, hogy ezek a megkötések is kétségesek, hiszen a belsőmigráció motivációi hasonlóak az országhatár átlépéssel járó migrációhoz, ugyanakkor a külföldön dolgozók turistaként is végeznek keresőtevékenységet (Sik, 2022: 10–11).

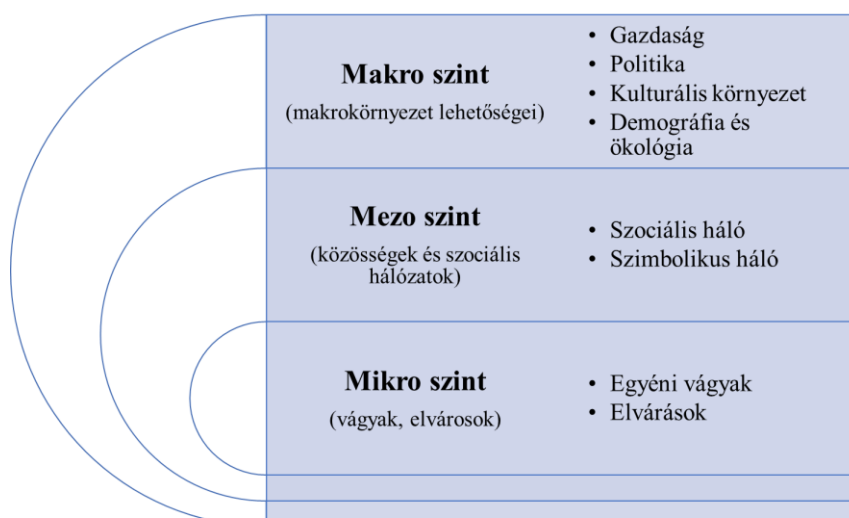
A migrációhoz szorosan kapcsolódik az embercsempészet és az emberkereskedelem, épp ezért fontos tisztázni a két fogalom jelentését. Az embercsempészetnél feltételezhető egy szerződéses viszony a csempész és a migráns (ügyfél) között, míg az emberkereskedelem alanya az emberkereskedő tulajdona (Sik, 2022: 29). A „déli-déli” irányú migrációnál a „coyote” az

embercsempész, aki például Chile-Bolívia határszakaszon segíti az Andokon való átkelést. Az emberkereskedelemhez pedig azok a nemzetközi szervezett bűnözői csoportok tartoznak, akik például a nőket prostitúcióra, vagy a migránsokat emberkereskedelem során kényszerítik a drokartellek tevékenységében való részvételre (lásd 5. és 6. fejezet, Tren de Aragua tevékenysége).

3.2.2 Migrációs elméletek – A migráció kapcsolathálózati megközelítése

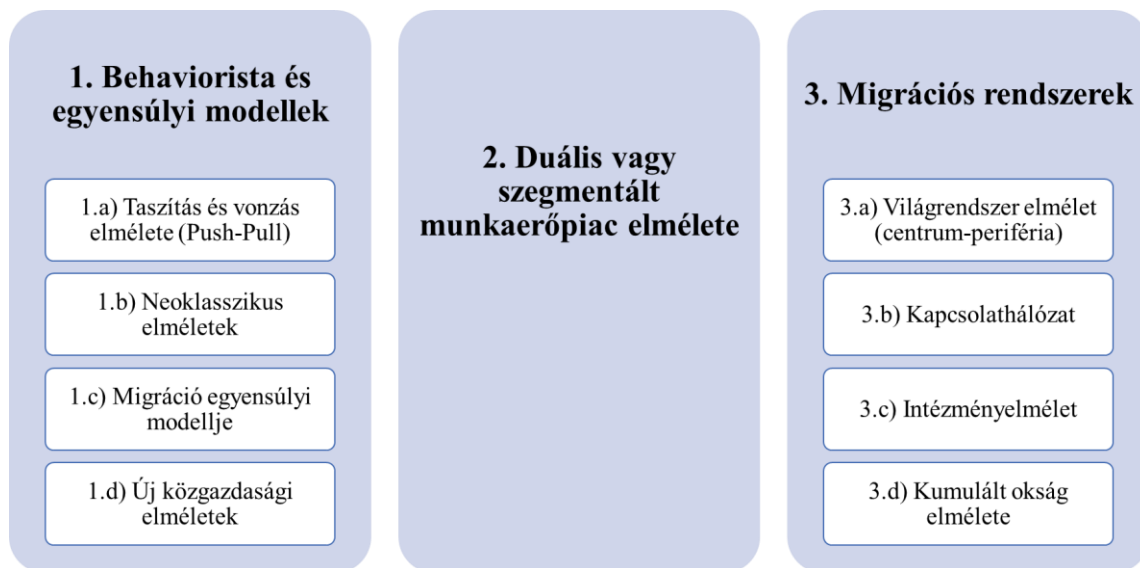
Az alfejezet röviden ismerteti a főbb migrációs elméleteket, majd rátér a migráció kapcsolathálózati megközelítésének a bemutatására. A szakirodalom és az előzetes helyismeretem alapján úgy vélem, hogy a migráció kapcsolathálózati megközelítése alkalmas elméleti keretet nyújt a Chilébe érkező migráció elemzéséhez.

A migráció társadalmi jelenségének a vizsgálatához számos migrációs elmélet ismert a szakirodalomban. Az elméletek közös sajátossága, hogy a migrációt kiváltó vagy az azok fenttartását magyarázó okokat elemzik. Faist (2000) az elméletek három vizsgálati szintjét különbözteti meg: 1. *a mikro szinten* az egyéni döntések sora befolyásolja a migrációs potenciált, vagyis a vándorlási hajlandóságot. 2. *a mezo szinten* a szociális háló (családi, rokoni kapcsolatok), társadalmi tőke (kapcsolati háló) jelenik meg. Ide tartozik a kivándorolni szándékozók és már a célországban élők kapcsolatai. 3. *a makro szinten* a kibocsátó és célország gazdasági, politikai, kulturális stb. dimenziói jelennek meg (lásd 8. ábra).

8. ábra: A migrációs elméletek vizsgálati szintjei. Forrás: saját szerkesztés Faist, 2000: 31, Huzdik, 2014: 26 és Szuhai, 2022: 42 alapján

A migrációs elméleteket többféleképpen lehet csoportosítani, a 9. ábra azokat a főbb migrációs elméleteket tüntettem fel, amelyeket alkalmasnak vélek a 21. századi migráció elemzéséhez.

9. ábra: A 21. századi migrációt magyarázó főbb elméletek. Forrás: saját szerkesztés (Huzdik, 2014: 52) alapján

A behaviorista és egyensúlyi modellek alkotják az első csoportot, ezek közül fontos kiemelni néhány elméletet. A *taszítás és vonzás (Push-Pull) elmélete*, amely egyéni döntés szerepét hangsúlyozza, valamint gazdasági, környezeti és demográfiai faktorokat is azonosít. Egy adott ország vonzó tényezői motiválják a bevándorlást, míg a származási országban tapasztalható negatív (taszító) hatás a vándorlási hajlandóságot emeli (de Haas et al., 2020: 45; Hautzinger et al., 2014: 24). Az *új közgazdasági elméletek* a migrációt nem egyéni, hanem csoportok, családok közös döntéseként határozzák meg (Hautzinger et al., 2014: 28).

A *duális vagy szegmentált munkaerőpiaci elmélet* segít annak a megértésében, hogy akár képzett külföldi munkavállalók miért hajlandók elvégezni olyan munkát, amit a helyi társadalom munkavállalói nem vállalnak el. A szegmentált munkaerőpiacon az első szektorban képességüknek megfelelően választják ki a jól fizetett munkára a helyieket, míg a második szektorban a hierarchia legalján az alulfizetett bevándorló áll. Ennek oka a bevándorlási politikában keresendő, valamint a migráns irreguláris státusza, a végzettségek elismerésének a hiánya a második szektor felé irányítja a bevándorlót. Ez a fejlett gazdaság velejárójának is tekinthető (de Haas et al., 2020: 53; Massey et al., 1993: 440).

Az *intézményelmélet* alapja a migráció emelkedésével párhuzamosan olyan szerveződések (intézményi, magán) alakulnak ki, amelyek célja a bevándorlók segítése a tőkében gazdag

országok felé. Az ilyen intézmények a legalitást illetően széles skálán mozognak. Kialakulhatnak a migránsokat segítő vagy akár kizsákmányolásukra épülő intézmények is, viszont közös sajátosságuk, hogy mindenképp nyereségorientált vállalkozások. A bevándorlók kereslete határozza meg a „piacot”, így létrejöhetnek intézmények az embercsempészetre, meghívólevél kiállítására, szállás vagy akár hamis dokumentumok beszerzésére is (Sik, 2012: 22–23; Hautzinger et al., 2014: 32).

A migráció kapcsolathálózati megközelítése a modern elméletek közül jól ismert. A migránsok olyan interperszonális kapcsolatok hálózatát alkotják, amelyek összekapcsolják a migránsokat, az egykori bevándorlót és a nem bevándorlót a származási és célországban. Ez lehet rokonsági, baráti, vagy egyéb közösség által alkotott kapcsolat (Massey et al., 1993: 448). A kapcsolathálózat befolyásolja az egyént döntésében, valamint maga a hálózat tartja fenn a rendszer működését. Az új bevándorlók érkezését a célországban élők segítik (Hautzinger et al., 2014: 30).

A migráció alanyának úgynevezett társadalmi tőkével kell rendelkeznie. A társadalmi tőke fogalma Pierre Bourdieu nevéhez fűződik, és a következőképpen határozza meg: „A társadalmi tőke azon aktuális és potenciális erőforrások összessége, amelyek a kölcsönös ismeretségek vagy elismerés többé-kevésbé intézményesült viszonyai tartós hálózatának birtoklásához kapcsolódnak, vagy másként kifejezve, olyan erőforrásokról van szó, amelyek az egy csoporthoz való tartozáson alapulnak” (Bourdieu, 1999: 160). A társadalmi tőke egyfajta kapcsolati tőkét jelent nála, amely gazdasági tőkévé konvertálható (Farkas, 2013: 2; Gödri, 2010: 39). A migrációnál ez a kapcsolati tőke segíti a migráció alanyát az ország kiválasztásában, az utazás során, valamint akár a munkavállalásban is, így konvertálható gazdasági tőkévé a kapcsolatháló.

A kapcsolathálózat hatékonyságát két fontos tényező befolyásolja (Massey et al., 1993: 449):

- *Csökkenő költségek:* Az első bevándorlónak még a célországban nincsenek kapcsolatai, az ő költségei magasabbak, viszont idővel a célországban kialakít egy olyan hálózatot a baráti és rokoni struktúrákon keresztül, amelyre az újonnan jövők már támaszkodhatnak, csökkentve ezzel az ő költségüket. Ezzel segíthetik a munkavállalást, beilleszkedést stb.
- *Csökkenő kockázat:* A hálózatokat a kockázatok diverzifikációjának a stratégiája teszi vonzóvá. Amennyiben a migránsok hálózata jól fejlett, a bevándorlás biztonságos és

megbízható is egyben. Minden új migráns a hálózat tagjává válva csökkenti a bevándorlás kockázatát.

Már az 1970-es években is kimutatták az Amerikai Egyesült Államokban élő mexikói bevándorlóknál a családi, rokoni hálózatok fontosságát, továbbá ezek a hálózatok segítik a célországban a társadalmi kirekesztettség elkerülését is (de Haas et al., 2020: 65; Hautzinger et al., 2014: 31). A migráció a hálózatoknak köszönhetően addig nő, amíg „mindenki, aki migrálni akar, azt nehézség nélkül megteheti, ezután a migráció csökkenni kezd, tehát a hálózati kapcsolatok terjedelme a migráció fő korlátjává válik” (Huzdik, 2014: 49).

3.2.3 Összefoglalás

Az alfejezet kitért a migráció legfontosabb alapfogalmainak a meghatározására. Elsősorban azokra a fogalmakra koncentráltam, amelyek az értekezés további részében előfordulnak. Ezt követően a legfontosabb migrációs elméleteket csoportosította az alfejezet, kitérve néhány fontos elméletre, valamint a migráció kapcsolathálózati megközelítésére, az értekezés egyik elméleti keretére. Mind a definíciókat, mind a migrációhoz tartozó elméleti áttekintést táblázatok és színes ábrák egészítették ki, megkönnyítve a szerteágazó fogalmak rendszerezését.

3.3 Dél-Amerika regionális biztonsági szervezetei

A dél-amerikai régióban számos integrációs szervezet alakult. A 2010-es éveket követően egyszerre beszélhetünk az integráció túlkínálatáról és az integrációs szervezetek válságáról (Soltész, 2011; Szente-Varga, 2020). Az alfejezet célja elsősorban a közelmúlt változásaira, a nemzetközi kooperációra és kollektív védelem kérdésére fókuszálva Dél-Amerika regionális biztonsági szervezeteinek a bemutatása. A régióban nincs erős különbség a biztonsági/védelmi kérdéseket illetően, továbbá a bemutatott szervezetek gyakran foglalkoznak humánbiztonsági, emberi jogi kérdésekkel és migrációval is. Ennek alapján indokolt a szervezetek rövid, elemző-értékelő áttekintése. Az ezzel kapcsolatos elemzés Chilét, mint az értekezés fő vizsgált országát kiemelten kezeli. Az elemzés előtt a régióval kapcsolatban elengedhetetlen kitérni a biztonsági komplexumok elméletére.

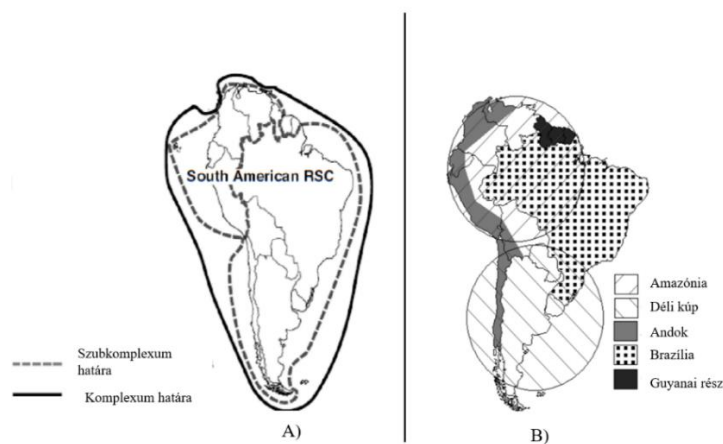
3.3.1 Dél-Amerika regionális biztonsági komplexuma

A regionális biztonsági szervezetek bemutatása előtt röviden szükséges áttekinteni a regionális biztonsági komplexumok elméletét (Regional Security Complex Theory, RSCT). Az elmélet részben Barry Buzan egy korábbi munkájában már megjelent, amely később Barry Buzan és Ole Wæver a *Regions and Powers - The Structure of International Security* című könyvében került átdolgozásra (Varga, 2023: 17). „A tanulmány a regionális biztonsági komplexumot olyan államok csoportjának tekinti, amelyeknek a biztonsággal összefüggő problémáik annyira szorosan kötődnek egymáshoz, hogy azokat nem lehet egymástól függetlenül értelmezni” (Vida, 2007: 1).

Buzánék leírásában Dél-Amerika egy regionális komplexumot képez, amely két szubkomplexumra osztható: az első az észak-andoki, a második a déli kúp országai (Buzan et al., 2003). A konfliktusok száma a térségben alacsony. A felosztás alapja, hogy ezek az országok eltérően értelmezik a fenyegetéseket, viszont fejlődésük hasonló, valamint konvergencia mutatkozik olyan közös kérdésekben, mint a kábítószer-kereskedelem elleni fellépés (Serbín Pont, 2018: 13).

A regionális biztonsági komplexumok elméletének számos kritikája jelent meg: „A bírálatok között különböző érvek találhatók, így például a koppenhágai iskola rendszerének merevsége,

a komplexumok kizárólagossága, egyes globális hatások figyelmen kívül hagyása, vagy éppen az, hogy nincs tekintettel a folyamatosan változó globális biztonsági rendszer változásaira” (Varga, 2023: 24). A regionális biztonsági komplexummal kapcsolatban Fuccille és Pereira Rezende (2013) Dél-Amerika új felosztását javasolták, mivel az Amerikai Egyesült Államok elvesztette befolyását a régióra, így Brazília kapna vezető szerepet. A dél-amerikai régióra vonatkozó másik javaslatot Oscar Medeiros Filho (2010: 63) brazil kutató hármas felosztása jelenti, amely a dél-amerikai országok nemzetközi kapcsolatai és biztonsági kihívásai alapján készült. Buzan és Medeiros Filho regionális biztonsági komplexumának elképzelését a 10. ábra szemlélteti.

10. ábra: Dél-Amerika regionális biztonsági komplexuma és kritikája. A) Buzan – Wæver, 2003: XXVI. B) Medeiros Filho, 2010: 63. Forrás: saját szerkesztés

Medeiros Filho három fő részt különít el:

- Amazónia, az amazóniai együttműködési szerződés (Tratado de Cooperação Amazónica) országai (Bolívia, Brazília, Kolumbia, Ecuador, Peru és Venezuela).
- A Déli kúp országai, amely elsősorban a Mercosur országainak felel meg, illetve ide tartoznak a társult országok is, mint Chile.
- Az andoki régió országai (Bolívia, Chile, Ecuador, Peru és Venezuela). A felosztás átfedéseket tartalmaz, amelyet a természetes határok és a különböző integrációs szervezetekben való részvétel miatt tartja indokoltnak a szerző.

A Guyana partjaihoz tartozó országokat¹³ ugyanakkor kizárja a felosztásból, mivel többségük a 20. század második felében nyerte el függetlenségét, továbbá nyelvi és kulturális különbségek, továbbá természetes határ (Amazónia) is elkülöníti a többi országtól. Medeiros Filho, továbbá úgy véli, hogy ezek az országok nincsenek hatással a régió biztonsági folyamataira (Medeiros Filho, 2010: 63).

A hazai kritika Marton Péter nevéhez fűződik, aki kérdésspecifikus felosztást javasol, mivel Buzanék elgondolásánál túlságosan is hangsúlyos a katonai biztonság, valamint a térbeli közelség (Marton, 2019: 26–30). Marton Péter felosztásában a következő szempontokat kell megvizsgálni a fenyegetés komplexum leírásakor:

- „Hol található a fenyegetés földrajzi forrása, ha azonosítható ilyen?
- Milyen indikátorok alapján ismerhető fel, hogy egy bizonyos területet érint az adott fenyegetéshez kapcsolódó biztonsági komplexum?
- Az érintett területek ismeretében mi mondható el az adott biztonsági komplexum térbeli szerkezetéről?
- Az adott kérdéshez/fenyegetéshez kapcsolódóan beszélhetünk-e több, egymástól elkülönülő komplexumról, amelyek nem kapcsolódnak össze olyan mértékben, hogy egyetlen komplexumként vegyük őket figyelembe?
- Ha beszélhetünk több, különálló komplexumról: ezek területileg is világosan szétválnak, vagy területileg van/lehet átfedés közöttük?” (Marton, 2019: 42)

Véleményem szerint a régióban jelentkező új biztonsági kihívások, mint a tömeges migráció, a szervezett bűnözés, a kábítószer-kereskedelem megjelenése Chilében és a régió több olyan országában, ahol eddig ezzel a problémával nem kellett megküzdeni, indokoltá teszi a regionális biztonsági komplexum felosztásának a módosítását (lásd 6.3 alfejezet).

3.3.2 Néhány biztonsági szervezet elemzése a régióban

Az alfejezetben négy regionális integráció elemzésére kerül sor 1. Amerika Védelmi Minisztereinek Konferenciája (Conferencia de Ministros de Defensa de las Américas, CMDA), 2. Dél-amerikai Védelmi Tanács (Consejo de Defensa Sudamericano, CDS), 3. Fórum Dél-

¹³ Suriname, Guyana, Francia Guyana (Franciaországhoz tartozik), A Nagy-Britanniához tartozó Falkland-szigeteket a szerző nem említi.

Amerika Haladásáért (El Foro para el Progreso de América de Sur, PROSUR). Röviden kitérek a 4. Amerikai Államok Szervezetére (Organization of American States, OAS), magyar rövidítéssel AÁSZ szervezetére is. A négy szervezet közül ez a legismertebb.

Ahogy a fejezet bevezetőjében is említettem a régióban a védelmi/biztonsági kérdések vizsgálata ezekhez a szervezetekhez kötődik, továbbá mindegyik szervezet foglalkozik a migrációval. A migráció biztonsági fókuszú szemléletéhez, így ezek a szervezetek a legalkalmasabbak, hiszen nincs más hasonló. Az elemzés az alapításra, az esetleges problémákra és az aktuális helyzetre, valamint a jövőbeli kilásokra fókuszál. Az alfejezet elemzései alapján megállapítható, hogy a régiót érintő migráció és a migrációhoz kapcsolódóan a vizsgált biztonsági szervezetek alkalmasak-e a nemzetközi kooperációra, valamint mennyiben jelenthetnek fórumot a migrációs nyomás megoldására. Az elemzések során a migráció kérdése és Chile kiemelten szerepel.

A nemzetközi biztonsági struktúra rendkívül kiterjed a régióban (Flemes – Radseck, 2012: 228). Az Amerikai Államok Szervezete (OAS, 1948), valamint az Amerika Védelmi Minisztereinek Konferenciája (CMDA, 1995) kontinentális szinten vannak jelen. Az UNASUR-on belül létrejövő Dél-amerikai Védelmi Tanács (CDS, 2008), valamint a Fórum Dél-Amerika Haladásáért (PROSUR, 2019) kisebb volumenűek. Ezen kívül több olyan szervezet működik a régióban, amelyeknek szerepük lehet a biztonsági kérdésekkel kapcsolatban, de nem ebből a célból hozták létre őket. Erre példa a Dél-amerikai Közös Piac (MERCOSUR), amelyet alapvetően gazdasági-kereskedelmi együttműködésként hoztak létre, mégis a 90-es években eredménytelen kísérlet történt egy szubregionális védelmi mechanizmus intézményesítésére és egy közös védelem politika kialakítására (Frenkel, 2020: 62).

Az államközi konfliktusok száma jelentősen csökkent a régióban, ugyanakkor helyüket úgynevezett transznacionális fenyegetések vették át. Ezek az új biztonsági kihívások nemcsak a társadalmi szintre, hanem az intézmények integritására is hatással vannak (Soto Silva, 2019: 181–182). A biztonsági fenyegetések többsége korábban is jelen volt, például a természeti katasztrófák, terrorizmus, szervezett bűnözés, csak elenyésző részük új a régióban, ide sorolható a kiberfenyegetés vagy a migráció is. A régióban új kihívást jelent az említett transznacionális fenyegetések „áthelyeződése” olyan országokba, ahol ezek a kihívások kevésbé ismertek és nincs meg az intézményi háttér és tapasztalat a kezelésükre. Ilyen például a tömeges venezuelai migrációhoz társuló ember- és kábítószer-kereskedelem, valamint az erre ráépülő szervezett bűnözés megjelenése (Ávila, 2022). Ezek az új biztonsági kihívások a regionális biztonsági együttműködések fontosságára hívják fel a figyelmet.

3.3.2.1 Amerika Védelmi Minisztereinek Konferenciája

A szervezet első ülése 1995-ben volt. Célja a térség védelmi minisztereinek részvételével egy többoldalú politikai egység létrehozása. A konferencia elsősorban egy olyan fórum, amely lehetőséget nyújt a regionális biztonsági agenda, valamint a védelem és a biztonság területéhez kapcsolódóan a vitákra, tapasztalatcserére (CMDA – Inicio; CMDA – Resaña).

Az elnökség kétéves periódusban váltakozik, és a mindenkori elnök országa felelős megszervezni a kétévente megrendezésre kerülő konferenciát is. A konferencia alapvetően technikai jellegű, bár természetesen a politikai és kulturális különbségek itt is tetten érhetőek. Maga a védelmi miniszter pozíciója több országban inkább politikai, mint szakértői (például Chile, Ecuador, Kolumbia), továbbá gyakran választanak civil védelmi minisztert. Chile esetében Michelle Bachelet volt az első olyan civil, aki védelmi miniszterként egészségügyi végzettséggel rendelkezett, a jelenlegi pozíciót betöltő Maya Fernández Allende¹⁴ szintén orvos (Ministerio de Defensa, 2022). Megosztanak arról a vélemények, hogy egy katonai és/vagy szakértői, esetleg civil védelmi miniszter lenne elfogadható (Barrachina – Rial Roade, 2006: 136, 158). A védelem kérdésének politikai befolyását mindenképp mérsékelni szükséges, ugyanakkor Michelle Bachelet, bár civil szférából érkezett a védelmi minisztériumi pozícióra, rendkívül népszerű volt.

A konferencia munkájához kapcsolódóan szakértők is részt vesznek a munkában, akik előkészítő tevékenységet végeznek, valamint különböző munkacsoportokban dolgoznak. Rendszerint három vagy több munkacsoportot hoznak létre egy-egy ciklusban. A munkacsoportok visszatérő témái a humanitárius segítségnyújtás, vagy a természeti katasztrófák közös megoldása. 2021-2022-ben a kiberbiztonsághoz/kibervédelemhez kapcsolódóan egy közös intézményi és jogi háttér létrehozása érdekében hoztak létre munkacsoportot (CMDA-Cyber Defense and Cyber Space Ad Hoc Working Group, 2021: 7–8). A konferencia a Covid-19 pandémia alatt is működött, elsősorban biztonsági kérdések megoldásához kapcsolódóan. A résztvevő országok között jelentős a különbség a védelmi és biztonsági kérdések prioritásával kapcsolatban, megnehezítve a nemzetközi együttműködés jövőjét (Caiafa, 2022; Vitelli, 2017: 14).

CMDA és a migráció: A szervezet humánbiztonsághoz és emberiségi jogokhoz köthető kérdésekkel több ízben is foglalkozott. Legutóbbi konferenciáján (2022. Brazília) a migráció

¹⁴ Salvador Allende elnök unokája.

kiemelt szerepet kapott. Az országok közös nyilatkozatot fogadtak el 2022 júliusában. A nyilatkozat mellőzi a migráció biztonsági kihívásait, humánbiztonságra az együttműködés lehetőségeire fókuszál (Declaración de Brasil, 2022).

3.3.2.2 Dél-amerikai Védelmi Tanács

A Dél-amerikai Védelmi Tanácsot az UNASUR (Dél-amerikai Nemzetek Uniója) országok állam- és kormányfői 2008. december 16-án hozták létre. Fő céljuk egy olyan védelmi együttműködés létrehozása volt, amely a védelempolitikára, a katonai együttműködésre, humanitárius és békeakcióra, valamint a védelmi iparra és ehhez kapcsolódóan a képzésre fókuszál (Consejo de Defensa Suramericano de UNASUR). „A tanács megalakítását széleskörű támogatás övezte, csupán Kolumbia vonakodott részt venni a védelmi együttműködésben az Amerikai Egyesült Államokkal fenntartott szoros katonai együttműködése miatt” (Hegedűs, 2021: 48). A Védelmi Tanács létrehozása előremutató lépés volt a régióban, a biztonsági és védelmi ügyekben folytatott regionális együttműködés fórumaként indult. Az első években a tevékenységek viszonylag pozitív egyensúlya volt megfigyelhető (Bragatti, 2019: 77; Vaz et al., 2017: 1–2). Elsősorban a politikai párbeszédre és az együttműködésre koncentrált, nem a kollektív biztonsági rendszer kialakítására, vagy katonai szövetség létrehozására (Vaz et al., 2017: 1–2). Döntési jogköre korlátozott volt, a fő célkitűzése a „béke övezet” (Zona de Paz)¹⁵ megszilárdítása. Ennek érdekében regionális együttműködésre fókuszált, olyan témákban, mint például az aknamentesítés, a természeti katasztrófák áldozatainak támogatása, vagy a politikai párbeszéd létrehozása védelmi kérdésekben (Gatica Bórquez, 2018; Comini, 2015: 109).

A Védelmi Tanács az első években néhány fontos előrelépést ért el, mint a védelmi kiadások mérésére szolgáló közös módszertan kidolgozása, vagy a 2014-ben a Dél-amerikai Védelmi Iskola (ESUDE)¹⁶ létrehozása (Vaz et al., 2017: 8), amelynek tevékenyége végül az egyes országok által meghirdetett tanfolyamokra redukálódott. Hiányzott egy egységes közös program. Minden egyes ország mást tartott fontosnak, illetve mást értett a védelem és a biztonság kérdése alatt (Fernandez, 2021: 527, Frenkel, 2016: 49). Ezzel párhuzamosan a 2018-ban a kormányok nem tudtak megegyezni az új főtitkár személyéről, így a vezetéssel

¹⁵ „Zona de Paz”, az úgynevezett Béke övezet létrehozása a konfliktusok békés úton, a külföldi hatalmak bevonása nélküli megoldására fókuszál (Hegedűs, 2021: 47).

¹⁶ Az ESUDE 2017 végén hirdette meg utolsó tanfolyamát, amely már csak egy facebookos bejegyzésben érhető el (Escuela Suramericana de Defensa – ESUDE <https://www.facebook.com/ESUDE.CDS>).

kapcsolatos problémák, a bekövetkező politikai-ideológiai polarizáció mind hozzájárultak a szervezet kiüresedéséhez. 2018-2019 között az országok többsége felfüggesztette részvételét és a szervezet költségvetéséhez már nem járulnak hozzá (Nolte, 2022: 113; Nolte – Weiffen, 2021: 10–11). Az UNASUR jogilag még működik hiszen négy ország nem lépett ki a szervezetből, a szerződés ugyanakkor nem határozza meg a minimum létszámot, viszont a titkárságnak 2018 óta nincs semmilyen aktivitása (Long 2022a; Nolte, 2022: 116). A szervezet jövője több tényező miatt bizonytalan, ide sorolható a külpolitikai orientáció sokfélesége, a globális folyamatokhoz való alkalmazkodás, továbbá a kohézió hiánya (Comini – Frenkel, 2021: 143–144). A bizonytalanság ellenére a 2022 folyamán zajlott politikai változások – számos baloldali elnököt választottak a régióban – akár fordulatot is hozhatnak, hiszen felmerült a szervezet revitalizációjának a gondolata is (Long 2022a; Long 2022b).

Dél-amerikai Védelmi Tanács és a migráció kérdése: a szervezet preambulumban is megjelennek a migrációs együttműködések, kulturális sokszínűség előmozdítása a tagországok között (Martínez, 2008). CDS célja között szerepelt „a kábítószer-kereskedelem, a szervezett bűnözés, az illegális bevándorlás és a terrorizmus által jelentett fenyegetésekkel szembeni összehangolt szakpolitikák” (Fernández Rodríguez, 2021: 513). kidolgozása is.

3.3.2.3 Fórum Dél-Amerika Haladásáért (PROSUR)

Az UNASUR dezintegrációja hívta életre a PROSUR-t 2019 márciusában, amelynek fő célkitűzése az infrastruktúra, az energia, az egészségügy, a védelem, a biztonság és a természeti katasztrófákhoz kapcsolódó együttműködés (Frenkel, 2019; Foro Prosur.org). A PROSUR Sebastian Piñera chilei és Iván Duque, kolumbiai jobboldali elnökök kezdeményezésére jött létre, hangsúlyozva az ideológiai függetlenséget, hiszen az UNASUR épp az ideológiai polarizáció miatt üresedett ki (Soto, 2019). Ennek ellenére Uruguay nem lépett be a PROSUR-ba a szervezet politikai-ideológiai irányultsága miatt (Frenkel, 2019). A PROSUR, ugyanakkor nem tekinthető az UNASUR utódjának, hiszen az intézményi háttér és a fő célkitűzések is különbözőek (Nolte, 2022: 123).

A szervezet technikai jellegére utal az, hogy hat fő témában kezdeményezett szakmai kooperációt, amelyből két munkacsoportja a védelem és a biztonság témájához kapcsolódik. A PROSUR-ra jellemző egyfajta biztonságpolitikai fókusz, amely az új biztonsági fenyegetések elleni küzdelmet és a belső biztonságot helyezi előtérbe, így például a kibervédelmet, vagy a

védelmi ipart (Frenkel, 2019. Foro Prosur.org). A biztonsági munkacsoportnál fontos kiemelni a szervezett bűnözéssel foglalkozó alcsoportját, amelynek legutóbbi jelentése (2021) a regionális bűnözői csoportokra, valamint a regionális kooperációra helyezte a hangsúlyt, továbbá röviden, de a 2022. évi tervek is megjelentek a beszámolóban (Reporte de Actividades de Seguridad, 2021).

A kezdeti nagy remények ellenére a PROSUR jövője bizonytalanra vált. A Covid-19 pandémia alatt nem kezdődtek el a munkacsoportok tevékenységei, bár 2021 márciusáig 6 elnöki találkozóra így is sor került. Ezek elsősorban online megbeszélések voltak, kevésbé fontos témákat érintettek, úgymint az energiahatékonyságot vagy a vezetői engedélyek kölcsönös elismerését (Nolte, 2022: 124).

Míg az UNASUR a média és a szakmai/tudományos közösség kedvelt szervezete volt, a PROSUR rendszerint az átpolitizáltság és az integráció hiánya miatt került a kritikák keresztútjába (Nolte 2022, 123.; Vera et al., 2020: 135). A regionális integráció egyik szakértője, Alejandro Frenkel a szervezetet egyenesen a „dél-amerikai integráció utolsó Frankensteinjének” (Frenkel, 2019) nevezte. A PROSUR jövője a bal oldali politikai fordulat miatt is bizonytalan, hiszen 2021-ben Gabriel Boric nyerte meg a chilei elnökválasztást, majd 2022. április 3-án bejelentette a PROSUR elhagyását, amit mindeddig nem tett hivatalossá, így Chile még mindig a szervezet tagjai között szerepel (García-Miguel, 2022; Deutsche Welle, 2022).

PROSUR és a migráció témája: A szervezet rendszeresen foglalkozik migrációhoz kapcsolódó kérdésekkel. A fent említett vezetői engedélyek kölcsönös elismerése is ehhez kötődik. Legutóbb a Covid-19 pandémia idején a migrációhoz köthető szabályozások megbeszélésére került sor 2022 augusztusában. Az egyik legfontosabb fórum a 2022 szeptemberében volt, amely célja „a dél-amerikai migrációs kontextus kihívásainak és lehetőségeinek a feltárása 5 éves ágazati terv keretében” Foro Prosur (2022). Az ambiciózus terv a PROSUR tagjaira vonatkozna, bár ennek megvalósítása kétséges (Foro Prosur, 2022b).

3.3.2.4 Amerikai Államok Szervezete (OAS)

A biztonság és védelempolitika területén fontos és aktív szervezet. Az előző három szervezettel összehasonlítva az egyetlen, amely működése nem küzd integrációs problémákkal. Alapvetően politikai, de biztonsági fókusszal is rendelkezik. 1948-ban Bogotában írták alá az alapító

dokumentumokat kezdetben 20 latin-amerikai országgal és az Amerikai Egyesült Államokkal. A 60-as években a függetlenedő karibi országokkal bővült a szervezet, majd 1990-ben Kanada is csatlakozott. Jelenleg összesen 35 ország a tagja. A szervezet alapvető célja a kollektív védelem, az amerikai kontinens békéjének a fenntartása, ezért az országok vállalják, hogy a vitákat békés úton rendezik, valamint közösen lépnek fel az agresszió ellen (Hegedűs, 2019: 206).

A huszadik század második felében összesen három jelentősebb konfliktus volt: 1969-ben az El Salvador és Honduras közötti rövid háború, 1982-ben az Argentína és az Egyesült Királyság közötti háború a Falkland-szigetek szuverenitásáért, valamint 1995-ben a Peru és Ecuador közötti határvita. Az 1980-as években Brazília és Argentína elsősorban vízjogi vitái megoldódtak, valamint Chile és Argentína közötti Beagle-csatornával kapcsolatos konfliktus is enyhült az 1984-es békeszerződés aláírásával (Herz, 2011: 57). A szervezetnél inkább a kollektív biztonsági együttműködés, mintsem a védelem szempontjai érvényesülnek, hiszen sem a Falkland-szigetek, sem pedig a 2001. szeptember 11-i eseményeknél a kollektív védelem nem érvényesült, mindkét eset a szervezet működésének mélypontját jelenti (Hegedűs, 2019: 207).

OAS és a migráció: A vizsgált szervezetek közül a migrációval legátfogóbban az OAS, illetve az OAS-hoz tartozó nyolc különböző testület/szervezet (például CAM: migrációs ügyek bizottsága) foglalkozik. Elsősorban humanitárius, humánbiztonsági kérdésekkel, ugyanakkor a migránsok integrációjával, munkavállalásával (OAS – Migración). Ezzel kapcsolatban rendszeresen csúcstalálkozókat, kerekasztal megbeszéléskét és szemináriumokat szervez.

3.3.2.5 Biztonsági együttműködések kiüresedése: van közös jövő?

A négy elemzett szervezet alapján a regionális integráció és ehhez kapcsolódóan a biztonsági kooperáció a régióban bizonytalanná vált. A következő összefoglaló táblázat a négy szervezet, továbbá Chile aktuális helyzetét mutatja:

	Amerikai Államok Szervezete (OAS)	Amerika Védelmi Minisztereinek Konferenciája (CMDA)	Dél-amerikai Védelmi Tanács (CDS)	Fórum Dél-Amerika Haladásáért (PROSUR)
Alapítás	1948.	1995 (első konferencia)	2008.	2019.
Fő cél	Politikai (biztonsági fókusszal).	Regionális biztonsági együttműködés.	Védelmi együttműködés	Többrejtű együttműködés, integráció
Korábbi tagok			Argentína, Brazília, Chile, Kolumbia, Ecuador, Paraguay, Peru, Uruguay	
Jelenlegi tagok	Az amerikai kontinens országai (35 állam)	Védelmi miniszterek	Venezuela, Bolívia, Guyana és Suriname	Argentína, Brazília, Kolumbia, (Chile) Ecuador, Guyana, Paraguay, Peru
Migráció	Átfogó, 8 migrációval foglalkozó egység.	Közös nyilatkozatok a migrációval kapcsolatban.	Összehangolt szakpolitikák kidolgozása.	Fórum, ágazati terv kidolgozása stb.
Jövőbeli kilátások	További fejlődési lehetőség.	Korlátozott fejlődés	Bizonytalan	Bizonytalan
Chile részvétele	Aktív tag.	Chile védelmi miniszterei: nem prioritás a védelem.	Kilépett	Hivatalosan nem lépett ki, de várhatóan nem fog részt venni.

3. táblázat: Biztonsági szervezetek. Forrás: saját szerkesztés az alfejezet alapján

A gazdasági, politikai problémák és a demokrácia válsága a régió több országában tüntetéshullámot indított el 2019-2021 között (Bolívia, Chile, Kolumbia, Peru, Venezuela), amelynek során a fegyveres erők is beavatkoztak. A közös és megoldandó védelmi, biztonsági problémákról a figyelem a lokális konfliktusokra összpontosult (Malamud – Núñez Castellano, 2021; Pabón-Arrieta, 2021; Frenkel – Dasso Martorell, 2021: 36).

Frankel és Dasso-Martorell úgy vélik, hogy a Covid-19 pandémia a szekuritizáció felerősödéséhez vezetett, amely tovább mélyítette a regionális szervezetek válságát. Ezzel kapcsolatban három fő indikátort emelnek ki, úgymint a biztonságot és az egészséget veszélyeztető szomszédos országokat, a határvédelem katonai megerősítését, továbbá a katonaság jelenlétét a közterületeken az egészségbiztonság érdekében (Frenkel – Dasso-Martorell, 2021: 27).

Mindezek alapján azonosítható, hogy a regionális biztonsági agenda háttérbe szorult és helyette az országon belüli biztonsági problémák kerültek előtérbe. A regionális integráció jövőjét sok tényező nehezíti, amit a téma szakértői részletesen elemeztek 2021-2022 között megjelent publikációikban (Nolte, 2022; Mijares – Nolte 2022; Frenkel – Dasso Martorell, 2021; Comini

– Frenkel, 2021; Fernandez, 2021; Nolte – Weiffen, 2021, Soltész, 2022). Ennek összefoglalását tartalmazza a 11. ábra:

11. ábra: Biztonsági szervezetek kihívásai. Forrás: saját szerkesztés a következő szerzők alapján (Comini, Nolte, Frankel, Hegedűs, Dasso-Martorell, Fernández, Soltész, Weiffen)

A régió országai, tehát a biztonság és a védelem kérdésében nem értenek egyet, ez megmutatkozott már a Dél-amerikai Védelmi Iskola működésében is. Erre példa, hogy míg Argentína, Chile és Uruguay különbséget tett a nemzeti védelmi és nemzetközi biztonság meghatározásában, addig Brazíliánál a különbségek elmosódnak (Frenkel, 2019; 2015). Az ábra alapján is azonosítható, hogy a technikai és/vagy funkcionális kooperációkon alapuló szervezetek hosszabb életűek lehetnek a politikai-ideológiai irányultságú szervezeteknél. Az UNASUR is sikeres volt a funkcionális (például: egészségügy, infrastruktúra) együttműködések területén (Nolte, 2022: 125).

3.3.3 Összefoglalás

Az alfejezet a főbb dél-amerikai regionális biztonsági szervezeteket mutatta be és hasonlította össze a szakirodalomra támaszkodva. Az elemzések alapján a szervezetek migrációval kapcsolatos néhány tevékenysége és Chile kiemelten szerepel. Ennek alapján megállapítható,

hogy a dél-amerikai regionális biztonsági szervezetek jövője bizonytalan. A migrációhoz kapcsolódóan a szervezetek elsősorban humánbiztonsági kérdésekkel a migránsok biztonságával foglalkoznak. A régióban bekövetkezett új politikai fordulat – Gabriel Boric 2021 (Chile), Gustavo Petro 2022 (Kolumbia) – felélénkítette a vitát az UNASUR megújításáról. A brazil Luiz Inácio 'Lula' da Silva a 2022. évi elnökválasztási kampányában többször hivatkozott az UNASUR-ra, így az októberi választási győzelme befolyásolhatja a szervezet jövőjét (Long 2022a; El País Bolivia, 2022). Soltész Béla úgy véli, hogy a régió „a brazil fordulat nyomán nagyrészt 'vörös' lett: a térség tíz legnagyobb népességű országából nyolcat baloldali kormány vezet. Ez új lehetőségeket kínálhat a regionális integráció újraélesztésére, (...) az integrációnak ugyanakkor a gazdasági alapjai nagyrészt hiányoznak” (Soltész, 2022: 12–13). Detlef Nolte, arra hívja fel a figyelmet, hogy a Covid-19 pandémia egyértelművé tette egy technikai és hosszútávú kooperáció fontosságát, továbbá úgy gondolja, hogy az igazi nagy kihívás „megtalálni az egyensúlyt a politikai, a technikai vagy a funkcionálisabb regionalizmus között” (Nolte, 2022: 125).

A régió országainak ideológiai sokszínűsége, a konfliktusok nem fognak megszűnni, de elengedhetetlen olyan regionális együttműködés kialakítása, amely a különbségeket tompítja és elősegíti az integrációs törekvéseket (Frenkel – Azzi, 2021: 181; Nolte, 2022: 125). A védelmi együttműködés terén jelenleg leginkább a politikai hajlandóság hiánya tapasztalható, amelyre hatással volt a Covid-19 pandémia és a lezárosok, így az országok elsősorban a határaik védelmére koncentráltak, nélkülözve a regionális kooperációt, a stratégiai gondolkodást, elmélyítve a dezintegrációt (Vaz et al., 2017: 16–17; Frenkel – Dasso-Martorell, 2021: 38). A régiót érintő „déli-déli” irányú migráció (lásd 4. fejezet) és annak megoldása is várat magára, hiszen a regionális kooperáció hiánya és a migráció megítélése országoként eltérő. A vizsgált szervezetek közül az Amerika Államok Szervezetét kivéve jelenleg nincs egységes fórum a biztonsági/védelmi kérdések megoldására, viszont ez a szervezet nem csak a dél-amerikai államokat tömöríti. Szükséges lenne az említett szervezetek revitalizációja, illetve megerősítése, ehhez a régió kormányainak hosszú távú együttműködésére van szükség, bár kérdéses az ilyen irányú összefogásra való hajlandóság (Frenkel – Dasso-Martorell, 2021: 39; Mijares – Nolte, 2022: 102). A biztonsági szervezetek válsága és az új kihívások indokoltá teszik a dél-amerikai regionális biztonsági komplexum felosztásának átgondolását.

3.4 Dél-Amerika regionális migrációs együttműködései

Az alfejezet célja azoknak a kormányközi együttműködések áttekintése a dél-amerikai régióban, amelyek a migrációra fókuszálnak. Röviden ismertetem a Dél-amerikai Migrációs Konferenciát (CSM - Conferencia Sudamericana sobre las Migraciones), amely a legrégebbi, jelenleg is működő kormányközi regionális együttműködés. Ezt követi a Déli Közös Piac, ismertebb nevén a Mercosur migrációra vonatkozó kezdeményezései, amely az úgynevezett Migrációs Forumához köthető (FEM-Foro Especializado Migratorio del Mercosur). Ezután az Andok Közösség (CAN – Comunidad Andina) regionális együttműködési szerepére térek rá a régiót érintő migrációs folyamatokat illetően, végezetül a migrációhoz köthető egyéb kormányközi kezdeményezésekkel zárom az alfejezetet.

Az alfejezet arra keresi a választ, hogy a nemzetközi szervezeteken kívül a migrációval kapcsolatban milyen regionális szintű kormányközi együttműködések működnek? Mennyire hatékonyak ezek az együttműködések? A regionális együttműködések során a migráció és a biztonsági kérdések megjelennek-e?

3.4.1 Dél-amerikai Migrációs Konferencia (CSM)

1996-ban alakult meg a Regionális Migrációs Konferencia (Conferencia Regional sobre Migración) a mexikói Pueblában. A kezdeményezés Közép- és Észak-Amerika országainak kívánt fórumot teremteni a migráció kérdésével kapcsolatban. Ennek mintájára 2000-ben megalakult a Dél-Amerikai Migrációs Konferencia Buenos Airesben, amelyhez 12 dél-amerikai ország csatlakozott¹⁷ (Languasco, 2020: 263).

A CSM évente egyszer ülésezik valamelyik tagországban, további technikai megbeszélésekre is sor kerül az egyes munkacsoportokban. Az üléseken a 12 dél-amerikai ország kormánya vesz részt (külügyminisztérium, konzulátus, Bevándorlási Hivatal képviselői). Megfigyelőként a nemzetközi szervezetek és a civil társadalom részvevői is jelen lehetnek, de csak ajánlásokat dolgozhatnak ki (CSM. Quiénes somos).

A CSM intézményesítése az IOM technikai támogatásával egy olyan kezdeményezésnek tekinthető, amely a dél-amerikai migrációs folyamatok legfontosabb regionális fóruma lehet,

¹⁷ Tagok: Argentína, Bolívia, Brazília, Chile, Ecuador, Guyana, Kolumbia, Peru, Paraguay, Suriname, Uruguay, Venezuela.

mivel minden ország képviselteti magát. Célja a migrációval kapcsolatos közpolitikák, a fejlesztést célzó kezdeményezések és programok összeállítása, továbbá a regionális integrációhoz köthető politikák fejlesztése (León Rojas, 2020: 214). A CSM elsősorban az emberi jogi problémákra és nem biztonsági kérdésekre fókuszál. León Rojas hangsúlyozza, hogy a venezuelai migrációs nyomás olyan kihívást jelent az országoknak, hogy a CSM fellépése nem nyújthat megoldást (León Rojas, 2020: 224).

3.4.2 Mercosur Migrációs Fóruma (FEM)

A Mercosur Migrációs Fóruma, a Mercosur XIV. belügyminiszteri találkozásán jött létre 2003. november 21-én azzal a céllal, hogy a migrációval átfogóan foglalkozzon. A fórum a társult és a tagországok¹⁸ részvételével elsősorban az integrációra és emberi jogi kérdésekre fókuszál (Mercosur, 2004; Languasco, 2020: 268–269). Ennek eredményeként 2004-ben a tagországok, valamint a társult tagok, aláírták a Santiagói Nyilatkozatot a migrációs irányelvekről. Az alig három oldalas nyilatkozat az együttműködés fontosságát hangsúlyozza, és a legfontosabb alapelveket fektette le, úgymint emberi jogok tiszteletben tartása, idegengyűlölet tilalma, integráció elősegítése, valamint a migráció egyszerűbb szabályozása (Mercosur, 2004). A tag és társult országok állampolgárai személyi azonosítóval utazhatnak a régió belül, valamint egyszerűsödött számukra a tartózkodási engedélyek igénylése is.¹⁹ A belügyminiszterek évente üléseznek, illetve az adategyeztetéseknek köszönhetően éves jelentések készülnek a tag és társult országokat érintő migrációs folyamatokról (FEM, 2021; FEM, 2022). A 2022-es legutóbbi jelentés egyedül az emelkedő irreguláris migrációra hívta fel a figyelmet, az adategyeztetés, a digitalizáció még nem valósult meg. Venezuela tagságát korábban felfüggesztették, így a régió legnagyobb migrációs nyomása pusztán adatok szintjén jelenik meg (FEM, 2022; Mercosur, 2017). A Mercosur esetében nincs egy nemzetek feletti szervezet, valamint a migrációs politika sem közös. Az erre vonatkozó kezdeményezések eddig csak az integrációra és a szabad vándorlásra koncentráltak.

¹⁸ Tagok: Argentína, Brazília, Paraguay, Uruguay. Társult tagok: Bolívia, Chile, Ecuador, Kolumbia, Peru.

¹⁹ 2009-ben a Mercosur országai megállapodtak az úgynevezett Mercosur tartózkodási engedélyről, de ez nem a fórumhoz tartozó egyezmény (Languasco, 2020: 267).

3.4.3 Andok Közösség (CAN)

Az 1969-ben alakult négy országot (Bolívia, Ecuador, Kolumbia, Peru) tömörítő együttműködés megalakította a migrációra fókuszáló szervezetét, az Andoki Fórum a Migrációról elnevezéssel (Foro Andino sobre Migraciones). Az első fórumra 2008 szeptember 4-5-én került sor Quitóban, ahol a tagországok állampolgárainak a kivándorlása és a gazdasági válság következtében az Európai Unióból való visszavándorlás volt a fő téma. A fórum legfontosabb tevékenysége volt a 2021. május 21-én elfogadott migrációs egyezmény (Decisión 878, 2021), ennek értelmében a négy ország 111 milliós lakosságát megilleti a szabad vándorlás, valamint a munkavállalás joga a CAN országok mindegyikében. A turistavízum 90 napig, míg a tartózkodási engedélyek 2 évig érvényesek, továbbá a CAN országok állampolgárai CAN letelepedési engedélyre is jogosultak. A határátlépéshez, személyazonosító igazolvány is elégséges (Decisión 878, 2021; CAN, 2021). Az egyezmény célja „a biztonságos, rendezett és szabályozott migráció elősegítése” (Decisión 878, 2021 art. 28). Az egyezmény nem tér ki a migrációhoz kapcsolódó biztonsági kérdésekre, így például az emberkereskedelemre, vagy a szervezett bűnözésre. Sőt megtiltja a migráció kriminalizálását. A tagországok állampolgárainak garantálja, hogy migrációs státuszuk alapján nem vonhatók büntetőeljárás alá, csak adminisztratív szankcióval sújthatók (Decisión 878, 2021 art. 5). A fórum a bevándorlók jogaira, humanitárius és szociális kérdésekre fókuszál (Decisión 878, 2021).

3.4.4 Egyéb kezdeményezések

A *Quitói-folyamat* (Proceso de Quito) 2018-ban Ecuador kezdeményezésére jött létre, az UNHCR és az IOM támogatásával. A CSM és a korábban említett együttműködések elégtelensége hívta életre a Quitói-folyamatot, a venezuelai migrációs krízis megoldása érdekében. 13 latin-amerikai és karibi ország regionális technikai munkacsoportja. A Quitói-folyamat keretében a résztvevő országok²⁰ összehangolt válaszokat dolgoznak ki a Venezuelából érkező menekültkérdésre (Proceso de Quito, 2022). A Quitói-folyamat honlapja alapján a munkacsoportok inkább társadalmi és humanitárius kérdésekkel foglalkoznak. Például az oktatáshoz kapcsolódó munkacsoportja a bevándorlók és menekültek oktatáshoz

²⁰ Tagok: Argentína, Brazília, Chile, Kolumbia, Costa Rica, Ecuador, Guyana, Mexikó, Panama, Paraguay, Peru, a Dominikai Köztársaság és Uruguay.

való jogát, valamint a végzettségek elismerését igyekszik biztosítani. A többi hasonló szervezettel összehasonlítva előrelépés az, hogy 2019-ben Buenos Airesben technikai ajánlásokat fogalmaztak meg az embercsempészet megelőzésére, az áldozatok megsegítésére, valamint a csempészek felelősségre vonásával kapcsolatban, amelyhez közös regionális fellépést javasoltak (Proceso de Quito, 2019). A Quitói-folyamat legutóbbi találkozóját 2023. január 31-én rendezték meg Chilében, a tárgyalások eredményeként a Venezuelából érkező migrációs nyomás megoldására hatékony regionális megoldást kívánnak kidolgozni, bár a részletek még nem ismertek (Proceso de Quito, 2023).

A *Csendes-óceáni Szövetség*²¹ (Alianza del Pacífico) 2011-es létrehozásakor elsősorban kereskedelmi kezdeményezésként jött létre, viszont az alapvető célkitűzései között az emberek szabad mozgása is szerepel. Az elmúlt tíz év alatt a régió egyik legfontosabb regionális kezdeményezésévé vált (Ayala Castiblanco, 2022: 47–48). A migrációval kapcsolatban olyan fontos kezdeményezések fűződnek az együttműködéshez, mint közös keretrendszer kidolgozása a tanúsítványok, engedélyek kiállítása során²² (Orjuela, 2022: 159). Szintén a szövetséghez kötődik egy olyan együttműködési és információcsere-rendszer létrehozása, amelynek segítségével a hatóságok valós időben megoszthatnák a migráció áramlásával kapcsolatos információt (Orjuela, 2022: 160), amely a továbbvándorlások miatt rendkívül fontos lenne. A szervezet lépéseket tett a hallgatói és oktatói mobilitással kapcsolatban, továbbá a végzettségek elismerését is kezdeményezte 2017-ben a Caliban megrendezett fórumon. Ez utóbbival kapcsolatban még nem született megoldás, bár ez az egyik legégetőbb probléma, hiszen a régiós migrációs folyamatok alanyai elsősorban a munkavállalási korú lakosságból kerülnek ki és végzettségüktől alacsonyabb pozícióban kénytelenek dolgozni (Orjuela, 2022: 160; Alianza del Pacífico, 2017).

3.4.5 Összefoglalás

A 3.4 alfejezetben Dél-Amerika regionális kormányközi migrációs együttműködéseit mutattam be. Ennek alapján megállapítható, hogy a régióban a migrációval foglalkozó együttműködések

²¹ Tagok: Chile, Kolumbia, Peru és Mexikó, valamint Ecuador is a szövetség tagja lesz (Observatorio Parlamentario, 2022).

²² Például a jogosítványok honosítása sem volt megoldott. Chile csak 2021-től ismeri el az Ecuadorban és Kolumbiában kiállított jogosítványokat, a többi ország állampolgárainak elméleti és gyakorlati vizsgát kell tennie, amely megnehezíti a mobilitást (Muñoz, 2022).

elsősorban társadalmi és humanitárius szempontból közelítenek a migrációhoz: a migránsok jogaira, a nők és gyermekek védelmére koncentrálnak. A biztonsági kérdések elsősorban a humánbiztonság szempontjából jelennek meg, ugyanakkor nem térnek ki a migrációhoz köthető egyéb biztonsági kérdésekre. Számos együttműködés ellenére hiányoznak az átfogó intézkedések és a regionális kooperáció. Az adategyeztetések, digitális információcsere megoldása is még várat magára. Amennyiben a Csendes-óceáni Szövetség kiegészül Ecuadorral, a venezuelai migrációval leginkább érintett országokat egyesítené, megteremtve a hatékonyabb együttműködés lehetőségét.

3.5 Összefoglalás

A 3. fejezet először a biztonság és az ehhez kapcsolódó elméleti keretet mutatta be. A Buzan és kollégáihoz köthető társadalmi biztonságot, valamint a biztonságiasítást. Mindkét elmélet bemutatása során kitértem a kritikákra és az értekezés szempontjából lényeges aspektusokra. Ezután a migráció főbb alapfogalmait mutattam be, valamint röviden elemeztem a legfontosabb 21. századi migrációs folyamatokhoz kötődő fontosabb migrációs elméleteket. Az értekezés szempontjából a migráció kapcsolathálózati megközelítését emeltem ki. Ezt követte Dél-Amerika regionális biztonsági komplexuma, a regionális biztonsági szervezetek, továbbá Dél-Amerika regionális migrációs együttműködéseinek bemutatása. Ennek alapján megállapítható, hogy a biztonsági szervezetek kiüresedtek, valamint a migráció inkább humanitárius kérdést jelent a térségben és nem biztonsági kihívást. Hiányoznak azok az együttműködések, amelyek a venezuelai migrációs nyomás megoldását jelenthetnék. A régiós koordináció szempontjából a Csendes-óceáni Szövetség munkája biztató, valamint a Quitói-folyamat is fontos lépéseket tett a venezuelai migrációs kérdést illetően. A fejezet a kutatás témájához köthető szakirodalom összegzésével zárult.

4. DÉL-AMERIKÁBAN ZAJLÓ MIGRÁCIÓS FOLYAMATOK – CHILE A „DÉLI-DÉLI” IRÁNYÚ MIGRÁCIÓS FOLYAMATOKBAN

A fejezet célja a Dél-Amerikában zajló migrációs folyamatok, az úgynevezett „déli-déli” irányú migráció bemutatása és összehasonlítása hat dél-amerikai országban. Így Chile, mint az értekezés fő témája, régiós kontextusban is megismerhető. A fejezet kiegészül Portugáliával és Spanyolországgal, mivel a nemzetközi összehasonlításról szóló 6. fejezetben mindkét dél-európai ország a vizsgálat részét képezi, valamint a dél-amerikai kivándorlásnak egykori és jelenlegi célországaként fontos ezen dél-európai országok migrációs tendenciáinak figyelembevétele is.

A 2. Módszertan című fejezetben leírtak alapján az országokra vonatkozó információk elsősorban az adatbázisok adatai alapján készültek. A „déli-déli” irányú migráció, valamint a migrációs folyamatok rövid bemutatásán és összehasonlításán túl a fejezet kitér a vizsgált országok legfontosabb gazdasági-társadalmi mutatóinak elemzésére is.²³ A vizsgálat a következő kérdésekre keresi a választ: Melyek a „déli-déli” irányú migráció kialakulásának okai? Hogyan alakul Chile szerepe a „déli-déli” irányú migrációs folyamatokban?

4.1 A „déli-déli” irányú migráció

Dél-Amerikán belül három jól elkülöníthető migrációs irányt szoktak megkülönböztetni. Az első a régión kívülről érkező bevándorlás, a második a jelenleg is hangsúlyos, az úgynevezett fejlett országok felé irányuló migráció (Észak-Amerika, Nyugat-Európa országai), a harmadik a régión belüli (intraregionális) vándorlás, amelyet „déli-déli” irányú migrációnak nevezünk. Emellett jelen van az országon belüli vándorlás, továbbá a határmenti területeken az úgynevezett cirkuláris migráció, valamint fontos megemlíteni a visszavándorlás jelenségét is (lásd 3.2.1 alfejezet).

²³ A „déli-déli” irányú migrációval kapcsolatban, a kivándorlás okainak részletes elemzését a Chiléről szóló 5. fejezet tárgyalja, elsősorban a szomszédos országokból, Bolíviából, Peruból, valamint Kolumbiából, Venezuelából és a Haitiről érkező migrációhoz kapcsolódóan. A 4. fejezetben szereplő társadalmi-gazdasági mutatók a nemzetközi összehasonlításban (6. fejezet) szereplő országokra koncentrálnak.

Durand és Massey az intraregionális²⁴ migráció olyan sajátosságait fogalmazták meg 2010-ben, amelynek főbb jellemzői még ma is fontos támpontot jelentenek a „déli-déli” irányú migrációs folyamatok elemzése során. Ezeket a következőképpen lehet összegezni (Durand – Massey, 2010: 29–32):

- Első jellemző: a viszonylag közeli, de nem feltétlenül szomszédos országokba irányuló migráció.
- Második jellemző: a migrációs folyamatok városokban való koncentrálódása. A képzett vagy képzetlen munkavállalók megjelenése a magasabb bért kínáló országokban (például: Chile).
- Harmadik jellemző: a beutazás egyszerűsége, amely erőteljesebbé tette az intraregionális migrációs folyamatokat, elsősorban a dél-amerikai országokba (vízummentesség, útlevel nélküli utazás lehetősége stb.).

Ha a „déli-déli” irányú migráció történelmi hátterét vizsgáljuk, egyértelmű, hogy a jelenség nem újkeletű a régióban. Már az 1960-as évektől Argentína erőteljesen növekvő ipara, a kereskedelem, valamint a mezőgazdasági munka vonzotta a bevándorlókat, míg a külföldről érkező női munkavállalók háztartási alkalmazottként helyezkedtek el az országban. Az andoki országok váltak a főbb kibocsátó országokká (Bolívia, Peru, Chile), valamint Paraguay. Argentína északi részén a mezőgazdaságban, a patagóniai területeken az olajkitermelésben helyezkedtek el elsősorban a férfi munkavállalók, akik közül sokan akár családjukkal együtt később le is telepedtek az országban (Bologna–Falcón 2016; de Haas et al., 2020: 152–153; Jancsó, 2021: 238; Regional Data Overview, 2020).

Venezuelában az 1970-es évektől az olaj gyors gazdasági növekedést eredményezett, amely szintén erőteljes migrációs folyamatot indított el. Elsősorban kolumbiaiak érkeztek az országba, továbbá a 70-es évek dél-amerikai diktatúráiból menekülőknél (Bolívia, Chile, Peru)²⁵ Argentína mellett szintén Venezuela nyújtott menedéket.

Az 1990-es évektől egyrészt a politikai és gazdasági változásoknak köszönhetően Brazília és Chile is célországgá vált, főként a szomszédos országokból érkeztek a bevándorlók. Brazília

²⁴ Elsősorban Latin-Amerikán belüli migrációs folyamatot értettek az intraregionális migráció alatt a Costa Ricába és Mexikóba irányuló bevándorlás miatt, kizárva a meghatározásból az Amerikai Egyesült Államokat és Kanadát. 2010-ben a folyamatot még mérsékeltnél írták le (Durand – Massey, 2010: 29).

²⁵ A chilei Augusto Pinochet 1973-ban kezdődő diktatúrája jól ismert itthon, viszont kevésbé köztudott, hogy Peruban Juan Velasco Alvarado 1968-ban katonai puccsal került hatalomra (vö. Jancsó, 2016). Bolíviában René Barrientos 1964-es hatalomra kerülésétől kezdve 1964-1982 között diktátorok váltották egymást, jelentős civil ellenállás mellett (Tapia, 2021).

esetében elsősorban Paraguayból, míg Chilébe peruiak és bolíviaiak utaztak a magasabb bérek és a munkalehetőségek miatt (Regional Data Overview, 2020; Jancsó, 2021: 238).

A gazdasági fejlődéssel párhuzamosan megnőtt az igény a háztartási alkalmazottak foglalkoztatására a régió több országában, így kezdetben a munkaerőpiac a női munkavállalókat szívtta fel, akik az emancipálódó dolgozó nőket segítették a gyermeknevelésben, a háztartási munkák ellátásában, továbbá jelentős munkaerőt igényelt az idősgondozók foglalkoztatása is (Stefoni, 2002; Leiva Gómez et al., 2017; Fonnegra – Blas Vergara, 2014). A női munkavállalók mellett a mezőgazdaság és az ipar is nagyszámú kétkézi munkást foglalkoztatott ideiglenes, vagy állandó jelleggel az említett országokban. A 20. század során a „déli-déli” irányú migrációs folyamatokat a gazdasági migráció, valamint a jobboldali diktatúrák elől új hazát keresők jellemezték (Jancsó, 2021: 238; de Haas et al., 2020: 152–153; Regional Data Overview, 2020). Ugyanakkor a 90-es évek után a politikai és gazdasági változások, az olajipar válsága újabb migrációs útvonalakat nyitott meg, továbbá megjelent a visszavándorlás jelensége is. Chile kifejezetten ösztönözte a diktatúra elől elmenekültek remigrációját (Jancsó, 2021: 239; Jensen – Perret, 2011: 148). A diktatúrát felváltó demokratikus folyamatok, valamint a gazdasági növekedés eredményeként válhatott Chile célországgá a régióban.

A 21. század fordulópontot jelentett az intraregionális migrációban. Egyrészt az argentin gazdasági válság, valamint Venezuela egyre súlyosbodó politikai-gazdasági krízise a régió belüli migrációt más országok felé terelte (Jancsó, 2021: 238; de Haas et al., 2020, 152–153; Regional Data Overview, 2020). Az északi irányú migrációs folyamat továbbra is fontos tendencia maradt, ám számos ok miatt csökkent az oda irányuló migráció.

A tradicionális európai célországok (Spanyolország, Portugália, Olaszország) jelentőségét a 2008-as gazdasági válság csökkentette, valamint az Amerikai Egyesült Államok migrációs politikájának a változása megnehezítette az észak felé vándorlást. A régió belüli migrációt ösztönözte a dél-amerikai országok bevándorlási politikája, amely egyszerűbb szabályozásaival könnyen megszerezhető tartózkodási engedélyeivel alternatív megoldást nyújtott Európa vagy Észak-Amerika helyett. A régió belüli utazási lehetőségek²⁶ gyakorisága és olcsóbbá válása, az országok közelsége, illetve a célországok gazdasági teljesítménye, az átlagkeresetek emelkedése, a közös nyelv, mind a déli migrációs folyamatokat erősítették (vö. Thomázy, 2020c; Thomázy, 2020d).

²⁶ Pólyi Csaba arra hívja fel a figyelmet írásában, hogy az Észak-Amerika és Európa irányú migrációt az utazás lehetőségei is motiválták. A régió belüli közvetlen repülőjáratok viszonylag korlátozottak voltak még 2010 környékén is (Pólyi, 2015: 166).

A „déli-déli” irányú migráció főként azoknál az országoknál jelentett lényeges változást, amelyek a korábbi intraregionális migrációnak nem voltak célországai. Chile a „hagyományosan” európai bevándorlók egykori befogadó országa volt, viszont a gazdasági fejlődésének következtében egy „új típusú migrációval” (Bravo Acevedo, 2018: 13–14), a latin-amerikaiakkal kellett szembenéznie.

A venezuelaiak kivándorlása több szakaszban már 1999-től, Hugo Chávez hatalomra jutásával párhuzamosan megkezdődött, viszont az intraregionális migráció 2015-től az úgynevezett „venezuelai exodus” néven ismert folyamat következményeként vált tömegessé (Koechlin et al., 2018: 58.; Sáez Aliaga, 2021: 68). A tömeges kivándorlásnak számos előzménye volt, a közvetlen kiváltó okok között a politikai hatalomátvételt, a gazdasági válságot lehet azonosítani (lásd 5.3.1.1 alfejezet), hiszen Hugo Chávez halálával (2013) kijelölt utódjának, Nicolás Madurónak a hatalomátvétele egybeesett az olajválsággal (Nagy, 2020: 131–132). Maduro a jogállamiság leépítésével próbálta megtartani a hatalmát, Nagy Sándor Gyula szavaival élve: „a lakosság kordában tartása érdekében nem riad vissza kemény, sokszor a jogállamiság és a demokrácia határait is átlépő döntésektől sem” (Nagy, 2020: 133).

Az intraregionális migrációs folyamat jelentőségét mutatja, hogy 2020-ban már a Dél-Amerikán belüli és az azon kívüli dél-amerikai migránsok száma csaknem azonos volt. A Dél-Amerikában tartózkodó migránsok megközelítőleg 80%-a intraregionális vándorló. Az elmúlt 20 év alatt megháromszorozódott a számuk (IOM, 2022: 111; Romero-Pérez, 2022: 63). A 2022. évi adatok alapján a régióban közel 11 millió intraregionális migráns tartózkodott, amelyből több mint 5 millióan venezuelaiak. A venezuelai kivándorlás további erősödésével 2023-ra számuk akár kétmillióval is emelkedhet a régióban (IOM 2022/6: 2).

A venezuelai kivándorlók száma 2023 elején már több mint 7 millió volt (R4V, 2023). meghaladva a szíriai kivándorlók számát.²⁷ A nemzetközi szervezetek ugyanakkor kevesebb figyelmet fordítanak erre a régióra, hiszen a venezuelai migrációs krízisre fordított nemzetközi támogatások alig egytizedét érik el a szíriainak (OEA, 2021). A 2022-es adatok alapján Chile a venezuelai migrációra fordított kiadásainak 18,7%-át fedezték a nemzetközi támogatások, amely a legkevesebb a régióban (Kolumbia: 45,6%; Peru: 33,0%; Ecuador 32,2%) (RMRP, 2022: 61–55).

Az adatok gyakori változása miatt nehéz sorrendet felállítani arról, hogy mely országok a legfőbb kibocsátók, illetve befogadók a régióban. A 12. ábra a 2022-es adatok alapján csak az

²⁷ Lásd 44. összehasonlító ábrát a mellékletben, továbbá Arena et al., 2022.

országok sorrendjére fókuszál.²⁸ Az egyes országokra vonatkozó adatokat a 4.3-as alfejezet tartalmazza.

12. ábra: Dél-Amerika fő kibocsátó és befogadó országainak sorrendje 2022-ben a migránsok száma alapján. Forrás: saját szerkesztés a IOM 2022/6: 2, a Migration Data Portal alapján

A Dél-Amerikán belül zajló migrációs folyamatokat erősítik a közép- és észak-amerikai országokból érkező migránsok. Külön érdemes kiemelni a Mexikóból és a Dominikai Köztársaságból érkező női munkavállalókat, akik új bevándorlóknak tekinthetők (Gissi Barbieri – Martínez, 2018; Gallego Cosme – Navarro Zerpa, 2021).

A közép-amerikai országokból érkezők közül a férfi dominanciájú haiti migrációs hullám a legjelentősebb. A haitiak hagyományosan Kanada francia nyelvterületére, valamint Franciaországba vándoroltak. A haitiak a dél-amerikai országok lakosaihoz hasonlóan a megváltozott migrációs politikák miatt kerestek lehetőségeket a régióban. Jelentősebb arányú haiti migráció először Brazíliába érkezett. A 2014-ben megrendezett futballvilágbajnokság, majd a 2016-os Rio de Janeiró-i nyári olimpiai játékok építési munkálatai a kétkezi munkások tömegeit szívtá fel. Ezt követően Chile, Ecuador, Peru jelentették az újabb cél- vagy tranzitállomást (Rojas Pendemonte – Koechlin, 2017; Duval Fernandes, 2014; Ceja – Ramírez, 2022).

A „déli-déli” irányú migráció áttekintése során elengedhetetlen megemlíteni a határátlépést nélkülöző belső vándorlást. A nemzetközi gyakorlatnak megfelelően elsősorban a vidéki

²⁸ A kivándorlással kapcsolatban a korábbi tendencia is hasonló volt, bár Kolumbia szerepelt a kibocsátó országok közül az első helyen (Pólyi, 2011: 22). Az igazi változást Venezuela, mint kibocsátó ország megjelenése és elsőhelyre kerülése jelenti.

területekről a városokba történő belső migráció az egyik leggyakoribb a régióban, viszont az elmúlt évtizedben emelkedett a fegyveres konfliktusok, az erőszak és a természeti katasztrófa miatti lakóhelyváltogatások száma.

Kolumbiában a fegyveres konfliktusok és a terrorizmus jelentős belső migrációs folyamatot eredményeztek. A drokartellek a kábítószer-kereskedelem mellett a fegyvercsempészetben és a pénzmosáshoz kötődő tevékenységekben is érdekeltté váltak (Jancsó, 2021: 238; Hegedűs, 2017: 47). A belső migrációs folyamat a kolumbiai békeszerződés 2016-os aláírása után sem szűnt meg. 2020 folyamán legalább százezren voltak kénytelen elhagyni lakóhelyüket, 2021-ben ez a tendencia tovább erősödött (IOM, 2022:111).

Egyre jelentősebbé válik a klímamigráció is Dél-Amerikában. A lakosságot új otthon keresésére kényszerítik az árvizek, az esőzések, valamint a szárazság (IOM, 2022: 111). Chilében az északi régiók²⁹ vízhiánya, az elsivatagodás a mezőgazdaságban dolgozókat a dél-chilei régiók felé irányítja, ugyanakkor a fővárosi régióból is sokan költöznek délre, kedvezőbb éghajlatot keresve. A Santiagótól több mint ezer kilométerre, található Puerto Varas város lakossága az elmúlt 15 évben 204%-kal növekedett. Az országon belüli déli irányú migrációt felerősítette a Covid-19 pandémia során bevezetett atipikus foglalkoztatási formák terjedése is (Montes, 2021).

4.2 Chile és a vizsgált országok gazdasági-társadalmi mutatói

A migrációval kapcsolatos adatok előtt elengedhetetlen a vizsgált országok gazdasági és társadalmi mutatóinak rövid áttekintése. A következő, 4. táblázat a legfontosabb adatokat tartalmazza: népesség, az egy főre jutó GDP, szegénységi arány és a születéskor várható átlagos élettartam, valamint két gyakran használt indexet, az Humán fejlettségi mutató (HDI) és a Korrupcióérzékelési indexet.

²⁹ Arica és Parinacota, Atacama, Coquimbo, Valparaíso.

Ország	Néesség (2022)	Egy főre jutó GDP \$ (2021)	Humán fejlettségi mutató -190 (HDI, 2021)	Korrupció-érzékelési index-180 (2022)	Szegénységi arány	Születéskor várható átlagos élettartam
Argentína	46,2 millió	10 636	47	94	35,5% (2019)	76,81 (2020)
Brazília	215,3 millió	7 696	87	94	26,5% (2018)	76,08 (2020)
Chile	19,6 millió	16 247	42	27	8,6% (2017)	80,33 (2019)
Ecuador	18,0 millió	5 965	95	101	25,0% (2019)	77,3 (2019)
Kolumbia	51,8 millió	6 182	88	91	35,7% (2019)	76,75 (2019)
Peru	34,0 millió	6 635	84	101	20,2% (2019)	76,16 (2019)
Portugália	10,3 millió	24 598	38	33	17,2% (2018)	81,68 (2019)
Spanyolország	47,6 millió	30 103	27	35	20,7% (2018)	83,83 (2019)

4. táblázat: A vizsgált országok gazdasági-társadalmi mutatói (Utolsó frissítés: 2023.07.04).
 Forrás: saját szerkesztés a HDI, World Bank (2022, 2021b, 2021c) World Population Review (2022) és Transparency International (2022) adatai alapján³⁰

A nyolc vizsgált országot a gazdasági és társadalmi mutatók alapján két csoportra lehet osztani:

A két európai ország és Chile: minden mutató tekintetében hasonlóak és jobb eredményeket értek el a másik öt dél-amerikai országgal összehasonlítva, úgymint születéskor várható átlagos élettartam, egy főre jutó GDP, Humán fejlettségi mutató. Külön érdemes kiemelni a szegénységi arányt, a vizsgált nyolc ország közül egyedül Chilében 9% alatti az érték.³¹ A korrupcióérzékelési indexet alapján is Chile áll a legjobb helyen.

A dél-amerikai országok Chile nélkül: Minden mutató tekintetében rosszabb, mint az előző csoport. A szegénységi arány Argentínában a legmagasabb 34,5%, az egy főre jutó GDP pedig Ecuadorban a legkedvezőtlenebb.³² A születéskor várható átlagos élettartam pedig Braziliában a legalacsonyabb. A korrupcióérzékelési index mutatója Peruban és Ecuadorban a legrosszabb, bár nem sokkal marad el tőlük Brazília és Argentína sem. Az Humán fejlettségi mutatót tekintve Argentína nem sokkal marad le Chilétől, a többi ország mutatója rendkívül kedvezőtlen.

³⁰ Minden ország esetében az utolsó rendelkezésre álló adatot vettem figyelembe, és ehhez igazítottam a többi ország adatait is.

³¹ Chile esetében rendelkezésre áll a 2022. évi adat is, amely még kedvezőbb: 6,5%. (CASEN, 2022).

³² Az adatok Chilét kivéve nem kedvezőek, viszont a javuló tendencia egyértelmű elsősorban „a mélyszegénység csökkentésében, az éhezés és az alultápláltság arányának mérséklésében, a gyermekhalálozás mutatójának javításában és az ivóvízhez való hozzájutás bővítésében” (Pólyi, 2015: 166).

4.3 Chile és a vizsgált országok főbb migrációs tendenciái

A 4.3 alfejezet a vizsgált országok migrációs tendenciáit, a közelmúltra vonatkozó adatait mutatja be. A régióban a venezuelai migráció jelenti a legnagyobb migrációs nyomást, ezért az alfejezet kiemeli az erre vonatkozó információt a következők szerint: a) a venezuelai migránsok száma országonként, b) a menekültstátuszt kérvényező és menekültstátusszal rendelkező venezuelaiak száma országonként.

4.3.1 Chile és a vizsgált országok migrációra vonatkozó adatai, különös tekintettel a venezuelai migrációra

A lakónépességhez viszonyítva a két európai országban (Spanyolországban 14,6%; Portugáliában 9,8%) él a legtöbb bevándorló, míg Dél-Amerikában egyértelműen Chile (8,6%) foglalja el a vezető helyet. Az erre vonatkozó aktuális információk 2020-ra vonatkoznak (lásd 5. táblázat).

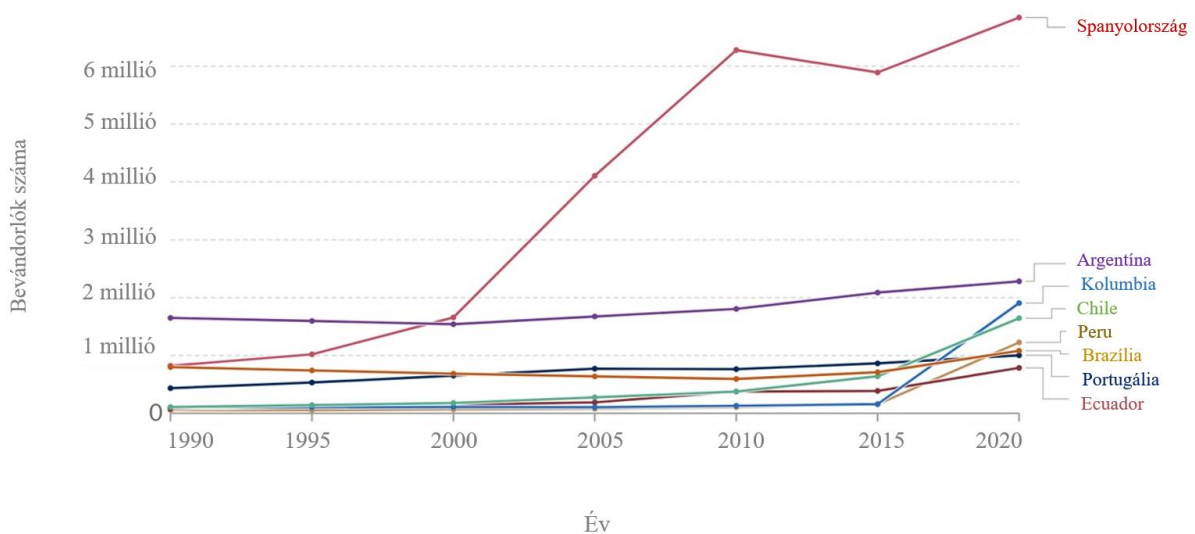
Ország	Népesség (2022)	Bevándorlók száma (2020)	Bevándorlók aránya / népesség (2020)	Venezuelai bevándorlók	Kivándorlók (2020)
Argentína	46,2 millió	2,3 millió	5%	170 300 (2022.02)	1,1 millió
Brazília	215,3 millió	1,1 millió	0,5%	388 100 (2022.09)	1,9 millió
Chile	19,6 millió	1,6 millió	8,6%	444 400 (2021.12)	643 800
Ecuador	18,0 millió	784 000	4,4%	502 200 (2022.08)	1,1 millió
Kolumbia	51,8 millió	1,9 millió	3,7%	2,5 millió (2022.02)	3 millió
Peru	34,0 millió	1,2 millió	3,7%	1,5 millió (2022.07)	1,5 millió
Portugália	10,3 millió	2,1 millió	9,8%	27 700 (2020.07)	1 millió
Spanyolország	47,6 millió	6,8 millió	14,60%	438 400 (2022.01)	1,5 millió

5. táblázat: A vizsgált országok migrációval kapcsolatos adatai (Utolsó frissítés: 2022.12.30).
Forrás: saját szerkesztés a Migration Data Portal, R4V, Refugees UNHCR, World Bank (2022, 2021b, 2021c) alapján³³

³³ A különböző források miatt eltérés mutatnak az adatok. Míg a bevándorlókra vonatkozó információ 2020 évi, a venezuelai bevándorlásra vonatkozó információ aktualizált. Ezért fordulhat elő, hogy bár Kolumbiában 1,9 millió bevándorló, a R4V információja alapján 2,5 millió venezuelai tartózkodik az országban.

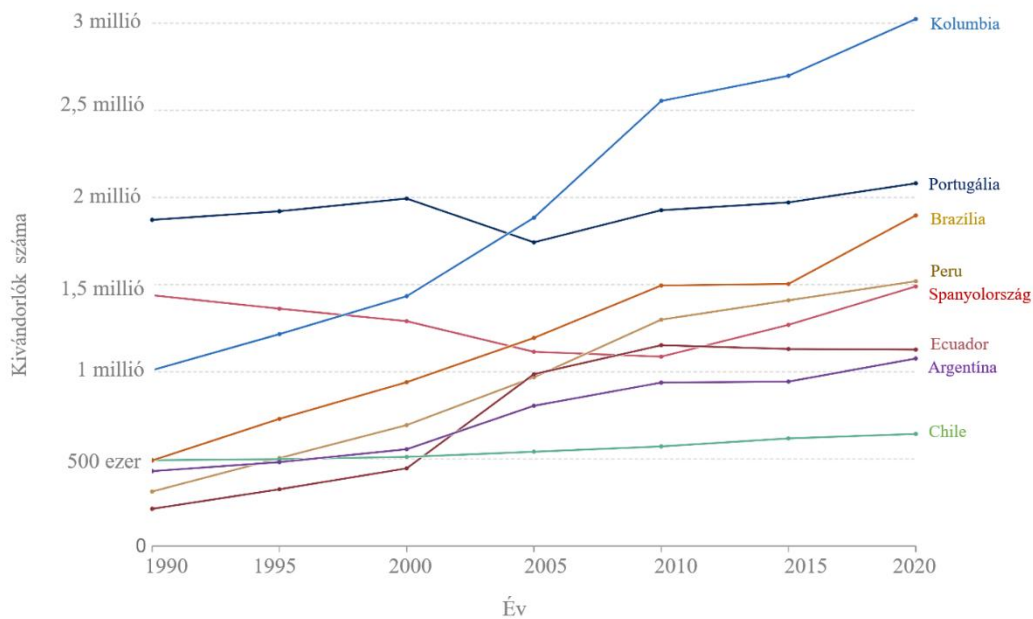
A venezuelai bevándorlók számát tekintve Dél-Amerikán belül Argentína és Brazília fogadott be a legkevesebb venezuelait, ugyanakkor Kolumbiába érkezett a legtöbb venezuelai bevándorló. A becslések alapján 2,5 millió venezuelai tartózkodik az országban. Peru a második (1,5 millió), Ecuador a harmadik (502 ezer) helyen áll, míg Chile 2021 december óta nem aktualizálta az erre vonatkozó adatokat, így a negyedik helyre került. Chilétől nem sokkal marad le Spanyolország a venezuelai migrációt illetően. A 2020. évi adatok alapján a kivándorlók száma Kolumbiában és Ecuadorban is meghaladta a bevándorlókét.

A 13. ábra az 1990-es évektől hasonlítja össze a vizsgált országok migrációs tendenciáit. Ennek alapján azonosítható a migráció megtorpanása Spanyolország irányába, valamint a „déli-déli” folyamatok erősödése 2015-től kezdődően. Chile esetében 2010-ben kezdődött a migrációs folyamat emelkedése. Az Argentínában tartózkodó külföldiek száma kevésbé emelkedett 2005 óta, míg Kolumbia, Chile, valamint Peru is jelentős számú bevándorlót fogadott be a közelmúltban.

13. ábra: A vizsgált országok migrációs tendenciái (1990-2020) (Utolsó frissítés: 2022.12.30). Forrás: saját szerkesztés az Our World in Data (1990-2020). Total Number of International Immigrants alapján

A 14. ábra a vizsgált országok kivándorlására vonatkozó tendenciáit mutatja. A 2008-as gazdasági válsággal párhuzamosan kezdődött meg a kivándorlás emelkedése több országban is, ide sorolható Kolumbia, Brazília, Peru, Spanyolország és Argentína.

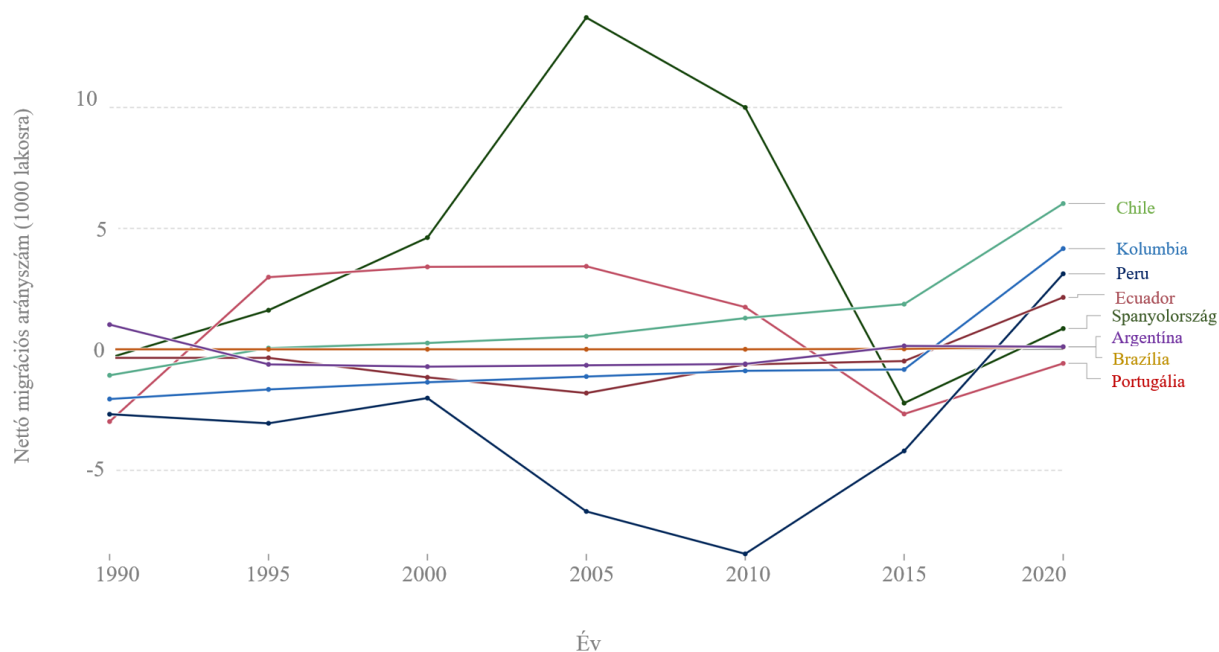

14. ábra: Kivándorlás a vizsgált országokban (1990-2020) (Utolsó frissítés: 2022.12.30).
 Forrás: saját szerkesztés az Our World in Data (1990-2020). Total Number of Emigrants alapján

A népesség alapján a portugálok rendelkeznek a legmagasabb migrációs potenciállal, vagyis vándorlási hajlandósággal, 2020-ban meghaladta a 20%-ot (Our World in Data, 1990-2020). A leginkább stabil országnak Chile mondható, az andoki országban az 1990-es évektől alig változott a kivándorlás tendenciája. Ecuador pedig egyértelműen csökkenő tendenciát mutat. Portugália, Ecuador és Kolumbia az 1990-es évektől kibocsátó ország.

Az elmúlt évek migrációs folyamatairól a vizsgált országok nettó migrációs arányszáma³⁴ nyújt árnyaltabb képet (lásd 15. ábra). Ennek alapján meghatározható az egyes országok vándorlási egyenlege, az adott évben a ki- és bevándorlók számának a különbsége.

³⁴ „Egy adott ország vándorlási egyenlegét az adott évben be- és kivándorlók számának különbsége adja. A vándorlási egyenleg értékét az évközepi népességszámra vetítve számítható a nettó migrációs arányszám, amit ezer lakosra vonatkozóan szokás megadni” (KSH Népeségtudományi Kutatóintézet: Nemzetközi vándorlás mutatószámai).

15. ábra: A vizsgált országok nettó migrációs arányszáma 1000 lakosra (1990-2020) (Utolsó frissítés: 2023.06.28). Forrás: saját szerkesztés az Our World in Data (1990-2020). Net Migration Rate alapján

A 15. ábra alapján a főbb befogadó országok: Chile, Kolumbia, Peru és Ecuador. A grafikonon is azonosítható, hogy Kolumbia, Peru és Ecuador a venezuelai kivándorlás erősödésével váltak befogadó országokká. A spanyolországi csökkenő tendencia a 2008-as gazdasági válság kivándorlási hullámának az eredménye (Pólyi, 2016: 226). Az ibériai országban 2005-ben 13,70 volt az arányszám, 2015-ben -2,22-re csökkent, 2020-ban a Covid-19 pandémia során bekövetkezett visszavándorlás miatt 0,86-ra emelkedett. Brazília és Argentína az adatok alapján stagnál, minkét ország esetében a bevándorlók száma kissé meghaladja a kivándorlókét, de az 1990-es évektől nem sokat változott a tendencia. A vizsgált országok közül Portugália kibocsátó ország, a migrációs arányszám értéke -0,58 volt 2020-ban, amely az elkövetkezendő években javulhat. Egyrészt a portugál diaszpóra előregedő, másrészt Portugália több programmal motiválja a bevándorlást és a visszavándorlást is (Pires et al., 2022: 24; Plano Estratégico para as Migrações, 2015).

A Chilébe érkező migráció 2005 körül kezdett el emelkedni, ekkor még a migrációs arányszám 0,54 volt, majd 2010-2015 között lassan emelkedett, további öt év alatt 2020-ra elérte a 6,02-et. Chile nettó migrációs arányszáma a legmagasabb a vizsgált országok között, Európában Németország értéke hasonló (6,57; Our World in Data, 1990-2020).

Chile gazdasági fejlődése miatt vált kedvelt célországgá. Sorra jelentek meg riportok, újságcikkek, amelyek az „új amerikai álomként” emlegették az országot:

„Az a vélekedés él Chiléről, hogy gazdasági potenciálja miatt a legjobb választás azoknak, akik a nulláról akarják újratekdeni” (006_Interjú, Szakasz: 35).

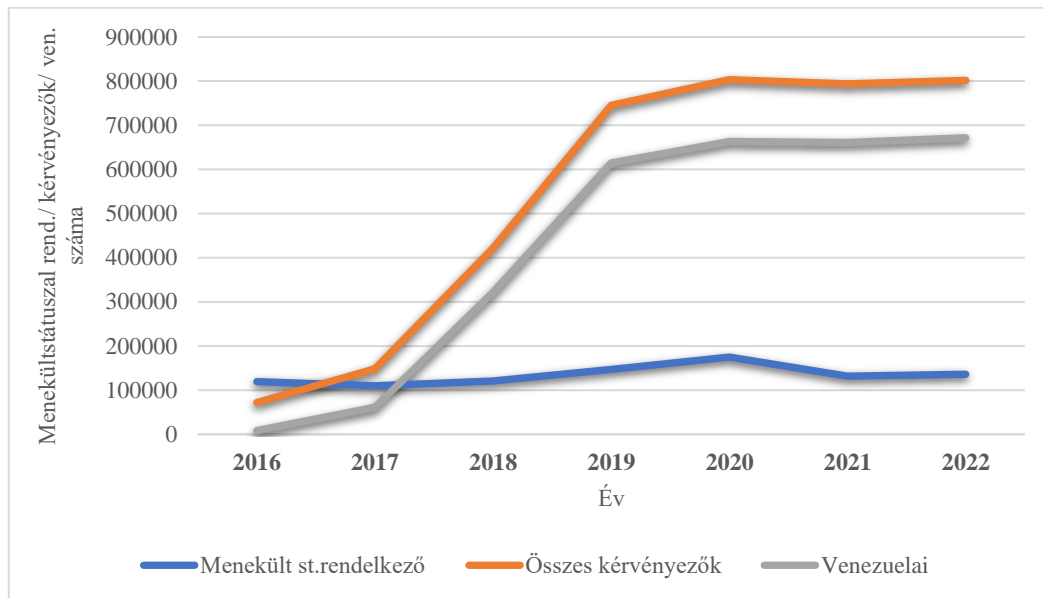
A venezuelai migráción kívül Chilében főként peruiak, haitiak és kolumbiaiak tartózkodnak (SNM, 2021). Ecuadorban elsősorban kolumbiaiak, míg Argentínában a szomszédos Paraguayból, valamint Peruból és Bolíviából érkeznek a bevándorlók (SRT, 2020: 12). Brazíliában a venezuelaiak után a haitiak, kolumbiaiak és bolíviaiak alkották a legnagyobb bevándorló csoportot (Justicia.gov.br, 2018). Portugáliába elsősorban Brazíliából, míg Spanyolországba hagyományosan Marokkóból és Romániából érkezik a legtöbb migráns (Statista, 2022; Moleiro – Miguel, 2022; Pólyi, 2016: 227).

4.3.2 A vizsgált országok menekültügyi eljárásai

A menekültstátuszt kérvényezők, illetve a menekültstátusszal az országban tartózkodók száma között nagy a különbség a vizsgált országokban. A részletes adatok az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának (UNHCR) oldaláról érhetők el. A vizsgált hat dél-amerikai ország (Argentína, Brazília, Chile, Ecuador, Kolumbia, Peru) között több különbség is megfigyelhető (UNCHR Refugees Data Finder alapján):

- Alacsony a menekültstátusszal rendelkezők száma 4 dél-amerikai országban (Argentína, Chile, Kolumbia, Peru), annak ellenére, hogy ezek közül három ország a venezuelai migránsok fő befogadó országai (Chile, Kolumbia, Peru).
- Ecuador: a fegyveres konfliktus elől menekülő kolumbiaiakat fogadott be. A 2017-es adatok alapján több mint 46 ezer fő, míg 2019-ben 102 928 kolumbiai tartózkodott Ecuadorban menekültstátusszal.
- Brazíliában 2021-ben 48 931, 2022 év folyamán 49 964 venezuelai kapott menekültstátuszt. A Covid-19 pandémiát megelőző évekre ez egyáltalán nem volt jellemző.
- Kolumbiában a kérvényezők szinte kivétel nélkül venezuelaiak. Peruban és Chilében elsősorban kolumbiaiak, valamint szíriaiak és venezuelaiak is kérvényeztek menekültstátuszt.

A 16. ábra a vizsgált dél-amerikai országokban a menekültstátusszal rendelkezők és a kérvényezők arányát mutatja, külön kiemelve a venezuelai kérvényezők számát.

16. ábra: Menekültstátusszal rendelkezők és összes kérvényezők, valamint a kérvényezőkön belül a venezuelai migránsok aránya Argentína, Brazília, Chile, Ecuador, Kolumbia és Peru adatai alapján (Utolsó frissítés: 2023.01.09). Forrás: saját szerkesztés UNHCR adatbázisa (UNHCR Refugees Data Finder) alapján

Jól azonosítható, hogy egyre emelkedik a venezuelai kérvényezők száma, viszont a státusszal rendelkezőké alig változik. A 2020. évi enyhe emelkedés a Brazíliában menekültstátusz kapott venezuelaiakat mutatja.

A 6. táblázat országok szerinti bontásban ábrázolja a kérvényezőkre és a menekült státusszal rendelkezőkre vonatkozó 2021. és 2022. évi adatokat. A hat dél-amerikai országra vonatkozó információ kiegészült Portugália és Spanyolország ide vonatkozó adataival.

Ország	Bevándorlók száma (2020)	Venezuelai bevándorlók (2022.02)	Venezuelai menekültstátusszal (2022)	Menekültstátusszal az országban tartózkodók száma (2022)	Menekültstátuszt kérők száma (2022)	Menekültstátusszal az országban tartózkodók száma (2021)	Menekültstátuszt kérők száma (2021)
Argentína	2,3 millió	170 300 (2022.02)	316	4 073	11 313	4 050	11 026
Brazília	1,1 millió	388 100 (2022.09)	49 964	63 641	204 029	61 956	199 233
Chile	1,6 millió	444 400 (2021.12)	29	2 086	10 757	2 065	10 159
Ecuador	784 000	502 200 (2022.08)	1 074	58 848	11 640	56 603	7 137
Kolumbia	1,9 millió	2,5 millió (2022.02)	1 315	1 522	26 919	1 504	28 920
Peru	1,2 millió	1,5 millió (2022.07)	4 250	5 956	536 965	5 790	537 047
Portugália	2,1 millió	27 700 (2020.07)	5	48 670	2 858	2 651	2 162
Spanyolország	6,8 millió	438 400 (2022.01)	96 786	263 803	124 030	122 539	103 805

6. táblázat: Menekült státusszal rendelkezők és összes kérvényező/venezuelai bevándorlók adatai (2021-2022). Forrás: saját szerkesztés az UNHCR adatbázisa (UNHCR Refugees Data Finder) alapján (Utolsó frissítés: 2023.01.14)

A vizsgált időintervallumban a dél-amerikai országok közül Ecuadorban tartózkodott a legtöbb menekült. Állampolgárság alapján elsősorban kolumbiaiak, bár 2022-re csaknem felére csökkent a számuk (54 ezer fő). A dél-amerikai országok közül Brazíliában tartózkodik a legtöbb venezuelai menekültstátusszal (49 964 fő), míg a régió többi országban mindössze néhány ezren. Chilében a 2022. évi adatok alapján csak 29 venezuelai rendelkezik menekült státusszal.

Spanyolország esetében a menekült státusszal rendelkezők magas számát már a háború elől menekülő ukránok eredményezték. A korábbi évekhez képest megháromszorozódott a jelenlétük, hasonló a tendencia Portugáliában is. A 2022. évi adatok alapján Spanyolországban 128 199 ukrán és 96 786 venezuelai tartózkodott menekült státusszal, míg Portugália 38 272 ukrán menekültet fogadott be, a venezuelaiak száma viszont elenyésző volt.

A táblázat a vizsgált országokban menekültstátuszt kérvényező számára is kitér, szintén a 2021. és 2022. évi adatok alapján. A menekültstátuszt kérvényező száma Peruban a legmagasabb. A venezuelai bevándorlók számának emelkedésével 2017-től folyamatosan

növekszik, 2022-ben 536 965 fő volt, ennek ellenére nagyon kevesen rendelkeznek menekültstátusszal (2022-ben 59 56 fő). Az adatok alapján azonosítható, hogy a legtöbb menekültstátusszal rendelkező Spanyolországban tartózkodik, továbbá az ibériai ország fogadta be a legtöbb venezuelait is (2022-ben 96 786 fő). A dél-amerikai országok közül Brazíliában tartózkodik a legtöbb venezuelai menekültstátusszal. Ennek alapján megállapítható, hogy a vizsgált hat dél-amerikai országban fele annyi venezuelai tartózkodik menekültstátusszal, mint Spanyolországban. A három fő befogadóországban (Kolumbia, Ecuador, Peru) számuk nem éri el a 7 ezer főt.

Dél-Amerikában a venezuelai migráció a legnagyobb migrációs nyomás, a menekültstátusszal rendelkezők száma ennek ellenére rendkívül alacsony. Ennek hátterében számos ok húzódik meg. Fontos megemlíteni, hogy az 1951 évi Genfi Egyezmény szerinti menekültstátusz esetében kulcsfontosságú az „üldözéstől való megalapozott félelem” (UNCHR Kézikönyv, 1992: 37), amely a venezuelaiak esetében eltérő megítélés alá esik. Országonként, akár kormányonként is változhat, hogy milyen nehézségekkel jár a menekültstátusz eljárása. Erre példa a korábban említett Brazília is, ahol magasabb a menekültstátusszal rendelkezők száma, illetve negatív példa lehet Chile:

„a menekültstátusz eljárása nagyon hosszadalmas Chilében, akár 4-5 évig is elhúzódik (...) az UNCHR sem menekültként hivatkozik a venezuelaiakra, hanem mint nemzetközi védelemre szorulókra” (003_Interjú, Szakasz: 10; 17).

Az adminisztratív nehézségekről, a hosszú eljárásról, az elutasítás magas arányáról az információ terjed a migránsok körében ezért gyakran még akkor sem kérvényezik a menekültstátusz, ha lenne rá esélyük és bizonyítékokkal rendelkeznek az üldöztetés megalapozottságáról (003_Interjú, Szakasz: 18).

A Covid-19 pandémia okozta válsághelyzetben a vizsgált hat dél-amerikai országban nemcsak a jogellenes határátlépések, hanem a menekültstátuszhoz való hozzájutás nehézségei miatt is emelkedett az irreguláris venezuelaiak száma. Az adatok alapján elmondható, hogy országonként eltérő a venezuelaiak megítélése a menekültstátuszt illetően.

4.3.3 Covid-19 pandémia, visszavándorlás és az irreguláris migránsok számának emelkedése

A Covid-19 pandémia a régiós migrációs folyamatokban is változást hozott (lásd 6.2 alfejezet). A határok lezárásával megnövekedett az irreguláris migránsok száma, valamint jelentősen emelkedett a jogellenes határátlépések száma is. A határlezárások és a dél-amerikai országokban a hosszú ideig tartó szigorú intézkedések a legális utazás formáit csökkentette, továbbá visszavándorlási folyamat is lezajlott a pandémia alatt. Elsősorban a szomszédos országok lakosai vándoroltak vissza (akár gyalogosan is), erre példa a Chilében tartózkodó peruiak, bolíviaiak, vagy a Brazíliában élő paraguayiak hazavándorlása a pandémia idején (IOM, 2022: 110–111; Romero-Pérez, 2022: 63).

A Covid-19 pandémia következménye a régióban is a munkanélküliség, a hazautalások jelentős csökkenése,³⁵ valamint az egyre erősödő migrációellenes megmozdulások, a xenofóbia, amelyre az egyes országok különböző módon reagáltak. A pandémia ugyanakkor származás és társadalmi státusz alapján is diszkriminált (Laczkó 2021: 5–7; ICMPD Migration Outlook 2021: 2; Hennebry et al., 2020: 4–5). Chile a Covid-19 pandémia során több úgynevezett „repatriációs” utat szervezett az országban tartózkodó venezuelaiaknak és kolumbiaiaknak. Elsősorban a szolgáltatási szektorban dolgozók veszítették el munkájukat, így megélhetésük és lakhatásuk is bizonytalanná vált (Tele13, 2020; KNOMAD, 2020: 23).

³⁵ A Covid-19 pandémia előtti időszakokkal kapcsolatban a régió országainak hazautalási tendenciáiról Soltész Béla írt részletesen disszertációjában vö. elsősorban 2.1.2 fejezet (Soltész, 2016).

4.4 Következtetések

A vizsgált országok migrációra vonatkozó, valamint gazdasági-társadalmi adatai alapján megállapítható, hogy a korábbi tendencia, miszerint az átlag, vagy az átlag fölötti GDP-vel rendelkező országokba érkeznek a bevándorlók, nem állja meg a helyét (Soltész, 2015: 21, Thomázy, 2021: 62). A vizsgált országok közül Argentína, Ecuador, Kolumbia és Peru is célországokká váltak, nagyszámú bevándorlót vonzanak, viszont sem gazdasági, sem társadalmi mutatóik nem kedvezőek, továbbá a szegények aránya rendkívül magas, különösen Argentínában. A Dél-Amerikán belüli migrációs folyamatok során a célországok gazdasági szempontjai kevésbé fontosak mindazoknak, akik ideiglenesen vagy véglegesen a régióban szeretnének letelepedni. Az országok közelsége kiemelt szempont, épp ezért Kolumbia vált a venezuelai kivándorlók fő befogadóországává.

A „déli-déli” irányú migrációt jelentősen befolyásolja a térség országainak kedvező migrációs politikája, a közös vagy hasonló nyelv és a kedvező utazási feltételek. A régióban a befogadó országok jelentős része egyben tranzit- és kibocsátó ország is. Ebből adódóan a migrációs folyamatok rendkívül változatosak, továbbá jelen van az úgynevezett cirkuláris migráció is a határmenti országok esetében.

A venezuelai migrációval kapcsolatban megállapítható, hogy a legnagyobb 21. századi migrációs nyomás a régióban, amely jelentős kihívás elé állítja az országokat, főként azokat, amelyek az elmúlt években váltak befogadó országokká (Kolumbia, Peru, Ecuador). Dél-Amerikában lakosságárányt tekintve Chile rendelkezik a legtöbb bevándorlóval. A két európai ország közül Portugália még mindig inkább kibocsátó, a Spanyolországba érkező migráció pedig csökkenő tendenciát mutat a gazdasági válság óta.

Az alfejezet kiemelten foglalkozott a menekültstátusz kérdésével, amelynek során megállapítható, hogy Spanyolország és Brazília, valamint a többi vizsgált dél-amerikai ország gyakorlatában jelentős az eltérés, elsősorban a venezuelai migráció megítélésével kapcsolatban. A régió országaiban a „venezuelai exodus”-szal párhuzamosan jelentősen emelkedett a menekültstátuszt kérvényezők száma, viszont a menekültstátusszal rendelkezők aránya alig változott az évek során. A kérvényezők jelentős része venezuelai, akik közül csak kevesen kapnak menekültstátuszt Dél-Amerikában. A régióban kivételt képez Brazília, ahol a venezuelaiak főképp a Covid-19 pandémiával párhuzamosan menekültstátuszhoz jutottak, érdekes módon épp a migrációellenes politikájáról elhíresült jobboldali Bolsonaro alatt. Valószínűsíthető, hogy a brazil államfő migrációs politikája nem változott, pusztán az

intézkedés a Maduro-rezsim elleni fellépésnek tudható be (Brumat – Geddes, 2023: 13). Spanyolországban ugyanakkor 2022-ben közel 100 ezer venezuelai tartózkodott menekültstátusszal, kétszer annyian, mint a vizsgált dél-amerikai országokban. Az eltérő tendencia között a menekültkérdés megítélése áll. A dél-amerikai régió országaiban a venezuelaiakat elsősorban gazdasági migránsoknak tekintik, valamint a menekültügyi eljárás is rendkívül hosszadalmas.

Chilét elsősorban kiemelt gazdasági helyzete teszi vonzóvá a migránsok számára. Hasonló gazdasági-társadalmi mutatókkal rendelkezik, mint az összehasonlításban szereplő Portugália vagy Spanyolország. Chile nettó migrációs arányszáma a vizsgált országok közül a legmagasabb. A vizsgált dél-amerikai országok közül lakosságarányosan is az andoki országban tartózkodik a legtöbb bevándorló.

4.5 Összefoglalás

A 4. fejezet bemutatta a „déli-déli” irányú migráció témáját és fontosságát, valamint a Dél-Amerikán belüli úgynevezett intraregionális migrációs folyamatot a 20. század végén és a 21. század során. A fejezet a „déli-déli” irányú migrációs folyamatok megértéséhez először a hat dél-amerikai ország, Argentína, Brazília, Chile, Ecuador, Kolumbia és Peru, valamint Portugália és Spanyolország legfontosabb gazdasági és társadalmi mutatóinak az összehasonlítására koncentrált. Majd részletesen elemezte a legfontosabb migrációhoz köthető adatokat (kivándorlás, bevándorlás, nettó migrációs arányszám stb.). A fejezet részletesen elemezte az egyes országok közti különbséget a menekültkérdést illetően. A fejezet értékelte a dél-déli migrációs folyamatok jelentőségét a régióban, kiemelve a venezuelai migrációs krízist.

A fejezet elején megfogalmazott kérdések a „déli-déli” irányú migráció kialakulásának okaira, valamint Chile migrációs vonzerejére fókuszáltak. Ennek alapján megállapítható, hogy a „déli-déli” irányú migráció nem új jelenség, viszont a 21. század folyamán megháromszorozódott a térségben tartózkodó „régióon belül” migránsok száma, valamint jelenlétük egyre növekszik a venezuelai kivándorlás hatására. Már nem csak a szomszédos országokból, hanem távolabbról, akár több országon keresztül vándorolva közelítik meg a migráció alanyai a kiválasztott célországokat. A „déli-déli” irányú migrációs folyamatok ösztönzői elsősorban a kedvező gazdasági-politikai változások, valamint a közös nyelv, így az intraregionális migráció szereplőinek alternatívát jelenthetnek az Amerikai Egyesült Államok és Európa helyett.

5. CHILE, MINT MIGRÁCIÓS CÉLORSZÁG

Az értekezés fő fejezetét képezi az 5. fejezet, amely részletesen elemzi vegyes kutatási módszerekre támaszkodva (lásd 2. fejezet) a Chilébe érkező migrációs folyamatokat. A fejezet először Chilét, mint a biztonság társadalmi szektorát, majd a migrációhoz köthető intézményrendszert mutatja be. Ezt követi a főbb bevándorlócsoportok összehasonlító elemzése. Végül a migráció és a biztonságiasítás sajátosságainak a bemutatására kerül sor. A fejezet a rendelkezésre álló adatok, statisztikák és az elkészült interjúk alapján arra keresi a választ, hogy: 1. A „déli-déli” irányú migrációs folyamatok alanyai miért választják Chilét? 2. Mennyire felkészült Chile a bevándorlók fogadására? 3. A helyi társadalom hogyan viszonyul a migránsokhoz? 4. Az előző kérdéssel kapcsolatosan milyen sajátosságok azonosíthatók?

5.1 Chile: a biztonság társadalmi szektora³⁶

Az alfejezet célja Chile rövid bemutatása elsősorban Buzan és a koppenhágai iskolához köthető elmélet, a biztonság társadalmi szektora alapján. A disszertáció témája a 21. század elejére fókuszál, épp ezért nem indokolt Chile történelmének részletes leírása, csupán az alfejezet szempontjából néhány fontos eseményt emelek ki. Az alfejezet néhány olyan dimenziót mutat be, amelyek meghatározzák, vagy hatással vannak a társadalmi szektor működésére. Ide sorolható az olyan fontos tényezők bemutatása, mint az identitás-kultúra, az oktatás, a nyugdíjrendszer, a társadalmi mozgalma, az egészségügy stb. Az alfejezet gazdasági kérdéseket is elemez, viszont a társadalmi biztonság felől közelíti meg az ide vonatkozó részeket.

³⁶ A fejezet anyaga részben a következő publikáció alapján készült: Thomázy, Gabriella – Pólyi, Csaba (2019). A chilei tüntetések háttérében álló tényezők. *Nemzet és Biztonság: Biztonságpolitikai Szemle* 12/3. 79–103. DOI: <https://doi.org/10.32576/nb.2019.3.8>, illetve Thomázy Gabriella (2022). Migráció és Covid-19: Chile (esettanulmány) *Hadtudomány: A magyar hadtudományi társaság folyóirata* 32/1. 115–132. DOI: <https://doi.org/10.17047/Hadtud.2022.32.E.115>, valamint Szabó Zsolt – Thomázy Gabriella (2023). Chile In: Dél-Amerika kormányzati rendszerei (megjelenés alatt).

5.1.1 Társadalmi szektorhoz kapcsolódó dimenziók bemutatása

Az alfejezet összesen hét dimenzió alapján a 21. századi folyamatokat mutatja be, kitérve néhány olyan történelmi eseményre, amely jelentős hatással volt a chilei társadalomra és annak jelenlegi helyzetére. Ennek alapján a chilei társadalom és a migrációs folyamatokat befolyásoló sajátosságok azonosíthatók. Az alfejezet a közelmúlt változásainak összegzésével zárul.

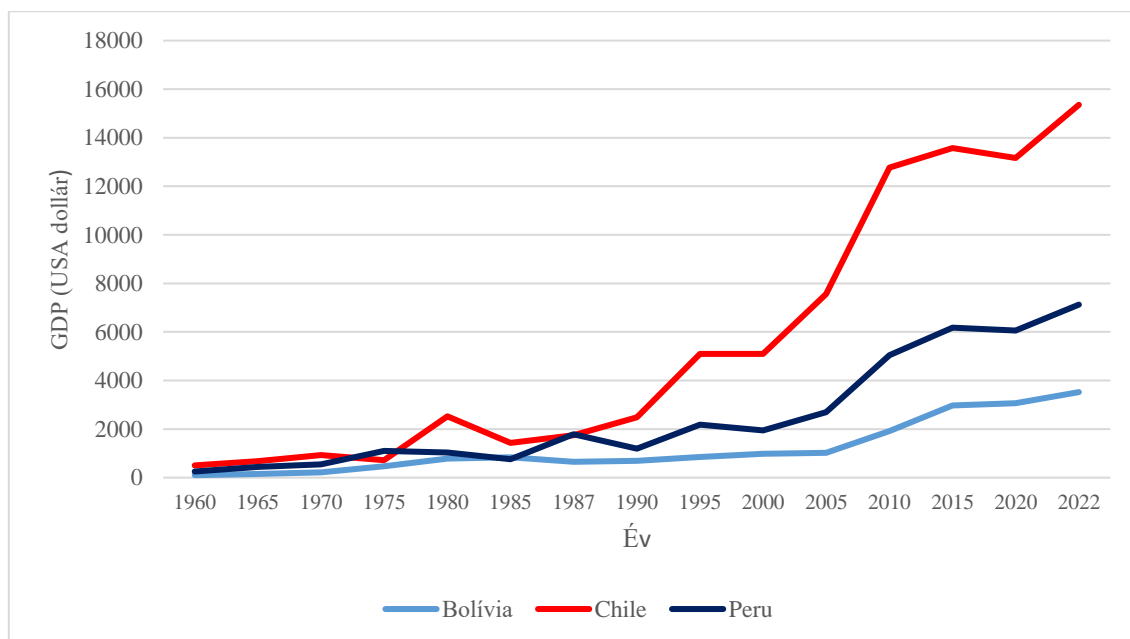
5.1.1.1 Társadalmi-gazdasági fejlődés

Chile viszonylag kis ország a régióban, lakossága 2021-ben meghaladta a 19 milliót (World Bank, 2020d). Társadalma előregedő, a születéskor várható átlagos élettartam az egyik legmagasabb a régióban (lásd 4. fejezet). A chileiek alapvetően városlakók (87,7%) a lakosság több mint 50%-a a fővárosi régióban él (Censo, 2017). A nagyvárosokban jelentős a lakóhelyi szegregáció, a fővárosra kifejezetten jellemző az egyes társadalmi csoportok térbeli-társadalmi elkülönülése, amely elsősorban a kétezres években kezdődő szociális lakásépítési hullám számlájára írható (Figueroa et al., 2021; Ruiz-Tagle et al., 2014). A fővárosban a lakóhely alapján azonosítható a társadalmi hovatartozás. Az egyes kerületek besorolhatók a társadalmi-szociális helyzet alapján, bár Santiagóban néhány nagyobb vegyes kerület is található. A 2022. évi úgynevezett „Társadalmi prioritás index” (Índice de Prioridad Social) alapján a leghátrányosabb kerületek: La Pintana, Lo Espejo, Cerro Navia, San Ramón, a legkevésbé: Vitacura, Las Condes, Providencia, Lo Barnechea. Az index három dimenzió, egészségügy, jövedelem, oktatás és 12 indikátor alapján rangsorolja Santiago kerületeit. A leghátrányosabb kerületek az összes dimenzió alapján rosszul teljesítenek (INE, 2022).

Chile gazdasági fejlődésének köszönhetően a 21. századra a dél-amerikai régió mintaállamává vált. A gazdasági sikere egy olyan neoliberais politikának volt köszönhető (Soltész, 2012: 1), amely bár társadalmi csoportokat zárt ki a fejlődés haszonélvezői közül, viszont az eredmények vitathatatlanok. Chile kiemelkedik a régió többi országa közül (lásd 4. fejezet adatai), az ország 2002-ben politikai, gazdasági és együttműködési társulási egyezményt kötött az Európai Unióval. Az egyezmény „nagyon kedvező lehetőséget kínált az andoki országnak. A szerződés aláírásakor az Európai Unió Chile legfontosabb kereskedelmi partnerévé, a chilei export legfontosabb piacává vált” (Fischer, 2008: 36). 2010-ben a dél-amerikai államok közül elsőként nyert felvételt az OECD-be, a világ legfejlettebb államait tömörítő Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezetbe (OECD, 2010).

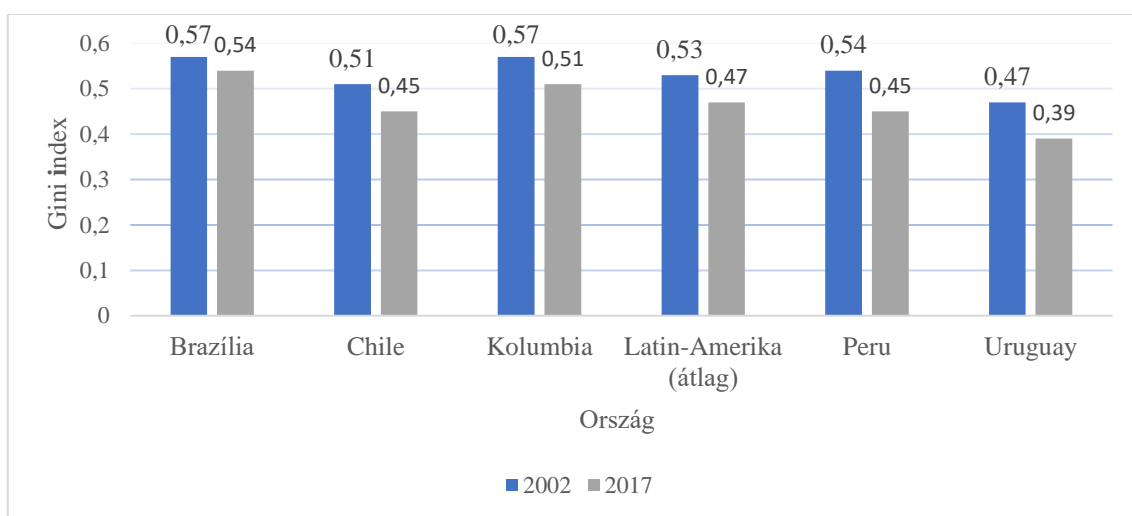
A chilei gazdasági-társadalmi folyamatok változásainak vizsgálatához az 1973. szeptember 11-én kezdődő katonai diktatúráig kell visszanyúlni. Az Allende-kormány súlyos gazdasági hagyatékát, az inflációt és a költségvetési hiányt Pinochet kormánya gazdasági reformokkal kívánta orvosolni, többek között újra magánkézbe adta az államosított vállalatokat. A gazdasági reformok jelentős része a chilei közgazdász fiatalokból álló úgynevezett „Chicago Boys” -hoz fűződik, akik a Chicagói Egyetemen Milton Friedmann amerikai közgazdásznál tanultak (Soltész, 2019: 61).

A reformok időszaka a 80-as években kezdődött, a gazdasági változások és azok eredményei a 90-es évekre, a diktatúra utáni időszakra tehetőek. Fontos megemlíteni a szegények arányát, amely 1987-ben még 45% volt, 2017-re egyedülként a régióban 10% alá csökkent (World Bank, 2020). A gazdasági adatokat tekintve az egy főre jutó GDP alapján egyértelműen vezető ország a régióban (lásd 4. fejezet). Ha a két szomszédos ország adataival hasonlítjuk össze a 60-as évek hasonló adatai után, a 80-as években Chile jelentős eltérést mutat annak ellenére, hogy gazdasági válságok sorával kellett megküzdenie.

17. ábra: Egy főre jutó GDP (USA dollár) Bolívia, Chile, Peru (1960-2022). Forrás: saját szerkesztés a World Bank (2022b) adatai alapján

Az előző, 17. ábra alapján több gazdasági krízist lehet azonosítani, amelynek társadalmi következményei elsősorban a növekvő egyenlőtlenségben érhetők tetten (García – Pérez, 2017: 197). Ha az egyenlőtlenség megállapításához a Gini indexet vesszük alapul, Chile az OECD országokkal összehasonlítva az egyik legrosszabb mutatókkal rendelkezik (OECD, 2023). Régiós összehasonlításban viszont egyáltalán nem áll rosszul. 2002-ben 0,51 volt a Gini indexe, majd 2015-ben egészen 0,44-re csökkent, majd 2017-ben 0,45-re emelkedett. A 18. ábra a Gini index változását, illetve a latin-amerikai országok átlagát mutatja a régióban 2002 és 2017 között. Chile mellett Uruguay mutatói a legjobbak a régióban (Cepal, 2018).

18. ábra: Gini index (2002, 2017). Forrás: saját szerkesztés a Cepal, 2018; OECD, 2023 adatai alapján³⁷

Chile gazdasági fejlődését elsősorban fő export termékeinek, vagyis a lítiumnak, a réznek, valamint az egyre jelentősebb szolgáltatói szektor kiépítésének köszönheti (Zicari et al, 2019: 189; Soltész, 2019: 62). A 21. századra az alacsony adók, az önfoglalkoztatóvá válás,³⁸ a vállalkozások indításának egyszerűsége, valamint a digitalizáció jelentős vonzerőt jelent a befektetők és a külföldiek számára. A kedvező vállalkozási környezetnek köszönhetően erőteljesen emelkedik a kis- és középvállalkozások³⁹ száma is (Arenas, 2022).

³⁷ A Covid-19 pandémiát követően több ország adatai hiányosak, ezért a 2002-es és 2017-es éveket mutatja az ábra.

³⁸ Vö. 1. Függelék, 45. ábra: Üzleti potenciál index (Doing Business Index).

³⁹ Míg 2013-ban naponta 58, 2017-ben 351, 2018-ban 365 kis és középvállalkozást alapítottak. Az országban több mint 900 ezer kis és középvállalkozás működik, a 2022-es adatok alapján az összes vállalkozások száma 2021-ben 1.393.949 volt, a 2005-ös adatok alapján csaknem megduplázódott a vállalkozások száma (SII, 2022; La Tercera, 2019.10.07).

5.1.1.2 Identitás és kultúra

A chilei társadalmat gyakran barátságatlannak, hidegnek írják le a külföldiek, a karibi kultúra ellentétéként jellemzik. Mindez magyarázható Chile hosszú évszázados elzártságával, hiszen az Andok és az Atacama-sivatag határolja az országot. A zárt kultúra okozhatja azt, hogy a chileiek alapvetően bizalmatlanok a külföldiekkel szemben (Gissi et al., 2019). Más dél-amerikai országgal ellentétben Chilében viszonylag kevés az őslakos indián (12,8%), bár az utóbbi években a különböző ösztönző programoknak köszönhetően a statisztikákban folyamatosan emelkedik a számuk.⁴⁰ „Más latin-amerikai országokkal ellentétben Chilébe szinte egyáltalán nem érkeztek afrikai rabszolgák, így az afrikai komponens teljesen hiányzik a népesség összetételéből” (Soltész, 2019: 64).

A spanyol konkvisztádorok és telepesek után sok európai is érkezett az országba, így a chilei családnevek között gyakoriak az angol, német, francia eredetűek (Soltész, 2019: 64; Censo, 2017). A chilei társadalmat sajátos spanyol nyelve teszi még zártabbá, a spanyol egy speciális dialektusát beszélik a helyiek, amely a spanyol anyanyelvű, de nem Chilében születetteknek is nehezen érthető (Vivanco Rojas, 2018). Az országban nem európai gyökerű kisebbségek is élnek, elsősorban a közel-keleti országokból érkeztek bevándorlók a 20. század folyamán. Az egyik legnagyobb kisebbség a palesztin, továbbá szírek és libanoniak is élnek az országban, akik javarészt asszimilálódtak és akkulturálódtak is (Waïl 2019: 168.; Soltész, 2019: 64; Thomázy, 2021: 71). Leginkább a kettős vezetéknev alapján lehet a származásukra következtetni. Az arab bevándorlás ellenére Chilében a dél-amerikai országokhoz hasonlóan a lakosság elsősorban keresztény.⁴¹ A Chilében élő kisebbségek jelentős része asszimilálódott, a kultúra megőrzésére irányuló kezdeményezések elsősorban a dél-chilei német kolóniákra jellemző. „Az első oktatási intézmény 1917-es megalapítása óta, jelenleg 18 magán, kéttannyelvű német nemzetiségi iskola működik (általános és középiskola) a nyelvi és kulturális örökségük megőrzésére. Németország ösztöndíj és oktatói csereprogramok biztosításával segíti a német kolóniák ez irányú törekvéseit” (Thomázy – Thomázy, 2020: 190).

⁴⁰ A legnagyobb indián csoport a mapuche az országban, akik jelenleg a népesség 10%-át teszik ki, a korábbi felmérések alapján alig 5% volt ez az arány. Az emelkedés a népszámlálás eltérő módszerének, valamint a különböző ösztönző programok eredménye. Az elmúlt tíz évben divat lett indián ösökkkel büszkélkedni. Többségük az Araucanía régióban lakik, ahol számos radikális csoport az ősi földek visszaszolgáltatását követeli. A harcok mapuche indiánokat még a spanyol konkvisztádorok sem tudták meghódítani (CASEN, 2017; Soltész, 2012: 2).

⁴¹ 2022-ben a lakosság 48%-a vallotta magát római katolikusnak, míg ez az arány 2006-ban 70% volt. Erősödik a protestánsok aránya az országban, 2022-ben 17% volt (Encuesta Nacional Bicentenario UC, 2022: 4).

A nemzeti identitás erős az országban. A nemzeti jelképek, mint a zászló, címer használata nagyon gyakori. A legutóbbi, 2017-es népszámlálás sem tért ki a nemzeti kisebbségekhez való tartozásra, csak a bevándorlás, az országon kívüli születés jelenik meg. A kisebbség, vagy a diaszpóra fogalma sem elterjed, elsősorban a leszármazott kifejezést használják. A nemzeti identitás erős megnyilvánulásához az is hozzájárul, hogy a bevándorlók gyermekei születéssel állampolgárságot kapnak Chilében (lásd 5.2.3 alfejezet), így elterjedt, hogy a bevándorlók saját gyermekükre is, mint chileire utalnak. Chilében nincs kisebbségi önkormányzat, ennek szerepét az éves tagdíjjal működő nemzetiségi klubok töltik be, például palesztin, olasz klub stb. Ezek a klubok sportolási lehetőséget, szakköröket ajánlanak, gyakran még éttermet is működtetnek. A kisebbségi nyelvek használata és tanulása háttérbe szorult, egyrészt nem prioritás, másrészt hiányoznak a nyelvtanárok, oktatási intézmények.

5.1.1.3 Társadalmi mozgalmak

A chilei társadalom érdekérvényesítése rendkívül erős, gyakoriak az utcai tüntetések egy-egy közös társadalmi cél érdekében. Sofia Donoso, a chilei társadalmi-politikai mozgalmak kutatója kimutatta, hogy az országban mindig is gyakoriak voltak a tüntetések, viszont a demokrácia visszaállítása érdekében a legtöbb megmozdulás Pinochet-diktatúrája alatt szerveződött, majd a demokrácia kezdetével csökkent a számuk (Donoso, 2011).

Az egyik legnagyobb nemzetközi visszhangot kiváltó tüntetéssorozat a 2006-ban kezdődő diáktüntetésekhez kapcsolódik, a követelések között az egyetemi felvételi rendszer átalakítása, a minőségi oktatás, valamint az oktatás részleges ingyenessége szerepelt. A megmozdulásokon több százezer diák vett részt, a tüntetők és rendfenntartók között rendszerint komoly utcai összetűzésekre is sor került (Zolcsák, 2013). A tüntetések 2011-ben folytatódtak, amelynek célja már átfogó oktatási reform volt, valamint az államilag támogatott felsőoktatási férőhelyek növelése és ösztöndíjrendszer kidolgozása (Soltész, 2012). A tüntetések eredményeként jelentősen nőtt az ösztöndíjas helyek száma, valamint az egy tanulóra jutó kiadások megháromszorozódtak. A 2019. évi adatok alapján az egy tanulóra fordított összeg megközelítőleg 856 dollár, a GDP-hez viszonyítva 5,6% volt, míg az OECD átlag 4,9%. Az oktatás finanszírozása 2008 és 2019 között 62%-kal nőtt Chilében (Word Bank, 2019; Datosmacro, 2018; CEM, 2022: 8).

Az oktatás reformjához hasonlóan a társadalom széles rétegét mozgósító többéves tüntetéssorozat eredményezett a 2011-ben elfogadott HidroAysén-projekt (Soltész, 2012). A projekt Chile energiaszükségletét kívánta megoldani az ország egyik legszebb, Patagóniához tartozó területén. A társadalmi megmozdulás hatására a projektet 2017-ben kénytelenek voltak elvetni. A HidroAysén-projekt is egy jó példa arra, hogy a társadalmi megmozdulás hatására a döntéshozatali folyamatban részt vettek a társadalmi szervezetek képviselői is (Medina, 2014). Az elmúlt 10 évben számos egyéb társadalmi megmozdulás volt az országban. Többek között a gáz árának emelése ellen, a rodeóval és egyéb állatvédelemmel kapcsolatban, valamint az állami szféra dolgozói is szinte évente munkabeszüntetéssel és/vagy tüntetésekkel érnek el magasabb fizetést (CNN Chile, 2018.11.29). A kiemelt példákban is látható, hogy a társadalmi megmozdulásoknak, a tüntetéseknek hagyománya van az országban. A Latinobarómetro 2018-as felmérése alapján ugyanakkor a demokráciával való elégedettség magas, Chilét csak Uruguay előzi meg a régióban (Latinobarómetro, 2018).

5.1.1.4 Intézményrendszer

Buzanék felfogásában a társadalmi szektorhoz nem kapcsolódik maga az ország intézményrendszere, viszont a kutatás szempontjából fontos ennek tárgyalása. Egyrészt az intézményrendszer, elsősorban annak minősége hatással van magára a társadalmi szektorra, másrészt a Chilébe irányuló migrációs folyamatoknak épp a megbízható és kiszámítható intézményrendszer az egyik vonzereje (006_Interjú, Szakasz: 4).

Chile szilárd intézményrendszerrel rendelkezik, a szomszédos országokkal összehasonlítva a katonai hatalomátvételek ritkának számítanak. Pinochet 1973. szeptember 11-én kezdődő katonai diktatúrája előtt 1924-ben volt katonai hatalomátvétel, szintén szeptember 11-én (Camus et al., 2020).⁴² A diktatúra megelőzése érdekében a 90-es évek demokratikus átmenete során az elnök mandátumát többször is módosították (hat évről négyre csökkentve), továbbá az alkotmány nem teszi lehetővé az elnök újraválasztását a négyéves ciklus lejártával (Carrasco Delgado, 2008). Így alakult ki az a „gyakorlat”, hogy a jobb és bal oldali elnökök egymást váltották a 2006 és 2022 közötti időszakban.⁴³ Az intézményrendszerrel a társadalmi biztonsághoz kapcsolódóan fontos kiemelni a korrupcióérzékelési index alacsony mutatóját,

⁴² A katonai hatalomátvétel katalizátora a rendkívüli szárazság és azt kísérő éhínség volt (Camus et al., 2020: 398).

⁴³ Michelle Bachelet baloldali elnök: 2006-2010 és 2014-2018, illetve Sebastián Piñera jobboldali elnök 2010-2014 és 2018-2021, valamint Gabriel Boric baloldali elnök 2022-2026.

amely a régióban szinte egyedülálló (lásd 4. fejezet). Ez nem azt jelenti, hogy az országban nincs korrupció, hanem azt, hogy a korrupciós ügyek nyilvánosságra kerülnek és bírósági tárgyalás lesz belőlük.⁴⁴

Az egyik legfontosabb közvéleménykutató a CADEM intézete, rendszeresen méri a lakosok intézményrendszerrel való elégedettségét. A 2022-es decemberi adatok a 2015-2022 közötti időszak változásait mutatja be. Ennek alapján a chileiek legelégedettebbek a tűzoltók munkájával, őket követi a PDI (Chilei Nyomozórendőrség), valamint a csendőrség. A chilei katonasággal való elégedettség az elmúlt években jelentősen emelkedett, a 2015-től mért adatok alapján az erre vonatkozó mutató 2022 decemberében volt a legmagasabb,⁴⁵ a tendencia hasonló a chilei fegyvereserőkkel kapcsolatban is (CADEM, 2022, 464). A katonaság megítélése a 2019-es társadalmi megmozdulások idején volt a legalacsonyabb, amikor kivezényelték a katonaságot és kijárási tilalmat is elrendeltek (vö. Pólyi – Thomázy, 2019).

5.1.1.5 Nyugdíjrendszer

A munkavállalási célú bevándorlással kapcsolatban a chilei nyugdíjrendszernek fontos szerepe van. Chile jelenlegi nyugdíjrendszerét (AFP) 1980-ban hozták létre, ezzel kötelezővé vált a munkavállalók nyugdíjjárulék fizetése. A rendszer hat magánnyugdíjpénztárral működik, a nyugdíjkorhatárt egységesen férfiak esetében 65, nőknél 60 évben határozták meg. A befizetett nyugdíjjárulék több dimenziót vesz alapul, többek között a születéskor várható átlagos élettartamot, a nemet és az átlagos jövedelmet. Az elektronikus rendszer, akár már az első befizetések után kiszámítja a várható nyugdíj összegét, illetve kor alapján portfóliók közötti választási lehetőséget is lehetővé teszi (Araya-Pizarro – Rojas-Escobar, 2019). Chile volt az első olyan ország, amely a felosztó-kirovó nyugdíjrendszerét a kötelező, tőkésített magánnyugdíjalapok által működtetett rendszerre váltotta. A modell nyugdíj-privatizációs hullámot indított el a régióban és azon kívül is. A magánnyugdíjalapok működése során

⁴⁴ A korrupció megítélését az olyan emblemikus esetek torzítják, mint például 2008-ban a három nagy gyógyszertárlánc (Ahumada, Salcobran, Cruz Verde) monopolhelyezettel való visszaélése. A bíróság a pénzbüntetés mellett mindössze etika órákra küldte a vezetőket, amely óriási társadalmi felháborodást eredményezett (Montes, 2013).

⁴⁵ A javuló tendencia mögött több ok húzódhat meg: a 2019-ben Chilében zajló tüntetéssorozatok idején a katonaság rendkívül rossz eredményt ért el az elégedettségi vizsgálaton, majd később ez az alacsony érték kezdett emelkedni. A katonaság jelentős szerepet töltött be a Covid-19 pandémiával kapcsolatos intézkedések betartásában, valamint a jogellenes határátlépések során a határ(védelem) katonai megerősítésében betöltött szerepük is az elégedettség növekedését eredményezte. Fontos megjegyezni, hogy katasztrófák idején a katonaság részt vesz a helyreállítási munkálatokban, valamint a népszavazások alkalmával tömegirányító szerepet töltenek be. 2021-2022-ben a chileiek több ízben is az urnák elé járultak (vö. 5.1.2; 5.2.4 alfejezet).

felmerült hibákat több nyugdíjreformmal próbálták orvosolni, az utolsó jelentős változtatásra 2008-ban került sor (Farkas, 2017).

A chilei magánnyugdíjrendszer nemzetközi összehasonlításban kiemelkedő, a Melbourne Mercer nyugdíj indexe alapján 2019-ben a 10. helyen állt, a korábbi évek 8. helyéről a szolidaritási alap hiánya, valamint a nők korai nyugdíjazása miatt csúszott le (Melbourne Mercer, 2019). A nyugdíjrendszer előnye, hogy a befizetés örökölhető, tervezhető és rentábilis (Superintendencia de Pensiones, 2021).⁴⁶

Elsősorban a szomszédos országok munkavállalási célú migrációjának jelent kedvező lehetőséget az AFP 1988-ban történt módosítása. Ezzel lehetővé vált a technikus, vagy felsőfokú végzettségű külföldiek nyugdíjjárulékának adólevonás utáni kifizetése az országból való távozáskor. A szakértelmet nem igénylő pozíciók esetében ugyanakkor a nyugdíjalapok származási/korábbi tartózkodási ország nyugdíjbiztosítójához való átutalására is lehetőség van (Ley 18.726, 1988).⁴⁷

5.1.1.6 Oktatás

A chilei oktatás decentralizálása 1980-ban kezdődött, amely lehetővé tette a magánintézmények létrehozását. A tanulókat az állam a chilei oktatási rendszerben közvetlen ösztöndíjjal támogathatja, vagy voucherrel (oktatási utalvánnyal) finanszírozhatja. A voucherrel történő oktatás finanszírozása Milton Friedman nevéhez fűződik (Polonyi, 2002: 165). Ennek alapján Chilében háromféle támogatási formában jöttek létre oktatási intézmények: 1. az önkormányzatok által irányított állami iskolák, amelyeket fejkvóta vagy voucher formájában finanszíroznak, 2. az állami támogatást élvező magán-, illetve 3. a teljesen magánoktatási intézmények, amelyek működését az egyéni hozzájárulás (tandíj) biztosítja (Donoso, 2011).

Az oktatási intézmények minősége rendkívül eltérő, nincs minőségbiztosítás, sem a tandíj, sem a fenntartó alapján nem lehet különbséget tenni közöttük. A minőség szinte egyetlen mérője az

⁴⁶ A 2019-es tüntetéssorozat során a lakosok az AFP rendszere ellen is tüntettek, az okok között az alacsony öregségi nyugdíj állt. Ez a következő okokra vezethető vissza: 1. Alacsony befizetések, 2. Informális gazdaságban eltöltött idő, 3. Az önfoglalkoztatók kötelező járulékfizetését csak a második Piñera-kormány merte felvállalni, bár a minimálbér alatti jövedelemmel rendelkező önfoglalkoztatók továbbra sem fizetnek nyugdíjjárulékot. 4. A munkabér csak egy része járulékköteles. Rendszeresen felmerül a felosztó-kirovó rendszerhez való visszatérés, amely a chilei előregedő társadalom esetében nem jelenthet valódi megoldást (vö. Pólyi – Thomázy, 2019).

⁴⁷ A módosítás értelmében kérvényezhető a nyugdíjjárulék fizetése alól való felmentés is. A befizetett nyugdíjjárulékot csak abban az esetben igényelheti vissza a külföldi munkavállaló, ha bizonyítani tudja, hogy a származási/korábbi tartózkodási országban fizetett nyugdíjjárulékot. A kifizetés adólevonás után lehetséges (Ley 18.726, 1988).

egyetemi felvételi eredmények alapján összeállított éves lista (El Mercurio, 2018.12.27). Jó minőségű állami, ugyanakkor drága magánintézmények is vannak, amelyek az egyetemi felvételi eredmények alapján nem érnek el jó eredményeket. Az elmúlt évek folyamatos diáktüntetései miatt ugyanakkor az évente közzétett ranglistákon számos korábban jó minősítést elért állami intézmény „lecsúszott” a legjobb iskolák listájáról, hiszen akár több hetet/hónapot is tüntettek a diákok. A kötelező érettségi hiánya az egyik ok, amely kialakította az elitista magán- és a jó minőségű szelektív bekerülésre épülő állami egyetemeket.⁴⁸ Mindez a „társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődéséhez” (Bourdieu, 2008) vezet, valamint a társadalmi mobilitást megrekeszti. A társadalmi mobilitást tovább nehezíti, hogy a chilei neves egyetemek hallgatói előtt a munkaerőpiac nyitott, míg a kevésbé ismert, vagy kétes hírű, akkreditáció nélküli intézményekben tanulókat diszkriminálja.

A diáktüntetések óta egyre többet fordítanak az oktatásra, továbbá a 2015. évi oktatási reform megtiltotta az intézmények profitszerzésre való törekvését, ugyanakkor az egyenlőtlenségek és a minőségi különbségek alig változtak (OECD, 2018). A statisztikai adatok alapján a chileiek átlagosan 11 évet töltenek az iskolapadban, vagyis sokan a középiskolát sem fejezik be (Banco Central, 2019b; INE, 2018). Chilében a középiskola elvégzése után a szakmát tanulók számára jól szervezett, a munkavállaláshoz igazodó esti technikus és/vagy felsőfokú technikus képzés is elérhető, önköltséges, állami vagy vállalati támogatással. Ennek ellenére az országban a lakosság alacsony iskolai végzettséggel rendelkezik, a technikus oktatási intézmények kevésbé népszerűek. A diáktüntetések fő célja az ingyenes felsőoktatás volt, viszont a teljes oktatási rendszer átfogó reformjára lenne szükség, valamint a technikus végzettség társadalmi elismerésére, hiszen a felsőfokú technikus végzettség is kedvező jövedelmet biztosít.

5.1.1.7 Egészségügyi rendszer

A chilei egészségügyi rendszerben az állami és a magán egészségbiztosítás egymás mellett működik. Az állami egészségügyi rendszer (FONASA) A-tól D kategóriáig az alap és minőségi ellátást biztosítja a befizetések függvényében. Nincs teljesen ingyenes egészségbiztosítás, a szolgáltatások szűk köre ingyenes. Az állami egészségbiztosítás a lakosság 80%-át fedi le, a bérből 7%-os elvonással biztosítja a szolgáltatást. A magán egészségbiztosítás (ISAPRE), szintén a fizetés 7%-os elvonásával továbbá egyéni igényeknek megfelelően plusz

⁴⁸ A chilei oktatás az egyéni versenyre és nem a csapatmunkára motiválja a diákokat. Már a legkisebbek esetében is rangsorokat állít fel. Ennek hatása van a későbbiekben is a munkaerőpiacra kerüléskor.

befizetésekkel biztosít akár szállodai körülményeket az ellátás során. Az ISAPRE magánbiztosítást elsősorban magasabb jövedelműek választják abban az esetben, ha a FONASA D kategóriájában megállapított keresetnél több jövedelmük van, vagy jobb ellátást szeretne a biztosított (Sistema de salud Chile). „Chilében a lakosságnak mindössze 20% -a tudja megfizetni a jobb minőségű ellátást, a chileiek 80%-a az állami rendszeren keresztül jut egészségügyi ellátáshoz” (Paúl, 2019). A magánbiztosítónál a legtöbb szolgáltatásért fizetni kell. A fő problémát az eltérő árak és a szolgáltatások minőségi különbsége jelenti, továbbá a krónikus, vagy már meglévő betegség esetén a havidíj magasabb, vagy nem is teszi lehetővé a biztosítás megkötését a magas kockázat miatt. Az egészségbiztosítások nem és kor alapján is diszkriminálnak.

A bevándorlók egészségügyi ellátáshoz jutását Michelle Bachelet második kormányzása idején több lépésben hirdette meg, amelynek értelmében az irreguláris migránsok ellátását is biztosítani kell az egészségügyi intézményekben. A program gyakorlati megvalósítása az intézmények diszkriminációja (az ellátás megtagadása) és a migránsok bizalmatlansága miatt nem zökkenőmentes. A biztosítással nem rendelkező, szegényebb társadalmi réteghez tartozó chileiek ellátása hasonló problémát jelent Chilében, bár az ide vonatkozó rendelkezések a migránsoknak biztosítja az alapellátáshoz való hozzájutást (Minsal, 2019; Roessler Vergara – Cortínez, 2022; Lagos – Lawson, 2015).

5.1.2 Változások a közelmúltban

Pinochet diktatúrája óta a chilei társadalom rendkívül megosztott, a társadalmi polarizációt erősíti az ország rohamos gazdasági fejlődése, amely a hátrányos helyzetű, leszakadó rétegekre alig fordított figyelmet. Pozitívum, hogy a szegények aránya jelentősen csökkent az országban, de számos probléma megoldatlan maradt. A piacon megjelentő úgynevezett lakossági bankok megjelenésével párhuzamosan a chilei társadalom eladósodottsága megduplázódott, viszont nem ingatlan, hanem fogyasztási javakra felvett hitelek következtében. 2019-ben az adósok száma már elérte az 6,8 millió főt (Banco Central, 2019; Pinto Gutiérrez, 2016).

2019. október 18-án a közlekedési jegyek 30 pesós (12,5 Ft-os) jegyáremelése miatt tüntetéshullám kezdődött az országban. Az okok között a neoliberális gazdaságpolitika hibája és a baloldali befolyás is szerepelt (vö. Pólyi – Thomázy, 2019). A tüntetések az 5.1 alfejezetben említett több dimenzió megváltoztatását is célul tűzték ki. Az egyik fontos követelés az AFP

magán-nyugdíjrendszer megszüntetése volt. A Covid-19 pandémia alatt lehetővé vált a magán-nyugdíjpénztári megtakarítások 10%-os kivonása 2020-2021 között három alkalommal. A kivonás mellett, hogy növelte az inflációt, 34,5% lett azoknak az aránya, akik megtakarítások nélkül maradtak (De La Fuente, 2023b). Az új baloldali elnök, Gabriel Boric kormánya a felosztó-kirovó rendszerhez hasonló, több pilléres nyugdíjrendszert képzel el új, 2022-es tervezetében (Gob.cl, 2022).

A 2019-es tüntetések a Pinochet érában íródott alkotmány helyett egy konszenzuson alapuló, új alkotmány elkészítését követelték. Az új alkotmánynak szimbolikus jelentősége van, hiszen az 1980-as alkotmányt Pinochet örökségének tartják annak ellenére, hogy jelentős változásokon esett át a demokrácia éveiben, főként a baloldali kormányok alatt. A tüntetések hatására az ellenzéki pártok megegyeztek az alkotmányról való népszavazásról és egy alkotmányozó-nemzetgyűlés létrehozásáról (Pólyi – Thomázy, 2019: 98).

2020. október 25-én tartották meg az alkotmány-referendumot, a Covid-19 pandémia miatt többször módosított időponttal és rendkívül alacsony részvétellel. A résztvevők 78,99%-a az új alkotmány megalkotása mellett tette le a voksát. A 2021-2022-es év népszavazásokkal teli időszak volt. Ezek közül fontos kiemelni, hogy Sebastian Piñera jobboldali elnököt Gabriel Boric baloldali politikus váltotta a 2021 végén megrendezett elnökválasztás eredményeként (Proceso Constituyente, 2022; Propuesta Constitución Política de Chile, 2022; Reyes, 2022).

2021. május 15-16-án megválasztották az alkotmányozó nemzetgyűlés tagjait (Decreto Supremo, 1.150; Proceso Constituyente, 2022). Az alkotmányozó nemzetgyűlés egyéves munkája átpolitizált és botrányokkal volt terhelt. Az elkészült alkotmánytervezet elfogadásáról szóló népszavazásra 2022. szeptember 4-én került sor, amelyen a részvétel kötelező volt mindazoknak, akik a választási névjegyzékben szerepeltek. A népszavazáson való részvétel történelmi rekordot döntött, a választásra jogosultak 85%-a (13 millió lakos) járult az urnákhoz, és közel 8 millióan (61,86%) szavaztak az alkotmány tervezet elutasítására, míg a 38,14% az elfogadására (Plebisito Constitucional, 2022). Az elutasítás mögött a chileiek elégedetlensége húzódik meg, hiszen az alkotmánytervezet nehezen módosítható, az intézményrendszer radikális megváltoztatását tűzte ki célul, megbontva a nemzet egységét. A demokratikus folyamatok érettségét mutatja, hogy a chileiek képesek voltak elutasítani egy olyan alkotmánytervezetet, amely nem felelt meg az elvárásaiknak, annak reményében, hogy így a jövőben lehetőségük lesz a nemzet egységét erősítő új alkotmány megalkotására.

5.1.3 Következtetések

Az elemzett 7 dimenzió alapján több következtetés vonható le. Egyrészt a chilei társadalom rendkívül zárt, amely a Chilébe érkező 21. századi migrációs folyamatok integrációjának gátja lehet. A gazdasági fejlődésnek köszönhetően jelentősen csökkent a szegények aránya, viszont a társadalom szegregált, amely térbeli-társadalmi szegrációt is eredményez. A szegregációval a chilei társadalom ugyanakkor nemcsak kifelé, hanem belülről is zárt, a társadalmi mobilitást az oktatási rendszeren keresztül is nehezíti.

Az elmúlt évek erőteljes társadalmi-politikai mozgalmait bizonyítják, hogy a chilei társadalom érdekérvényesítése rendkívül erős, a demokratikus intézményrendszereket támogatja. A társadalom érdekérvényesítése gyakran vezet akár hosszú ideig tartó tüntetéssorozatokig, továbbá a tüntetések és az ehhez kapcsolódó társadalmi mozgalmak tradicionálisan a véleménynyilvánítás fő eszközei.

A chilei társadalom így hátrált ki az új alkotmány, vagy a nagy reményekkel megválasztott baloldali Gabriel Boric mögül is, akinek támogatottsága 2023 januárjában történelmi mélypontra süllyedt (Basulto, 2023).

Az oktatás elitista, minőségi problémákkal terhelt, továbbá magas tandíjak jellemzik. Ennek következménye, hogy a lakosság iskolai végzettsége alacsony annak ellenére, hogy elérhetőek lennének a technikai-, felsőfokú technikai végzettségek is. Úgy tűnik, hogy a chilei társadalom inkább az egyetemi végzettséget tekinti kívánatosnak és nem a szakképzésben való részvételt, bár a jövedelmeket tekintve a felsőfokú technikai végzettséggel is viszonylag magas keresetekre⁴⁹ lehet szert tenni.

A chilei nyugdíjrendszer bár nemzetközi összehasonlításban kedvező eredményeket ért el, viszont alacsony mértékű a befizetés, illetve a Covid-19 pandémia alatt lehetővé vált a megtakarítások többszöri, 10%-os kivonása, ami a magánnyugdíjpénztárak kiüresedéséhez vezetett. Gabriel Boric elnök nyugdíjreformot és a jelenlegi rendszer kivezetését tűzte ki célul 2026-ig, bár az új nyugdíjreform részletei még nem teljesen ismertek (Montes, 2022).

⁴⁹ Az elmúlt évek jövedelemre vonatkozó felmérései a technikai, felsőfokú technikai végzettségűek fizetésének az emelkedését mutatják (INE, 2019; INE, 2018).

5.1.4 Összefoglalás

Az alfejezet célja azoknak a chilei társadalomhoz kapcsolódó tényezők bemutatása volt, amelyek befolyásolják és hatással vannak a biztonság társadalmi szektorára, és ezen keresztül a migrációs folyamatokra. Az elemzett dimenziók a következők voltak: 1. Társadalmi-gazdasági fejlődés, 2. Identitás és kultúra, 3. Társadalmi mozgalmak 4. Intézményrendszer 5. Nyugdíjrendszer, 6. Oktatás, 7. Egészségügyi rendszer.

A Chilébe érkező, elsősorban munkavállalási célú migrációnak kedvez a magánnyugdíjrendszer, valamint Michelle Bachelet elnök nevéhez fűződő, a bevándorlók ellátását elősegítő egészségügyi rendszer átalakítása. További vonzerőt jelent a chilei intézményrendszer szilárdsága, valamint az ország társadalmi-gazdasági fejlődése. A zárt chilei társadalom ugyanakkor megnehezíti a beilleszkedést.

5.2 A migráció intézményi háttere és megjelenése a biztonsági és védelmi stratégiákban

Az alfejezet célja a migráció intézményrendszerének rövid bemutatása, valamint a migráció megjelenésének vizsgálata Chile biztonsági és védelmi stratégiáiban. Az alfejezet kiegészül az 1975 évi, illetve 2021. évi (Ley 1094; Ley 21.325) bevándorlási törvények vizsgálatával, valamint a migrációs folyamatokban a katonaság részvételének a bemutatásával. Ezzel az alfejezet azonosítja és értékeli az ország felkészültségét a tömeges migráció érkezése előtti és az azt követő időszakban egészen a 2021-2022 között bekövetkezett változásokig.

5.2.1 A migráció intézményi háttere Chilében

A migrációhoz köthető intézményrendszer többször módosult az országban. Az első Bevándorlási Hivatalt 1872-ben hozták létre, és egészen az ötvenes évekig az iparosítás jegyében az olasz, német, spanyol bevándorlást ösztönözték. Az intézmények mindegyike a külügyminisztérium alá tartozott (Brower Beltramin, 2022: 556; Servicio Migraciones. Quiénes somos). Chile a Pinochet katonai diktatúráig befogadó ország volt, 1973-tól megnőtt a kivándorlás, majd a demokráciába való visszatérést követően újra emelkedett a bevándorlók száma. A mai intézményrendszer alapjait a Pinochet éra alatt fektették le (Bravo Acevedo, 2018: 71–73).

5.2.1.1 Bevándorlási Hivatal

A Bevándorlási Hivatal⁵⁰ elődintézményét 1960-ban hozták létre, amely már a Belügyminisztérium alá tartozott. Az intézmény neve és felépítése az 1975-ben és 2021-ben közzétett bevándorlási törvényekhez kapcsolódóan többször módosult (Ley 1094, 1975; Ley 21.325, 2021). A jelenlegi intézmény több regionális központtal rendelkezik, viszont a kutatás idején az intézményrendszer átalakítása még nem fejeződött be. A Covid-19 pandémiával

⁵⁰ A Bevándorlási Hivatal elnevezése számtalanszor változott, ezért a fordítás során mindegyik intézményt Bevándorlási Hivatalnak nevezek.

párhuzamosan digitalizálttá vált a Hivatal által nyújtott szolgáltatások jelentős része (Servicio Migraciones. Quiénes somos).

5.2.1.2 PDI – Chilei Nyomozórendőrség: Migráció és Nemzetközi Rendőrség részlege

A PDI a Belügy- és Közbiztonsági Minisztérium alá tartozó szervezet. A PDI, speciális osztálya a „Migráció és Nemzetközi Rendőrség” közvetlenül a „Hírszerzési, Szervezett Bűnözési és Bevándorlási Biztonsági Főosztályhoz” tartozik. Az egység határellenőrzési feladatokat nem lát el, viszont a migráció ellenőrzéséért felel. Főbb feladatai a belépés/kilépés és az útiokmányok ellenőrzésén túl a következők:

- az informális vagy jogosulatlan határátlépések nyomon követése,
- a külföldiek tartózkodási idejének ellenőrzése Chilében,
- a migrációs folyamatok statisztikai előrejelzése,
- koordináció a transznacionális bűnözés elleni küzdelemben, valamint integrált adatbázisok kezelése és az Interpollal való koordinálás (PDI Chile. Migraciones y Policía Internacional). Adatbázis/információs szolgáltatás: statisztikát készít az jogellenes határátlépésekről, az önfeljelentők, vagy a tetten ért határsértők adatai alapján, továbbá a büntetőeljárások külföldi alanyairól is (PDI Boletín N° 5, 2022).

5.2.1.3 Külügyminisztérium Migrációs osztálya

A Külügyminisztérium Migrációs osztálya két részből tevődik össze (Ministerio de Relaciones Exteriores. División de Migraciones):

- *Bevándorlási osztály*: amely a jogszabályban meghatározott módon (Ley 21.325, 2021; Decreto 177, 2022; Decreto 23, 2022) a Bevándorlási Hivatal operatív munkáját támogatja a külképviseleteken keresztül.
- *Migrációs osztály*: feladata Chile nemzetközi, regionális migrációs folyamatokkal kapcsolatos politikájának képviselője. Az állami szervekkel egyeztetve javaslattételi és végrehajtási jogköre van, valamint ellátja az Egyesült Nemzetek Szervezetének szervezeteivel és intézményeivel való koordinációt.

5.2.1.4 Chilei Csendőrség – határvédelmi szerepe

A határvédelmet a chilei Csendőrség látja el, szintén a Belügy- és Közbiztonsági Minisztérium alá tartozó szervezet. 2023-ban több új feladatot kaptak, ide sorolható többek között a következő főbb feladatok ellátása (DFL 1, 2023):

- a határmenti területek ellenőrzése,
- személyazonosság-ellenőrzés és regisztráció,
- a határzónában tartózkodók átvizsgálása (ruházat, poggyász vagy járművek),
- fegyveres erő alkalmazása különleges esetekben.

5.2.1.5 Egyéb intézmények – civil szervezetek, egyház

A főbb intézmények mellett sok civil szervezet, egyház, egyházi kötődésű intézmény is részt vesz a migrációhoz kötődő feladatok ellátásában.

Nemzetközi (helyi) szervezetek: A nemzetközi szervezetek közül jelen van a Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM), az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR), A Vöröskereszt és Vörösféldhold Társaságok Nemzetközi Szövetsége (IFRC). Az Amnesty International helyi szervezete, valamint a chilei Emberi Jogi Központ (INDH) is foglalkozik a migrációt érintő kérdésekkel.

Egyház és egyházi kötődésű intézmények: Az egyházaknak, elsősorban a katolikus egyháznak kiemelt szerepe van a migránsok segítésében. Az „olasz plébániaként” ismert, Parroquia italiana Nuestra señora de Pompeyát, a bevándorlók egyházközösségeként tartják számon. Emellett számos plébánia lát el hasonló feladatot: ruha- és élelmiszergyűjtést, migránsoknak rendezett kulturális programok szervezése. Az egyházi kötődésű intézményekhez tartozik a Jezsuita Migrációs Szolgálat (Servicio Jesuita a Migrantes), amely szociális és oktatási feladatokat lát el, továbbá migrációval kapcsolatos kutatásokat, elemzéseket is végez (SJM, Chile). Az INCAMI, a Chilei Katolikus Migrációs Intézet (INCAMI - Instituto Católico Chileno de Migración), amely elsősorban jogi tanácsadással, oktatással foglalkozik (INCAMI).

A bevándorlók civil szervezetei: A nagyobb bevándorló csoportok többféle civil szervezetet alapítottak. A szervezetek nem egységesek, egyházi, nemek alapján különülnek el vagy szakmai kötődésűek is lehetnek. Ide sorolható az egyik legnagyobb szervezet, az ASOVEN (a Chilében élő venezuelaiak szervezete), vagy a perui szakemberek szervezete (Asociación de Peruanos

Profesionales en Chile), valamint a PlaNOHCh, a haitiakat tömörítő szervezet. Az ASOVEN több ízben is részt vett döntési folyamatokban, például: az új bevándorlási törvénnyel, vagy a pandémia alatt a venezuelai orvosok foglalkoztatásával kapcsolatban.

5.2.1.6 Egyéb minisztériumok - migrációspolitikai tanács

A migráció és a hozzá kapcsolódó intézményrendszer széttöredezett. Az említett intézményeken, civil szervezeteken kívül további minisztériumok is bekapcsolódnak a migrációhoz kapcsolódó döntések meghozatalába és/vagy feladatok ellátásába:

„az a probléma, hogy nincs egy egységes látásmód a migrációval kapcsolatban. Bizonyos dolgok a Fejlesztési Minisztériumhoz tartoznak, néhány a Belügyminisztériumhoz, vagy az Igazságügyi Minisztériumhoz, vagy az Egészségügyi Minisztériumhoz, a végén senki sem lát semmit” (009_Interjú, Szakasz: 81).

Épp a széttöredezettség kiküszöbölésére egy úgynevezett migrációspolitikai tanács (Consejo de Política Migratoria) létrehozását javasolta a Belügyminisztérium migrációval foglalkozó bizottsága már egy 2008. szeptember 3-án kiadott dokumentumban, amely a migrációra vonatkozó alapelveket is megfogalmazta. Ezek az irányelvek jelentek meg a 2010-ben kiadott biztonsági és védelmi stratégiában is (Libro de la Defensa, 2010). A migrációspolitikai tanács létrehozása késlekedett, csak 2014. június 11-én került rá sor Michelle Bachelet kormányzása idején. A tanács a migrációval foglalkozó különböző minisztériumok, hivatalok közötti koordinációért volt felelős, tagjait is a minisztériumok delegálták (Decreto 1393, 2014). A tanács csak 2015 novemberéig működött, és mindössze egyszer ülésezett (Orjuela, 2018: 212). A második Piñera-kormány alatt a belügyminiszter, Rodrigo Delgado vezetésével 2021 áprilisában összehívták a miniszterek migrációspolitikai tanácsát, amelynek során új migrációspolitikai tanács, mint multiszektorális testület létrehozását kezdeményezték, továbbá egy integrált migrációs politika létrehozását (Ministerio del Interior – Noticias, 2021; Ley 21.325, 2021).

A migrációspolitikai tanács csak a 2021-es elnökválasztás után, Gabriel Boric kormányzása kezdetén, 2022 májusában ült össze, Izkia Siches belügyminiszter vezetésével. (Ministerio del Interior – Noticias, 2022). A minisztériumokon kívül a nagyobb önkormányzatok képviselői is részt vehettek az ülésen. A témák között elsősorban a migránsok emberi jogai, a nemzetközi kooperáció szerepelt.

5.2.2 A migráció megjelenése a chilei biztonsági és védelmi stratégiákban

Chilének 2020-ig összesen 5 biztonsági és védelmi stratégiája jelent meg: 1997-ben, 2002-ben, 2010-ben, 2017-ben, valamint az utolsó 2020-ban. A stratégiaalkotás során tetten érhető az a több európai országra jellemző stratégiaalkotási gyakorlat, amelyre jellemző, hogy „elmosódnak a határok a nemzeti biztonsági, védelmi és katonai stratégiák között, olykor fehér könyvekben egyesítve ezek funkcióit” (Csiki, 2014: 46). A dél-amerikai országokban, hasonlóan az előbb említett gyakorlathoz, a fehér könyvek a védelempolitika, katonai és biztonsági stratégiák ötvözeteként íródnak (González Guyer, 2017: 18–19).

Latin-Amerikában Chile volt az első ország, amely 1997-ben publikálta fehér könyvét, ezzel elsőként⁵¹ tette átláthatóvá politikáját (Fuentes Vera, 2009: 16; Faundes, 2017: 189). Bár Brazília úttörő szerepe vitathatatlan, hiszen több kisebb volumenű koncepciót is készített, az elsőt 1996-ban, viszont csak 2009-ben, a brazil Védelmi Minisztérium reformjával párhuzamosan jelent meg az első átfogó védelempolitikája (Fuentes Vera, 2009: 16–17). A régióban megjelenő első dokumentumok elsősorban a védelem kérdéseire koncentráltak, a későbbiek egyre nagyobb hangsúlyt fektettek a biztonságra és a biztonsággal kapcsolatos kihívásokra is (Horzella Cutbill, 2022: 2).

Az első chilei dokumentum létrejöttében szerepe volt az úgynevezett „demokratikus átmenetnek” nevezett folyamatnak, amelynek során a Pinochet-éra végével az ország a demokratizálódás útjára lépett. A stratégiai koncepció létrehozása a szomszédos országokkal, elsősorban Argentínával és Peruvval való kapcsolatok erősítésének is az eszköze volt. A dokumentum a 2005. évi alkotmányreform és a Védelmi Minisztérium korszerűsítése előtt jelentős szerepet játszott a civil, a politikai és a védelmi kapcsolatok megteremtésében (Fuentes Vera, 2009: 15–18; Molina Johnson, 2008: 21–22).

Chilében a biztonság és/vagy a védelem, a migráció és a migrációval kapcsolatos biztonsági kérdések vizsgálatához jelenleg csak a fehér könyv áll rendelkezésre. A biztonsági vagy a védelmi kérdések változásának elemzéséhez a kutatók ezeket a stratégiai dokumentumokat használták. Ide sorolható Cristián Faundez (2017) és Carlos Molina Johnson (2008), aki a biztonsági stratégiát és a biztonsági koncepció változását, Marjorie Gallardo Castañeda (2016),

⁵¹ A soron következő országok biztonsági/védelmi stratégiája évszámával együtt: Argentína (1999), Paraguay (1999), Kolumbia (2003), Bolívia (2004), Ecuador (2002), El Salvador (2006), Guatemala (2003), Honduras (2005), Nicaragua (2005), Peru (2005) Dominikai Köztársaság (2005) (Fuentes Vera, 2009: 16–17).

aki a Chilét érintő biztonsági kihívásokat, köztük a migráció megjelenését vizsgálta, valamint Juan Fuentes Vera (2009), aki a védelmi stratégiák közpolitikára gyakorolt szerepét tanulmányozta.

A módszertani részben leírtaknak megfelelően az alfejezet a migráció témájának megjelenését vizsgálja az öt biztonsági és védelmi stratégiában. Az összehasonlítás Maxqda Analytics Pro szoftveres támogatással készült. Mindegyik dokumentumot színes képek és ábrák teszik szemléletessé, a leghosszabb dokumentum a 2010-es, míg a legrövidebb a 2020-ban elkészített stratégia. A dokumentumok elkészítése a Védelmi Minisztérium felelőssége volt, és az ország hivatalos nyelvén, spanyolul íródtak.

A dokumentumok érvényessége idején a hivatalban lévő elnökök: Eduardo Frei (1994-2000), Ricardo Lagos (2000-2006), Sebastián Piñera (2010-2014; 2018-2022) Michelle Bachelet (2006-2010, 2014-2018) (Biblioteca Nacional del Congreso. Presidentes de la República de Chile). Sebastián Piñera kivételével mindegyik elnök baloldali volt, valamint 2002. január 7-én Michelle Bacheletet Chile első női védelmi miniszterének választották, a pozíciót az elnöki kampánya kezdetéig, 2004 októberéig töltötte be (Morales Quiroga, 2008: 8). Az elemzett dokumentumok legfontosabb információit a 7. táblázat foglalja össze:

Chilei biztonsági és védelmi stratégia elnevezése eredeti nyelven ⁵²	Megjelenés éve	Létrehozó Intézmény	Oldalszám	Képek /ábrák	Hivatalban lévő elnök
Libro de la Defensa 1997	1997	Védelmi Minisztérium	220	igen	E. Frei
Libro de la Defensa 2002	2002	Védelmi Minisztérium	237	igen	R. Lagos M. Bachelet
Libro de la Defensa 2010	2010	Védelmi Minisztérium	341	igen	S. Piñera
Libro de la Defensa 2017	2017	Védelmi Minisztérium	328	igen	M. Bachelet
Política de Defensa Nacional de Chile 2020	2020	Védelmi Minisztérium	110	igen	S. Piñera

7. táblázat: Elemzett biztonsági és védelmi stratégiák (1997-2020). Forrás: saját szerkesztés a dokumentumok, illetve a hivatalban lévő elnökökre vonatkozó információ alapján (Biblioteca Nacional del Congreso. Presidentes de la República de Chile)

⁵² Az eredeti címben nem szerepel a biztonság szó, a fordításakor a dokumentum tartalmát is figyelembe vettem, ezért a biztonság szót is tartalmazza.

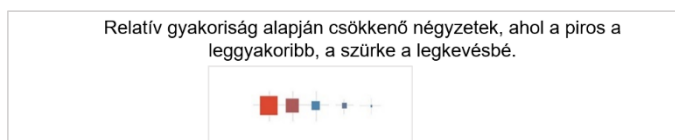
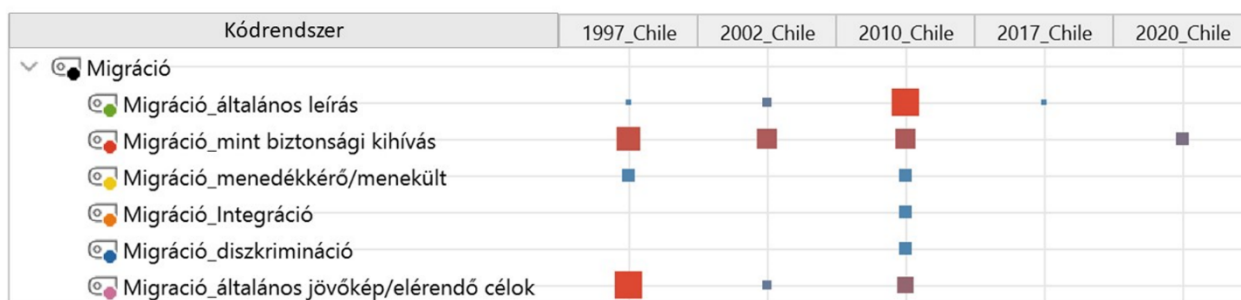
Az összehasonlítás alapját a kódrendszer képezi (lásd 2. fejezet), amelynek kialakítása során összesen 6 fő dimenzió került meghatározására, kifejezetten a migrációhoz kapcsolódó információra koncentrálna.

A dimenziók a következők voltak: 1. Migráció – általános leírása, 2. Migráció, mint biztonsági kérdés, 3. Migrációhoz kapcsolódóan a menedékkérő, vagy menekült téma megjelenése, 4. A migránsok integrációja, 5. A migrációhoz köthető diszkrimináció, 6. A migrációhoz kapcsolódó általános jövőkép vagy elérendő célok megfogalmazása. A vizsgálat longitudinális (Babbie, 2008: 117–118) 1997-2020-ig vizsgálja a biztonsági és védelmi stratégiákat. A chilei biztonsági és védelmi stratégiákról szóló kutatás kiegészíti a 6. fejezetben elemzett keresztmetszeti vizsgálatot (Babbie, 2008: 117–118), amelynek során 6 ország stratégiai dokumentuma képezi az összehasonlítás tárgyát. Az 5.2 alfejezet tehát csak a chilei a stratégiai dokumentumok változásait mutatja be, a 6.1 alfejezet Chilét nemzetközi kontextusba helyezi a vizsgált országokban a 2022-ben hatályos koncepciók alapján.

A dokumentumok elemzése előtt fontos kiemelni, hogy a Chilébe érkező migráció az 1992-es adatok alapján 114 597 fő volt, a lakosság 0,86%-a, 2002-ben megközelítette a 200 ezret (1,22%), 2007-ben pedig már elérte a 258 ezer főt. Főképp Peruból (26%), Argentínából (22%) és Bolíviából (6%) érkeztek a bevándorlók a kezdeti időkben (Libro de la Defensa, 2010: 74).

Ahogy a 4. fejezetben is olvasható, Chilében 2010-től kezdett el emelkedni a bevándorlók száma, majd 2015-től kezdődően vált jelentőssé, amikor elérte és meg is haladta az 1 millió főt. 2006-ban és 2008-ban a bevándorlók rendkívüli legalizálására is sor került, elsősorban irreguláris peruiak és bolíviaiak vettek részt a programban, főként a cirkuláris migráció alanyai, akik turistavízummal érkeztek az országba, és túltartózkodással váltak irregulárisá (Thomázy, 2022b: 53, lásd 6.2.2 alfejezet).

A dokumentumok kvalitatív tartalomelemzéséhez használt Maxqda Analytics Pro során az összehasonlítás a relatív gyakoriságot méri az egyes kódoknál, így lehetővé teszi az eltérő hosszúságú dokumentumok összehasonlítását. Az eredmények keresztábrán ábrázolhatóak. Összesen 79 kód került kiosztásra a dokumentum kódolása során, amit a 19. ábra szemléltet:

19. ábra: A migráció megjelenése a chilei biztonsági és védelmi stratégiákban (1997-2020), kvalitatív tartalomelemzés (Keresztábra). Forrás: saját szerkesztés Maxqda Analytics Pro szoftverrel

A dokumentumok és a keresztábra elemzése alapján több következtetés is megfogalmazható. Először a migrációhoz kapcsolódó kódok elemzése történik meg, majd ezt követi az általános következtetések levonása.

A migráció általános leírása: a 2020. évi dokumentum kivételével mindegyikben szerepel. A 2002. évi dokumentum nem csak általános trendekre tér ki, hanem röviden a chilei migráció történelmi folyamatát is leírja, különös tekintettel az angol, francia és a porosz bevándorlók chilei fegyveres erők fejlődésére gyakorolt hatására a 19. és 20. század során (Libro de la Defensa, 2002: 38).

A migráció, mint biztonsági kihívás, általános jövőkép, elérendő célok: A két kódot célszerű együtt elemezni, mivel a biztonsági kihívásra vonatkozó szövegegységek néhány esetben jövőre vonatkozó információt is tartalmazhatnak, viszont a kódok kiosztása során nem volt duplikáció. A 2017. évi dokumentum kivételével mindegyikben jelen van a migráció, mint biztonsági kihívás. A 2017. és a 2020. évi koncepciók nem fogalmazzak meg jövőre vonatkozó, vagy általános elérendő célokat.

A biztonsági kihívások elemzése a leghangsúlyosabb a 1997. és 2010. évi dokumentumoknál. A 1997. évi dokumentum megalkotása idején rendkívül alacsony volt a bevándorlók száma, mégis részletes elemzés készült, elsősorban a nemzetközi migráció tendenciáiról, kiemelve a tömeges migráció jelenségét. Hasonló gondolatokat fogalmaz meg a 2002. évi stratégia is, bár szintén nemzetközi tapasztalatok alapján és rövidebben. A 2010. évi dokumentum esetében már

megjelenik a Chilébe érkező migráció elemzése, valamint említészerűen biztonsági kihívásként való azonosítása. A 2017. évi dokumentum kivételével mindegyikben azonosítható a tömeges és/vagy irreguláris migráció megjelenése.

Az általános jövőkép, elérendő célok: Az 1997. évi és a 2002-es dokumentumok megfogalmazása szinte szó szerint azonos. Kiemelik a chilei lakosság növekedésének lelassulását, valamint a gazdasági fejlettség növekedését. Elsősorban a régió belüli túlnépesedésre térnek ki a dokumentumok. A gazdaságilag kevésbé fejlett országokból érkező migráció a jövőre vonatkozó lehetőségként jelenik meg. Távlati célként fogalmazódik meg, továbbá a bevándorlók letelepítése a kevésbé lakott dél-chilei, vagy északi régiókban (Libro de la Defensa, 1997: 127; Libro de la Defensa, 2002: 111). Az előző információ megismétlődik a 2010-es stratégiában is (Libro de la Defensa, 2010: 72). A 2010-es dokumentum egy úgynevezett migrációs tanács összehívását is célul tűzi ki, amelynek feladata többek között a közigazgatási intézmények koordinálása, a stratégiában leírtak megvalósítása, valamint a munkavállalási migráció szabályozásának kiszélesítése (Libro de la Defensa, 2010: 73; Libro de la Defensa, 2010: 75).

Menedékkérő/menekült: A kódokhoz tartozó szövegek kizárólag a 1997. évi és a 2010-es dokumentumban jelennek meg. A 1997. évi dokumentum a nemzetközi tapasztalatok alapján a nemzetközi szerződésekben rögzítettekre hivatkozik, a 2010-es koncepcióban már a chilei példa is megjelenik.

Integráció és diszkrimináció: kizárólag a 2010. évi dokumentumban szerepel. Az integrációval kapcsolatban a dokumentum kiemeli a migránsok befogadásának pozitívumait, valamint a társadalmi integrációjuk fontosságát (Libro de la Defensa, 2010: 73).

A 2010. évi dokumentum részletesen elemzi az országot érő aktuális migrációs trendeket, továbbá szintén történelmi áttekintést nyújt a migrációról, az úgynevezett új bevándorlókról. Az európai migránsok helyét felváltó latin-amerikai migrációt 1982. évi adatok alapján azonosítja először a stratégiai koncepció (Libro de la Defensa, 2010: 74). A dokumentum hangsúlyozza, hogy „Chile befogadó ország: nyitott a migrációra” (Libro de la Defensa, 2010: 72), továbbá kiemeli, hogy Chile a régió többi országaihoz képest alacsony migrációval rendelkezik (Libro de la Defensa, 2010: 72). A bevándorlók diszkriminációjával kapcsolatban az egyenlő bánásmód elvét és a diszkrimináció elkerülését emeli ki a dokumentum (Libro de la Defensa, 2010: 72).

A keresztábra alapján is megállapítható, hogy a legteljesebb dokumentum a 2010. évi, amelyben a III.4-es fejezet a Nemzeti Migrációs Politika, illetve a III.5-ös fejezet a Migráció hatása címet viseli (Libro de la Defensa, 2010: 71–15). A 2017. évi alig említi a migrációt, annak ellenére, hogy 2017-ben a bevándorlók száma megközelítette az 1 millió főt, valamint az irreguláris migránsok számát 300 ezer körülire becsülte a Bevándorlási Hivatal. Ennek következménye volt, hogy 2018-ban Sebastián Piñera rendkívüli legalizációs programot hirdetett (lásd 6.2 alfejezet).

Az 1997. és a 2002. évi dokumentumok idején nem volt jelentős a migráció, ennek ellenére a migráció általános leírása és a környező országokból várható migráció fontos szempontként szerepelnek a dokumentumokban. Az első Piñera-kormány (2010-2014) 2012-ben közzétett egy új Biztonsági Stratégiára vonatkozó javaslatot a 2012-2024 közötti időtartamra, amelyben már az új típusú biztonsági kihívások és fenyegetések is megjelentek. A dokumentum a biztonság kiszélesített értelmezésére, valamint a biztonsági és védelmi intézményrendszer összehangolására tett kísérletet, amit a Szenátus végül nem hagyott jóvá (Dockendorff – Duval, 2013: 39; Riverosa, 2014: 113). A Biztonsági Stratégia tervezetben a migráció kérdése nem szerepelt, ellentétben a 2010. évi stratégiai dokumentum részletes elemzésével. Sebastián Piñera kormányzása idején egy új bevándorlási törvény megalkotása volt cél, amely részletesen szabályozta volna a bevándorlást és a hozzá kapcsolódó kihívásokat. A törvénytervezetet 2013. június 4-én nyújtották be, viszont 2014-ben megakadt a folyamat a kormányváltás miatt. Az új bevándorlási törvényt végül a második Piñera-kormány (2018-2022) alatt, hosszadalmas eljárás és számos módosítás, vita után a Képviselőház és a Szenátus csak 2021-ben hagyta jóvá (lásd 5.2.3 alfejezet) (Trámitación – Ley 21.325 - D. Oficial 20/04/2021; Biblioteca Nacional del Congreso, 2013). A 2017. és a 2020. évi stratégiai dokumentum a migrációra alig tér ki. A 2020. évi dokumentum hiányossága az új migrációs törvénnyel is magyarázható. A kutatás során elkészített egyik interjú alapján azonban valószínű, hogy a 2017. és a 2020. évi koncepciók hiányosságai politikai indíttatásúak, a kormányzat nem akart erre kitérni (lásd 6.1.4 alfejezet; 007_Interjú, Szakasz: 9). A legrészletesebb dokumentum (2010. évi) épp a jobboldali Sebastián Piñera kormánya alatt íródott, míg a migrációt rendkívül röviden áttekintő (2017. évi) Michelle Bachelet kormányzása idején, aki számos migrációt elősegítő intézkedést hozott (lásd 5.2.3, illetve 5.4 alfejezet). A következőkben a bevándorlási törvények vizsgálata következik.

5.2.3 Bevándorlási törvények

Chile 1854-ben, illetve 1953-ban hatályba lépő bevándorlási törvényeinek célja a kolonizáció, a migráció ösztönzése volt. Elsősorban az olasz, német és spanyol migráció erősítése (Brower Beltramin, 2022: 556). Az első valódi bevándorlási törvény 1975-ben született, Pinochet idején, amely számos módosítással közel 50 évig maradt hatályban. Az alfejezet az 1975-ös és az új bevándorlási törvényt mutatja be, kitérve néhány fontos módosításra és törvényjavaslatra.

5.2.3.1 1975-ös bevándorlási törvény (Decreto Ley 1094, 1975).

Chile bevándorlási törvénye az 1975. évi 1.094. sz. törvényerejű rendeletre épült, valamint, a menekültkérdést a 2010. évi 20.430-as törvény szabályozza a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően (Rojas – Silva, 2016). Az ország rendkívül sokféle tartózkodási engedélyt kínált (tanuló, szakmai, szerződés alanya, családegyesítés stb.) az oda érkező külföldieknek. Általános gyakorlat volt, hogy először turista vízummal érkeztek a letelepedni szándékozók és ennek lejárta előtt kérvényezhettek először egy tartózkodási engedélyt, amely 1 vagy 2 évig volt érvényes engedélytől függően. A tartózkodási engedély lejártával a letelepedési, vagy újabb tartózkodási engedély kérvényezhető. Gyakran a turistavízummal érkezők nem kérvényezték idejében a tartózkodási engedélyt, és akár pár év irregularitás után rendezték csak státuszukat a hivatalban. Ez annyira elterjedt volt, hogy az úgynevezett „illegálisoknak” külön sor volt kialakítva a Bevándorlási Hivatal elkülönített részén (Decreto Ley 1094, 1975; Thomázy, 2020d). A Chilébe érkező migrációs folyamatok megértéséhez elengedhetetlen a tartózkodáshoz és a letelepedéshez szükséges engedélyek rövid ismertetése.

A legfontosabb tartózkodási engedélyek:

- *Szerződés alanya (sujeta a contrato)*: Érvényesség: 2 év. Az eljárás időtartama: 8-9 hónap, viszont plusz engedéllyel az eljárás alatt is dolgozhatott a munkavállaló. A kérvényezéshez érvényes munkaszerződés volt szükséges. Az engedély a szerződés lejártával, a munkáltató vagy a munkavállaló felmondásával megszűnt. Problémái: visszaélésekre adott lehetőséget, úgynevezett „röghöz kötést” jelentett, gyakran alacsony fizetéssel. Csak a szerződésben szereplő munkáltatónak dolgozhatott a

munkavállaló (Fernández, 2020). Utazási klauzúra: a szerződés kötelező eleme. A munkáltatót kötelezte a származási országba való utazás költségeinek a megtérítésére a szerződés lejártával/elbocsátás vagy felmondás esetén.

- *Szakmai vízum (profesionales y/o técnicos por acuerdos internacionales)*: Érvényesség: 1 év. Az eljárás időtartama: 6-7 hónap (később jelentősen megnövekedett ez az időtartam). A diplomások és technikusok kérvényezhették a végzettség igazolásával és egy állásajánlattal. A vízum igénylése egyszerű volt, és a munkavállaló megkötések nélkül dolgozhatott a tartózkodási engedély birtokában. Problémái: A cég csak állásajánlatot adott, viszont ez nem kötelezte a szerződéskötésre. Bevett szokássá vált, hogy barátok, rokonok és ismerősök segítettek a tartózkodási engedély megszerzésében⁵³ egy állásajánlat megírásával. A munkaerőpiac kevésbé ismerte, az álláskereső portálokon gyakori, hogy a jelentkezés feltétele a letelepedési engedély megléte. A venezuelaiak technikus végzettségét nem ismeri el a chilei szabályozás, így ezt ők nem kérvényezhették (006_Interjú, Szakasz: 31).
- *Családi együttélési célú tartózkodási engedély*: Érvényesség: 2 év. Az eljárás időtartama: 6-8 hónap. Problémái: a tartózkodási engedély nem tette lehetővé a munkavállalást.

A letelepedési engedély:

- A tartózkodási engedély lejártával kérvényezhető, tehát 1-2 év után. Érvényessége: 5 év (megújítható). Az eljárás időtartama: 11-12 hónap (2018-2019-ban már a 1,5 évet is meghaladta). A letelepedési engedéllyel és 5 év Chilében tartózkodással választójogot kap a bevándorló. Problémái: a hosszú eljárás és az elutasítások magas aránya.

Állampolgárság:

- *Születéssel*: A bevándorlók Chilében született gyermeke születéssel chilei állampolgárságot kap.
- *Tartózkodással*: kezdetben a tartózkodási engedély megszerzése után 5 évvel lehetett állampolgárságot kérvényezni, később ezt lecsökkentették az első engedély kiállításától számított 5 évre. (DEM, 2016; Decreto Ley 1094, 1975, Thomázy 2020d).

Az 1975-ös bevándorlási törvény számos módosításon esett át, többször felmerült egy új bevándorlási törvény létrehozása (Jarufe Bader, 2018b), hiszen ahogy Brower Beltramin

⁵³ Saját első tartózkodási engedélyemet is egy ismerős cégének állásajánlatával kérvényeztem. A tartózkodás és munkaerőpiacra való belépés helyi személyi azonosító hiányában rendkívül nehézkes, sőt szinte lehetetlen. Ezzel a tartózkodási engedéllyel egyszerű az önfoglalkoztatóvá válás.

fogalmaz, a módosítások ellenére a törvény nem volt alkalmas „az ország társadalmi, politikai és kulturális helyzetét figyelembe vevő migrációs folyamatok kezelésére” (Brower Beltramin, 2022: 553). Az új bevándorlási törvény hatálybalépésére 47 évet kellett várni.

Fontosabb törvénytervezetek és módosítások – az új bevándorlási törvény útja

- *1994-2010 (Eduardo Frei, Ricardo Lagos és Michelle Bachelet)*

A demokráciába való visszatéréssel Eduardo Frei (1994-2000) a menedékjoggal kapcsolatos, míg Ricardo Lagos (2000-2006) elnök az eljárások időtartamára vonatkozó módosításokat vezetett be (Orjuela, 2018: 207). Michelle Bachelet (2006-2010) első kormányzása alatt némileg modernizálta a bevándorlási törvényt, valamint rendkívüli legalizálást hirdetett meg⁵⁴ (Jarufe Bader, 2018b: 4; Orjuela, 2018: 208).

- *2010-2014 (Sebastián Piñera)*

Sebastián Piñera első elnöksége alatt az 1975-ös törvény hiányosságai már egyértelműek voltak. 2011-ben lépett hatályba az első olyan törvény, amely az embercsempészetet és az emberkereskedelmet, mint bűncselekményt tárgyalja, valamint a menedékjog szabályozása is ekkor vált teljessé (Ley 20.507, 2011; Ley 20.430, 2010). Piñera 2013 júniusában, 10 hónappal mandátumának lejártá előtt új bevándorlási törvénytervezetet nyújtott be, amely radikális változtatásokat tartalmazott az 1975-ös törvényhez képest, kitérve a migráció teljes folyamatára, a migránsok jogaira és kötelezettségeire is. A törvénytervezet elfogadására nem került sor az elnökválasztások miatt, továbbá megakadt a kezdeményezés Bachelet második elnöksége alatt, mivel nem képviselte az új kormány álláspontját a migrációt illetően (Orjuela, 2018: 21).

- *2014-2018 (Michelle Bachelet)*

Munkavállalási célú tartózkodási engedély (visa por motivos laborales): Michelle Bachelet második kormányzása alatt, 2015 márciusában vezette be az új tartózkodási engedélyt, a korábban említett „szerződés alanya” elnevezésű engedély módosított verzióját. Flexibilis foglalkoztatást tett lehetővé, egyszerre több munkáltatóval is szerződést lehetett kötni, megszüntette az utazási záradékot, valamint 1 év után kérvényezhető volt a letelepedési

⁵⁴ 3 hónap alatt több mint 50 ezer kérvényt nyújtottak be elsősorban peruiak, valamint bolíviaiak és ecuadoriak (Orjuela, 2018: 208).

engedély (OIM, 2017: 24). Az engedély rendkívül népszerű volt, viszont visszaélésekre adott lehetőséget⁵⁵ (Orellana, 2018; vö. Thomázy 2021c).

Michelle Bachelet második kormányzása idején sürgetővé vált az új bevándorlási törvény megalkotása. 2016-ban jelentek meg az első hírek a növekvő haiti bevándorlókról és az emögött meghúzódó „virágzó üzletről” (Thomázy, 2021c: 93, vö. 5.4.3 alfejezet). 2014 és 2018 között a népszámlálási és a Bevándorlási Hivatal becsült adatai alapján több mint 800 ezer bevándorló érkezett az országba, 2018-ban a számuk elérte az 1 251 225 főt (vö. Thomázy, 2021c; 5.3 alfejezet). A kialakult migrációs krízis⁵⁶ következtében a Bevándorlási Hivatal igazgatója, Rodrigo Sandoval 2017 júliusában lemondott, mivel összeegyeztethetetlennek tartotta a kormány késlekedését és a bevándorlás szabályozásának elmaradását (Mardones, 2017). Az új bevándorlási törvényre vonatkozó javaslatot végül az elnöki ciklus végén (2017. augusztus 23-án) terjesztették a kongresszus elé, amelynek elfogadására már nem került sor (Trámitación – 365 Proyecto de Ley: Establece nueva ley de Migraciones 23/08/2017).

- *2018-2022 (Sebastián Piñera)*

2018. április 9-én Piñera benyújtotta az új törvénytervezetét, valamint a 2018. április 16-án hatályba lépett rendelete értelmében a) haitiaknál bevezették a vízumkötelezettséget, b) a venezuelaiak új típusú tartózkodási engedélyt igényelhetnek, c) Michelle Bachelet munkavállalási célú tartózkodási engedélyét hatályon kívül helyezték az irreguláris esetekre hivatkozva (Digital Gobierno, 2018). Az új törvénytervezet benyújtásával párhuzamosan Piñera meghirdette rendkívüli legalizációs programját, mivel ekkor már megközelítőleg 300 ezerre becsülte a Bevándorlási Hivatal az irregulárisok számát (Noticias – Gobierno, 2021).

5.2.3.2 Az új bevándorlási törvény (Ley 21.325, 2021)

Az új bevándorlási törvényt Sebastián Piñera első törvényjavaslata után 8 évvel 2021-ben fogadta el a szenátus, hatálybalépésére csaknem egy évet kellett várni (2022. február 12.) (Decreto 296, 2022). Az új törvény legjelentősebb változása a tartózkodási engedélyekre vonatkozott, amelyet a származási országban kell benyújtani, tehát nem teszi lehetővé a turistavízummal érkezetteknek a kategória megváltoztatását. Két esetet kivéve: a) a

⁵⁵ Például hamis munkaszerződésekkel kérvényeztek tartózkodási engedélyt.

⁵⁶ A Bachelet-kormány alatt a migrációs krízis vagy tömeges bevándorlás kifejezést nem használta a kormány, viszont a sajtó 2016-tól egyre többször hívta fel a figyelmet a növekvő migrációra és a tömeges bevándorlás jelenségére (Thomázy, 2021c: 92–93).

családegyesítést és a b) humanitárius vízumot. A korábbi gyakorlat alapján a Chilébe érkezettek túlnyomó többsége turistaként lépte át az országhatárt, majd helyben kérvényezte a tartózkodási engedélyt. Ez jelentős adminisztrációs terhet jelentett a hivatalnak, megnövelve az ügyintézés idejét. 2005 és 2022 között összesen 2 674 521 tartózkodási engedély kérelmet nyújtottak be a Bevándorlási Hivatalban. 2017-ben 275 263 kérvényt, míg a rendkívüli legalizációs program 2018-ban tovább növelte a kérvényezők számát több mint 446 ezer kérvényt regisztrált a hivatal⁵⁷ (SNM, 2005-2022; lásd 4. Melléklet, 44. ábra). Az új törvény elsődleges célja az volt, hogy a Chilébe érkező bevándorlók már az első naptól érvényes dokumentumokkal rendelkezzenek (Fernández, 2020; Ley 2.1325, 2021). A törvénnyel egy új, hatékonyabb Bevándorlási Hivatal létrehozása vált lehetővé.

Jarufe Bader, a téma egyik szakértője úgy véli, hogy a törvény a határok védelme helyett humánbiztonságra, valamint a „migránsok szociális jogaira fókuszál” (Jarufe Bader, 2023: 76). Erre példa a bevándorlók egészségügyi ellátáshoz való joga, azok számára is, akik irregulárisok, továbbá ide sorolható a migránsok lakhatáshoz való joga is (Ley 21.325, 2021: art. 15, art. 16). A törvény egyéni bánásmódot ígér a női migránsoknak, kifejezetten az emberkereskedelem és az erőszak áldozatainak, valamint a terhes nőknek (Ley 21.325, 2021: art. 13).

Az új törvénnyel párhuzamosan 13 különböző típusú tartózkodási engedélyt hoztak létre (Decreto 177, 2022). A letelepedési engedély, valamint az állampolgárság kérvényezése hasonló a korábban ismertetethez, viszont a tartózkodási engedélyeknek szélesebb skálája jelent meg. A családegyesítési célú tartózkodási engedély közvetlen családtag esetén (szülő, gyermek) kérvényezhető, kizárva a testvéreket vagy a nagyszülőket (Decreto 177. 2022 / Artículo 12).⁵⁸ Az új törvény hatására a benyújtott kérelmek száma csökkent, viszont emelkedett a jogellenes határátlépéseké (SNM, 2023:49).

Gabriel Boric elnökként 2022 májusában (Decreto 177, 2022) módosítást nyújtott be, amely a családegyesítés és a humanitárius vízumon kívül más tartózkodási engedély kérvényezését is lehetővé tenné Chilében (Rivera, 2022; Jarufe Bader, 2023b). A módosítás nem fogalmaz egyértelműen, egyedi elbírálás alapján, úgynevezett „minősített esetekben” tenné lehetővé a kérelem benyújtását az ország határain belül.

⁵⁷ A hivatal terheit tovább növelte a letelepedési engedélyek száma, például 2018-ban több mint 126 ezer kérelmet nyújtottak be (SNM, 2005-2022).

⁵⁸ Jelenleg a chilei törvények nem tesznek különbséget a külföldiek és a helyiek házasságkötése között. Rendkívül egyszerű a külföldiek házasságkötése chilei állampolgárral, vagy olyan külföldivel, aki rendelkezik tartózkodási/letelepedési engedéllyel. A házasságkötéshez mindössze útlevele/személyazonosító okmányokra van szükség, nincs kötelezően előírt várakozási idő sem. Ezután már kérvényezhető családegyesítési célú tartózkodási engedély.

5.2.4 A chilei katonaság szerepe a migrációs folyamatokban – Változások a közelmúltban

Chilében a katonaság az alapfeladatain kívül részt vesz a katasztrófavédelemben (árvíz, földrengés), vagy tömegirányító szerepet is betöltenek népszavazások idején (Decreto 100. 2005). A katonaság kivezénylésére a chilei demokrácia történetében ritkán került sor. Az első ilyen esetre a 2010. február 21-i földrengés követő fosztogatások miatt volt szükség. Michelle Bachelet kénytelen volt kijárási tilalmat elrendelni és kivezényelni a katonaságot a dél-chilei Concepción városába (Pólyi – Thomázy, 2019: 90–91). A következő alkalom Sebastián Piñera elnökhöz fűződik, aki a 2019-es októberi tüntetések idején vezényelte ki a katonaságot, valamint több napos kijárási tilalmat is elrendelt az országban (Pólyi – Thomázy, 2019: 90).

A migrációval kapcsolatban a chilei katonaság kivezénylésére a Covid-19 járvány óta több alkalommal is sor került. A Covid-19 pandémiát követő határlezárások a migrációs folyamatokat nem rekesztették meg, hanem a jogellenes határátkelőkre terelték őket. Elsősorban Chile Tarapacá régiójában növekedni kezdett a jogellenes határátlépések száma, főként venezuelaiak, bolíviaiak és kolumbiaiak érkeztek az országba, elsősorban a chilei-bolíviai határszakaszon (Thomázy, 2022c: 124). Az első emblemikus eset az alig 1500 lakosú Colchanében volt, ahová 2021 elején csaknem kétezer migráns érkezett. A bevándorlók ellátatlanul maradtak, és érkezésük humanitárius krízist eredményezett Colchanében (Thomázy, 2022c: 124).

Sebastián Piñera meghirdette az úgynevezett „Plan Colchane” intézkedési tervet, amely lehetővé tette a határvédelem katonai megerősítését Peru és Chile kiterjedt határszakaszán (Decreto 265 - Núm. 3.- 12/01/2021; Gobierno de Chile – Noticias 2021.01.12). Piñera a legális bevándorlás mellett állt ki, továbbá kijelentette, hogy „küzdeni kell az illegális bevándorlások ellen, akik a törvényeink betartása és Chile fejlődéséhez való hozzájárulás nélkül kívánnak országunkba belépni” (Gobierno de Chile – Noticias 2021.01.12). A „Plan Colchane” lehetővé tette a jogellenesen érkezett migránsok kitoloncolását. A humanitárius szervezetek közbejárására a kitoloncolások 2021 közepére leálltak, viszont a határátlépések folytatódtak (Thomázy, 2022c: 124; Gobierno de Chile – Noticias, 2021.01.12). A jogellenes határátlépésekről az 5.4.3 alfejezet nyújt részletes információt.

2022 februárjában a perui és bolíviai határszakaszra Sebastián Piñera 15 napra különleges jogrendet hirdetett, amelynek során a határvédelem katonai megerősítésére került sor. A

katonák feladata a jogellenes határátlépések és a határszakasz ellenőrzése, valamint a „szervezett bűnözői csoportok kábítószer-, fegyver-, ember- és árucsempészet elleni” fellépés (Prensa Presidencia – Discurso, 2022.02.16).

2023 februárjában újabb változás történt, csaknem egy évvel az elnökválasztást követően. Gabriel Boric elnök (2022-2026) Chile északi részén lévő három makró zónába (Arica és Parinacota, Tarapacá, Antofagasta), valamint a Peruval és Bolíviával határos területekre 90 napra nemcsak a katonaságot, hanem a fegyveres erőket is kivezényelte a határvédelem megerősítése érdekében (DFL 1. 2023). Ennek hatására 55%-kal csökkent az irreguláris/dokumentumok nélkül érkező bevándorlók aránya (Laborde, 2023). 2023 májusában Chile északi részén újabb 90 nappal meghosszabbították a különleges jogrendi időszakot (Decreto 139, 2023). A belügyminiszter, Carolina Tohá a katonaság fegyverhasználatát csak rendkívüli esetben tartja indokoltnak, hiszen „Chile nem áll háborúban” (Sepúlveda, 2023). A katonaság jelenléte így inkább szimbolikus jelentőségű a határszakaszokon, hiszen a személyazonosság ellenőrzésére jogosultak, viszont a fegyverhasználatuk korlátozott.

5.2.5 Következtetések

A biztonsági és védelmi stratégiák elemzése során azonosítható, hogy a 2010. évi dokumentum, illetve az azt megelőző 1997-es és 2002-es stratégiai koncepció a tömeges migrációra való felkészülést jelentette. Mindezt kiegészítette volna Sebastián Piñera 2013-ban benyújtott új bevándorlási törvénytervezete, amely 2021-ben került elfogadásra. A legnagyobb migrációs nyomás idején, a Covid-19 pandémiát megelőző 2017-2020 közötti években az 1975. évi bevándorlási törvény, illetve a migrációt figyelmen kívül hagyó biztonsági és védelmi stratégia állt rendelkezésre. Egyértelmű, hogy az ország nem volt felkészülve a bevándorlók fogadására. Az intézményrendszer sem volt alkalmas a migrációhoz köthető feladatokat ellátására annak ellenére, hogy mind az 1997-es, mind a 2002. évi stratégiai koncepció helyesen prognosztizált egy várható gazdasági migrációs hullámot. Bár még a 2010-es dokumentum megalkotásakor sem volt tömeges a migráció, mégis két külön fejezet foglalkozott a stratégiai dokumentumban a migráció kérdésével.

Ennek alapján azonosítható Michelle Bachelet és kormányának a felelőssége, hiszen megakasztotta a migrációra való felkészülés folyamatát (új bevándorlási törvény, új stratégiai dokumentum) mind a két kormányzása alatt. Emellett számos rendelettel ösztönözte a migrációt

(munkavállalási célú tartózkodási engedély, egészségügyi ellátásra való jogosultság stb.) annak ellenére, hogy az intézményi háttér fejlesztése elmaradt, valamint a tömeges migráció szabályozására tett kísérletek is megrekedtek.

Az alfejezet elemezte a bevándorlási törvényeket, illetve a legfontosabb módosításokat. Az új bevándorlási törvény szigorított a bevándorláson, hiszen a tartózkodási engedélyeket két kivételtől eltekintve (humanitárius vízum, családegyesítési célú tartózkodási engedély) a származási országban kell igényelni, bár Gabriel Boric ezt enyhíteni szándékozik. Az új bevándorlási törvényben számos újdonság szerepel, úgymint humánbiztonság, szociális jogok. A migrációs krízis megoldására tett kísérletek Chile északi részén nem vezettek eredményre, ezért a kormány bevonta a fegyveres erőket a határellenőrzésbe. Épp a baloldali Gabriel Boric volt kénytelen megtenni ezt a lépést, aki korábban elzárkózott a katonai beavatkozástól.

5.2.6 Összefoglalás

Az alfejezet a migrációhoz köthető intézményrendszert mutatta be, amely négy fő intézményre fókuszált, valamint egyéb migrációhoz köthető szervezeteket is megemlített. Ide sorolható az új Bevándorlási Hivatal, a PDI (Chilei Nyomozórendőrség) és a határvédelmi feladatokat ellátó Chilei Csendőrség. Az alfejezet kitért a főbb feladatokra és néhány hiányosságra, az intézményrendszer széttöredezettségére.

Az alfejezet ezután a migráció megjelenését vizsgálta Chile biztonsági és védelmi stratégiáiban 1997-2020 között. Az 5 stratégiai dokumentum vizsgálata kvalitatív tartalomelemzéssel Maxqda Analytics Pro szoftveres támogatással készült, így bemutatásra kerül Chile kezdeti felkészültsége a tömeges migrációt megelőző és azt követő években. A vizsgálat alapján megállapítható, hogy Chile első három stratégiai koncepciója megfelelően készült fel a migrációra, majd az ezt követő stratégiáknál a migráció és annak várható következményei kikerültek a dokumentumokból. Az alfejezet kiegészült a bevándorlási törvények, valamint a legfontosabb törvénytervezetek és módosítások áttekintésével, valamint értékelésével. Végül az alfejezet a chilei katonaság migrációs folyamatokban való részvételének bemutatásával zárult.

5.3 A Chilébe érkező bevándorlócsoporthok bemutatása és összehasonlító elemzése

Az alfejezet célja a Chilébe érkező bevándorlócsoporthok bemutatása, a legfontosabb adatok összehasonlítása és a migrációra jellemző tendenciák feltárása. Az alfejezet második része a Chilébe érkező női migráció sajátosságait mutatja be, hiszen az „új migráció” alapvetően a külföldi nők munkaerőpiaci elhelyezkedésével kezdődött az országban, akik elsősorban háztartási alkalmazottként és idősgondozóként vállaltak munkát. Az elemzéseket a chilei Központi Statisztikai Hivatal, a Bevándorlási Hivatal, valamint a Szociális Fejlesztési és Családügyi Minisztérium letölthető adatbázisai és statisztikái, illetve az interjúk alapján készülték, továbbá a 2017-es népszámlálás adatait és számos kutatóközpont migrációval kapcsolatos reprezentatív felméréseit is felhasználtam az alfejezet elemzéseimhez.

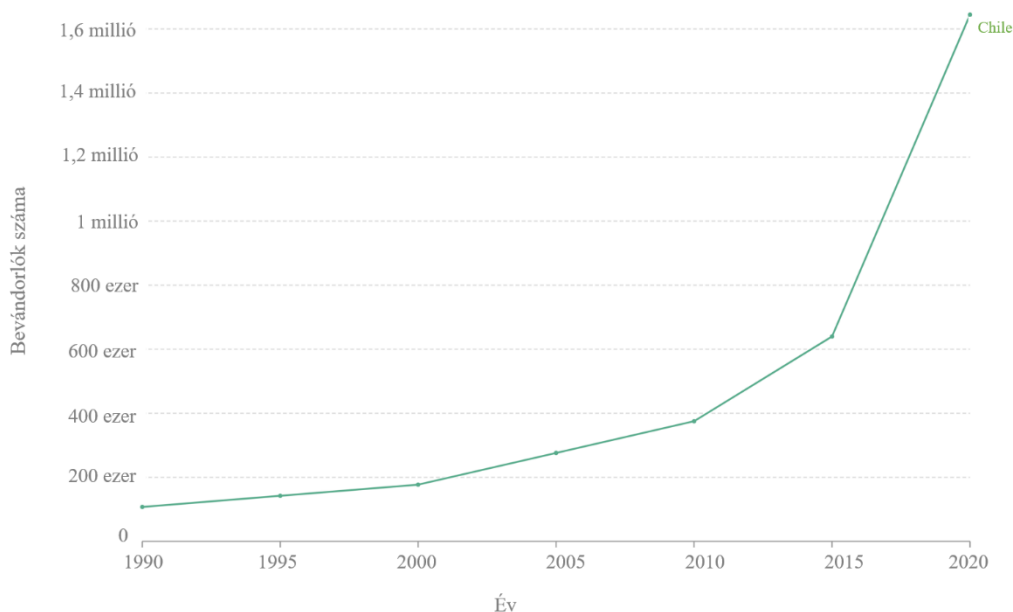
5.3.1 Főbb bevándorlócsoporthok⁵⁹

Az alfejezet a Chilébe érkező főbb bevándorlócsoporthokat mutatja be, illetve kitér az egyes bevándorlócsoporthok összehasonlítására, elsősorban a legfontosabb tényezőkre koncentrálva, kiemelve a fontosabb tendenciákat. A kutatás a 2005-től érkező bevándorlókra koncentrál, illetve azokra az előzményekre is kitér, amelyek befolyásolták az egyes migráncsoportok vándorlási hajlandóságát. A 4. fejezetben részletesen elemeztem a régióon belüli vándorlási folyamatokat, tehát az országok közelsége, az utazási lehetőségek kedvezőbbé válása, a közös nyelv, valamint az Amerikai Egyesült Államok, illetve az európai országok bevándorlási törvényeitől kedvezőbb eljárások motiválják a régióon belüli vándorlást. Chilét kiemelkedő gazdasági helyzete, az intézményrendszer szilárdsága, a magas fizetések teszik kedvelt célországgá a régióban.

⁵⁹ Az alfejezet anyaga részben a következő, már megjelent publikáció alapján készült: Thomázy Gabriella (2021c). A diszkriminációtól a rendkívüli intézkedésekig: A haitiak bevándorlása Chilébe Nemzet és Biztonság: Biztonságpolitikai Szemle 14/1. 84–100. DOI: <https://doi.org/10.32576/nb.2021.1.6> // Thomázy Gabriella (2021). Aspectos de seguridad de la migración haitiana y venezolana en Chile Iberoamericana Quinceeclesiensis 19. 9–31. <http://real.mtak.hu/133880/> // Thomázy Gabriella (2020) Tendencias actuales y nuevos desafíos de los migrantes en Chile. Acta Hispanica - Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae 2. 409–421. DOI: <https://doi.org/10.14232/actahisp.2020.0.409-421> // Thomázy Gabriella (2020d) Latin-amerikai migráció Chilében. Közelítések. Negyedéves internetes folyóirat 7. 1–2. 167–186. DOI: <https://doi.org/10.25116/kozelitesek.2020.1-2.13> Thomázy Gabriella (2020). Bolívia és Chile aktuális geopolitikai kérdései. Szakmai Szemle: A katonai nemzetbiztonsági szolgálat tudományos-szakmai folyóirata 18. 106–120.

Az egyes bevándorlócsoportokról a legteljesebb felmérés a 2017-es népszámlálás során készült, de a chilei Bevándorlási Hivatal, a statisztikai hivattal együttműködve évente részletes információt közöl a Chilében tartózkodó migránsokról, valamint kutatóintézetek, minisztériumok is rendszeresen végeznek felmérést. A chilei Bevándorlási Hivatal utolsó adata 2021. évi, amely korrigálta az előző évek becslésein alapuló adatokat. A hivatal 2021. évi (SNM, 2021) becslése alapján 1 482 390 főben határozta meg az országban tartózkodó bevándorlók számát, míg 2019. december 31-én számuk némileg magasabb volt (1 492 522 főt, INE, 2019).

Ettől jelentősen eltérnek a nemzetközi adatok (lásd 20. ábra), amely 1,6 millióra becsüli az országban tartózkodó bevándorlókat. A Covid-19 pandémia alatt a hivatalok bezárásával sokan váltak irregulárisá, vagy jogellenes határátlépéssel érkeztek az országba, továbbá a Chilét végleg elhagyók/visszavándorlók számáról bizonytalan az információ (lásd 6.2 fejezet).

20. ábra: Chilébe érkező migráció alakulása (1990-2020) (Utolsó frissítés: 2023.07.05).
 Forrás: saját szerkesztés az Our World in Data (1990-2020). Total Number of International Immigrants in Chile alapján

A 2022. évi adatok teljeskörű aktualizálása után kaphatunk pontosabb képet a Chilében tartózkodó bevándorlók számáról. A nemzetközi statisztikák alapján 5 év alatt (2015 és 2020 között) több mint 1 millió bevándorló érkezett az országba, ezzel azonos a statisztikai hivatal 2019-es jelentése is (INE, 2019).

Az interjúk alapján megállapítható, hogy a nemzetközi adatokkal összehangban a szakértők is magasabbra becsülték az országban tartózkodó migránsok, elsősorban a venezuelaiak számát, főképp Covid-19 pandémia során gyalogosan érkezett irreguláris bevándorlók miatt.

„Jelenleg megközelítőleg 1,8 millió bevándorlót szoktak említeni a hivatalos statisztikákkal ellentétben. Én ezt még magasabbra becsülném, megközelítőleg 2 millióra.” (009_Interjú, Szakasz: 5).

A bevándorlók jelentős része 2018-ban érkezett Chilébe, míg a haitiak és a kolumbiaiak többsége 2017-ben. A migráció alanyaira jellemző, hogy 60%-uk egyedülálló (SNM, 2022: 11–13). A bevándorlók 61,3%-a fővárosi régióban él, megközelítőleg 909 ezer fő, második helyen Antofagasta áll (106 ezer fő 7,2%), a harmadik helyen pedig Valparaíso (97 ezer fő, 6,5%). A fővárosba 2020-2021 között kevesebb bevándorló érkezett, csökkent a százalékos megoszlás, ami a Covid-19 pandémiának a következménye (SNM, 2021b:8). Folyamatosan növekszik, ugyanakkor három régióban a bevándorlók aránya. 2018-2021 között a következő régiókban emelkedett a számuk: Arica és Parinacota 26,9%-kal, Magellanes 24,3%-kal, valamint Biobío régióban 22,1%-kal (SNM, 2021b: 10). A két utóbbi régió délen helyezkedik el, a kedvezőtlen időjárás, az eső és a hideg a karibi bevándorlóknak komoly kihívást jelent. A déli régiókban például a faipari cégek nehéz fizikai munkára szállással, teljes ellátással is toboroznak munkaerőt, így ez kedvező lehetőséget jelent a bevándorlóknak, ugyanakkor a chileiek körében nem kedvelt ez a munkavállalási forma.

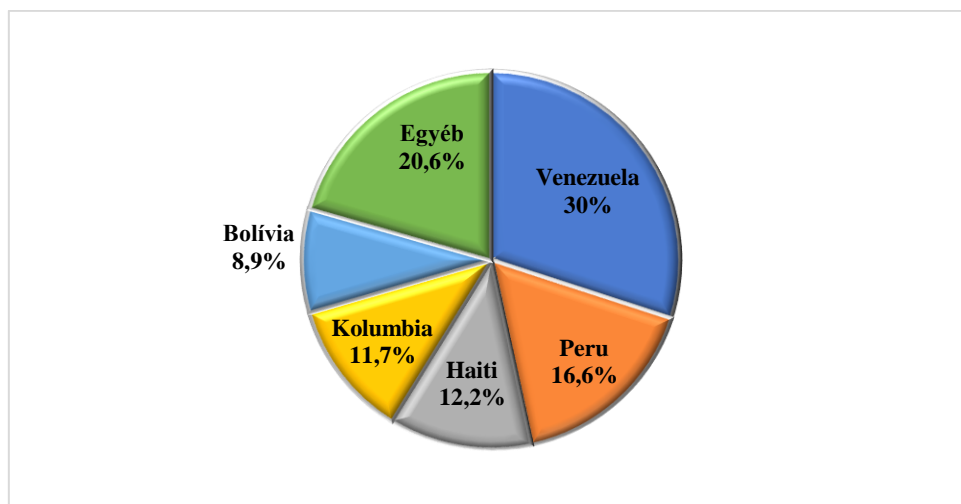
A fővárost tekintve az egyes kerületek népessége az elmúlt években különböző mértékben növekedett a bevándorlás hatására. Az 5.1 alfejezetben említett „Társadalmi prioritás index” alapján a bevándorlók jelentős része három olyan kerületben él, amely az index alapján szinte minden dimenzióban rosszul teljesít. A 2021-es adatok alapján ezek a kerületek a következők: Santiago központja (220 ezer fő), ezt követi Independencia kerülete 57 ezer, majd az Estación Central 52 ezer fővel. A „Társadalmi prioritás index” alapján a legjobb kerületek közé tartozik Las Condes, ahol megközelítőleg 40 ezer bevándorló él, valamint, Ñuñoa, 29 ezer fővel. A bevándorlók száma alapján a két utóbbi kerület a 4. és a 6. helyen áll (INE, 2022; SNM, 2021c: 36). Ñuñoa és Las Condes kerületekben a társadalmi státusz alapján jobb helyzetben lévők (felső-közép, felső osztály) költöznek, a lakások bérleti díja például Las Condesben akár ötször magasabb is lehet, mint a bevándorlók által kedvelt központi részeken.

A korösszetételt tekintve a legutóbbi adatok a 2017-es népszámlálás, valamint 2021. évi becslés alapján készültek. A bevándorlók a munkavállalási korú lakosságot gyarapítják, túlnyomó többségben 25-39 év közöttiek (SNM, 2021c: 24). A fővárosi régióban a 25-44 év közötti

korosztály aránya 58,3%, míg a több régióban a 60%-ot is meghaladja arányuk. A 25-44 év közöttiek aránya a legmagasabb Maule régióban (64,4%) (SNM, 2021b: 21). A bevándorlási törvény ismertetésénél megjelent, de fontos hangsúlyozni, hogy a bevándorlók Chilében született gyermeke születéssel chilei állampolgárságot kap (lásd 5.2.3 alfejezet).

A fővárosi körzet után, a bevándorlók területi elhelyezkedése alapján a legtöbb bevándorló a Santiagótól 1300 km-re, északon elhelyezkedő Antofagasta régiójában él, ezt követi a Peruval és Bolíviával határos Arica és Parinacota, valamint Tarapacá régió. Az északi területekre jellemző, hogy elsősorban a szomszédos országból érkeznek a bevándorlók, valamint Antofagastában kolumbiaiak is nagy számban élnek (SNM, 2021).

Chilében öt nagy bevándorlócsoporthat lehet megkülönböztetni (21. ábra). A legnagyobb csoport a venezuelaiak, őket követik a peruiak, a Haitiról érkező bevándorlók, a kolumbiaiak, valamint a bolíviaiak.

21. ábra: Öt nagy bevándorlócsoporthat Chilében 2021. (Utolsó frissítés: 2023.07.05). Forrás: saját szerkesztés SNM, 2021 adatai alapján

A venezuelaiak és a haitiak új bevándorlócsoporthat tekinthetők, elsősorban 2015-től kezdtek tömegesen érkezni az országba. A venezuelaiak 2018-ban váltak a legnagyobb bevándorló kisebbséggé (30%), megelőzve a peruiakat, akik korábban az első helyen álltak. A haitiak szintén 2018-ban kerültek a harmadik helyre 13%-kal (Thomázy, 2021d: 16). A haitiakat követik a kolumbiaiak, valamint a bolíviaiak. A 2021. évi adatok alapján a haitiak csökkenő tendenciát mutatnak, továbbá az egyéb csoportba olyan nemzetek képviselői kerültek be, mint a 6. helyen álló argentinok (5,2%), vagy a 7. helyen az ecuadoriak (2,8%). A Dominikai

Köztársaságból, Spanyolországból és Braziliából érkezők is megközelítik a 2%-os jelenlétet. Szintén új bevándorlócsoporthoz számíthatnak a mexikóiak, valamint a kínaiak is, akik a kedvező bevándorlási feltételek miatt érkeznek az országba. Jelenleg alig éri el arányuk az 1%-ot (SNM, 2021).

5.3.1.1 Venezuelaiak

Venezueláról már a 4. fejezetben is szó volt, így ebben a fejezetben a kivándorlással kapcsolatos néhány fontos tényezőt emelem ki. Venezuela alapvetően befogadó ország volt, viszont a politikai-társadalmi változások kivándorlási hullámot indított el, amely Dél-Amerikában a legnagyobb 21. századi népességmozgássá vált. A venezuelai kivándorlással kapcsolatban több kivándorlási hullám határozható meg. A 2002-es szakszervezeti sztrájkot szokták az első mérföldkőnek tekinteni (Koechlin – Eguren, 2018:58; Sáez Aliaga, 2021: 68), viszont már Hugo Chávez 1999-es megválasztásával megkezdődött a kivándorlás. Ennek alapján 5 fő szakaszt különböztetnek meg. Az egyes migrációs hullámok politikai-gazdasági válságokkal hozhatók kapcsolatba, amit a 8. táblázat összesít. A kivándorlók kezdetben a közép-felső osztályhoz tartoztak, jellemző volt a felsőfokú végzettséggel rendelkezők kivándorlása, majd 2015-ben elsősorban gyalogosan, a végzettség nélküli szegényebb családok hagyták el az országot.

Év	Társadalmi-gazdasági kontextus	Kivándorlók jellemzői
1. hullám (1999)	- Hugo Chávez hatalomra jutása	- Közép-felső osztály
2. hullám (2002)	- Venezuelai olajtársaság szakszervezeteinek sztrájkja (Petróleos de Venezuela S. A., PDVSA) - Tömeges kirúgások (17-22 ezer dolgozó) - Katonai puccskíséret (2002 április)	- Közép-felső osztály - Hivatali dolgozók - Olajipar (szakemberek)
3. hullám (2007)	- Referendum a határozatlan idejű újráválasztásról - Államosítások (cégek, ellenzéki csatornák) - Magántulajdon - jogbizonytalanság	- Tőkekiáramlás - Nagy és középvállalatok vezetői
4. hullám (2013)	- Hugo Chávez halála - Nicolás Maduro hatalomra kerülése - Gazdasági krízis: olajválság, hiperinfláció	- Középosztály, szakemberek kivándorlása (egyetem, technikai végzettségűek)
5. hullám (2015)	- Élelmiszerhiány - Politikai instabilitás, az ellenzék üldöztetése - Jogbizonytalanság, az alkotmányos garanciák leépülése - Növekvő erőszak, társadalmi krízis	- Alacsony társadalmi státuszú migránsok - Gyakran gyalogosan, több országon keresztül érkeznek

8. táblázat: Venezuelai kivándorlás a 21. században. Forrás: saját szerkesztés Koechlin et al. 2018: 58, Nagy, 2020; Sáez Aliaga, 2021 alapján

A Chilébe érkező venezuelaiakra 2015-ig jellemző volt egy úgynevezett „fölvándorlás” (Andorka 1997: 241), hiszen a bevándorlók iskolai végzettsége magasabb volt, mint a chilei befogadótársadalomé. Andorka Rudolf felhívja a figyelmet arra, hogy ebben az esetben akár társadalmi feszültségek is felléphetnek a privilegizált helyzetben lévő helyi lakosság és a magasabb társadalmi réteghez tartozó bevándorlók között (Andorka, 1997: 241), viszont a bevándorló csoportok közül a venezuelaiakat kezdetben kedvezően fogadta a munkaerőpiac, elsősorban a mérnököket. Az orvosok és egészségügyi dolgozók a diplomák elismerésének nehézségével szembesültek (lásd 5.4.1 alfejezet, vö. Thomázy Gabriella, 2020d). A kezdeti pozitív fogadtatás az alacsonyabb társadalmi rétegek érkezése után változott meg (006_Interjú, Szakasz: 9).

5.3.1.2 Peruiak és bolíviaiak

A perui és a bolíviai migrációs folyamatok hasonlóak, így a két csoport bemutatására együtt kerül sor. A 19. század eleje a függetlenné válás időszaka volt a legtöbb dél-amerikai országban. Bolívia 1825-ben, míg Peru 1821-ben kiáltotta ki függetlenségét, bár a spanyol koronától való tényleges függetlenség hosszú évekbe telt. Mindkét ország területet veszített a Csendes-óceáni háborúban, ahol Chile ellen küzdöttek. Bolívia a mai napig legfájóbb vesztesége a tengeri kijáratának elvesztése, továbbá a többi szomszédos állam (Argentína, Brazília, Peru, Paraguay) is szakított le területeket, így Bolívia csaknem a felére zsugorodott (Szente-Varga, 2019: 32; Peralta Ruiz, 2013: 120). A közös gyarmati múlt ellenére Chile, Peru és Bolívia egészen más utat járt be. Gazdasági fejlettségük jelentősen eltér Chiléhez viszonyítva, bár mindhárom ország gazdag ásványkincsekben. Bolívia a tengeri kikötő hiányában látja gazdasági fellendülésének gátját, épp ezért a két ország kapcsolata a Csendes-óceáni háború óta feszültségekkel terhes.

A lakosságot tekintve Bolívia kis országnak számít (11 millió), bár több mint 1 millió km²-en helyezkedik el, míg Peru alig nagyobb területén 34 millióan élnek. Mindkét országra jellemző a korrupció és a politikai-gazdasági válságok sora (World Population Review, 2022; Transparency International, 2022). Peru gazdasági helyzetét az elmúlt években stabilizálni tudta, viszont jelentős a politikai instabilitás. Bolíviában a szegénység és a gazdasági problémák mellett politikai válsággal is meg kellett küzdeni az országnak. Peruban hat év alatt hat elnököt választottak, legutóbb Martín Vizcarra és Pedro Castillo kényszerült elhagyni az elnöki posztot. Bolíviában Evo Morales 2019 elmozdítása után, Jeanine Áñez töltötte be a megbízott elnök pozícióját, akit Morales korábbi minisztere Luis Arce váltott (Miranda, 2020; Escobedo, 2023).

A magasabb életszínvonal, a kedvező fizetések a 2000-es évektől egyre több bolíviait és peruit vonzott Chilébe. Jelentős részük a cirkuláris migráció alanyaiként turistavízummal lép az országba, és annak lejáratá előtt „határátlépéssel” hosszabbítják legális státuszukat. A két csoport esetében a magas azoknak a száma, akik nem kérvényeznek tartózkodási engedélyt, hanem ideiglenes jelleggel tartózkodnak az országban, sokuk válik irreguláris túltartózkodással. 2006-ban elsősorban peruiak és bolíviaiak vettek részt Chile legalizációs programjában (Orjuela, 2018: 208).

A többi dél-amerikai országgal összehasonlítva mindkét országban magas az őslakosok aránya. Peruban megközelítőleg az ország lakosságának 24%-a őslakos (85 etnikai csoport), Bolíviában a lakosság 62%-a tekinthető indiánnak, valamint 39 etnikai csoportot különböztetnek meg (Cepal, 2010). Így a bolíviai és perui bevándorlókkal megemelkedett az őslakosok aránya Chilében, ahol viszonylag alacsony a helyi indiánok lakónépességhez viszonyított száma.

5.3.1.3 Haitiak

Haiti 1804-ben vált függetlenné Franciaországtól, ekkor az amerikai földrészen még csak egy független állam létezett, az Amerikai Egyesült Államok. Szuverén országgént hiába előzte meg a korát a volt rabszolgák által alapított állam sem politikailag, sem egyéb szempontból nem vált egyenrangúvá az Amerikai Egyesült Államokkal vagy az 1810-es években függetlenedő latin-amerikai országokkal (J. Nagy, 2019). Haiti gyarmati múltját, a rabszolgatartás örökségét, a mai napig magán viseli, tipikus „törékeny államként” tartják számon. A 2023-as Fragile State Index (Törékeny államok mutatója) alapján a 10., míg 2011-ben az 5. helyen szerepelt (Fragile States Index, 2023).⁶⁰ Az ország népessége 11 584 996 fő volt 2022-ben (World Bank, 2022), hivatalos nyelvei a francia és a kreol. Haiti legfőbb problémái a politikai instabilitás és a korrupció,⁶¹ az emberi jogi problémák, valamint a mélyszegénység (Marín Sanabria – Pareja Blanco, 2018).

A 20. században egymást érték a katonai puccsok és a diktatúrák, a 21. század természeti katasztrófái pedig óriási károkat okoztak az országban. 2004-ben a Jeanne hurrikán sújtotta a térséget, majd 2010. január 12-én a Richter-skála szerinti 7-es erősségű földrengés rázta meg

⁶⁰ A világ 179 országát a működőképessége alapján rangsoroló listán 2023-ban a legjobb mutatóval a 179. helyen Norvégia szerepelt, évek óta a legrosszabb mutatókkal Szomália és Jemen éri el (Fragile States Index, 2023).

⁶¹ A korrupció megítélése alapján a 179 országot tömörítő listán 2022-ben a 171. volt (Transparency International, 2022).

az országot, amely megközelítőleg 300 ezer áldozatot követelt, valamint 1,5 millióan váltak hajléktalanná. A földrengést kolerajárvány követte, majd 2016-ban a Matthew hurrikán érte el a szigetet. Az ország tíz évvel a pusztító földrengés után sem tudta kiheverni az elszenvedett károkat, a 2020. évi adatok alapján még mindig több mint 35 ezer ember élt ideiglenes táborokban, a szegények száma 6 millióra tehető. Bár hivatalos adatok nincsenek, 1,5-2 millió ember hagyhatta el az országot. Az ENSZ és az Amerikai Államok Szervezetének (AÁSZ) közös missziója (MINUSTAH) 2004-től 2017-ig volt jelen az országban, amelyben Chile is részt vett⁶² (El Tiempo, 2020.01.12; Rojas – Koechlin, 2017).

A kivándorló haitiak célországa Franciaország és a kanadai Québec tartomány volt a francia nyelv miatt, viszont a bevándorlás megnehezítésével Dél-Amerikán belül kerestek új lehetőségeket. A brazíliai futball világbajnokság (2014), majd a Rio de Janeiróban megrendezett nyári olimpia (2016) építési munkálatai nyújtottak ideiglenes munkalehetőséget. Az építkezések befejeztével Brazília megváltoztatta a külföldiek munkavállalására vonatkozó szabályokat, így Ecuador, Argentína és Chile lett a munkát kereső haitiak új célállomása. A szomszédos Dominikai Köztársaságban régóta „nem szívesen” látottak a haitiak, viszont a diszkrimináció és a xenofóbia nemcsak a Dominikai Köztársaságra, hanem a többi dél-amerikai országra is jellemző, amely elsősorban a bőrszínre és a nyelvi különbségekre vezethető vissza (Rojas – Koechlin, 2017).

A haitiak Chilébe érkezése megközelítőleg 2014-2015-re tehető, a legtöbb tartózkodási engedélyt 2018-ban állították ki, és ekkor váltak a 3. legnagyobb bevándorló csoporttá az országban (Thomázy, 2021d: 21). A haitiakra jellemző, hogy általában a család egy embernek gyűjti össze az utazáshoz szükséges összeget. A kiválasztott feladata a család megélhetéséhez és utazásához szükséges anyagiak biztosítása, ez azonban sokszor lehetetlen feladat, a spanyol nyelv, valamint a munkavállalás nehézségei miatt (Rojas et al., 2017: 20).

5.3.1.4 Kolumbiaiak

Több mint 60 éves múltra tekint vissza a kolumbiai fegyveres konfliktus (a világ egyik legrégebbi konfliktusa), amely jelentős mértékben érintette a civil lakosságot. 1958 és 2021 között a Kolumbiai Forradalmi Fegyveres Erők (FARC, Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia) fegyveres összetűzéseinek következtében a halálos áldozatok száma megközelítette

⁶² Chile, mint célország kiválasztásában a misszióban résztvevő katonák megismerése is szerepet játszhatott.

a 270 ezer főt, ötből négy civil áldozat volt (Guevara Parra, 2022: 8). Az országot a fegyveres konfliktus és a drokartellek tevékenysége uralta, amely a 1980-as években vált erőteljesebbé (Bács – Hegedűs, 2019: 96). A FARC tevékenysége kivándorlást eredményezett, az ország alapvetően kibocsátó volt a közelmúltig. A kolumbiai külügyminisztérium becslései szerint a lakosság mintegy 10%-a él a hazáján kívül. A nemek arányát tekintve a nők magasabb vándorlási hajlandósággal rendelkeznek, mint a kolumbiai férfiak (DNP, 2017; UN, 2019).

A konfliktus a FARC-kal kötött békemegállapodással zárult, amit 2016. november 4-én Bogotában írt alá Juan Manuel Santos és a FARC legfőbb vezetője, Rodrigo Londoño, alias 'Timochenko' (Guevara Parra, 2022: 7). A szándékos, befejezett emberölés sértettjeinek száma 100 ezer lakosra vetítve Kolumbiában még mindig magas, bár csökkenő tendenciát mutat: 2002-ben 70, 2021-ben 27 volt (Word Bank, 2021c).

Chile 2019-ben már a harmadik legnépszerűbb migrációs célországgá vált a kolumbiaiak körében (UN, 2019), amely tetten érhető a Kolumbiába irányuló hazautalásokban is. 2019-ben megközelítőleg 400 millió dollár jött Chiléből, az Amerikai Egyesült Államok és Spanyolország után a legmagasabb összeg (López, 2020; Banco de la República, 2019). Az öt évvel korábbi statisztikákban alig volt jelen az andoki ország.

5.3.1.5 A bevándorlócsoportok összehasonlítása

A következőkben néhány szempont alapján a nagyobb bevándorlócsoportok összehasonlítása következik, úgymint a területi elhelyezkedésük Chilében, továbbá a munkavállalásra vonatkozó információk, valamint egyéb sajátosságok.

Gazdasági és társadalmi mutatók

Az öt fő bevándorlócsoport összehasonlításához fontos áttekinteni az egyes származási országok legfontosabb gazdasági és társadalmi mutatóit, amelyet a következő, 9. táblázat összegez. A táblázat kiegészül a befogadó ország, Chile adataival, így kiemelten lehet látni a kibocsátó és a célország közötti különbségeket. Az adatok többsége 2021 és 2022. évi, kivétel a születéskor várható átlagos élettartam, mivel a Covid-19 pandémia torzította az adatokat, ezért ennél a 2019-es adatokat vettem figyelembe. Haiti és Venezuela adatai több esetben is hiányosak, például Venezuela esetében a GDP-re vonatkozó információ 2014-es, míg Haiti esetében a szegénységre vonatkozó adat 2012. évi. A rendelkezésre álló adatok alapján Haiti és Venezuela rendelkezik a legrosszabb mutatókkal.

Az egy főre jutó GDP Haiti és Bolívia esetében a legalacsonyabb, illetve a két utóbbi országban a születéskor várható átlagos élettartam nem éri el a 68 évet, míg Chile adatai a nyugat-európai országokhoz hasonló (lásd 9. táblázat).

Ország	Népesség (2022)	Egy főre jutó GDP \$ (2021)	Szegénység	Születéskor várható átlagos élettartam
Chile	19,6 millió	16 247	8,6% (2017)	80,33 (2019)
Bolívia	12,2 millió	3 345	36,4% (2021)	67,84 (2019)
Haiti	11,5 millió	1 823	58,5% (2012)	64,25 (2019)
Kolumbia	51,8 millió	6 182	35,7% (2019)	76,15 (2019)
Peru	34,0 millió	6 635	20,2% (2019)	76,16 (2019)
Venezuela	28,3 millió	15 975 (2014)	33,1% (2015)	72,16 (2019)

9. táblázat: Chile és a vizsgált országok gazdasági-társadalmi mutatói (Utolsó frissítés: 2023.07.04). Forrás: saját szerkesztés a World Bank (2022, 2021b, 2021c) World Population Review (2022) adatai alapján

A korrupció és a humán fejlettségi mutató adatait tekintve Chile után Kolumbia rendelkezik a legjobb mutatókkal (lásd 10. táblázat). A szegénységi arány mindegyik országban 30% feletti, ez alól Peru és Chile a kivétel. 2004-ben Peruban a szegénységi arány 58,7% volt, viszont 15 év alatt a felére csökkent (World Bank, 2020).

Ország	Népesség (2022)	Szándékos, befejezett emberölés sértetteinek száma 100 ezer lakosra vetítve (2021)	Törékeny államok mutatója (2023)	Humán fejlettségi mutató -190 (HDI, 2021)	Korrupció-érzékelési index -180 (2022)
Chile	19,6 millió	4	42,2	42	27
Bolívia	12,2 millió	3	70,7	118	126
Haiti	11,5 millió	13	102,9	163	171
Kolumbia	51,8 millió	27	78,1	88	91
Peru	34,0 millió	6	73,1	84	101
Venezuela	28,3 millió	19	90,5	120	177

10. táblázat: Chile és a vizsgált országokban a szándékos, befejezett emberölés sértettjeinek száma 100 ezer lakosra vetítve. Forrás: saját szerkesztés a World Bank, 2021c, Törékeny államok mutatója (Fragile States Index, 2023), Humán fejlettségi mutató (HDI), Transparency International (2022) adatai alapján

Chile sokat romlott az elmúlt években a szándékos emberölések száma alapján, így Bolívia megelőzte az első helyen a vizsgált országokat tekintve. Ezzel Chile elvesztette a legjobb pozícióját a dél-amerikai országok között, hiszen 2015-ben még fele ekkora volt az érték. A szándékos emberölések számát tekintve Kolumbia rendelkezik a legrosszabb mutatókkal, majd őt követi Venezuela és Haiti. A Törékeny államok mutatója alapján Haiti és Venezuela tekinthető valóban törékeny államnak, míg Chile az index alapján a legjobb értékkel szerepel.

A chilei magas fizetések mellett vonzó az ország stabilitása, az egyik legbiztonságosabb országnak tartják a régióban, ez utóbbi különösen a kolumbiai és a venezuelai migráció számára fontos szempont (Martínez, 2003: 49; Fernández Labbé et al., 2020: 22). Az interjúk is alátámasztják azt a tényt, hogy a Chilébe érkező bevándorlók az országot biztonságosnak tartják, bár az andoki ország közbiztonsága sokat romlott az elmúlt években:

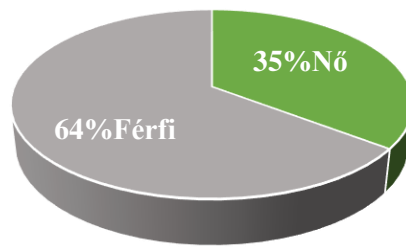
„Chile biztonságos célország a családalapításhoz és a családok együttéléséhez” (001_Interjú, Szakasz: 47).

Az interjúk is megerősítik, hogy a chilei romló közbiztonságot a migrációval hozzák összefüggésbe a chileiek:

„A chileiek már nem mennek északra nyaralni, (...) Santiago központja is nagyon megváltozott, nem biztonságos, már nem olyan, mint régen, és az egyik faktor, ami közrejátszott az a migráció” (007_Interjú, Szakasz: 59–60).

Nemek szerinti megoszlás

A főbb bevándorlócsoportok nemek szerinti megoszlása alapján elmondható, hogy a Chilébe érkező migráció alapvetően a nőket vonzotta (Thomázy, 2021b), viszont a venezuelaiak és a haitiak érkezése kiegyenlítette a tendenciát. Míg a Venezuelából érkező férfi-női arány hasonló, addig a Haitiről érkezett bevándorlók férfidominanciájúak (lásd 22. ábra):

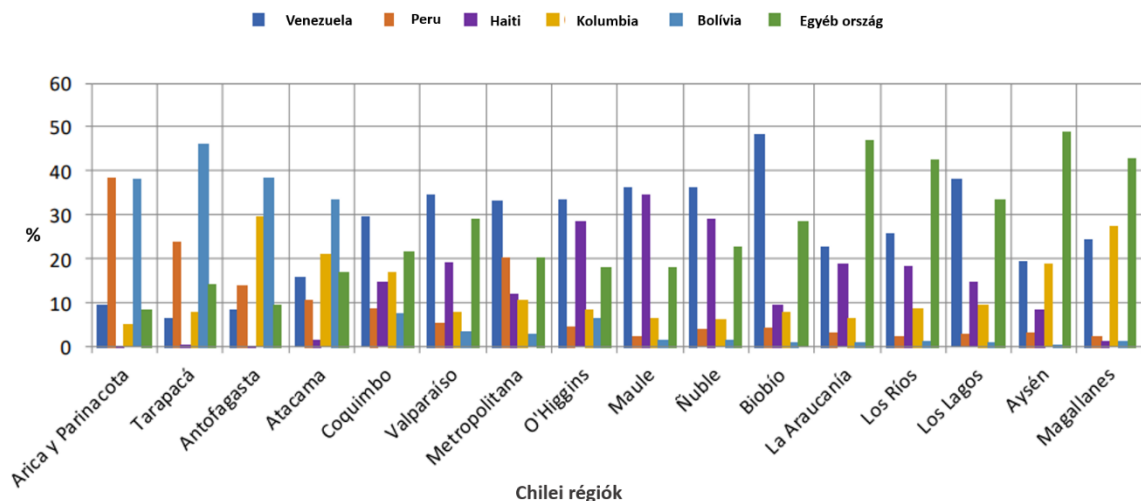

22. ábra: Haitiak: a tartózkodási engedéllyel rendelkező haiti bevándorlók nemek szerinti megoszlása (2005-2019).⁶³ Forrás: saját statisztika a Bevándorlási Hivatal primer adatai alapján (SNM, 2019)

A 2021. évi adatokat összevetve megállapítható, hogy a férfiak aránya magasabb azokban a régiókban, ahol a haitiak magasabb számban élnek (Maule, Ñuble, O’Higgins), illetve ott, ahol például a nagy erdészeti és fapari cégek a férfiakat alkalmazzák (Aracuanía, BioBío, Los Lagos) (SNM, 2021b; 2021c).

Területi elhelyezkedés

A legtöbb bevándorló Santiagóban, a fővárosi régióban él. A főbb bevándorlócsoportok százalékos megoszlása eltérően alakul Chile régióiban. A 23. ábra az egyes bevándorlócsoportok százalékos arányát mutatja, így megállapítható, mely nemzetek képviselői mely régiókban vannak hangsúlyosabban jelen.

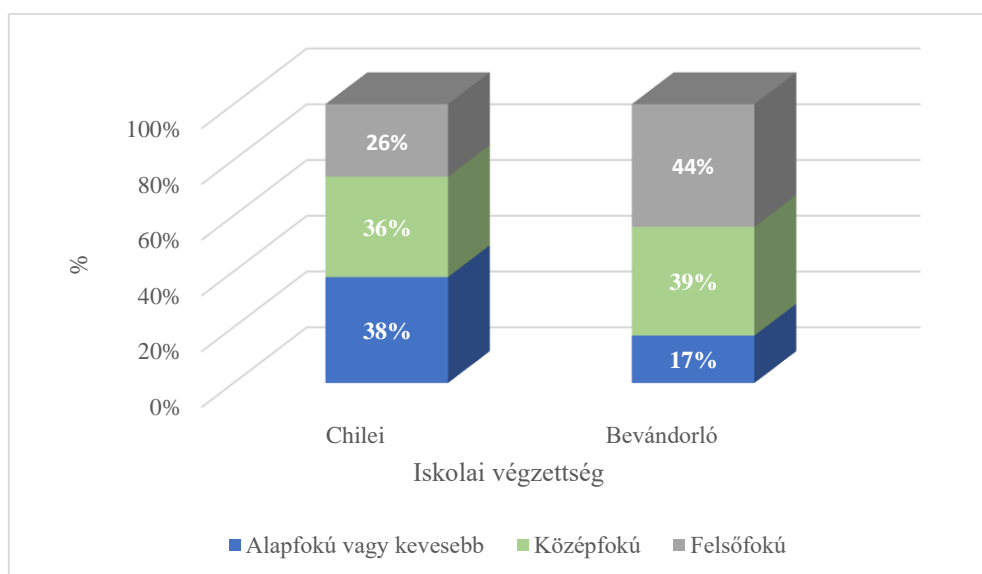
⁶³ A bevándorlási hivatal az átláthatóság miatt 2005-től évente közzéteszi a kiadott letelepedési és a tartózkodási engedélyeket (alapadatokkal: ország, nem, foglalkozás stb.).

23. ábra: A legnagyobb bevándorlócsoportok területi megoszlása Chilében régiók szerint (2021). Forrás: SNM, 2021b: 12, Estimación de personas extranjeras. Residentes habituales en Chile, Distribución regional y comunal alapján

A venezuelaiak Chile 8 régiójában élnek a legnagyobb arányban, ezek közül legmagasabb az arányuk Biobío (48,4%), Los Lagos (38,3%) és Maule (36,3%) régióban. A peruiak a Peruvál szomszédos régiókat választják, Arica és Parinacotában 38,5%-át képviselik a külföldi lakosoknak. A haitiak aránya három régióban magasabb: Maule, 34,9%, Ñuble, 29,1% és O'Higgins, 28,6%. A 2020. évi adatok alapján a kolumbiaiak a legmagasabb arányban Antofagastában élnek (29,4%). Gyakori, hogy Antofagastát, Chile legnagyobb bányavárosát a kolumbiaiak magas aránya miatt „Antofalombiának” is nevezik. A bolíviai bevándorlócsoport az ország északi részén, főleg Tarapacában található a legnagyobb arányban, az ott tartózkodó bevándorlók 46,4%-át képviseli (SNM, 2021b: 12; Pardo, 2018).

Iskolai végzettség

Dustmann (2016) tanulmányában leírtakkal ellentétben, Chilébe nem a legalacsonyabb iskolai végzettségű bevándorlók érkeztek, hanem a helyi lakosoktól is magasabb iskolázottságúak. A Chilébe érkező bevándorlók többsége spanyol anyanyelvű, ami megkönnyíthetné a munkaerőpiaci integrációt, még akkor is, ha a chilei spanyol kissé eltér a többitől. A 24. ábra a chileiek és a bevándorlók iskolai végzettségét szemlélteti.

24. ábra: A chileiek és a bevándorlók iskolai végzettsége 2020. évi adatok alapján. Forrás: saját szerkesztés a SJM, 2020; CASEN, 2020 adatai alapján

A 24. ábra alapján azonosítható, hogy a bevándorlók 44%-a rendelkezik valamilyen felsőfokú végzettséggel, míg a helyi lakosság 26%-a. Az elérhető 2020. évi adatok alapján a chileiek átlagosan 11,6 évet töltenek az iskolapadban, míg a Chilébe érkező külföldiek 13,3 évet (CASEN, 2020). A születési országot tekintve a 2018-as adatok elérhetőek. Ennek alapján a venezuelaiak mind a chileieket, mind a többi bevándorlócsoporthoz felülmúlják 15,6 iskolában töltött évvel, a bevándorlócsoporthoz a haitiak tekinthetők a legiskolázatlanabbaknak, átlagosan 9,5 évvel (Banco Central - Chile, 2018; INE, 2018b; Censo, 2017: 87). A venezuelai bevándorlók 70%-a rendelkezik valamilyen felsőfokú végzettséggel, a peruiaknak mindössze 19%-a. A magas iskolázottság ellenére az egyetemet végzett bevándorlóknak csak az 57%-a dolgozik a végzettségének megfelelő pozícióban, míg a chileiek esetében ez az arány eléri a 87%-ot (Banco Central - Chile, 2018; Censo, 2017).

Az iskolai végzettséget tekintve az elmúlt két évben emelkedett azoknak a száma, akik nem rendelkeznek végzettséggel, vagy nem fejezték be tanulmányaikat, illetve technikus vagy szakmunkás végzettséggel rendelkeznek (SJM, 2021: 16). Valószínűsíthető, hogy ez a venezuelaiak tömeges érkezésének köszönhető. Ők azok, akik az elmúlt években elsősorban gyalogosan érkeztek Chilébe, és az alacsony társadalmi státuszú migránsok közé tartozhatnak. Az erre vonatkozó részletes adatok jelenleg nem állnak rendelkezésre.

Munkavállalás

Chile elsősorban a gazdasági célú bevándorlók körében népszerű. Az ország régiós összehasonlításban kiemelkedően magas jövedelmet kínál elsősorban a felsőfokú végzettséget igénylő pozíciókban (Thomázy, 2020c: 412). A végzettséget nem igénylő munkahelyeken is magasabb bérhez juthatnak a bevándorlók, elsősorban a környező országok átlagkeresetével összehasonlítva, viszont gyakori jelenség, hogy kevesebb bérért dolgoznak ugyanabban a pozícióban, mint a chileiek, vagy olyan munkát végeznek, amit a helyi lakosok nem vállalnak (SJM, 2022; Censo, 2017).

Az andoki országba érkező bevándorlókat a munkavállalás és a kedvező fizetések mellett az országban tartózkodó rokonok, barátok (kapcsolati háló) jelenléte is ösztönzi. Az erre vonatkozó legutóbbi felmérésben (2021), a migránsok 65,5%-a jelölte meg első helyen a munkavállalási célú migrációt (2019-ben 74,4%), a második helyre pedig a kapcsolati hálót (62,9%). A 2019-es felméréshez képest (54,5%) a kapcsolati háló szerepe jelentősen emelkedett (SJM, 2021: 96).

Az említett 2021-es kutatás alapján a megkérdezettek 80,9%-a végez valamilyen jövedelemszerző tevékenységet (SJM, 2021: 81), amely nagyon magasnak mondható. Az OECD adatai alapján is hasonló az eredmény. 2018-ban a Chilében élő munkavállalási korú bevándorlók 76,9%-a dolgozott (2021-ben 77,7%), 16,7%-kal magasabb az arányuk a helyi lakosokkal összehasonlítva. Az OECD országokban ez volt a legnagyobb pozitív különbség a bevándorló és a befogadó népeiséget tekintve. Az általános tendencia alapján a bevándorlók foglalkoztatása rendszerint alul marad a helyi lakosokkal összehasonlítva⁶⁴ (OECD, 2018b; OECD, 2021). A chilei nagy különbség mögött a helyi munkavállalási korú lakosság alacsonyabb foglalkoztatottsága áll (61,6%), különösen a nők esetében, amely 2020-ban 50% alatt volt (OECD, 2021b; CASEN, 2020b). Fontos kiemelni, hogy a chilei szociális háló gyenge, hiányoznak a bevándorlók elhelyezkedését, munkavállalását segítő szociális támogatások.

A bevándorlók közül a kolumbiaiak és a venezuelaiak elsősorban a kereskedelem, a szolgáltató szektorban találnak munkát (Contreras, 2018), magas az önfoglalkoztatók⁶⁵ aránya, a magyar „alanyi áfamentes” rendszerhez hasonló, ám kedvezőbb adózási forma segíti a munkavállalást. Chile ipara és mezőgazdasága felszívja a munkavállalókat, elsősorban a kétkezi munkát igénylő pozíciókban keresettek a külföldiek:

„az újonnan érkezett venezuelaiak közül sokan Dél-Chile lazac telepein dolgoznak” (003_Interjú, Szakasz: 45).

A bolíviaiak és a peruiak elsősorban a mezőgazdaságban, idénymunkásként helyezkednek el:

„ a bolíviaiak és peruiak elsősorban kétkezi munkát vállalnak, nagyon vigyáznak a munkájukra, jól dolgoznak, a chileiek nem végeznék el ezeket a munkákat” (007_Interjú, Szakasz: 57).

A haitiakat az építőiparban, betanított munkásként foglalkoztatják (kézműipar/gyártás, feldolgozóipar) (Contreras, 2018). Az ő esetükben komoly probléma a spanyol nyelvtudás hiánya, hiszen Chilében a szigorú munkavédelmi szabályok előírják a kötelező munkavédelmi

⁶⁴ OECD 2018-as adatai alapján az OECD átlag -1,7%, a negatív rekorder Hollandia, ahol -14,3%-kal kevesebb bevándorló dolgozik, mint helyi lakos (OECD, 2018b).

⁶⁵ A dél-amerikai országokban tartózkodó külföldiek gyakran a szolgáltatási szektorban, önfoglalkoztatóként, kis- és középvállalkozás indításával lépnek be a munkaerőpiacra. Hasonló tendencia érvényesül Spanyolországban is, valamint Portugália kifejezetten ösztönzi a harmadik országbeli állampolgárok vállalkozóvá válását (Bonilla-Ovallos et al., 2020; Gómez et al., 2020; IOM, 2018; Paço Rodrigues et al., 2018; Silva et al., 2022; Toledano et al., 2009). A régióban Chile és Kolumbia kedvező feltételekkel támogatja az önfoglalkoztatóvá válást, továbbá Chilében a helyi lakosságot meghaladóan „vállalkozó szelleműek” a bevándorlók. Amennyiben a vállalkozás indításának lehetőségei korlátozottak, az a fekete gazdaság növekedéséhez vezethet és a migránsokat is ebbe az irányba tereli (Apablaza et al., 2017; Castillo-Vergara, 2022; IOM, 2018). Lásd 1. Függelék, 45. ábra: Üzleti potenciál index.

tanfolyamok elvégzését. A munkáltatónak gondoskodni kell az elméleti anyag fordításáról és/vagy tolmácsot is kell alkalmaznia, plusz költséggel terhelve a céget.

A különféle álláskereső portálok sajátossága, hogy kötelező feltüntetni az állampolgárságot, amelyre szűrik a pályázókat. A CENEM (Migrációs Tanulmányok Központja) felmérése alapján⁶⁶ a Chilében élő haitiak 86%-ának nehézséget okoz az elhelyezkedés a munkaerőpiacon. A fő akadály a munkavállalási engedély beszerzése és a spanyol nyelvtudás hiánya. A megkérdezettek mindössze 14,8% beszél megfelelően spanyolul (CENEM, 2018).

A munkavállalásra jogosító tartózkodási engedélyekről korábban volt szó (lásd 5.2.3 fejezet), a beszerzése minden bevándorlócsoporthoz gondot okoz. 2019-re jelentősen megnőtt a várakozási idő, akár 12 hónapot, vagy több időt is kellett várni az igénylőnek (Thomázy, 2020d: 173). Ezzel párhuzamosan a bevándorlók foglalkoztatására fókuszáló felmérésekből megállapítható, hogy emelkedik az utcai árusok aránya, amely rendszerint nem legális foglalkoztatási forma, valamint nőtt azoknak a száma, akik takarítóként, konyhai kiségitőként vagy sofőrként dolgoznak (SJM, 2022; SJM, 2021). Az új bevándorlási törvény nem könnyítette meg a bevándorlást, de az eljárás digitalizálása jelentősen lerövidítette az eljárást.

Állampolgárság – hosszú távú bevándorlás

A felmérések alapján úgy tűnik, hogy a Chilébe érkező migránsok jelentős része hosszú távon is az országban szeretne maradni (SJM, 2021: 16). Az állampolgárság kérvényezése egyszerűsödött Chilében, korábban 5 év tartózkodási engedéllyel, jelenleg már 5 év tartózkodás után is kérvényezhető (Decreto 5142, 1960). Az eljárás hosszú, akár 2 évet is igénybe vehet. A chilei útlevél számos országba nyújt kedvezőbb beutazási feltételt, továbbá különösen értékes a chilei állampolgárság a venezuelaiak számára. 2013 és 2021 között rendszerint 2500-3400 állampolgársági kérelem érkezett be a hivatalokba, míg a 2022-es év rekordot jelentett, hiszen a kérvények száma meghaladta a 12 ezret. A kérvényezők jelentős része venezuelai, akiknek nehézséget jelent a venezuelai útlevél kérvényezése vagy meghosszabbítása, a második helyen a kolumbiaiak állnak (SNM, 2023: 43–44). Várható, hogy az elkövetkező években a kérvények száma tovább fog emelkedni, hiszen a legtöbb bevándorló 2018-ban érkezett az országba.

A hosszútávú bevándorlásra jó példa a növekvő vegyesházasságok száma, illetve a külföldi nőktől származó gyermekek születésének az emelkedése. Miközben a chileiek körében a

⁶⁶ Az adatfelvételt a CENEM kutatóintézet végezte. Az adatfelvétel személyes megkereséssel történt (interjú). Időpontja: 2018. május. A minta elemszáma: 272 (haitiak).

házasságkötési szándék egyre alacsonyabb, 2021-ben csaknem 5 ezer külföldi házasodott helyi lakossal, miközben az összes házasságkötések száma 54,9 ezer volt. A külföldi nők esetében a venezuelaiak és a kolumbiai nők kötöttek a legtöbb házasságok chileivel. A külföldi férfiak esetében, pedig a haiti és a kolumbiai férfiak házasodtak leginkább chilei nőkkel (Ramírez, 2021; INE, 2023). A statisztikai adatok azt mutatják, hogy a külföldi nők körében magas a gyermekvállalási hajlandóság. 2020-ban az összes élveszületést tekintve 16,5% volt, ugyanakkor Tarapaca régióban elérte a 39,2%-ot (INE, 2023). A külföldi nő Chilében született gyermeke chilei állampolgárságot kap, valamint a külföldi anya tartózkodási engedélyre jogosult (lásd 5.2.3.1).

5.3.1.6 Az alfejezetre vonatkozó következtetések

Megállapítható, hogy a Chilébe érkező migránsok elsősorban gazdasági célú bevándorlók, a többségük az aktív és munkavállalási korú lakosságot gyarapítják, amely kifejezetten kedvező a chilei előregedő társadalomnak. Vonzerőt jelentenek továbbá a Chilében tartózkodó rokonok, barátok is. A bevándorlók közül, elsősorban a venezuelaiak rendelkeznek magasabb iskolai végzettséggel, továbbá általánosságban elmondható, hogy a bevándorlók iskolai végzettsége meghaladják a chileiekét. A munkaerőpiac a magasabb iskolai végzettségű bevándorlókat gyakran alacsonyabb képzettséget igénylő pozíciókban foglalkoztatja. Területi elhelyezkedést tekintve a főváros vonzza leginkább a bevándorlókat, valamint jelenleg az északi régiókban is emelkedik a bevándorlók száma, különösen a Bolíviával és Peruval határos területeken.

5.3.1.7 Az alfejezetre vonatkozó összegzés

Az alfejezet összefoglalta a Chilébe érkező bevándorlók legfontosabb adatait, valamint bemutatta az ország öt főbb bevándorlócsoportját, kitért azokra a legfontosabb társadalmi-politikai tényezőkre, amelyek befolyásolták az adott nemzet migrációs potenciálját, emellett összehasonlította a kibocsátó országok, valamint Chile legfontosabb gazdasági-társadalmi mutatóit. Az alfejezet csak a legfontosabb információkra fókuszált, kiemelve néhány problémát. Az alfejezet nem tárgyalta a migráció biztonsági aspektusait, a diszkriminációt és a bevándorlók integrációjának a nehézségeit, erre az 5.4-es fejezet tér ki részletesen.

A következő alfejezet (5.3.2) a bevándorlás egy speciális esetét vizsgálja, a női migrációt, amely kiegészíti a bevándorlócsoporthoz elemzését és szélesebb információt nyújt a Chilébe érkező migrációról.

5.3.2 Egyéb sajátosságok: a női migráció (esettanulmány)⁶⁷

Az esettanulmány a női migráció egy speciális esetét elemzi, a Chilébe érkező külföldi háztartási alkalmazottakat, továbbá kitér a női migráció legfontosabb sajátosságaira is. A Chilébe érkező migrációs folyamatok jellemzője a 21. században a szomszédos országokból érkező női munkavállalók, akik háztartási alkalmazottként, sajátos chilei elnevezéssel „nanaként” léptek be a munkaerőpiacra. A „nanák” a házimunka mellett a gyermekek felügyeletét látják el, ugyanakkor idősgondozói területen is alkalmazzák őket. A módszertani részből szóló fejezetben bemutatásra került, hogy a chilei Bevándorlási Hivatal letölthető adatbázist tesz közzé a tartózkodási és a letelepedési engedélyekről. Az adatbázis részletes információt tartalmaz a bevándorlókról (kor, nem, születési idő, származási ország, foglalkozás, a kérvényezett tartózkodási engedély típusa stb.). A közzétett adatokból, a női migrációra vonatkozóan saját statisztikai elemzést készítettem. A kutatás a tartózkodási engedélyek egy speciális típusát vizsgálja, a munkaerőpiacra való belépéskor igényelt az úgynevezett „háztartási alkalmazottnak kiállított tartózkodási engedélyeket”.⁶⁸ Az alfejezet elsősorban az országba érkező női migráció ösztönzőit azonosítja, másrészt arra keresi a választ, hogy a háztartási alkalmazottként való elhelyezkedés, mely külföldi női munkavállalókra jellemző leginkább? Milyen hasonlóság fedezhető fel a spanyolországi latin-amerikai háztartási alkalmazottak és a Chilébe érkezők között? Fontos kérdés továbbá, hogy miért ezt a foglalkoztatási formát választják az országba érkező nők?

⁶⁷ Az alfejezet anyaga részben a következő, már megjelent publikáció alapján készült: Thomázy, Gabriella (2021b) Mujeres migrantes en Chile: Las trabajadoras de casa particular. In: Gómez, Nuria del Álamo; Picado Valverde, Eva María; Parra González, Ana Victoria (szerk.) Políticas públicas en defensa de la inclusión, la diversidad y el género III: Migraciones y Derechos Humanos Salamanca, Spanyolország: Ediciones Universidad de Salamanca.

⁶⁸ A tartózkodási engedély lejártá után kérvényezhető a letelepedési engedély. A háztartási alkalmazottnak kiállított engedély 2 évig érvényes, ez idő alatt csak a szerződésben rögzített munkáltatónak dolgozhat a munkavállaló.

5.3.2.1 A női migráció: háztartási alkalmazottak

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) 2022. évi kiadványában a 2019-es adatok alapján 169 millióra becsülte a munkavállalási célú migránsok számát. Az ILO definíciója munkavállalási célú migránsnak nevezi azt a munkavállalási korú (15 évesnél idősebb) nemzetközi migránst, aki a tartózkodási helyén foglalkoztatott vagy munkanélküli, viszont hajlandó elhelyezkedni és munkát keres (ILO, 2022: 11). A munkavállalási célú migráció hagyományosan férfi dominanciájú, az ILO szintén 2019-es adatai alapján 58,5%-uk férfi (99 millió) és 41,5%-uk nő (70 millió). Mindkét csoport esetében magasabb a munkaerő-piaci részvétel a tartózkodási ország lakosságához viszonyítva, azonban a különbségek évről-évre csökkennek, továbbá a női migránsok munkaerő-piaci részvétele jelentősen meghaladja (59,7%) a helyi nők (46,7%) munkaerő-piaci részvételét (ILO, 2022: 12).

A női migrációra jellemző, hogy a munkaerőpiacon jelentős hátránnyal kell megküzdeniük, mind a migráns férfiakat, mind a helyi női munkavállalókat tekintve. A nemi alapú diszkrimináció tehát a származáshoz köthető diszkriminációval is párosul, jelentősen megnehezítve a munkavállalást (ILO, 2017: 2–3). A férfiakkal összehasonlítva a női migráció nagyobb kockázattal jár (kizsákmányolás, szexuális visszaélés stb.), bár a magasan képzett nők nagyobb arányban vándorolnak, végzettségükhöz képest alacsonyabb pozíciókban dolgoznak. A végzettséggel nem rendelkező női migránsok gyakran a fekete-szürke gazdaságban kénytelenek munkát vállalni (O’Neil et al., 2016).

A háztartási alkalmazottak egyrészt hozzájárulnak a gazdaság fenntartásához, másrészt lehetővé teszik, hogy a munkaadó nők végzettségüknek megfelelően visszatérjenek a munkaerőpiacra például a gyermekük születése után. Ez a munkavállalási forma további számos, kevésbé mérhető pozitívumot is hordoz, ide sorolható a nemek közötti különbségek csökkentése. Egyrészt a háztartási alkalmazott önálló keresethez jut, másrészt a munkaadó nő számára megnő a szabadidő, a tanulás és az önmegvalósítás lehetősége (Lexartza et al. 2016: 16).

A 4. fejezetben már szerepelt, hogy a régióban többek között Argentína volt elsősorban a szomszédos országokból érkező női munkavállalók befogadó országa az 1960-as évektől kezdődően, ugyanakkor a gazdasági-politikai változások mindig jelentősen befolyásolják a migráció célországait (Bologna – Falcón 2016; Regional Data Overview, 2020). Az európai országok közül Spanyolországot fontos kiemelni, amely a dél-amerikai nők egyik fő célországa volt.

A Spanyolországban a latin-amerikai női migráció az 1990-es évektől egyre inkább felülreprezentáltá kezdett válni, a munkavállalást tekintve elsősorban háztartási alkalmazottként tudtak elhelyezkedni (Fernández Matos, 2006: 78; Domingo-Martinez, 2002: 14). Egy 2001-ben készült spanyolországi felmérés alapján érdemes kiemelni néhány jelentősebb migráns csoportot, ahol a nők aránya magas: Brazília (69,4%), Dominikai Köztársaság (68,6%), Peru (58,9%), Venezuela (57,3%) (Domingo-Martinez, 2002: 7). A Spanyolországba érkező női migráció főbb ösztönzői a spanyol nyelv, továbbá a spanyol származás és az állampolgárság megszerzésének lehetősége (Fernández Matos, 2006: 93–94; Pérez, 2008: 75). A 2008-as gazdasági válság a Spanyolországba irányuló női migrációs tendenciát megakasztotta, illetve ezzel párhuzamosan elindult a visszavándorlás, továbbá a migrációs folyamatok felerősödtek a dél-amerikai régióban, a női migráció egyik célországa Chile lett (Asociación AD Los Molinos, 2017: 17; Gissi Barbieri et al., 2018; Stefoni, 2002).

5.3.2.2 A Chilébe érkező női migráció

Chilében a 21. század kezdeti éveitől a spanyolországi női migrációhoz hasonló folyamat kibontakozása volt megfigyelhető. Az országba érkező női bevándorlókra Carolina Stefoni hívta fel a figyelmet, aki 2002-ben megjelent tanulmányában a perui nők háztartási alkalmazottként való foglalkoztatásának jelenségét mutatta be (Stefoni, 2002). A Chilébe érkező migráció még nem volt jelentős a kétezres évek elején, a perui migrációra vonatkozó adatok egyértelműen a női tendenciát mutatták. A 2001. évi adatok alapján a migráció nemek szerinti megoszlása a nők esetében 63%, míg a férfiaknál 37% volt (Stefoni, 2002: 117). A 2002. évi népszámlálás adatai alapján a perui nők 71,5%-a dolgozott háztartási alkalmazottként Chilében⁶⁹ (Martínez, 2003: 51). A peruiakon kívül, a női migrációs folyamatot erősítve, háztartási alkalmazottként kérvényeztek tartózkodási engedélyt Bolíviából, később Ecuadorból, Kolumbiából és Venezuelából, valamint távolabbi országokból, Haitiről, a Dominikai Köztársaságból vagy Mexikóból érkező női munkavállalók (Baeza, 2019; Gissi et al., 2018; Lube et al., 2019; Thomázy – Bata-Balog, 2020).

Az utóbbi két évtized női migrációs folyamatait a gyermek és idősgondozók iránt megnövekedett kereslet hívta életre, amely több tényezőre vezethető vissza:

⁶⁹ Még ma is igen gyakori Chilében, hogy ha egy nőről megtudják a chileiek, hogy perui, általában rákérdeznek arra, hogy van-e szabad kapacitása takarítani, vagy bejárónőként elhelyezkedni.

- a születéskor várható átlagos élettartam növekedésével párhuzamosan a chilei társadalom egyre inkább elöregedővé válik,
- a női munkavállalás elterjedése, a nők belépése a munkaerőpiacra,
- a hagyományos családok átalakulása, a női vezetésű egyszülős háztartások arányának az emelkedése (Arriagada, 2010).

A társadalmi változások mellett fontos kiemelni, hogy ma már nem státusz szimbólum a háztartási alkalmazott foglalkoztatása a kisgyermeket nevelő dolgozó szülők esetében. A jelenleg hatályos Munka Törvénykönyve napi 9 óra munkaidőt és egy óra ebédidőt ír elő (Código de trabajo, 2018), amely a fővárosban a nagy távolságok, a munkahelyre történő ingázás miatt, a munka és a magánélet egyensúlyát rendkívül megnehezíti.

Spanyolországhoz hasonlóan Chilében is a munkaerőpiacra való belépés első állomásává vált ez a foglalkoztatási forma, hiszen a munkaszerződés aláírásával a tartózkodási engedély ügyintézése alatt is azonnal munkába állhat a foglalkoztatott (Oso Casas – Martínez, 2008). A teljes ellátást és szállást jelentő bentlakásos (puertas adentro: ajtón belüli) munkalehetőséget szívesebben választják a külföldi nők, hiszen így a lakhatási feltételek megteremtésével több pénzt tudnak hazaküldeni (Fernández Labbé et al., 2020: 30; Leiva Gómez et al., 2017; Martínez, 2003: 49). A chilei nők körében az elmúlt 20 évben jelentősen csökkent a bentlakásos foglalkoztatásra való hajlandóság, így a külföldről érkező nők ezt a piaci rést fedik le (Arriagada – Moreno, 2011).

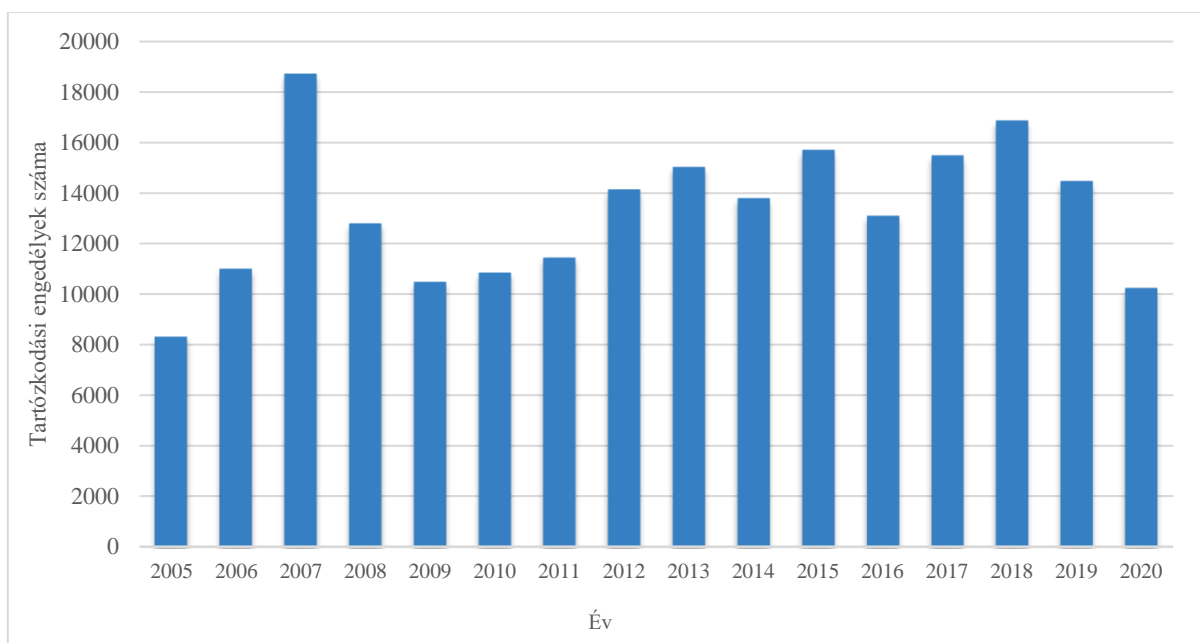
A háztartási alkalmazottak két nagy csoportját lehet megkülönböztetni: 1. akik kifejezetten ezt a foglalkoztatási formát választják, főképp a határmenti országokból érkezők, 2. ideiglenesen megélhetési lehetőségként dolgoznak, rendszerint szakképzettséggel rendelkeznek, például a venezuelai nők (vö. Thomázy, 2021b).

2015-ben lépett hatályba a háztartási alkalmazottakra vonatkozó törvény, amely szabályozza foglalkoztatásukat (Ley 20.786, 2014). Ennek ellenére a szektorban a legutóbbi, 2019-es felmérések alapján az informális foglalkoztatottság meghaladja az 50%-ot (Cooperativa, 2019.10.12, Alonso – Sánchez, 2019). A határmenti országokból érkező nők gyakran turista vízummal⁷⁰ érkeznek az országba, szerződés nélkül dolgoznak. Az informális magas arányát

⁷⁰ Sandra Leiva Gómez és munkatársainak tanulmánya a bolíviai háztartási alkalmazott/idősgondozó nők irreguláris munkavállalására hívja fel a figyelmet a határhoz közeli Iquique városában. Bár lehetőségük lenne a munkavállalási célú Mercosur tartózkodási engedély kérvényezésére, a magas költségek miatt 90 naponta határátlépéssel újítják meg turista vízumukat. Az elsődleges céljuk nem a Chilében való tartós letelepedés, hanem az ideiglenes munkavállalás (Leiva et al., 2017). A turista vízummal való tartózkodás bár legális, viszont a munkavállalás irreguláris formában történik.

az ellenőrzés hiánya, a bonyolult adminisztráció és a tartózkodási engedélyek jelentős költsége is erősíti (Leiva et al., 2017, Aliaga, 2020).

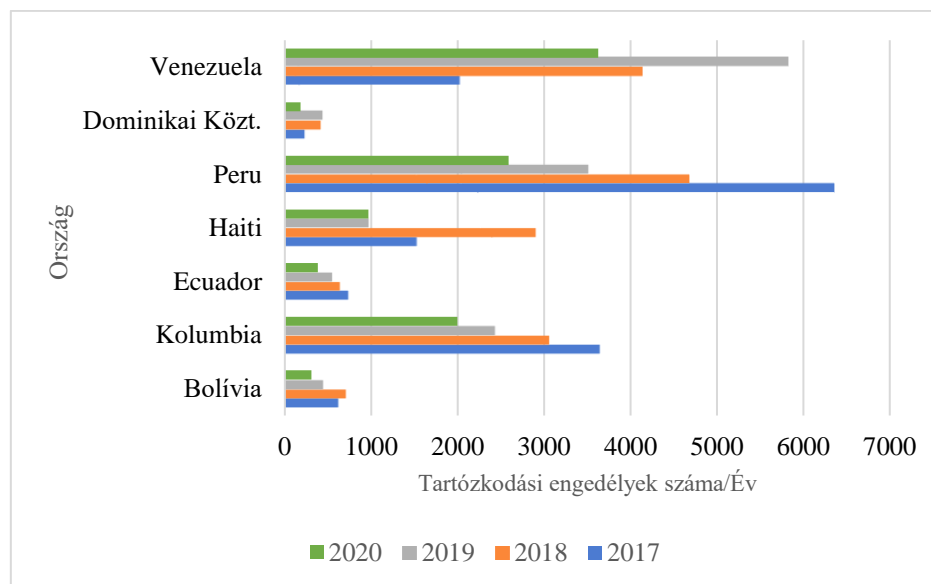
Átfogó tanulmány nem született a háztartási alkalmazottakról. A chilei Bevándorlási Hivatal adatbázisa alapján saját számításokat készítettem a bejárónőkre vonatkozó tartózkodási engedélyekről (lásd 25. ábra). Ennek alapján megállapítható, hogy 2005-2020 között 212 401 női munkavállaló kapott háztartási alkalmazottként tartózkodási engedélyt. A 2007. évi kiugró érték, amely a 2006-ban meghirdetett rendkívüli legalizációs program eredménye (vö. Thomázy, 2021b, 2022b). A 2020. évi alacsony érték a Covid-19 pandémiához köthető.

25. ábra: Női háztartási alkalmazottak tartózkodási engedélye (2005-2020). Forrás: saját statisztika a chilei Bevándorlási Hivatal adatbázisa alapján (SNM, 2005-2022)

A 25. ábrán azok a női munkavállalók adatai szerepelnek, akik kifejezetten az erre a célra kérvényezhető tartózkodási engedélyt igényelték, azonban jóval magasabb lehet azoknak a száma, akik a chilei munkaerőpiacra háztartási alkalmazottként lépnek be. A felsőfokú, vagy technikai végzettséggel rendelkező külföldiek egyéb tartózkodási engedélyt is kérvényezhetnek úgynevezett „szakmai vízumot” (lásd 5.2.3. fejezet), amely megkönnyíti a szerződéskötést és a munkahelyváltást, továbbá kérhető tartózkodási engedély a háztartásbeli feleségnek (dueña de casa), akik szintén gyakran dolgoznak ebben a szektorban.

Származási ország alapján a 2017-2020 között igényelt háztartási alkalmazottakra vonatkozó tartózkodási engedélyeknél már azonosítható a venezuelai migráció emelkedése (lásd 26. ábra). Ezt a foglalkoztatási formát leginkább a perui, venezuelai, valamint kolumbiai nők választják.

26. ábra: Női háztartási alkalmazottak tartózkodási engedélye – származási ország alapján (2017-2020). Forrás: saját statisztika a chilei Bevándorlási Hivatal adatbázisa alapján (SNM, 2005-2022)

Ha a 2020. évi adatoktól eltekintünk, a dominikai nőket kivéve mindegyik csoportban csökkenés figyelhető meg. A legjelentősebb visszaesés a haitiaknál következett be 2018 és 2019 között, ez a 2018-ban bevezetett vízumkötelezettség hatását mutatja (Thomázy, 2021c: 94). A kolumbiai nők foglalkoztatása is visszaesett, amely mögött több tényező is áll. A kolumbiai nők esetében a chilei munkaerőpiac szegmentáltsága még inkább tetten érhető. Egyrészt a munkaerőpiac nem, másrészt származás alapján is diszkriminál, amely kifejezetten az afro származású kolumbiai nőket érinti hátrányosan. A chilei társadalomban a kolumbiai nőkről olyan sztereotípiák élnek, amelyek a szexualizáltságukat erősítik, szemben a perui nőkkel, akiket aláértékeltnek, szolgálatkésznek tartanak. Ez a felfogás a kolumbiai nőket a szolgáltató szektor felé irányítja, elsősorban a vendéglátásban találnak munkát (Fernández Labbé et al., 2020: 32; Anaya Espinoza – Pérez, 2022: 4). A munkaerőpiac ugyanakkor további szegmentálása ennél a szektornál is tetten érhető, hiszen a munkaerőpiacra elsősorban a letelepedési engedéllyel rendelkezők tudnak belépni, amely tartózkodási engedélytől függően 1-2 év után kérelmezhető (vö. Thomázy, 2020c; 2020d; lásd 5.2.3 alfejezet). Így a „nanaként” elhelyezkedő női

munkavállalónak a letelepedési engedély megszerzése után nagyobb lehetősége van a munkaerőpiacon végzettségének megfelelő munkavállalásra.

2016-tól a tömeges migrációval párhuzamosan emelkedett a külföldi háztartási alkalmazottak száma, és ezzel párhuzamosan az illegális foglalkoztatás is megnőtt. A chilei statisztikai hivatal legutóbbi, 2019-es becslése alapján minden tizedik nő háztartási alkalmazottként dolgozik Chilében, továbbá 11%-uk⁷¹ lehet külföldi (Cooperativa, 2019.10.12; Alonso – Sánchez, 2019). Számos cég foglalkozik „nanák” munkaerő-közvetítésével (például: Nanamia.cl, La Nana.cl). Közös sajátosságuk, hogy túlnyomórészt külföldiek találhatók ezeken az oldalakon és szinte az egyetlen keresési szempont az állampolgárság. Ez is azt feltételezi, hogy a szektorban a külföldiek jelenléte magasabb lehet. A végzettségeket tekintve azonosítható, hogy mind a munkaerő-közvetítők, mind a Bevándorlási Hivatal adatbázisa alapján a venezuelai nők jelentős része rendelkezik valamilyen szakképzettséggel, míg a bolíviaiakra, vagy a peruiakra ez kevésbé jellemző.

A háztartási alkalmazott fizetése hosszú évek óta legalább a chilei minimálbér kétszerese. A munkaerő-közvetítők adatai alapján egy bentlakásos háztartási alkalmazott keresete 2023-ban nettó 300-350 ezer Ft⁷² (Nanamia.cl, La Nana.cl), bár ennél jóval magasabb is lehet elsősorban a szakképzettséggel⁷³ rendelkező idősgondozók esetében, amely az 500-600 ezer Ft-ot is elérheti. A 2023. évi kolumbiai, vagy a bolíviai minimálbérrel összehasonlítva megközelítőleg a négyszeresét tudják megkeresni a Chilében dolgozó nők, hasonlóan jelentős a különbség a többi országnál is (Latam Gremial, 2023; PWC, 2022). Az elmúlt években az angolul beszélő fülöp-szigeteki háztartási alkalmazottak is egyre népszerűbbek, akik kiemelkedő keresetre számíthatnak, számuk meghaladja már az ezer főt is (Enoro, 2023).

Az informális munkaerő-piaci részvételt tovább erősítik a napidíjért dolgozó „nanák”, bár a szerződéskötés ilyenkor is kötelező, viszont az adminisztráció meglehetősen bonyolult és nem alkalmazkodik a jelenlegi flexibilis munkavállalás elvárásaihoz (vö. Thomázy, 2021b).

⁷¹ Az országban tartózkodó külföldiek aránya 8,6% a legutóbbi adatok alapján lásd 4. fejezet.

⁷² 700.000-850.000 CLP (2023.04.08-i árfolyam alapján).

⁷³ Szakképzettnek számít, aki legalább egy- vagy két éves idősgondozói képzést/tanfolyamot elvégzett. A legelőnyösebb az elismerési eljárást nem igénylő helyi végzettség megszerzése.

5.3.2.3 Az alfejezetre vonatkozó következtetések

Megállapítható, hogy a háztartási alkalmazottként való elhelyezkedés viszonylag kedvező lehetőséget nyújt az országba érkező „déli-déli” irányú migrációs folyamatok alanyainak. A szektorban elérhető fizetések, mind a chilei, mind a származási országokban elérhető minimálbéreket is jelentősen meghaladja. Viszonylag egyszerű foglalkoztatási forma, hiszen már az első naptól dolgozhat a munkavállaló, nem igényel szakképzettséget, továbbá a szállás és az étkezés is a szerződés része a bentlakásos alkalmazottak esetén. A 2015-ös jogszabályi változás kedvezően hatott a háztartási alkalmazottak munkavállalására, ennek ellenére még mindig erős a szektor irreguláris jellege. A tartózkodási engedély nélkül munkát vállalók kiszolgáltatottak a munkaadóknak, engedély nélkül nem tudnak belépni a legális munkaerőpiacra sem.

A szektor „kifehérítése” az ideiglenes és/vagy szezonális munkavállalás rugalmassá tételével, a napi- vagy órábérre vonatkozó szerződési feltételek megteremtésével lenne elérhető. Jelenleg az önfoglalkoztatók tudnak rugalmasabb formában dolgozni, viszont ehhez legális tartózkodás szükséges. Az irregularitást tovább erősíti elsősorban a szomszédos országok cirkuláris migrációja, akik turista vízummal 90 napot tartózkodhatnak Chilében, gyakran rendkívül rossz körülmények között dolgozva (Leiva Gómez et al, 2017; Leiva Gómez – Ross Orellana, 2016). Az új bevándorlási törvény (Ley 21.325) megjelenéséhez nagy reményeket fűztek, hiszen a törvénytervezet érintőlegesen, de „a határmenti ingázók kategóriájára” (trabajador fronterizo) is kitért (Leiva Gómez et al., 2017: 30). A szomszédos országok határmenti munkavállalóinak, az ingázóknak kedvező lehetőséget teremtett volna, viszont a hatályba lépett bevándorlási törvényből ez a rész teljesen kimaradt.

5.3.2.4 Az alfejezetre vonatkozó összefoglalás

Az alfejezet a női migráció egy speciális esetére tért ki, a háztartási alkalmazottak foglalkoztatását vizsgálta. A kétezres évektől kezdett el emelkedni a külföldről érkező női munkavállalók foglalkoztatása a szektorban.

Az alfejezet bevezetőjében megfogalmazott kérdések a Chilébe érkező női migráció és a háztartási alkalmazottként való elhelyezkedés ösztönzőire kereste a választ, valamint a spanyolországi hasonlóságokat kívánta feltárni. Ahogy Carolina Stefoni 2002-es

tanulmányában említette a fő motivációk között a következőket érdemes kiemelni: a biztonságos és költséghatékony megoldás (szállás, étkezés biztosított), a kibocsátó országhoz képest magasabb fizetés, szakképzettség nélkül végezhető tevékenység (Stefoni, 2002: 128). Spanyolországban a latin-amerikai női munkavállalók megjelenése számos azonosságot mutat a chilei munkaerőpiaccal. Ezek közül fontos kiemelni, hogy a háztartási alkalmazottként való elhelyezkedés a munkaerőpiacra való belépés első állomásának tekinthető Chilében is. A végzettségek elismerésének nehézségei, az anyagi nehézségek (utazás, lakásbérlés, megélhetési költségek), a munkavállaláshoz szükséges adminisztrációs nehézségek a háztartási alkalmazotti tevékenység felé irányítják a női bevándorlókat. A Chilében háztartási alkalmazottként dolgozó főbb csoportok azonosak a legnagyobb migráns csoportokkal: venezuelai, perui, kolumbiai. A háztartási alkalmazottak munkaerőpiaca szegmentált, ki kell emelni a származás alapján történő diszkriminációt, ahol a peruiak előnyt élveznek a kolumbiai nőkkel szemben.

5.3.3 Következtetések

Az 5.3 alfejezet alapján a Chilébe érkező bevándorlóakra jellemző, hogy alapvetően gazdasági célú migráció alanyai, továbbá az országban tartózkodó kapcsolati háló jelent további vonzerőt. Az öt nagy bevándorlócsoporthoz (venezuelai, perui, haiti, kolumbiai, bolíviai) vizsgálata alapján megállapítható, hogy a származási országok politikai, társadalmi és gazdasági problémával küzdenek. Kezdetben a szomszédos országokból érkeztek női munkavállalók, majd később a távolabbi országokból is, mint például Haiti, Kolumbia vagy Venezuela.

A migráció számát tekintve eltérés mutatkozik a nemzetközi és a helyi statisztikát illetően, de megközelítőleg 5 év alatt több mint 1 millió bevándorló érkezett az andoki országba. A felmérések alapján elmondható, hogy jelentős részük hosszú távon is Chilében képzelel el a jövőjét (SJM, 2021: 16). Az alfejezet alapján a Chilébe érkező migrációval kapcsolatos információt SWOT analízisben összegeztem (27. ábra), amely a legfontosabb erősségeket, gyengeségeket, lehetőségeket, illetve kihívásokat tartalmazza:

27. ábra: A Chilébe érkező migráció SWOT analízise. Forrás: saját szerkesztés az 5.3 alfejezet alapján

A SWOT analízis alapján azonosítható, hogy a bevándorlók számára Chile vonzó célország. A migránsok ugyanakkor számos nehézséggel szembesülhetnek (tartózkodási engedélyek hosszadalmas eljárása, képzettségnek nem megfelelő pozíciók). Emellett rendkívül nagy a területi megoszlás egyenlőtlensége. A bevándorlók a főváros szegényebb és társadalmi problémák szempontjából terhelt kerületeire koncentrálnak. Santiago központi része túlnépesedik és az elégtelen infrastruktúra tovább ronthat ezeknek a kerületeknek a helyzetén. A SWOT analízis alapján is azonosítható a Szabó A. Ferenc által „a migrációs kihívás kettős aspektusának” nevezett jelensége. A befogadó biztonsága szempontjából előny, ha a bevándorló alacsony presztízsű munkát végez és munkavállalási korú. Hátrány többek között az illegális foglalkoztatás, vagy a konkurencia a munkaerőpiacon. A bevándorló szempontjából előny a magasabb életszínvonal, a szociális védőháló, viszont hátrányt jelent többek között a szegregáció és a diszkrimináció (Szabó A., 2006: 11).

A szomszédos országokból érkező bevándorlók a cirkuláris migráció alanyai, gyakran szezonális munkára érkeznek, vagy idősgondozóként, háztartási alkalmazottként dolgoznak. Az új bevándorlási törvény sem teszi lehetővé a szezonális munkavállalók speciális vízumát, így gyakori, hogy turistavízummal vállalnak munkát és 90 naponként „határátlépéssel” legalizálják

státuszukat. A szürke- és a fekete gazdaságban dolgozók helyzete rendkívül kiszolgáltatott. Az ellenőrzések hiánya tovább ösztönzi a munkáltatókat arra, hogy irregulárisan alkalmazzanak külföldieket, akár alacsonyabb bérért.

Hiányoznak azok az ösztönző programok, amelyek elősegítik a bevándorlók térbeli eloszlását, a megnövekedett lakosság miatt az infrastruktúra fejlesztése elengedhetetlen a bevándorlók által kedvelt régiókban, kerületekben. Az ország előregedő társadalmának, a nyugdíjrendszer fenntartásához szüksége van a bevándorlókra, de úgy tűnik Chile nem használja ki a képzett bevándorlókban rejlő lehetőségeket, akik rendszerint a végzettségüktől alacsonyabb pozícióban kénytelenek dolgozni. Chilében a bevándorlók elsősorban a szolgáltató szektorban, az iparban, illetve a mezőgazdaság kétékezi munkáiként dolgoznak, a nők körében népszerű a szállást és teljes ellátást biztosító háztartási alkalmazottként/idősgondozóként munkát vállalni.

5.3.4 Összefoglalás

Az 5.3-as alfejezet két fő részből áll. Az első részben a Chilébe érkező bevándorlók általános bemutatására tértem ki, amelyhez számos adatbázist, statisztikai adatot használtam. Először az általános adatokat, tendenciákat ismertettem, majd az öt fő bevándorlócsoport bemutatása következett. Az öt fő bevándorlócsoport nagyságuk alapján a következő: 1. venezuelai, 2. perui, 3. haiti, 4. kolumbiai és 5. bolíviai. Ezután a bevándorlócsoportok és Chile legfontosabb gazdasági és társadalmi mutatóinak az összehasonlítására tértem rá, majd az öt fő csoport részletes összehasonlítása következett (területi elhelyezkedés, nemek aránya, iskolai végzettség stb.) A fejezet másik fő témája egy esettanulmány volt, amelynek során a női migráció egy speciális esetét a háztartási alkalmazottakat mutattam be saját statisztika alapján.

Az 5.3 alfejezet célja elsősorban a bevándorlók általános bemutatása volt, illetve a legfontosabb tendenciák és nehézségek azonosítása. A következő alfejezet (5.4) a bevándorlás biztonsági aspektusait elemzi.

5.4 A migráció biztonságiasítása Chilében⁷⁴

Az 5.4 alfejezet a Chilébe érkező migráció biztonságiasításának a folyamatát mutatja be. Ehhez egy bevezető elemzés készült, amely a bevándorlók integrációját, elsősorban az integráció kihívásait és a helyi sajátosságokat mutatja be. Ezután kerül sor a haiti és a venezuelai migráció biztonsági aspektusainak elemzésére. Az 5.4-es alfejezet a migráció megítélésének változásával zárul, valamint kitér a jogellenes határátlépések emelkedésére és az ezt kiváltó migránsellenes tüntetésekre.

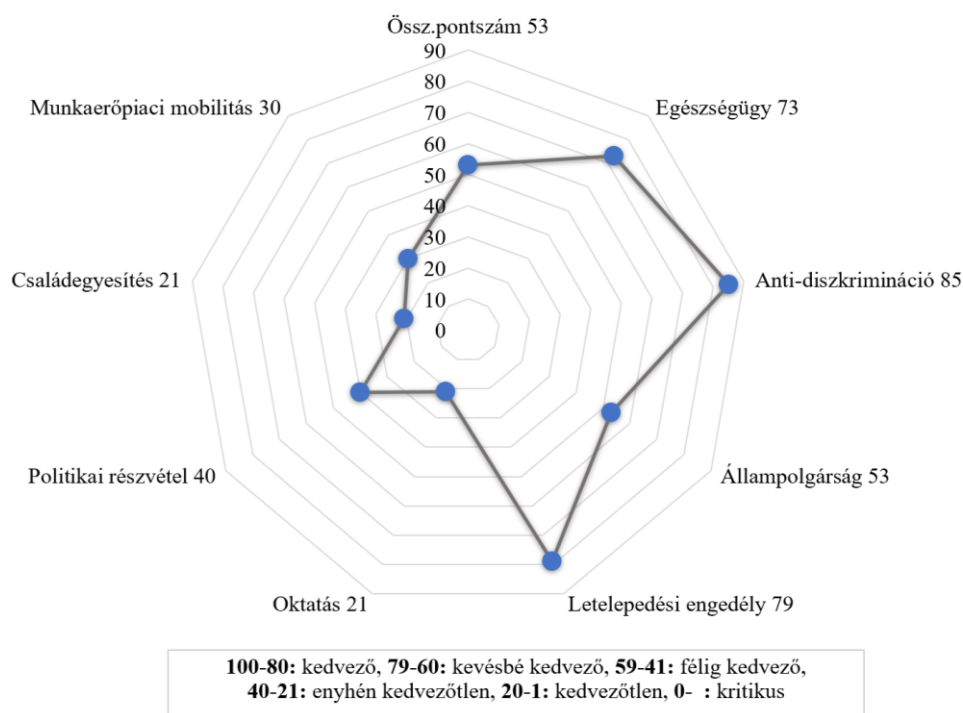
5.4.1 A bevándorlók integrációja

Az alfejezet a bevándorlók integrációját mutatja be, elsősorban az ezzel kapcsolatos kihívásokat. Először az úgynevezett Migráns integrációs szakpolitikai index kerül ismertetésre. Ezt követi néhány helyi szabályozás és a chilei társadalom migránsokat „korlátozó” intézkedései, amelyek megnehezítik a bevándorlók letelepedését és a végzettségüknek megfelelő elhelyezkedést. Végül az integráció fejezetét a külföldi orvosokkal kapcsolatos esettanulmány egészíti ki.

5.4.1.1 Migráns integrációs szakpolitikai index (MIPEX)

A Migráns integrációs szakpolitikai index (MIPEX) Chilére vonatkozó letölthető adatai 2014-től érhetők el (lásd 28. ábra). A Chilébe érkező migráció kihívásainak megismeréséhez fontos áttekinteni a MIPEX legutóbbi (2019) adatait.

⁷⁴ Az alfejezet anyaga részben a következő publikációk alapján készült: Thomázy Gabriella (2021). A diszkriminációtól a rendkívüli intézkedésekig: A haitiak bevándorlása Chilébe. *Nemzet és Biztonság: Biztonságpolitikai Szemle* 14. 84–100. DOI: <https://doi.org/10.32576/nb.2021.1.6> Thomázy Gabriella (2021). Aspectos de seguridad de la migración haitiana y venezolana en Chile. *Iberoamericana Quinceeclesiensis* 19. 9–31. <http://real.mtak.hu/133880/> Thomázy Gabriella (2020) Latin-amerikai migráció Chilében. *Közelítések. Negyedéves internetes folyóirat.* 7. 1–2. 167–186. DOI: <https://doi.org/10.25116/kozelitesek.2020.1-2.13> Thomázy Gabriella (2020) Tendencias actuales y nuevos desafíos de los migrantes en Chile. *Acta Hispanica - Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae* 2. 409–421. DOI: <https://doi.org/10.14232/actahisp.2020.0.409-421>

28. ábra: Migráns integrációs szakpolitikai index (MIPEX), Chile – 2019. Forrás: saját szerkesztés a MIPEX adatai alapján

Chile összesített MIPEX pontszáma 53,⁷⁵ vagyis a szakpolitikák alapján a bevándorlókat kedvező szabályozás segíti, viszont számos tényező akadályozza az integrációjukat. Ide sorolható a munkaerőpiacra való bejutás, a felsőoktatásban való részvétel.⁷⁶ Chile javuló tendenciát mutat 2019-re 3 pontszámmal emelkedett az összesített index, kedvezőbb az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférésük, valamint a politikai részvétel. A többi dimenzióban nem volt jelentős eltérés. A letelepedési engedéllyel rendelkező bevándorlók a politikai részvétel során szavazhatnak és csatlakozhatnak politikai pártokhoz, de nem indulhatnak állami tisztségekért, továbbá a közsférában munkavállalásuk korlátozott (lásd következő fejezet, illetve Thomázy, 2020d).

Tartózkodási engedélytől függően 1 vagy 2 év után már kérvényezhető a letelepedési engedély, így 79 pontot ért el a MIPEXben, bár magas az elutasítás aránya (lásd 5.2.3 fejezet). Viszonylag könnyen szerezhető chilei állampolgárság, bár maga az eljárás hosszadalmas (lásd 5.2.3 alfejezet). A diszkrimináció ellenes intézkedések indikátora érte el a legmagasabb pontot (85),

⁷⁵ A régióból Argentína és Brazília MIPEX adatai érhetőek el, mindkét ország magasabb pontszámot ért el. Brazília különösen kedvező az állampolgárság és a munkaerő-piaci mobilitás terén (MIPEX, 2019).

⁷⁶ Az index elnevezése az oktatás, de ez a felsőoktatásba való bekerülést méri, hiszen a tankötelezettség a tartózkodási engedéllyel rendelkező migráns kiskorú gyermekeire egyaránt vonatkozik.

viszont a legutóbbi félmérések a diszkrimináció emelkedését mutatják az országban (Cenem, 2022; SJM, 2021). A MIPEX alapján a Chilébe érkező bevándorlók esetében a munkaerőpiac, továbbá az oktatásban való részvétel és a családdegyesítésre vonatkozó szabályozás ért el alacsony pontszámot. A következőkben az integráció nehézségeinek bemutatása következik.

5.4.1.2 Az integráció nehézségei – helyi sajátosságok

Az alfejezetben leírtak olyan egyedi sajátosságra hívják fel a figyelmet, amely megnehezíti a külföldiek integrációját. A helyi sajátosságokat az integráció nehézségeit szakirodalommal is próbálom alátámasztani, továbbá saját szakmai tapasztalatom alapján írtam, hiszen humánerőforrás vezetőként dolgoztam Santiagóban, egy nemzetközi telekommunikációs és kivitelező cégnél.

Chilei és külföldi munkavállalók aránya

A chilei Munka Törvénykönyve korlátozza az egy munkahelyen dolgozó külföldiek arányát, a 19-20§ (Código del trabajo, 2018) értelmében:

„Legalább a dolgozók 85 százalékának chilei állampolgárnak kell lennie.”

A jogszabály alól mentességet élveznek a következők:

- a kevesebb, mint 25 főt foglalkoztató vállalkozások;
- olyan szakemberek, akik nem helyettesíthetők chilei állampolgárokkal;
- olyan külföldi állampolgár, akinek házastársa/élettársa/gyermeké chilei;
- olyan külföldi, aki legalább már öt éve folyamatosan Chilében él.

Elsősorban a nagyobb, nemzetközi cégek gyorsan elérik a törvényben meghatározott 15%-os külföldiekre vonatkozó határt, és nem szerződhetnek több bevándorlót, hiába találják meg a megfelelő jelentkezőt. Amennyiben a cég vállalja, kifizeti az ezzel járó büntetést. Nagyon gyakori, hogy a képzett munkavállalóknak alacsonyabb a bérigényük a chileiekhez képest, esetleg angolul is beszélnek, így egy nemzetközi vállalatnak kifejezetten fontos lenne a foglalkoztatásuk, viszont ez a korábban említett korlátokba ütközik. Egy-egy állásinterjún nem ritka, hogy a külföldi jelentkezőtől chilei házastársra/gyermekre vonatkozó információt is kérdeznek, hiszen ebben az esetben megkötések nélkül foglalkoztatható.

Álláshirdetések – helyi szokások

Az álláshirdetések során gyakori, hogy külföldiek esetében a letelepedési engedélyhez kötik a jelentkezést. A munkáltatóknak hiányos ismereteik vannak a külföldiek foglalkoztatásáról, másrészt letelepedési engedély birtokában nincs megkötés a külföldiekre létszámával kapcsolatban. Az álláshirdetés továbbá tartalmazhatja a legjobb chilei egyetemek nevét is, így ezzel nemcsak a migránsokat, hanem a helyieket is diszkriminálhatják. Az álláskereső portálok már a regisztrációkor fel kell tüntetni a helyi személyi azonosítót (RUT⁷⁷), az állampolgárságot, ugyanez vonatkozik az önéletrajzra is. Az erre vonatkozó ajánlás a Munkaügyi Minisztérium honlapján szerepel (ChileAtiende, 2023). Az álláskereső portálok felülete a kiválasztás során a jelentkezőket szűrheti nemre, állampolgárságra és RUT számra is, sőt algoritmust is használnak a legnagyobb portálok (Porto, 2023).

Munkaerőpiac – kapcsolati tőke

A helyi munkaerőpiac sajátossága az úgynevezett „pituto”,⁷⁸ amely a középosztály társadalmi integrációját, munkavállalását elősegítő rendszer. Erről a reciprocitásról, vagyis a kölcsönös segítségnyújtásról Larissa Adler Lomnitz írt először 1994-ben (Adler Lomnitz, 1994). A munkavállalók egymást „ajánlják be” a chilei „pituto”-n keresztül, a legjobb állások, így kelnek el. A „pituto” intézményét egyrészt a chilei munkáltatók bizalmatlanságával is lehet magyarázni, másrészt az egykori iskolatársak, volt kollégák kapcsolati hálót alkotva működtetik a rendszert. Később Adler Lomnitz a szegények túlélésért folytatott kapcsolati hálóként is jellemezte a „pitutót” (Massey, 2022).

A chilei munkaerőpiacon a bevándorlók is megismerik a „pituto” működését és a helyi lakosokhoz hasonlóan egymást ajánlják a pozíciókra, ezzel enyhítve a helyiek diszkriminációján (Stefoni et al. 2017; Jensen, 2009; Laborda-Contreras et al., 2022; Cabello et al., 2019). A CENEM, a chilei Talcai Egyetem Migrációkutató Központjának ide vonatkozó kutatása arra hívja fel a figyelmet, hogy a megkérdezett⁷⁹ bevándorlók 88,9%-ának első munkahelye az informális munkaerőpiacon volt, 38,6% a szolgáltatási szektorban, míg 41 %

⁷⁷ A személyi szám (RUT) alapján megállapítható, hogy a jelentkező hány éve élhet Chilében, hiszen nemre való tekintet nélkül a személyi szám egy sorszám. A 14-gyel kezdődő RUT egy 40 év körüli munkavállalóé, míg egy 24-gyel kezdődő RUT egy 10 éves gyereké, vagy egy 10 éve Chilében tartózkodó külföldié.

⁷⁸ A „pitutót” tágabb értelemben előnyökhöz való hozzájutásként is szokták használni nem csak a munkaerőpiacon, bár ott a legelterjedtebb (Cabello et al., 2019: 91). A „pitutó” nem garancia a munkaszerződésre, de lehetőséget ad arra, hogy a jelentkezőt legalább az állásinterjúra behívják.

⁷⁹ Az adatfelvételt a CENEM kutatóintézet végezte. Az adatfelvétel személyes és telefonos megkereséssel történt Időpontja: 2022. szeptember. A minta elemszáma: 412 (latin-amerikai bevándorlók).

segédmunkásként helyezkedett el. A munkaerőpiaci elhelyezkedés során 60% a barátok, ismerősök segítségét vette igénybe, és elenyésző azoknak az aránya, akik az interneten, hivatalos portálok segítségével tudtak elhelyezkedni (CENEM, 2023).

Alacsony bér – Alvállalkozói rendszer

Gyakori, hogy hiába rendelkezik valaki több éves szakmai tapasztalattal, ha Chilében korábban nem dolgozott, akár a ranglétra legaljáról is kezdheti a szakmáját. Elterjedt, hogy a külföldi munkavállalót azért szerződtetik, mert a helyiektől alacsonyabb bérért is hajlandó elvállalni a munkát. A kétkezi munkaerőt igénylő építőipari kivitelezések nagyszámú külföldit foglalkoztatnak. A foglalkoztatók a Munka Törvénykönyve megkötéseit az alvállalkozói rendszerrel kerülik ki. A nagy kivitelező cégek számos kisebb alvállalkozóval kötnek szerződést, akik nem ütköznek a külföldiek szerződtetésének korlátjába. Ezt a rendszert erősíti meg Carolina Stefoni, a Chilébe érkező migráció egyik szakértője, aki arra hívja fel a figyelmet, hogy a migránsok alacsony bére és a rossz munkakörülmények mellett a kivitelezések során a külföldi munkavállalót nem véglegesítik, hanem úgynevezett „projekt” munkára veszik fel. A munkáltató nem fizet végkielégítést a munka befejezésével, sőt a munkaszerződés egyszerűen felmondható. A migránst nem védi a szakszervezet, sőt az alvállalkozó visszaélhet a helyzetével, hiszen könnyen talál új munkavállalót (Stefoni et al., 2017). A Bevándorlási Hivatal a letelepedési engedélyt gyakran utasítja el, amennyiben a bevándorló többször változtat munkahelyet és nincs véglegesítve.

Bankszámlanyitás

A bankszámlanyitáshoz be kell mutatni a pénzügyi háttérrel, korábbi bankszámlakivonatokat. Ez nem csak a külföldiekre, hanem a külföldről visszatérő chileiekre is vonatkozik. Az „adóstörténet” nélkül a bank nem nyit számlát, ennek hiányában az úgynevezett „cuenta RUT” a személyi számhoz járó egyszerű kártyát lehet igényelni, amelyen csak minimális összeg tartható, hitelfelvételre, vagy nagyobb összeg fizetésére nem alkalmas (Meireele, 2022; Thomázy, 2021d; Thomázy, 2021c). A „cuenta RUT” birtokosa 1-2 év elteltével jogosult lesz a bankszámlanyitásra is.

Vezetői engedély

Chile nem írta alá az 1986-os Bécsi Közúti Közlekedési Egyezményt, továbbá csak Spanyolországgal és Dél-Koreával kötött külön megállapodást a vezetői engedélyek elismeréséről. A többi ország lakosainak elméleti, gyakorlati és egészségügyi vizsgát kell tenniük a chilei vezetői engedély megszerzéséhez. A közelmúlt változása, hogy 2021-től Chile elismeri a kolumbiai és ecuadori vezetői engedélyeket (3.4.4 alfejezet, Csendes-óceáni Szövetség). A legtöbb külföldi Santiagóban él, gyakran a nagy távolságok, a tömegközlekedés elégtelensége miatt, elengedhetetlen a jogosítvány és az autó használata. Elterjedt továbbá, hogy a vállalkozások sem szerződtetik a munkavállalót chilei vezetői engedély nélkül. Santiagóban az önfoglalkoztatóvá válás egyik egyszerű formája a taxizás, saját vagy bérelt autóval, Uber (Cabify, Didi) taxitársaságoknál, viszont ehhez szükséges a Chilében is érvényes jogosítvány. A vezetői engedélyhez az előírás alapján általános iskolai végzettséget kell bemutatni, az ettől való eltérés elbírálása az önkormányzatok hatáskörébe tartozik. Azokban a santiagoói kerületekben, ahol több külföldi él, az általános iskolaitól magasabb végzettséget is elfogadnak (Las Condes – Licencias de Conducir). 2020-ig az apostille-lal és fordítással ellátott dokumentum elégséges volt az eljáráshoz, viszont a rendszer szigorított (Dictamen 9.401, 2020): a végzettséget (általános, technikus vagy felsőfokú), vagy a végzettség szintjét kell elismertetni (lásd végzettségek elismerése). Ennek hiányában az alapfokú ismeretek mérésre alkalmas vizsgát kell letenni.

Lakásbérlés

Az albérletkeresés senkinek sem egyszerű Chilében különösen, ha külföldi állampolgárról van szó. A tulajdonosok a legmegbízhatóbb bérlőt szeretnék megtalálni. Ennek érdekében számos hivatalos papírt kérhetnek. Nagyon gyakori, hogy egy albérlethez szükség van kezesre, munkaszerződésre, be kell mutatni a pénzügyi háttérrel bankszámlakivonatokkal, sőt gyakran még erkölcsi bizonyítványt is előírnak a tulajdonosok. Nem ritka, hogy akár egy évre előre ki kell fizetni a bérleti díjat, ha valamilyen dokumentum hiányzik. A bérlés nehézségei az informális piac felé irányítja a bevándorlókat, akik drágábban és rosszabb körülmények között kénytelenek albérletet kivenni. A jelenség nem újkeletű, sőt az ingatlanpiac bőrszín alapján tovább diszkriminálja a bevándorlókat (Reyes, 2023; Carrera Salvo, 2021; Contreras Gatica et al., 2015).

Túlképzett önfoglalkoztatók

Ahogy az 5.3 alfejezetben is megjelent, nagyon sok bevándorló önfoglalkoztatóként dolgozik. A venezuelaiak körében a legmagasabb a túlképzettek aránya (Focacci, 2018). Jogászok, orvosok, mérnökök próbálnak internetes alkalmazás segítségével kiszállítói, sofőri, vagy egyéb munkát végezni. A legnépszerűbb internetes applikációk: Uber, Uber Eats, Cabify, Cornershop, Rappi, Pedidos Ya (Arriagada et al., 2021). Az internetes applikáción keresztüli munkavégzés során a dolgozók munkája bár legális, viszont számos visszaélésre ad lehetőséget, elsősorban az ellenőrzések hiánya miatt. Ide sorolható a túlmunka, a biztosítás és a szabadság hiánya, továbbá a cégek a költségek jelentős részét a munkavállalóra terhelik ezzel is csökkentve a munkabért.

Végzettségek elismerése⁸⁰

Chilében a külföldi egészségügyi és pedagógiai végzettség esetén kötelező az elismerési eljárás, enélkül a munkavállalók nem dolgozhatnak sem a magán, sem az állami rendszerben. Egyéb külföldön szerzett végzettségek esetén a kötöttségek nélküli munkavállaláshoz, tehát állami vagy magán foglalkoztatónál, szintén szükséges az eljárás lefolytatása.⁸¹ Az elismerési eljárást három intézmény végzi:

- a) Chilei Egyetem (Universidad de Chile): A legnagyobb intézmény, amely a legtöbb végzettség elismeréséért felel (A kétoldalú egyezményrel nem rendelkező országok, mint például Kolumbia, Venezuela. A Chilében nem akkreditált szakok, végzettségek esetén).

Kétoldalú egyezmények esetén:

- b) Oktatási Minisztérium (például: Argentína, Ecuador, Spanyolország)
- c) Külügyminisztérium (például: Közép-Amerika néhány országa, Uruguay)

⁸⁰ Elismerési eljárás alatt a külföldi végzettségek chilei elismerését értem, és ezt a kifejezést használom minden eljárásra. Ez egy szélesebb fogalom. A honosítási eljárást a Chilei Egyetem végzi (alap, mester, doktori fokozat esetén), amennyiben a két ország között nincs kétoldalú egyezmény. Az eljárás végén a Chilei Egyetem új bizonyítványt állít ki, az oklevélben megjelenő végzettséget a Chilei Egyetem határozza meg, amely nem feltétlenül azonos az eredeti végzettséggel. A végzettség szintjének elismertetése egy egyszerűbb eljárás, amelyet a származási országtól függően a Chilei Egyetem, a Külügyminisztérium vagy az Oktatási Minisztérium ellenőriz és meghatározza a végzettség szintjét (általános, középfokú, technikus, vagy felsőfokú végzettség, például vezetői engedély megszerzéséhez).

⁸¹ Ugyan ez vonatkozik a felsőfokú technikus végzettségre is, továbbá bizonyos szakmák esetében szintén vannak megkötések. Például a külföldön végzett mérnököknek és technikusoknak, a 12.851-es törvény 6. paragrafusának értelmében a Mérnöki Kamaránál kell engedélyt kérniük, ahhoz, hogy Chilében dolgozhassanak (Colegio de Ingenieros de Chile, Ley 12.851, 1958: art. 6).

A kétoldalú egyezmények száma korlátozott, továbbá a végzettségnek a chilei rendszerhez kell igazodnia. Csak abban az esetben lehet az elismerési eljárást elvégezni egyezmény alapján, amennyiben a szak és a végzettség azonos, ennek hiányában a Chilei Egyetem végzi az eljárást (UCHile, Revalidación). Az eljárás különbözeti vizsgákat és/vagy új államvizsgát is előírhat, végzettségtől függően. Emellett számos törvény (Ley 20.955, 2016; Ley 19.882, 2003) szabályozza például az állami alkalmazott végzettségére vonatkozó előírásokat, amely tovább szűkíti a munkaerőpiacra való belépést.

Az elmúlt 10 évben a három intézmény több mint 30 ezer eljárása során a bevándorlók 6,8%-a tudta elismertetni a végzettségét. A Chilei Egyetem esetében az eljárások sikeressége mindössze 49%. Ennek hátterében az eljárás magas költsége, a nemzetközi egyezmények korlátai, illetve a végzettségek különbözőségei állnak (Banco Mundial - OIM, 2022: 14–16).

Az új bevándorlási törvény (Ley 21.325, 2021) lehetővé teszi a Chilei Egyetemen kívül más, legalább 5 éves akkreditációval rendelkező intézmény részvételét is az eljárásában, ugyanakkor további nemzetközi egyezményekre és együttműködésre lenne szükség, elsősorban Venezuela legfontosabb egyetemeivel. Az interjúk alapján úgy tűnik nem lesz változás a közeljövőben:

„Az új bevándorlási törvény csak említi a lehetőséget, de a törvényt ellenőrző szerv nem tesz semmit ennek megváltoztatására. Nem történik semmi ez ügyben” (006_Interjú, Szakasz: 20).

A jelenlegi eljárás legfőbb kritikája:⁸² a lassúság, az objektivitás és a szakmai kritériumok hiánya, valamint a magas eljárási díj (Banco Mundial - OIM, 2022: 24–35). Az eljárás induló költsége a Chilei Egyetem esetében 120 ezer Ft-nál kezdődik, továbbá a különbözeti vizsgák számától függően akár több millió forint is lehet.

5.4.1.3 Külföldi orvosok Chilében (esettanulmány)

A külföldi orvosokról szóló elemzés a bejárónőkről (5.3.2) szóló esettanulmányt egészíti ki. Az esettanulmány egy olyan „presztízs foglalkozást” vizsgál, amely a bejárónőkhöz hasonlóan szintén egy piaci rést jelenthetne, viszont a külföldi orvosok belépése a munkaerőpiacra igencsak nehézkes.

⁸² Az egyik leghíresebb eset a King's College Londonban végzett fogorvosé, akinek 5 év és 18 különbözeti vizsga után sikerült elismertetnie fogorvosi diplomáját, ez idő alatt angol nyelvet tanított, és „Az angol beteg” címmel blogot írt a történetéről (Rivas, 2018).

A chilei fizetések európai viszonylatban is versenyképesek, különösen a felsőfokú végzettséget igénylő pozíciókban. A legjobban fizetett területek: a műszaki, a technológia és a bányászat, valamint az egészségügy, főképp az orvostudomány területe (Guía Salarial, 2023). A bérek és a foglalkoztathatóság is magas az orvostudományhoz kapcsolódó pozíciókban, többek között azért, mert ez az egyik legdrágább szak a chilei egyetemeken és kevés hallgató végez (Mi Futuro, 2023).⁸³

Az Egészségügyi Minisztérium jelentése szerint 2030-ra az állami egészségügyből 7 200 orvos fog hiányozni, 4 772 általános orvos és 2 428 szakorvos, vagyis a jelenleg alkalmazásban álló orvosok közel 1/3-a (Minsal, 2019). Az állami egészségügy nem vonzó a fiataloknak, továbbá az orvoshiányt nem tudják pótolni a frissen végzettek. A kérdés az, hogy milyen eséllyel talál munkát egy képzett orvos vagy fogorvos Chilében? A chilei Bevándorlási Hivatal honlapján letölthető adatbázis alapján összehasonlítottam a tartózkodási engedélyt kérvényező orvosok számát a Chilei Egyetem (Universidad de Chile) által közzétett honosított orvosi diplomákra vonatkozó adatokkal. Az adatbázis 2019-ig volt elérhető (lásd 2. fejezet).

Orvosképzés Chilében

Az orvosképzés Chilében osztatlan képzés, amely 14 féléves, de az átlagos egyetemen töltött idő 14-16 félév. Az éves tandíj nagyon eltérő, számos tényezőtől függ, mint például az egyetem hírneve, mióta folyik orvosképzés az egyetemen. A 2023-as adatok alapján a legdrágább képzés éves alaptandíja⁸⁴ 4 millió Ft (Universidad de Finis Terrae), a legolcsóbb képzést egy vidéki egyetem kínálja 2,7 millió Ft-os éves alaptandíjjal (Universidad de O'Higgins). A tandíjakra 2019 óta megközelítőleg 20%-os emelkedés volt jellemző (Mi Futuro- Arancel, 2023; Chavez, 2019). A végzett orvosok nagy eséllyel találnak jól fizető munkahelyet, a magas tandíj és az ösztöndíjak korlátozott száma, valamint a gyakorlati idő hosszúsága miatt kevésbé népszerű a képzés.

2017-ben mindössze 1 637 fő végzett az orvostudományi karon, a legutóbbi adatok alapján 2021-ben nőtt a végzettek száma, ez elsősorban az ösztöndíjaknak is köszönhető (2 607 fő). A várható foglalkoztatottság az orvosok esetében az első évben eléri a 96%-ot. A 2022. évi adatok

⁸³ A chilei Oktatásügyi Minisztérium létrehozott egy oldalt „Mi futuro”, vagyis az „Én jövőm” elnevezéssel, amely fontos statisztikai adatokat tartalmaz az egyetemi és technikus végzettségekről, úgymint az 1-5 éven belül várható átlagfizetések, foglalkoztathatóság, végzettek száma nemek szerinti megoszlásban.

⁸⁴ Az alaptandíjhoz további járulékos költség tartozhat, mint a minden évben fizetendő beiratkozási díj, vizsgadíjak, végzés során fizetendő plusz költségek, így akár 30-40%-os plusz költség is lehet egyetemtől függően.

alapján a várható bruttó átlagkereset kezdőként 1 millió Ft-nak megfelelő chilei peso (megközelítőleg 20% adó terheli a béreket), öt éves szakmai tapasztalattal a bruttó átlagkereset 1,6 millió Ft. Ennek többszörösét is meg lehet keresni magánkórházaknál, nem ritkák a 3-4 millió Ft körüli fizetések, sőt kezdőként a magánszektorban a legjobb bérek elérik az 1,7 millió Ft-ot is.

EUNACOM – Az orvostudomány ismeretének nemzeti egységes vizsgája

Az orvosok nehézségei nem érnek véget a Chilei Egyetem elismerési eljárásával. A 2009. áprilisában hatályba lépett 20.261 törvény értelmében az orvosoknak meg kell felelniük az EUNACOM egységes orvostudományi vizsgán. A Chilében végzett orvosok esetében elméleti, míg a külföldön végzett orvosoknak elméleti és gyakorlati vizsgát kell letenni. Ez alól a kétoldalú egyezmény sem jelent felmentést. Évente mindössze két alkalommal lehet a vizsgát letenni. Az EUNACOM vizsgadíja elmélet és gyakorlati vizsga esetén közel 500 ezer Ft (Eunamed, 2022, EUNACOM, 2023).

A vizsgát számos kritika érte, hiszen az utóbbi évek adatai alapján az orvosok 70%-a nem tudja letenni első alkalommal a vizsgákat. A frissen végzett chileiek jobban teljesítenek, mivel az egyetemen felkészítik őket a tesztre. A külföldiek, elsősorban a szakorvosok, akik speciális ismeretekkel rendelkeznek rosszabb eredményeket érnek el (Aguayo, 2017). Természetesen, számos intézmény kínál költséges tanfolyamokat az EUNACOM vizsgára való felkészülésre.

Külföldön szerzett szakképzettség elismerése: Orvos (2005-2018)

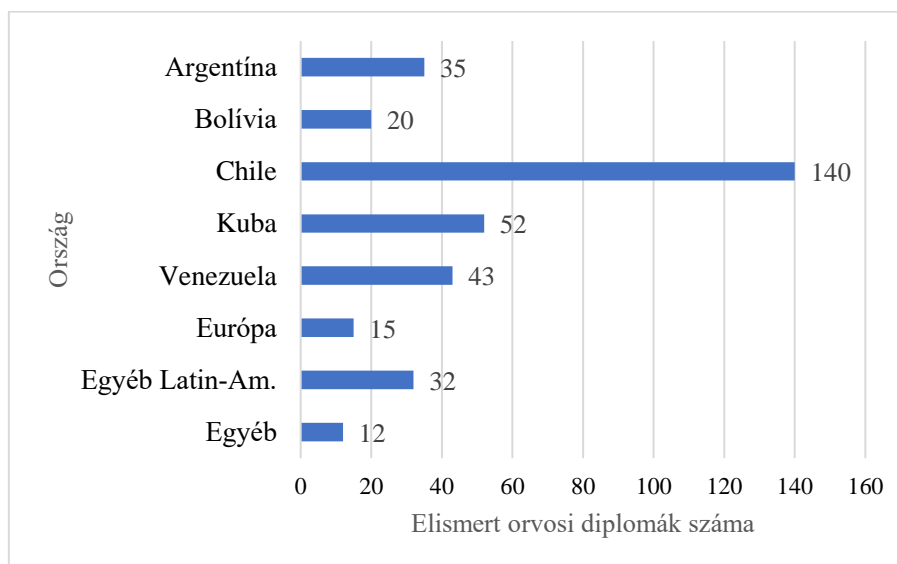
A Bevándorlási Hivatal tartózkodási engedélyekre vonatkozó adataiból az orvosokra/szakképzett orvosokra vonatkozó információ alapján a következő táblázatot (11. táblázat) készítettem, amely alapján a bevándorlókra vonatkozó trendet lehet bemutatni országonként. 2005-2010 közötti, valamint 2011. és 2016. évi adatokat összevontam, hiszen nem volt magas a bevándorlók, így az orvos/szakorvos végzettséggel rendelkezők száma sem.

A 11. táblázat alapján folyamatos növekedés figyelhető meg, elsősorban a Venezuelából érkező orvosokat száma emelkedett 2017-2018 között. A többi ország esetében csökkenő a tendencia. 2011-2016 közötti elsősorban Argentínából, Bolíviából, Ecuadorból és Kubából érkeztek orvosok.

Év	Orvos/ szakorvos Összesen	Argentína	Bolívia	Ecuador	Kolumbia	Kuba	Venezuela	Egyéb
2018	3 124	54	73	129	221	172	2 335	140
2017	2 577	83	82	220	246	139	1 669	138
2011-2016	4 794	321	379	807	1227	350	1 127	583
2005-2010	2 070	106	208	680	605	69	27	375
Összesen	12 565	564	742	1 836	2 299	730	5 158	1 236

11. táblázat: Orvos/szakorvos tartózkodási engedélyek (2005-2018) Összesen: 12 565 fő.
Forrás: saját szerkesztés a Bevándorlási Hivatal letölthető adatbázisa alapján (SNM, 2005-2022)

A 29. ábra a Chilei Egyetem elismerési eljárására vonatkozik. Ahogy korábban szerepelt, például Argentína is rendelkezik egyezményvel, de ez nem teszi lehetővé minden esetben a végzettségek elismerését. Kiugró a chileiek magas aránya az eljáráson. Fontos megemlíteni, hogy a Chilei Egyetem az útlevelet is elfogadja, így nem szükséges tartózkodási engedély megléte az elismerési eljáráshoz, vagyis akár a származási országból is elindítható.

29. ábra: A Chilei Egyetem (Universidad de Chile) által elismert orvosi diplomák (2005-2018) Összesen: 355 fő. Forrás: saját statisztika, az egyetem (2005-2018) letölthető adatbázisa alapján

A két ábrát összehasonlítva, a külföldi orvosok tartózkodási engedélye és az orvosi végzettség elismerése között óriási a különbség. 2005 és 2018 között több mint 12 ezer orvos érkezett az

országba, azonban mindössze 355 külföldi orvos diplomáját ismerte el a Chilei Egyetem, amelyből 146⁸⁵ chilei állampolgáré volt. A vizsgálatot elvégeztem a fogorvosi diplomák elismerése, valamint a fogorvosok tartózkodási engedélyének összehasonlításával kapcsolatban is. Az eredmények hasonlóak: a Chilei Egyetemen 151 fő diplomáját ismerte el, míg 2005 és 2018 között összesen 4 776 fogorvos kért tartózkodási engedélyt (Thomázy, 2020c: 416).

Eredmények és kritika

Az adatok elemzése során egyértelmű, hogy Chile az orvoshiányt a képzett külföldiekkel meg tudná oldani. A tartózkodási engedélyek alapján csak 2018-ban több mint háromezer, míg 2017-ben 2 577 orvos, illetve szakorvos érkezett Chilébe, akik elsősorban Venezuelából és egyéb dél-amerikai országokból érkeztek, így nyelvi nehézséget sem okoz a különbözeti vizsgák letétele. Tehát felmerül a kérdés: Chile miért nem könnyíti meg az egészségügyi végzettségek elismerését? Az állami egészségügy már most is komoly kihívásokkal küzd, főként a fővárostól távolabb lévő régiókban. Gyakran nincs elég, vagy egyáltalán nincs orvos/szakorvos az úgynevezett „provinciákban”. Már 2018-ban Alejandro Navarro szenátor a következőt nyilatkozta: „Közel 2 millióra nőtt a műtétre várakozók száma. Az elmúlt 10 évben 100 ezren haltak meg közülük azelőtt, mielőtt sorra kerültek volna. Épp ezért 258 polgármester kéri a külföldi orvosok foglalkoztatását az országban” (Lepe, 2018).

A helyzet súlyosságát mutatja, hogy 2019 augusztusában Arica és Parinacota régió vezetősége határozatot adott ki arról, hogy EUNACOM vizsga nélkül is szerződtesethők orvosok az állami egészségügyi rendszerben: „súlyos orvoshiány esetén és az egészségügyi ellátás megfelelő biztosítása érdekében” (Chavez, 2019). Az így alkalmazott orvosoknak egy év áll a rendelkezésükre, hogy az EUNACOM vizsgát letegyék. A helyi hivatalok nyilvántartása alapján Aricában⁸⁶ mindössze 200 orvos jut a több mint 226 ezer lakosú városra, vagyis az egy orvosra jutó lakosok száma 1 130, míg az OECD 322 lakosonként legalább egy orvost javasol (Chavez, 2019).

A 2019. évi adatok alapján az állami szektorban számos vidéki városban is kaptak különleges engedélyt külföldi orvosok. Megközelítőleg 3 500 orvos dolgozhat ideiglenesen EUNACOM vizsga nélkül. Úgy tűnik, hogy nélkülük összeomlana a chilei állami egészségügyi ellátás (Fuentes, 2019). A EUNACOM eltörlése vagy módosítása többször is felmerült, viszont eddig

⁸⁵ Egyre népszerűbb külföldön tanulni, hiszen a chilei oktatási rendszerben magasak a tandíjak.

⁸⁶ Chile legészakibb városa a perui határnál, Arica és Parinacota Régió legnagyobb települése.

lényegi változás nem történt (Lepe, 2018). A Covid-19 pandémia idején sok venezuelai egészségügyi dolgozót alkalmaztak EUNACOM, vagy elismert diploma nélkül, a különleges jogrend lehetővé tette az ideiglenes foglalkoztatásukat.

„A pandémia alatt kaptak engedélyt a külföldi orvosok, de ezt nem újították meg. Mi egyébként készítettünk egy rövid tanulmányt arról, hogy mennyibe kerül a chilei államnak egy orvos képzése. Specializáció nélkül, nagyjából 240 millió peso (kb. 100 millió Ft). Ez nagyon sok pénz” (006_Interjú, Szakasz: 20).

A 2020-2022. évi adatok alapján javult az EUNOCOM vizsgát eredményes letevők száma, a résztvevők 49,84% tett le sikeres vizsgát, állampolgárság alapján 60% feletti a venezuelaiak aránya. Az elméleti vizsga ugyanakkor továbbra is kritika tárgya. A teszt az orvostudomány 4 területét fedi le, 180 kérdés megválaszolására mindössze 180 perc áll rendelkezésre (Gálvez, 2022).

5.4.1.4 Az alfejezetre vonatkozó következtetések

Jogászok, orvosok, fogorvosok dolgoznak az éttermekben pincérként vagy sofőrként Uber, Cabify-t és a taxi egyéb alternatíváit vezetik, vagy internetes applikációkkal kiszállítóként dolgoznak. Nagyon sokan közülük nem tudják megfizetni a szakképzettségük elismerésének költségeit.

Rojas és Silva tanulmányában arra hívja fel a figyelmet, hogy Chile nem használja ki a képzett külföldi munkaerőt és olyan munkát végeznek a bevándorlók a chilei átlagot meghaladó iskolázottságuk ellenére, amit a chilei állampolgárok nem vállalnak el (Rojas – Silva, 2016). Ez a humántőke pazarlása, amelynek hátterében a chilei diszkriminatív társadalom áll.

A képzett munkaerőre ugyanakkor szükség van, kifejezetten hiányoznak az orvosok az állami egészségügyből, de ugyanígy a jól képzett mérnökök is. Az egyezmények hiánya, a drága és hosszadalmas elismerési eljárás megnehezíti a szakemberek elhelyezkedését. Semmilyen állami kedvezményt vagy segítséget nem kapnak azok, akiknek bár értékes diplomájuk van, nem tudják kifizetni az eljárás költségeit. Az IOM és a Világbank ide vonatkozó elemzése arra hívja fel a figyelmet, hogy a végzettségek elismeréséhez elengedhetetlen az eljárási díjak csökkentése, továbbá az átláthatóság növelése és egységes normarendszer kidolgozása (Banco Mundial - OIM, 2022: 37). A jelenlegi rendszerben:

„a Chilei Egyetem eljárása nem átlátható, nem standardizált, minden egyetemi kar saját maga alakítja ki a szabályait (...) természetesen az orvosi kamara sem akar változást, a híres EUNACOM vizsga felfüggesztését sem támogatták, sőt azt sem, hogy a pandémia alatta a külföldi orvosok dolgozzanak” (006_Interjú, Szakasz: 22).

Az orvosokkal kapcsolatos vizsgálat alapján elmondható, hogy a Chilei Egyetem monopolhelyzetben van, hiszen ez az intézmény végzi a legtöbb külföldi végzettség elismerési eljárását. Az orvosok esetében hiányoznak az eljárást segítő állami támogatások (felkészítő vizsga, anyagi támogatás), amelynek ellentételezéseként a külföldi orvos/szakorvos Chile olyan részén helyezkedne el meghatározott ideig, ahol orvoshiány van.

A fejezet alapján azonosítható, hogy a külföldi munkavállalóknak számos akadályt kell leküzdeniük ahhoz, hogy szakképesítésüknek megfelelően dolgozhassanak. Chilében végzettség nélkül egyszerűbb munkát találni, hiszen például a háztartási alkalmazott, vagy az építőiparban a segédmunkás a folyamatban lévő vízumügyintézés alatt is már dolgozhat. Kétségtelen, ha egy orvos, vagy fogorvos nem tudja a diplomáját elismertetni, akkor lehetősége van arra, hogy más területen keressen munkát, vagy elhagyja az országot, esetleg illegálisan végezze a tevékenységét, amelyre számos példa van a híradások alapján (Guerra, 2021, Ávila, 2021). A végzettségek elismerésének eljárása ugyanúgy érinti a külföldön tanult, chilei állampolgárokat is.

Az elismerési eljárás helyett a bevándorlóknak célravezetőbb a chilei oktatási rendszerben egy helyi végzettség megszerzése. Elsősorban a mesterképzés jelenthet gyorsabb megoldást, hiszen akár 1,5 év alatt is diplomát adhat egy-egy képzés, viszont ezek a képzések költségtérítések. Emellett a piac középfokú technikus (2 év), vagy felsőfokú technikus (3-4 év) képzést is kínál.

Az elismerési eljárás szükségessége vitathatatlan, hiszen ellenőrizni kell a diplomák és végzettségek hitelességét, viszont a 21. századi kihívásokhoz kell igazítani, valamint nemzetközi együttműködésekre van szükség. A chilei bizalmatlanság hátterében a hamis diplomákhoz való hozzájutás egyszerűsége és a kontroll hiánya áll (Vidal – Herrera, 2022; Aguayo, 2017b). Rendszeresen, akár a chilei közélet szereplői között is találnak hamis diplomával rendelkezőket. A „piac” igazodik az elvárásokhoz, és a hamis dokumentumok beszerzése intézményesül.

A Chilében élő bevándorlók jelentős része az 1975-ös (Decreto Ley 1094, 1975) bevándorlási törvény idején érkezett az országba, viszonylag egyszerűen lehetett tartózkodási engedélyért folyamodni, ám maga a társadalom és az intézmények egyre több akadályt gördítenek az

országba érkezők elé. Olyan szokások, szabályozások léteznek a chilei társadalomban, amelyek nem kedveznek a migrációnak, továbbá a bevándorlással kapcsolatos törvényeket sem ismerik a helyiek. A társadalom plusz szűrőként működik a saját szokásaival, megnehezítve az olyanok letelepedését, akik esetleg konkurenciái lehetnek a helyi képzett munkaerőnek.

Chile egy racionális választás lehet az új hazát keresőknek, hiszen kedvező gazdasági helyzete, a magas fizetések vonzerőt jelentenek, továbbá nincs nyelvi akadály sem. Ennek ellenére sokan „falakba” ütköznek, és az úgynevezett „Chilei álmom” (Gissi et al., 2019) – ahogy az egyik erről szóló írásban nevezték – lassan szertefoszlik. Megállapítható, hogy a bevándorlóknak nem könnyű a végzettségüknek megfelelő munkát találni az országban, továbbá Chile nem teszi gördülékenyebbé a külföldi munkavállalók integrálódását, még akkor sem, ha olyan szakemberek érkeznek az országba, akikre nagy szükség lenne.

5.4.1.5 Az alfejezetre vonatkozó összefoglalás

Az alfejezet bemutatta a migránsok integrációinak a nehézségeit, kitérve azokra a tényezőkre, amelyek megnehezítik a beilleszkedést a helyi társadalomba. Ide sorolható a dokumentumok beszerzése, az albérlet keresés, a bankszámlanyitás nehézségei, a vezetői engedélyek elismertetése stb. A chilei munkaerőpiac zárt, és a chilei végzettséggel rendelkezőket részesíti előnyben. Az alfejezet kiegészült a külföldi orvosokra vonatkozó esettanulmánnyal, amely a külföldön szerzett végzettségek elismerésének nehézségeit mutatta be saját statisztikák és a témában készített interjúk segítségével.

A chilei munkaerőpiac szegmentált, a külföldiek elsősorban az alacsony státuszú és végzettséget nem igénylő pozíciókban tudnak elhelyezkedni, rendszerint rossz körülmények között dolgoznak, alacsonyabb bérért. A chilei munkaerőpiac alapja a kapcsolati tőke, ennek hiányában nehéz munkát találni, így a kapcsolati háló szerepe felértékelődik. A szegmentált munkaerőpiac mellett egy olyan intézményrendszer is kialakult, amely a bevándorlókra építve alvállalkozói szerződésekkel használja ki a külföldi munkavállalókat.

5.4.2 A haiti és a venezuelai migráció biztonsági aspektusai

Az előző alfejezetben (5.4.1) láthattunk néhány olyan „szűrőt”, amelyet a társadalom alkalmaz a bevándorlókkal szemben. Az 5.4.2 alfejezet célja a venezuelai és a haiti migráció biztonsági aspektusainak bemutatása, valamint a chilei társadalom és a kormány fellépésének elemzése a migrációval szemben.

5.4.2.1 A haitiak biztonságiasítása (esettanulmány)

Az 5.3 alfejezet a bevándorlócsoportok bemutatásánál kitért arra, hogy a haitiak néhány éve kezdtek Chilébe érkezni. Az alapvetően dél-amerikai, spanyol anyanyelvű migráció mellett új jelenség volt a kreol nyelvet beszélő, afrokaribi származású, főként férfiakkól álló bevándorlók megjelenése. Az alfejezet bemutatja, hogy a haitiak jelenlétét a chilei társadalom biztonsági fenyegetésként értékelte, amelyhez számos kiváltó tényező vezetett.

A 3.1 alfejezetben ismertettem a biztonságiasítás folyamatát. Ennek alapján a biztonságiasításnak öt eleme különböztethető meg, amely a tárgyalt témával kapcsolatban a következőképpen alakul:

1. Első a biztonságiasítást végző *aktor* azonosítása: ez a példánál maradva a chilei társadalom.
2. A második *a védelem tárgya*: vagyis maga az identitás, a nyelv és a kultúra.
3. A harmadik elem az egzisztenciális fenyegetés: a haitiak jelennek meg, mint „fenyegető tényező”.
4. A negyedik elem esetében a hangsúly a *beszédaktuson* (speech act) van: a biztonságiasítást végző szereplő, a chilei társadalom megpróbálja felhívni a figyelmet (média: televízió, nyomtatott és online sajtó, közösségi média: Twitter, Facebook stb.) a fenyegetés tárgyára, vagyis a haitiakra.
5. Az utolsó elem pedig *a rendkívüli intézkedések meghozatala* a társadalom biztonságpercepciója által azonosított, veszélyeztetett alany, azaz maga a chilei társadalom védelmében. A rendkívüli intézkedést végül a kormány hozza meg az alulról jövő kezdeményezés nyomására.

A haiti migráció, mint „fenyegető tényező” – megjelenésük a közösségi médiában, illetve a sajtóban, televízióban: a „beszédaktus”⁸⁷

A chilei társadalom figyelmét a tőlük nyelvben és megjelenésben is eltérő, főként férfiakkól álló, növekvő számú afrokaribi kisebbségre egy 2015-ös cikk hívta fel. A haitiak ekkor még, mint érdekesség, egy egzotikus kis csoportként jelentek meg a riportban (De Ruyt Fuente, 2015).

2016. augusztus 2-án, a Tele13 riportfilmje már egészen más hangvételű volt, amely bemutatta az egyre növekvő haiti kisebbséget (Tele13, 2016). Ugyanezen a napon a 24horas.cl hírportál is tudósított a főként Santiago, Quilicura kerületében élő, naponta 200 fővel gyarapodó új bevándorló csoportról (24horas, 2016). Az említett híreket gyorsan átvették a helyi hírportálok és a közösségi média is. A Bevándorlási Hivatal minden év július végén aktualizálja az előző évre vonatkozó nyilvános adatokat a tartózkodási és letelepedési engedélyek számáról, illetve adatokat közöl az országban tartózkodó migránsokról. Az augusztus 2-i riportfilm elkészítésében az adatok nyilvánosságra hozása döntő fontosságú lehetett, hiszen pontos adatokra támaszkodtak a híradások a haitiakkal kapcsolatban.

Ezt követően rendszeresen jelentek meg hírek a Haitiről érkezőkről. Nagy visszhangot kapott 2016. november 20-án a La Tercera napilap riportja, amelyben részletesen elemzik a naponta 22:30-kor a Latin American Wings légitársasággal érkező haitiak esetét, akik feltehetően egy jól jövedelmező, illegális embercsempészettel foglalkozó hálózat áldozatai (Labrín, 2016). A riport megközelítőleg havonta 4 ezerre becsülte a Chilébe érkező haitiak számát.

A kormányzati oldalon nem, viszont a sajtóban ekkor már megjelent a „tömeges bevándorlás” kifejezés. A PDI (Chilei Nyomozórendőrség) jelentése alapján vizsgálat kezdődött a Haitiről érkező turistákkal kapcsolatban, akik feltételezhetően az országban maradtak, de valódi intézkedés nem történt (Labrín, 2016). Michelle Bachelet elnök (2014-2018) migrációhoz való viszonyát a következőképpen jellemezte: „Nekünk alapvetően egy nyitott migrációs politikánk volt”, amely a „latin testvérek” befogadását hirdette (24horas.cl, 2019).

2017. február 20-án, a 24horas hírportál részletes interjúban számolt be a haitiak bevándorlása mögött meghúzódó „virágzó üzletről” (24horas, 2017), majd 2017. július 31-én egy Haitiről

⁸⁷ A témával kapcsolatban csak a jelentősnek ítélt, a téma szempontjából új információval szolgáló hírek képezik az elemzés tárgyát, amiket a hírportálok és a közösségi média is átvett. A vizsgálat célja nem terjed ki a diskurzuselemzésre. Az idézett médiumok (Tele13, El Mercurio, Cooperativa stb). magánkézben vannak. Ezek közül a Tele13 az egyik legrégebbi és kiegyensúlyozott híradásai rendkívül nézetek. Az El Mercuriót elsősorban a jobb oldallal azonosítják, de szintén jellemző szintén a kiegyensúlyozottság.

érkező leprás esete borzolta fel a kedélyeket. Az első leprás betegről tudósított a hír, amit a helyi média sorra átvett (El Mostrador, 2017). Az Egészségügyi Minisztérium nem az esetet cáfolta, hanem azt, hogy ez lenne az első ilyen megbetegedés az országban, hiszen a Chiléhez tartozó Húsvét-szigeten már 1889-ben regisztráltak leprás beteget (Rehbein, 2017). 2018. január 13-án vezető hírportálok (Cooperativa, El Mercurio) részletes adatokat közöltek arról, hogy a haitiak száma 114%-kal nőtt 2016-2017 között, és a számuk meghaladja a 100 ezer főt (Cooperativa, 2018).

A legnagyobb felháborodást és visszhangot kiváltó eset 2018. február 28-án került nyilvánosságra. Egy repülőtéri dolgozó videója terjedt a közösségi médiában. A videó a haitiak késő esti, névtelen charter járáttal való érkezését mutatta be, kezükben egyforma sárga borítékkal, amely a szállásfoglalásra és a tartózkodásra elegendő pénzt tartalmazta. A videó alapján szintén a Tele13 készített riportot, és még aznap szinte valamennyi híradásban megjelent az eset a hozzá kapcsolódó elemzésekkel együtt (Tele13, 2018). 2016-2018 között a rendszeresen jelentek meg riportok, a közösségi médiában, gyakran osztottak meg képeket a repülőtéren tartózkodó haitiakról, vagy Santiago központjában a Bevándorlási Hivatal előtt álló hosszú sorokról. Megjelentek továbbá videók a bevándorló utcai árusok és a helyiek között előforduló összetűzésekről is (24horas, 2018; Lorca, 2018).

Civil szervezetek – Az egyház a haitiak védelmében

José Tomás Vicuña a kormányközeli⁸⁸ Jezsuita Migrációs Szolgálat vezetője (Servicio Jesuita a Migrantes) elítélte, és rasszizmusnak tartotta az ominózus haitiakról szóló videó kiszivárogtatását (Tele13, 2018). A chilei Emberi Jogi Központ (INDH) 2017-es felmérése is felhívta már a figyelmet a bevándorlókat, különösen a haitiakat érő gyakori rasszista vagy diszkriminatív megnyilvánulásra. Jellemző a kevésbé erőszakos fellépés ellenük, ugyanakkor bántalmazás is előfordult (Tijoux – Ambiado, 2019: 6). A katolikus egyház részéről Ferenc pápa többször is felhívta a figyelmet a Chilébe érkező migrációra és a bevándorlók elfogadására. A chilei katolikus egyház részéről egy jelentősebb nyilatkozatot érdemes megemlíteni, amely a haitiakra vonatkozott. Ricardo Ezzati bíboros a haitiak elfogadására hívta fel a figyelmet: „megnyíltak az ajtók a különböző kultúrák integrációja előtt”, nyilatkozta 2016-ban (Adnradio, 2016).

⁸⁸ Jezsuita Migrációs Szolgálat: az alapítvány kapja a legtöbb állami támogatást, és a kormányra és a szakpolitikára nyomásgyakorló hatásuk van (009_Interjú, Szakasz: 97–102).

Pártok a haiti migrációról

A pártokra jellemző volt a civilszervezetekhez hasonló fellépés, elsősorban rasszizmusnak tekintették a haitiak elutasítását. Fontos kiemelni a már független jelöltként induló, radikális jobboldali José Antonio Kast véleményét, aki a haitiakról szóló videó kiszivárgása után Twitter üzenetben jelezte véleményét: „Könnyű a migrációs kérdéssel kapcsolatban örülni a külföldiek érkezésének. De ez egy nagyon komoly kérdés. Az illegális bevándorlás kicsúszott a kezünk közül, lépéseket kell tenni: bünszervezetek működnek, az emberek semmilyen támogatást nem kapnak, az egészségügyi és oktatási rendszer összeomlik” (Twitter, 2018, lásd bővebben A migráció megítélésének változása, 5.4.3.6 alfejezet).

Rendkívüli intézkedések – 2017-es elnökválasztás

Míg a társadalom oldaláról szinte folyamatosnak mondható a fent említett „beszédaktus”, addig a kormány Michelle Bachelet elnöksége alatt, erről nem vett tudomást, bár 2013-as választási kampányában a bevándorlási törvény szigorítását ígerte. Bachelet 2015-től lehetővé tette a külföldiek egyszerűsített, úgynevezett ”munkavállalási célú” tartózkodási engedélyét, ezzel megkönnyítette a bevándorlást (lásd 5.2 alfejezet).

A 2017-es év kampány év volt, az elnöki posztért induló jobboldali Sebastian Piñera (2018-2022) új migrációs törvényt ígért. A migráció és a bevándorlás szigorítása először jelent meg elnöki kampányban. Piñera 2017. december 17-én megnyerte a választásokat 54,57%-kal (Serval, 2017). Ezzel párhuzamosan számos kritika érte Michelle Bacheletet és kormányát, mivel 2018 márciusáig az irreguláris bevándorlók becsült száma elérte a 300 ezer főt. Az irregulárisok jelentős része turista vízummal érkezett, és „túltartózkodással” maradt az országban. Az egyik fő kritika a munkavállalási célú tartózkodási engedély megszerzésének egyszerűsége volt, valamint a Bevándorlási Hivatal számos ország esetében eltekintett az erkölcsi bizonyítvány bemutatásától is (Liencura, 2018; González, 2022).

A kérvények óriási száma miatt (lásd 4. Melléklet, 44. ábra) a benyújtott munkaszerződések valódiságának ellenőrzése kihívást jelentett a hatóságoknak. 2017 februárjában a Bevándorlási Hivatal jelentése szerint több mint 10 ezer hamis⁸⁹ munkaszerződést találtak a benyújtott kérelmek során (Aguayo, 2017b; León, 2017, González, 2017). Ennek ellenére Bachelet alatt a

⁸⁹ A Bevándorlási Hivatal és a Chilei Nyomozórendőrség (PDI) 2017 februárjától kampányt indított a hamis munkaszerződések ellen, amelynek során a migránsok figyelmét akarták felhívni a hamis szerződések felismerésére és büntetőjogi következményeire (Migraciones Chile - Twitter, 2017.05.04; Aguayo, 2017b).

munkavállalási célú tartózkodási engedélyt nem módosították, viszont, ahogy korábban említettem (lásd 5.2.3-as alfejezet), 2017 júliusában Rodrigo Sandoval a bevándorlási hivatal vezetője a kialakult kritikus helyzetre és a kormány késlekedése való tekintettel lemondott.

Sebastian Piñera alig néhány héttel hivatalba lépése után, 2018. április 6-án azt nyilatkozta, hogy: „eljött az a pillanat, amikor rendet teszünk a másokkal megosztott otthonunkban” (Navarrete – Vedoya, 2019; Liencura, 2018). A kormány új álláspontot fogalmazott meg a migrációval kapcsolatban, amelynek célja egy biztonságos és szabályozott bevándorlási rendszer kialakítása volt. Piñera az új bevándorlási törvénytervezetét 2018. április 9-én nyújtotta be,⁹⁰ egy 2018. április 16-án hatályba lépő rendelettel együtt, amely három fontos rendelkezést tartalmazott:

- A haitiakra vonatkozólag szigorúbb intézkedés lépett életbe. Bevezették a vízumkötelezettséget, amit kizárólag Haiti Puerto Principe városában, a chilei konzulátuson lehet kérvényezni.
- A venezuelaiak új típusú tartózkodási engedélyt igényelhetek (Visa de Responsabilidad Democrática), amely a bevándorlást kívánta megkönnyíteni.
- A 2015-ben Michelle Bachelet kormányzása alatt bevezetett „munkavállalási célú” tartózkodási engedélyt eltörölte a rendelkezés, mivel feltehetőleg a Haitiről érkezők hamis munkaszerződéssel juthattak az engedélyhez (Navarrete – Vedoya, 2019; Digital Gobierno, 2018).

Ezt követően a kormány 2018. április 20-án rendkívüli legalizációs programot hirdetett az irreguláris migránsoknak (Gobierno – Noticias, 2018).

5.4.2.2 A haiti migrációra épülő embercsempész-hálózat

A Haitiről érkező migrációra szervezett hálózat épült ki Chilében, amely 3000-4000 dollárért kínált munkalehetőséget az országban. A haitiak érkezéséről már 2012-ben Sebastian Piñera elnöksége alatt a chilei PDI (Nyomozórendőrség) készített egy jelentést, amelynek eredményeképpen szigorítottak a haitiak érkezésén: ezer dollár készpénzt és meghívólevelet is kértek beutazáskor a határon, mindezt informálisan. Ekkor még a Chilébe érkező haitiak száma alacsony volt (Rojas Pendemonte et al., 2017: 119). Michelle Bachelet kormánya alatt viszont

⁹⁰ A törvénytervezetet széles körű vita övezte, illetve a hatálybalépésére is várni kellett (vö. 5.2 alfejezet) (Noticias – Gobierno, 2020).

havonta megközelítőleg 4 ezer haiti érkezett turista vízummal az országba. A haitiak tömeges érkezésének Piñera korlátozó intézkedése vetett véget.

A Haitiről érkező bevándorlók elsősorban a Latin American Wings légitársasággal utaztak. A beszerzők munkát, tartózkodási engedélyt, továbbá bejelentett lakóhelyet ígértek. A haitiak pénzzel, szállásfoglalással érkeztek. Gyakori volt a hamis munkaszerződéssel igényelt tartózkodási engedély, vagy turistaként túltartózkodtak az országban, és illegálisan foglalkoztatták őket alacsony bérért. A szállásuk rendszerint tömegszállás volt, magas bérleti díjért (Thauby, 2019; 24horas, 2017; Rojas Pendemonte et al., 2017: 118–123). A chilei sajtó Michelle Bacheletet és Heraldo Muñoz külügyminisztert több ízben azzal vádolta meg, hogy tudtak a haitiak bevándorlásához köthető illegális tevékenységekről és mégsem tettek semmit a haitiak védelme érdekében. Így közvetetten, de hozzájárultak a bandák működéséhez (Thauby, 2019; 24horas, 2017; Barrueto, 2019; Labrín, 2016). Emellett a feketepiacon dokumentumok kiállítására szakosodott bűnszervezetek is működtek, akik meghívó levelet, szerződéseket kínáltak 250-300 dollárért (Rojas Pendemonte et al., 2017: 118–123). A haitiak közül sokan kényszermunka áldozataivá is válhattak, viszont kevés ilyen ügyet vizsgáltak ki. A chilei államügyészi hivatal információja alapján 2020-2023 között mindössze 4 eset került bíróság elé. A kényszermunka áldozatai elsősorban haitiak, míg a szexuális kizsákmányolás (prostitucióra kényszerítés) áldozatai jellemzően venezuelai nők (Salgado - Mennickent Barros, 2023; Pedreros Montero, 2023).

A haitiak tömeges migrációja Piñera intézkedése után csökkent, viszont a spanyol nyelvtudás hiánya és a vándorlási hajlandóságuk miatt továbbra is célcsoportjai a szervezett bűnözőknek, akik alkalmazkodnak az új feltételekhez. A bandák 2020-2022 között elsősorban tanulmányi célú tartózkodási engedélyt ajánlottak a haitiaknak, vállalva a hivatalos ügyintézését Chilébe érkezésükig. A beutazásuk célja nem a tanulás, hanem a munkavállalás volt. A jelenség nem csak Chilét, hanem Perut vagy Ecuadort ugyanúgy érinti, amely elengedhetetlenné teszi a hatóságok nagyobb odafigyelését és a regionális együttműködést (Ojeda, 2021; Rojas Pendemonte et al., 2017; Menéndez, 2022).

5.4.2.3 A rendkívüli intézkedések következményei a venezuelaiakra és a haitiakra – főbb kritikák

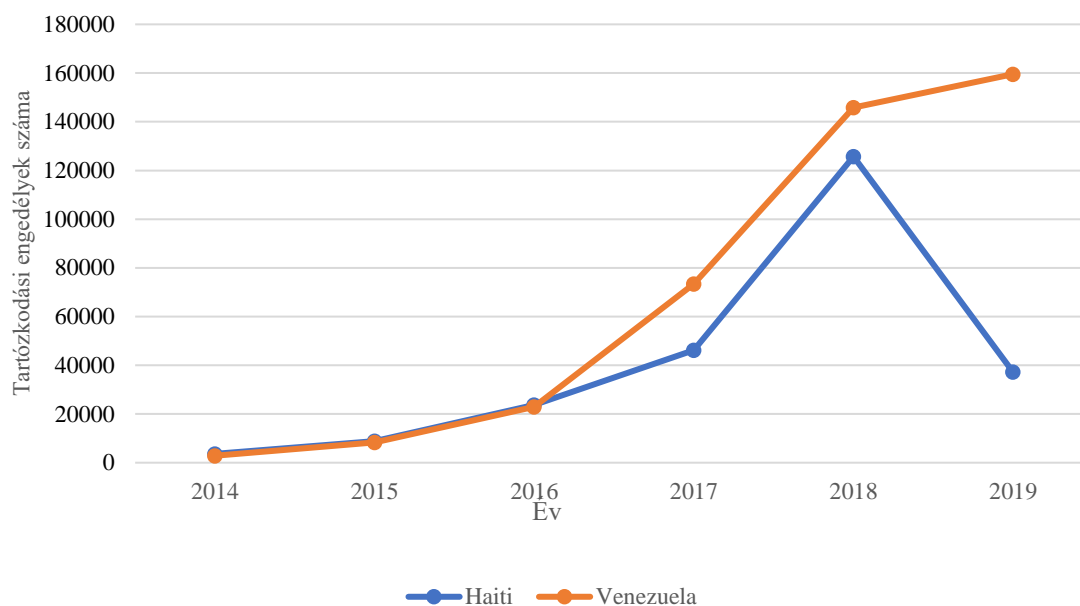
A Bevándorlási Hivatal összesen 252 121 tartózkodási engedélyt állított ki a haitiak számára 2005 és 2019 között, ebből több mint 200 ezret 2017-2019 során (SNM, 2019). Piñera fellépésének és az intézkedéseinek egyrészt pozitív volt a visszhangja, mivel a Haitiről érkező bevándorlók száma radikálisan lecsökkent, viszont számos bevándorláshoz köthető szervezet, szakértő és kutató bírálta a kormány szigorítását. A haitiak diszkriminálását, „afrofóbiának”, sőt hármass megkülönböztetésnek (nyelv, szegénység, rasszizmus) nevezték, hiszen a venezuelaiak bevándorlását megkönnyítette a kormány (Bustos – Espinoza, 2018; González F., 2019; Espinoza, 2020). A bírálatokkal egyidőben, 2018. május 13-án a Tele13 arról tudósított, hogy két haiti állampolgár feltehetően megerőszakolt egy értelmi fogyatékos nőt, amely ismét nagy felháborodást váltott ki (Tele13, 2018b).

A kormány azzal védte meg az álláspontját a kritikákat illetően, hogy kijelentette a migráció nem emberi jog. Ez egy lényeges különbség volt Michelle Bachelet politikájával szemben, aki ennek épp az ellenkezőjét hangsúlyozta (Liencura, 2018). A két elnök álláspontja közötti különbség akkor vált egyértelművé, amikor 2018. december 10-én Piñera nem írta alá az ENSZ globális migrációs megállapodását a marokkói Marrákesben (Elias, 2018).

2018. október 18-án a kormány meghirdette a „humanitárius visszaköltözés” programját is (Gobierno – Vocerías y Noticias, 2018), amelynek keretében elsősorban haitiak pályázhattak ingyenes hazaköltözésre feltéve, ha 9 évig nem térnek vissza Chilébe.

2016 augusztusában jelentek meg az első olyan híradások a helyi médiában (Tele13, Cooperativa, 24horas stb.), amelyek eltérő kultúrájú, nyelvű, főleg férfiakból álló, afrokaribi bevándorló csoportra hívta fel a társadalom figyelmét. A riportok ugyanakkor a szervezett emberkereskedelemmel is összekapcsolták a haitiak bevándorlását. A rendkívüli intézkedések meghozatalához a társadalom általi biztonsgiasítás kezdetétől alig 1,5 évre volt szükség, bár mindezt meggyorsította a chilei elnökválasztás és az új elnök eltérő migrációs politikája.

A 2018. április 16-án érvénybe lépő rendelet a venezuelaiak bevándorlását elősegítette, a haitiakét megnehezítette annak ellenére, hogy 2005-2019 között 420 190 venezuelai kapott valamilyen tartózkodási engedélyt, tehát közel kétszer annyian érkeztek ugyanazon idő alatt Venezuelából, mint Haitiről (SNM, 2019). A 30. ábra a két bevándorlócsoporthoz közöti különbséget, valamint az intézkedések hatására a haiti bevándorlás csökkenését szemlélteti.

30. ábra: Venezuelaiak és haitiak tartózkodási engedélyei (2014-2019). Forrás: saját statisztika a Bevándorlási Hivatal primer adatai alapján⁹¹ (SNM, 2019; SNM, 2005-2022)

Fontos különbség a két bevándorló csoport között az eltérő nyelv, vallás és a külső jegyek mellett,⁹² a venezuelaiak iskolázottsága, amely a chilei átlagnál is magasabb, a haitiak pedig alacsony iskolai végzettséggel rendelkeznek (CASEN, 2020; Censo, 2017: 87).

A korábban említett „munkavállalási célú” tartózkodási engedélyt a kormány a hamis munkaszerződésekre, valamint a haitiak magas arányú igénylésére hivatkozva törölte el. A Bevándorlási Hivatal 2016-2017-es adatai alapján a venezuelaiak igénylése 954%-kal, a kolumbiaiaké 137%-kal nőtt ugyanazon időszakban, miközben a haitiaké 39%-kal csökkent (Tijoux – Ambiado, 2019: 10). A hamis munkaszerződések használata általános gyakorlat volt a bevándorlók körében.

José Tomás Vicuña, a Jezsuita Migrációs Szolgálat vezetője a Haitiről érkező bevándorlók elutasítását a rasszizmustól összetettebb jelenségnek tartja. A haitiak elleni fellépésben, a chilei társadalom hátrányos helyzetű, szegényebb rétegének bűnbakkeresése jelenik meg (Bustos – Espinoza, 2018). Torrent Rodríguez és Gissi Barbieri hasonlóan vélekednek (Torrent Rodríguez – Gissi Barbieri, 2020: 168). Úgy gondolják, hogy: „a Haitiről érkező bevándorlók életét a túlmunka, az alacsony bérek, a visszaélések nehezítették, továbbá egy olyan országban,

⁹¹ A bevándorlókkal kapcsolatos statisztikai adatok 2005-től érhetők el (vö. 2. fejezet). Mivel nagyon kevesen érkeztek mindkét országból, 2005-2014 között, így a grafikonban csak 2014-től jelenítem meg az adatokat.

⁹² Az előítéletesség kialakulását elősegíti a migráns csoportok könnyű megkülönböztethetősége, például külső jegyek, mint bőrszín, ruházat, egyéb rasszjegyek vagy nyelv stb. alapján (Szabó A., 2006: 14).

ahol a társadalmi mobilitás csekély, a foglalkoztatási problémával küzdő alacsony társadalmi státuszú chileiek frusztrációja a haitiak elleni rasszizmusban nyilvánult meg”.

A kormány a rendkívüli intézkedések bevezetésével a venezuelai bevándorlóknak új típusú tartózkodási engedély igénylését tette lehetővé (Visa de Responsabilidad Democrática). A tartózkodási engedély ugyanakkor nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, hiszen kezdetben⁹³ csak Venezuela chilei konzulátusán lehetett benyújtani a kérvényt (Caracas, vagy Puerto Ordaz), így azok, akik már elhagyták Venezuelát (úton lévők, más országban tartózkodók), nem kérvényezhették a tartózkodási engedélyt. A sikertelenség másik oka a tartózkodási engedélyhez szükséges érvényes útlevél megléte, amely nehézséget okoz a venezuelaiaknak. 2018-2019 között 260 ezer venezuelai érkezett Chilébe, 2020 márciusáig 24 908 engedélyt nyújtottak be. A kérvényeknek ugyanakkor mindössze 11%-át fogadták el (SJM, 2020b). Annak ellenére, hogy ideiglenesen például a Peru-Chile határán elhelyezkedő Tacna városában is ideiglenesen lehetőség volt kérelmezni az új típusú tartózkodási engedélyt. A haitiak esetében 2019 februárjáig a kötelező turista vízumot mindössze 256 főnek állították ki. A haitiak élhettek a családgyesítés lehetőségével is, viszont 2019-ig mindössze 114-en feleltek meg a követelményeknek. Mind a haitiak, mind a venezuelaiak esetében magas volt az elutasítás aránya. A „humanitárius visszaköltözés” programjára 2 623 haiti jelentkezett. Ezzel párhuzamosan emelkedett a jogellenes határátlépéssel érkező migránsok száma (Tijoux – Ambiado, 2019: 11; Senado – SJM, 2019, OIM, 2019).

5.4.2.4 Az alfejezetre vonatkozó következtetések

A haitiak Chilébe érkezése társadalmi és politikai szinten is nagyon sok vitát váltott ki. Számos riport, tudósítás szólt arról, hogy „illegális és jövedelmező iparág” (Thauby, 2019) épülhetett a haitiak Chilébe utaztatására. Annak ellenére, hogy Venezuelából jóval többen érkeztek az andoki országba ugyanazon idő alatt, a kormány társadalmi nyomásra a venezuelaiak bevándorlását megkönnyítette, míg a haitiakét diszkriminatív módon megnehezítette.

A chilei kormány bevándorlással kapcsolatos új intézkedése kedvezett egy olyan bevándorló csoportnak, amely hasonló társadalmi, nyelvi, vallási és kulturális identitással rendelkezik, és szigorúbban lépett fel a befogadó kultúrától eltérő bevándorlókkal szemben. Azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a venezuelaiakkal kapcsolatban egyfajta „chilei szolidaritásról”

⁹³ Később kiterjesztették más konzulátusra is a kérvény benyújtásának lehetőségét.

(Del Pozo, 2004) is beszélhetünk, hiszen a Pinochet-diktatúra idején nagyon sok chilei menekült Venezuelába.

A Chilébe érkező haitiak példája azt mutatja, hogy ha a kormány nem lép fel időben, akkor a társadalom szűrőként viselkedhet és akár a kormány helyett is vélt vagy valós, biztonsági fenyegetésként azonosíthat egy csoportot. A konkrét esettanulmányban a tipikusan felülről lefelé (*top-down*) irányuló biztonságiasítása helyett egy reverz (*bottom-up*) folyamat jelent meg, a biztonságiasítás aktoraként egy heterogén és széles társadalmi réteg azonosítható, az általánosan megszokott szűk és homogén kormányzó elittel szemben.

A társadalom a közösségi médián, a sajtón, a vezető hírportálokon keresztül sikeresen biztonságiasította a migrációt. Ennek eredményeként Sebastián Piñera, elnök rendelettel korlátozta a haitiak beutazását, továbbá új migrációs törvénytervezetet nyújtott be, amely a bevándorlás szigorítását, illetve új intézményrendszert, az eljárások digitalizálását tűzte ki célul (lásd 5.2.3 alfejezet). Ezzel kapcsolatban fontos felhívni a figyelmet a biztonság szubjektív percepciójára, amikor a „társadalom biztonságpercepciója áthidalhatatlanul távolra kerül a valóságtól, illetve, ha a biztonságpercepciót befolyásoló szereplők nem képesek vagy nem akarják megkülönböztetni a szubjektív biztonságot az objektív biztonsági helyzettől” (Tálas, 2009: 5). A chilei társadalom a haitiakat tekintette a biztonságot fenyegető kisebbségnek annak ellenére, hogy más bevándorlócsoporthoz magasabb arányban kérvényeztek hamis munkaszerződésekkel tartózkodási engedélyeket, illetve sokkal több venezuelai érkezett ugyanazon idő alatt az országba. A társadalom haitiak elleni fellépésében az eltérő kultúrának, a nyelvnek, a vallásnak és a bőrszínnek volt döntő szerepe.

A haiti migrációra épülő embercsempész-hálózat megfékezését a haitiak érkezésének adminisztratív korlátozásával valósította meg a kormány, továbbá a humanitárius visszaköltözés programja „indirekt kiutasításként” (Stang Alva et al., 2020: 197) is értelmezhető.

5.4.2.5 Az alfejezetre vonatkozó összefoglalás

Az alfejezet bemutatta, hogy a chilei társadalom az eltérő nyelvű, vallású, hátrányos társadalmi helyzetű afrokaribi bevándorlókat biztonsági fenyegetésként értékelte. A haitiak rendszeres szereplői lettek a helyi médiumoknak, illetve a közösségi médiának, bemutatva a visszaéléseket

és a haitiak bevándorlására épülő szervezett bűnözést. Ennek ellenére a kormányon lévő Michelle Bachelet nem tett lépéseket a haitiak bevándorlását illetően.

A 2017-es választásokat megnyerő Piñera a 2018-as márciusi kormányváltás után hozta meg a rendkívüli intézkedéseket a kialakult helyzet kezelésére. A kormány intézkedésével kedvezett a venezuelaiaknak, egy olyan bevándorlócsoporthoz, amely hasonló nyelvű és kultúrájú és magasabb iskolai végzettségű, míg a haitiak bevándorlását megnehezítette. Felmerül a kérdés, hogy milyen mélyen gyökerezhet az ellenséges attitűd a társadalomban, amely képes viszonylag egységes fellépésre és politikai szintre emelni ezt a folyamatot?

5.4.3 A migráció megítélésének változása – migránsellenes tüntetések

Az alfejezet a migráció megítélésének változását mutatja be, továbbá azokat a tényezőket tárja fel, amelyek hozzájárultak a chilei társadalom migránsokhoz való viszonyának változásához, illetve a migránsellenes tüntetésekhez. Ide tartozik a jogellenes határátlépések számának az emelkedése és az erre épülő embercsempészet. Az alfejezet a következő kérdésekre keresi a választ: 1. Miért emelkedett meg a jogellenes határátlépések száma? 2. Mi okozta a migránsellenes tüntetéseket? 3. Milyen új biztonsági kihívások jelentek meg a migrációval kapcsolatban?

5.4.3.1 Jogellenes határátlépések számának emelkedése (2016-2021)

A kormány 2018-tól – az új bevándorlási törvény hatálybalépése előtt – 2019 novemberéig rendkívüli legalizálási programot hirdetett meg, amelyre 210 ezer irreguláris bevándorló jelentkezett (Gobierno – Noticias, 2021). Ezzel párhuzamosan a jogellenes határátlépések száma is növekedni kezdett (lásd 12. táblázat). A legalizálások során ugyanis a jogellenes határátlépéssel érkezettek is legalizálhatták a státuszukat. Hasonló emelkedés volt tapasztalható 2014-ben a dominikaiak, valamint 2018-ban a haitiak vízumkötelezettségének, illetve a venezuelaiak új típusú tartózkodási engedélyének bevezetése után is (SJM – PDI, 2021). A 12. táblázat bemutatja a 2016-2021 közötti időszakban a jogellenes határátlépések számának az emelkedését, kiemelve az elmúlt három év tendenciáját.

Ország/Év	2016	2017	2018	2019	2020	2021 (Jul.)
Bolívia	318	300	322	755	844	3 043
Kolumbia	234	253	270	439	742	949
Kuba	38	715	3 574	1 448	449	169
Haiti	31	12	19	644	1 089	800
Peru	145	70	120	117	332	393
Dom. Közt.	1 811	1 453	1 785	1 190	286	221
Venezuela	11	9	101	3 333	12 935	17 914
Egyéb	77	93	119	122	171	184
Összesen	2 665	2 905	6 310	8 048	16 848	23 673

12. táblázat: Jogellenes határátlépések száma 2016-2021 között. Forrás: saját szerkesztés a SJM – PDI, 2021 adatai alapján⁹⁴

A Covid-19 pandémia miatti határátlépések erőteljes migrációs nyomás nehezedett Chile északi (bolíviai és perui) határszakaszaira, főként a venezuelaiak, a kolumbiaiak és a bolíviaiak határátlépése növekedett meg (Gobierno – Noticias, 2021; SJM – PDI, 2021). A jogellenes határátlépések humanitárius krízist eredményeztek az 1500 lakosú Colchane településen (lásd 5.2.4 fejezet), ahová 2021 elején közel kétezer migráns érkezett. A kormány az úgynevezett „Plan Colchane” (Reyes, 2021) intézkedési tervvel az illegálisan érkező bevándorlók kitoloncolását hirdette meg, és a határszakaszok ellenőrzését ígérte. A kitoloncolásokat a humanitárius szervezetek közbenjárására 2021 áprilisában leállították (Senado – Noticias, 2021).

A jogellenes határátlépések tovább folytatódtak mind a perui, mind a bolíviai határszakaszokon. 2021 júliusáig 23 673 főre emelkedett a regisztrált határátlépők száma, viszont a hatóságok ennél jóval magasabbra becsülik a jogellenes határátlépéseket, akár napi 150-200 fő is érkezhetett a határszakaszokon (SJM – PDI, 2021; Municipalidad de Arica – Noticias, 2021). A nemzetközi szervezetek képviselőivel készített interjúk alapján a határátlépések száma jelentősen emelkedett 2021 végén 2022 elején:

„míg tavaly (2021) 100 fő körül lépték át a határ a migránsok, jelenleg a többi szervezettel egyetértünk abban, hogy (2022) naponta 300-450 fő jöhet át a határon (...) a migráció nem csökkent a Covid, vagy a határellenőrzés hatására sem, mert így vagy úgy, de átjönnek” (001_Interjú, Szakasz: 11–12).

⁹⁴ PDI az önfeljelentés vagy a tettenérés során gyűjt adatokat a jogellenes határátlépőkről.

A többi interjú is hasonló adatokról számol be, a nyári időszakban akár naponta 600 fő is érkezhet az országba (008_Interjú, Szakasz: 9–14; 007_Interjú, Szakasz: 47–49).

5.4.3.2 Embercsempészet az északi határszakaszon – szervezett bűnözői csoportok

Chile északi határszakaszán az embercsempészet intézményesült, erre szakosodott bandák és magánemberek nyújtanak szolgáltatást a jogellenes határátlépőknek. A migráció emelkedésével párhuzamosan megjelentek a szervezett bűnözői csoportok is, akik már emberkereskedelemre, valamint fegyver- és kábítószer-kereskedelemre specializálódnak.

Embercsempészet Chile északi határszakaszán

Az elmúlt 10 évben a dél-amerikai migránsok, valamint a karibi országokból érkezettek próbáltak jogellenes határátlépéssel Chilébe utazni. Az utóbbi három évben viszont túlnyomórészt venezuelaiak jönnek, emellett továbbra is érkeznek Kolumbiából, Haitiról és a Dominikai Köztársaságból is migránsok (Concha et al., 2022: 18). A jogellenes határátlépések száma, ahogy korábban megjelent, a Sebastián Piñera 2018 áprilisi rendkívüli intézkedését követően (lásd 5.4.3.1 alfejezet), valamint a Covid-19 pandémia határlezárásaival párhuzamosan kezdett emelkedni. Az áldatlan állapotokról, a határátkeléseket jó pénzért szervező, főként bolíviai bandákról riportok sora számolt be, viszont a kormány részéről nem történt érdemi intézkedés, bár több ízben kivezényelték a katonaságot a határellenőrzés és határvédelmi feladatok ellátására, a katonák azonban csak korlátozott jogkörrel rendelkeztek (lásd 5.2.4 alfejezet).

A Bolívia-Chile határszakasz ellenőrzése rendkívül nehéz a közel 900 km-es szakaszon, továbbá az andoki embercsempészek dinamikusan változtatják az 50-nél is több átkelési pontot (Navas, 2021; BioBio, 2022). Az egyik interjúalany, aki egy migránsokat segítő szervezet önkéntese a Bolívia-Chile határszakaszon való átkelést „szervezett turizmushoz” hasonlította. A perui Tacna városában online lehet megrendelni a fuvart 100 dollártért a Bolívia-Chile határszakaszig, majd további 50 dollárért a legközelebbi chilei városig is elszállítják az „utazót”. Szerinte sok venezuelainak szinte csak így van lehetősége arra, hogy eljusson a

Chilében élő családtagjaihoz, hiszen sokuk nem rendelkezik érvényes okmányokkal,⁹⁵ illetve megújítani, vagy meghosszabbítani sem lehetséges a venezuelai útlevelet (008_Interjú).

Sok az egyedülálló és a kiskorú is a jogellenes határátlépők között. A kapcsolathálózat jelentőségét szintén fontos kiemelni, hiszen ezek a migránsok már a Chilében élő családtagokhoz érkeznek egy-egy segítővel:

„Egyik vagy mindkét szülő már Chilében tartózkodik, és a család küldi őket, hogy a családdegyesítést kérvényezzék. Ez a venezuelaiaknál gyakori, úgy mondják, hogy a szomszédal, barátal, úgynevezett keresztszülővel küldik a gyereket” (001_Interjú, Szakasz: 15).

A venezuelaiak elsősorban az érvényes okmányok hiányában választják a jogellenes határátkelést. A kiutasítások száma annyira lecsökkent, hogy már nem jelent visszatartó erőt a jogellenes határátlépés mindazoknak, akik így próbálnak Chilébe átjutni (002_Interjú, Szakasz: 42). A bolíviai Altiplánon (Bolíviai-magasföld) a határátkelés egyáltalán nem veszélytelen a 3 600 méter magasságban a hideg időjáráshoz nem szokott Karib-térségből érkezőknek. Az átkelések a hajnali hidegben már számos áldozatot követeltek, többségük venezuelai, akiket az embercsempészek magukra hagytak a hegyekben (Veliz Smith, 2022; BioBio, 2022; Salgado – Mennickent Barros, 2023; La República, 2021). A jogellenes határátkelés egy eszköz arra, hogy a migránsok a „vágyott” Chilébe érkezzenek, ha nem tudnak legális útvonalon az országba utazni, akkor az átkelést segítő bandáknak fizetnek (Concha et al., 2022: 32).

Szervezett bűnözői csoportok

2021-2022-ben számos híradás szólt Chile biztonságának a megváltozásáról, többek között az új típusú bűncselekményekről,⁹⁶ a külföldi szervezett bűnözői csoportok megjelenéséről, a külföldiek által elkövetett bűnügyekről, valamint a migráns elkövetők felülreprezentáltságáról a chilei börtönökben.

⁹⁵ Chile 2019 április 18-án hatályba lépett 2.087 számú rendelete ideiglenesen meghosszabbította a 2013. január 1-től kiállított venezuelai személyi azonosítók és útleveleket érvényességét ideiglenesen (Resolución Exenta 2.087, 2019). Valójában ez nem jelentett érdemi intézkedést, mivel a venezuelai személyi azonosítók érvényessége 10 éves, így a lejárt okmányokat 2013 előtt állították ki, az útlevelek pedig bár 5 évig érvényesek, viszont sokan nem rendelkeznek velük.

⁹⁶ A Chilei Nyomozórendőrség (PDI) adatai szerint az emberrablások száma 2016-2022 között megháromszorozódott. A bűncselekmények során a fegyverhasználat 2021-2022 között 45,97%-kal nőtt. A PDI adatai alapján Arica és Parinacota (Észak-Chile), valamint Tarapaca régióban nőtt a leginkább a gyilkosságok száma (PDI, 2023a; PDI, 2023b).

A chilei csendőrség nyilvános, 2023. év eleji statisztikai adatai alapján országos szinten a letartóztatottak 13,2%-a külföldi volt, az állampolgárságot tekintve az első helyen a kolumbiaiak, második helyen a bolíviaiak, harmadik helyen a venezuelaiak képviseltetik magukat. Chilében a bevándorlók aránya a lakónépességen belül 8,6%, így felülreprezentált arányuk a börtönökben (lásd 5. táblázat). Ha az északi régiókat vizsgáljuk, a statisztikák még rosszabb képet mutatnak. Az erre vonatkozó adatok a chilei csendőrség honlapjáról érhetők el (Gendarmería de Chile, 2023):

- Arica és Parinacota: a külföldi letartóztatottak aránya 34%, állampolgárság alapján: bolíviai, perui, venezuelai.
- Tarapacá: a külföldi letartóztatottak aránya 48,6%, állampolgárság alapján: bolíviai, venezuelai és kolumbiai.
- Antofagasta: a külföldi letartóztatottak aránya 31,8%, állampolgárság alapján: bolíviai, perui, venezuelai.

A Jezsuita Migrációs Szolgálat véleménye szerint a bevándorlók kisebb volumenű bűncselekményeket követnek el, bár ezt cáfolják mind az adatok, mind pedig a szakértők, főképp, ha a tömeges migráció előtti adatokkal⁹⁷ hasonlítjuk össze a jelenlegi adatokat (SJM 2022:8; Navarrete, 2022; Bellolio, 2023, Gendarmería de Chile, 2021; Gendarmería de Chile, 2016). A 16 chilei régióból a külföldi bűnelkövetők aránya 7-ben felülreprezentált (Gendarmería de Chile, 2023), vagyis meghaladja a 8,6%-os jelenlétet. Az adatok alapján a nemzetiségi megoszlást tekintve az északi régiókban a migráns elkövetők között a bolíviaiak vannak többségben.

Tarapacá regionális ügyésze arra hívja fel a figyelmet, hogy azok a bűncselekmények emelkedtek, amelyek korábban ismeretlenek voltak, vagy alacsony számban fordultak elő a régióban. Például: fegyveres rablás, gyilkosság, kábítószer-kereskedelem. Ezeknek a megjelenése a külföldi szervezett bűnözői csoportok jelenlétéhez köthető, így jelenleg komoly problémával áll szemben mind a régió, mind egész Chile (Navarrete, 2022).

A Chilei Nyomozórendőrség (PDI), már 2018-ban felhívta a figyelmet a kábítószer-csempészet emelkedésére, elsősorban a bolíviai-chilei határszakaszon. A Chile felé irányuló kábítószer forgalmát növeli, hogy az országban emelkedik a fogyasztók száma. Chile 2017-ben az

⁹⁷ A 2016-os adatok alapján, mind a bűncselekmények típusa, mind a külföldi elkövetők aránya 6% volt országos szinten. A legrosszabb régióban, Tarapacában 29%-ot ért el az arányuk, szemben a jelenlegi 48,6%-kal. 2016-ban a bevándorlók aránya 4,4%-os volt a helyi lakossághoz viszonyítva, viszont az elkövetők aránya kevesebb régióban volt felülreprezentált (Gendarmería de Chile, 2016; Gendarmería de Chile, 2023; Censo, 2017).

amerikai kontinens harmadik számú kokainfogyasztójává vált, így nem kell feltétlenül az Amerikai Egyesült Államokba eljuttatni a kábítószer, a szomszédos Chile is jelentős felvásárló (Thomázy, 2020f: 112).

A Tren de Aragua venezuelai szervezett bűnözői csoportot 2022-ben azonosították a chilei hatóságok, akik elismerték, hogy nem volt tudomásuk a bűnözői csoport jelenlétéről, viszont már több éve az országban tevékenykedett (Ávila, 2022; Artaza, 2022). A venezuelai migrációval érintett országok nemzetközi összefogását sürgeti, hogy a Tren de Aragua⁹⁸ a szexuális kizsákmányolásra, fegyver-, ember- és kábítószer-kereskedelemre specializálódott nemzetközi bandák közül a leghírhedtebb szervezett bűnözői csoport. A venezuelai migrációra épülve több országban tevékenykedik, a végcél pedig Chile. Emellett a hatóságok számos egyéb bandát is azonosítottak a közelmúltban (Reyes, 2022; Arce, 2023; Salgado – Mennickent Barros, 2023; Gómez Vega, 2023).

Álvaro Bellolio, aki a második Piñera-kormány alatt a Bevándorlási Hivatal vezetője volt, arra hívta fel a figyelmet a Tren de Aragua kapcsán, hogy Carlos González, alias 'Estrella', a bűnszervezet vezetője 2016 végén érkezhetett Chilébe, és 2017-ben, a Bachelet-kormány alatt „munkavállalási célú” tartózkodási engedélyt kapott. Ehhez a tartózkodási engedélyhez még erkölcsi bizonyítványra sem volt szüksége. A letelepedési engedélyét a Piñera-kormány utasította el, mivel nem mellékelte az erkölcsi bizonyítványát (González, 2022). Ezzel arra akarta felhívni a figyelmet, hogy az a Bachelet-kormány idején az egyszerűsített tartózkodási engedéllyel számos bandatag, bűnelkövető érkezhetett az országba. A szervezett bűnözői csoportokra vonatkozó információ új jelenség az országban, részletes bemutatásuk nem célja az értekezésnek, viszont a 6.3 alfejezetben a nemzetközi összehasonlítás során bővebb információ szerepel, elsősorban a Tren de Araguaról.

5.4.3.3 Migránsellenes tüntetések

A Covid-19 pandémia határlezárási után a Chilébe érkező bevándorlók a határmenti településekre érkeztek, befogadótáborok hiányában a közterületeken, parkokban ideiglenesen felállított sátrakban táboroztak kiváltva a helyi lakosok ellenérzését, amely végül migránsellenes tüntetésekbe torkollott (Navas, 2021). 2021. szeptember 25-én Iquique

⁹⁸ 2023-ban már 350 főre becsülték a Tren de Aragua tagjainak számát Chilében, ebből 123 fő Aricában (Chile északi városa) előzetes letartóztatásban, vagy börtönben van (Olate et al., 2023).

városában megközelítőleg 5 ezer migrációellenes tüntető megtámadta a bevándorlók egy csoportját, és felgyújtotta ideiglenes táborukat (BBC News, 2021). 2021. október 2-án Santiagóban, valamint Antofagastában is tüntettek a „migráns invázió” ellen (El Mostrador, 2021). A jelenség nem egyedi, a környező országban is hasonlókat tapasztalnak a szakértők, viszont a chilei migránsellenes tüntetések nemzetközi nyilvánosságot kaptak:

„Chile migránsellenessége egyértelmű, az iquiquei tüntetés is ezt mutatja. De Peruban a helyzet még rosszabb, főleg a venezuelaiakkal szemben” (001_Interjú, Szakasz: 30).

2021. szeptember 26-án a Jezsuita Migrációs Szolgálat koordinálásával 24 civil szervezet nyílt levélben kérte a kormányt migrációs politikájának megváltoztatását (Riquelme, 2021; SJM, 2021b). Elsősorban humanitárius és humánbiztonsághoz kapcsolódó intézkedéseket indítványoztak.

A kormány nem reagált időben a kialakult migrációs krízisre, annak ellenére, hogy a lakosság, a helyi önkormányzatok és a civil szervezetek is jelezték a problémát. A tüntetések a helyi lakosság válasza volt az áldatlan állapotokra, illetve a Piñera-kormány migrációs politikájára. Az interjúalanyok is megerősítették, hogy a kormány részéről hiányzott a tervezés:

„Sebastián Piñera kormánya nem tervezett és nem is hallgatott senkire, bár meg voltak az eszközeik, figyelmen kívül hagyták a problémát. Ez vezetett a xenofóbiához, amit láttunk Chile északi részén a tüntetéseken” (006_Interjú, Szakasz: 9).

A migrációval kapcsolatban nem csak Piñera-kormányára, hanem a migrációs nyomással érintett többi kormány működésére is vonatkozik a következő idézet:

„Nem ismeri el a migrációt, így nem is tud megfelelően reagálni, ebből adódik, hogy nem tudja stabilizálni a kialakult helyzetet” (007_Interjú, Szakasz: 69).

A tüntetések és a civil szervezetek nyomásának hatására 2021. szeptember 30-án, a kormány intézkedések sorát jelentette be az északi régióban, elsősorban a határellenőrzés szigorítását az Iquique és Colchane településekhez közeli határszakaszokon, valamint befogadóközpontok létesítését, kedvezményes szálláslehetőség biztosítását, ideiglenes táborhelyek kialakítását és a civil szervezetekkel való szorosabb együttműködést (Riquelme, 2021; Gobierno – Noticias, 2021). Az ígért intézkedések egy része megvalósult, de a jogellenes határátlépések folytatódtak.

A perui határszakaszokon ugyanakkor nem történt változás, a határátlépők fogadására hiányoztak az intézményes felételek. A Perutól csak néhány kilométerre lévő Arica városa több ízben is eredménytelenül kért segítséget a kormánytól a migrációs krízis orvoslására, ezért

2021 októberében a város polgármestere nemzetközi szervezetekhez fordult (UNICEF, Nemzetközi Migrációs Szervezethez-IOM) (SJM – PDI, 2021; Municipalidad de Arica – Noticias, 2021).

2022-ben további kisebb-nagyobb bevándorlóellenes tüntetésekre került sor, többek között Iquique városában, amely a tüntetők erőszakosabb fellépésével zárult. A tüntetők a „Bűnözők kifelé!” transzparenszekkel jelentek meg. A migráció és a bűnözés azonosítása nemcsak a felmérésekben, hanem az utcai tüntetések során is egyértelművé vált (Concha et al, 2022; Eruonews, 2022).

5.4.3.4 Jogellenes határátlépések 2022-ben - kitoloncolások

Az új intézkedések a 2022-es kormányváltás miatt megrekedtek. A határellenőrzés alábbhagyott, valamint a kitoloncolások száma minimálisra korlátozódott. Az új migrációstörvény hatálybalépése megnehezítette a kitoloncolást, hiszen a törvény előírta a bevándorló lakóhely⁹⁹ szerinti háromszori értesítést, amit csak 2023 márciusában módosítottak, lehetővé téve az email formájában történő felszólítást (Gálvez, 2023; Ley 21.325, 2021).

Álvaro Bellolio, aki a Piñera-kormány idején a Bevándorlási Hivatal vezetője volt, felhívja a figyelmet arra, hogy az illegális munkavállalás ellenőrzése minimális az országban, így a határmenti városokban a migránsokat kihasználó vállalkozások könnyen és olcsó munkaerőhöz jutnak anélkül, hogy tartaniuk kellene az ellenőrzéstől és a büntetéstől (BioBio, 2022).

2022-ben a jogellenes határátlépések száma 53 902 volt, amely a 2018-2021 közötti időszak jogellenes határátlépéseinek 62%-a (87 ezer). A 13. táblázat a 2022-es adatokat szemlélteti, ennek alapján megállapítható, hogy a venezuelaiak több mint 40 ezer határátlépéssel vezetik a listát, őket követik a bolíviaiak és a kolumbiaiak. A haitiak száma alábbhagyott, hiszen a turistavízum konzulátuson való kérvényezését időközben eltörölték, valamint a haitiak körében csökkent Chile népszerűsége. Megjelent a haiti migránsok körében, ugyanakkor az illegális kivándorlása is, érvényes okmányok hiányában jogellenes határátlépéssel távoznak az országból (Mohor, 2021).

⁹⁹ Lakóhelynek számított, amit a bevándorló, a jogellenes határátlépő a hatóságokkal közölt.

Ország /2022	jan.-márc.	ápr.-jún.	júl.-sept.	okt.-dec.	Összesen
Venezuela	9 427	13 933	6 886	9 843	40 089
Kolumbia	745	1 385	827	925	3 882
Haiti	416	547	245	141	1 349
Bolívia	2 415	1 189	645	1 074	5 323
Egyéb	925	928	624	782	3 259
Összesen	13 928	17 982	9 227	12 765	53 902

13. táblázat: Jogellenes határátlépések száma 2022-ben. Forrás: saját szerkesztés a PDI - Observatorio de la Migración Responsable, 2022 adatai alapján¹⁰⁰

A 2022. évi adatok alapján a 40 089 fő venezuelai határátlépőből mindössze 2 főt toloncoltak ki (a kormánytól függő) adminisztratív eljárás keretében.¹⁰¹ A Boric-kormány ezt az egyezmények és az anyagi fedezet hiányával indokolta. A kormány becslése szerint a kitoloncolás költsége egy migráns esetén 2,6 millió chilei pesóba (kb 1,1 millió Ft) kerül, amely szintén felhívja a figyelmet a régiót érintő migrációs krízis (alul)finanszírozására (Gálvez, 2023). A jogellenes határátkelőkön érkezettek ellátása és elhelyezése továbbra sem megoldott, a néhány rendelkezésre álló ideiglenes tábor csak rövid ideig tudja fogadni az érkezőket, így aki nem „jut be”, az illegális táborokba kényszerül. Az északi országrészben, a bolíviai határszakaszon a helyzet különösen kritikus, gyakoriak az önkényes lakásfoglalások, valamint a városok mellett illegálisan épített lakóhelyek, a brazil „favelákhoz” hasonlóan (Observatorio de la Migración Responsable, 2022; BioBio , 2022; Concha et al., 2022; López, 2023).

5.4.3.5 A bevándorlók fogadása – az intézményrendszer elégtelenségének néhány következménye

Santiago számos kerületében a bevándorlók aránya a lakónépességhez viszonyítva 22,9-26,9%-kal emelkedett (INE, 2020),¹⁰² korlátozva a lakosság hozzáférését az alapvető erőforrásokhoz és intézményekhez (például: oktatás, egészségügy, lakhatás, üzletek stb.).

¹⁰⁰ PDI az önfeljelentés vagy a tetten érés során gyűjt adatokat a jogellenes határátlépőkről.

¹⁰¹ 2 főt adminisztratív eljárás keretében, amely a kormánytól függ, valamint 59 főt bírósági eljárás során. Az összes jogellenes határátlépésre vonatkoztatva 2022-ben 24 főt adminisztratív eljárás keretében, míg 707 főt bírósági eljárás keretében utasítottak ki. A kitoloncolások még az előző kormány alatt felhalmozódó ügyeket jelentik.

¹⁰² A lakónépességben belül a bevándorlók aránya néhány santiagói kerületben a legutóbbi népszámlálás alapján (2017-es adatok): Lampa (26,9%), San Miguel (26,4%), Providencia (24,5%), Ñuñoa (24,2%), Santiago-Központ (23,5), Independencia (22,9%).

Az interjúalanyok véleménye is azt tükrözi, hogy Chile nem volt felkészülve a tömeges migrációra:

„A migráció nagyon erőteljesen változott. Kezdetben alacsony számú volt, majd drasztikusan megemelkedett. Erre nem voltunk felkészülve” (006_Interjú, Szakasz: 9).

Az intézményrendszert, a kormány felkészületlenségét a szakértők rendszerint kritizálták:

„Chile nem volt felkészülve, sem törvények, sem az intézményrendszer 1,5 millió migráns érkezésére (...). Jelenleg 1,8-2 millió lehet a számuk magasabb, mint az indián kisebbségé, csak ezt nem mondják ki” (009_Interjú, Szakasz: 5).

A 2020-2021-es év során jelentős számú bevándorló érkezett az északi ország részbe is. A lakónépesség számának emelkedése az intézményrendszert ott is felkészületlenül érte. Erre példa Chile északi része, ahol Antofagasta, Iquique, Alto Hospicio, Calama, Mejillones városokban okozott gondot az iskolakezdés. 6,7-10% körül emelkedett átlagosan a bevándorló kiskorúak száma az oktatási intézményekben. A 13 ezer lakosú Mejillones városában 600 fővel több diák jelentkezett a tanévkezdésnél 2023 márciusában. Az Oktatási Minisztérium adatai alapján 2022-ben 116 142 tanulót, továbbá 124 444 ideiglenes személyi számmal rendelkező tanulót regisztráltak az országban (Ortiz, 2023).

5.4.3.6 A migráció megítélésének a változása

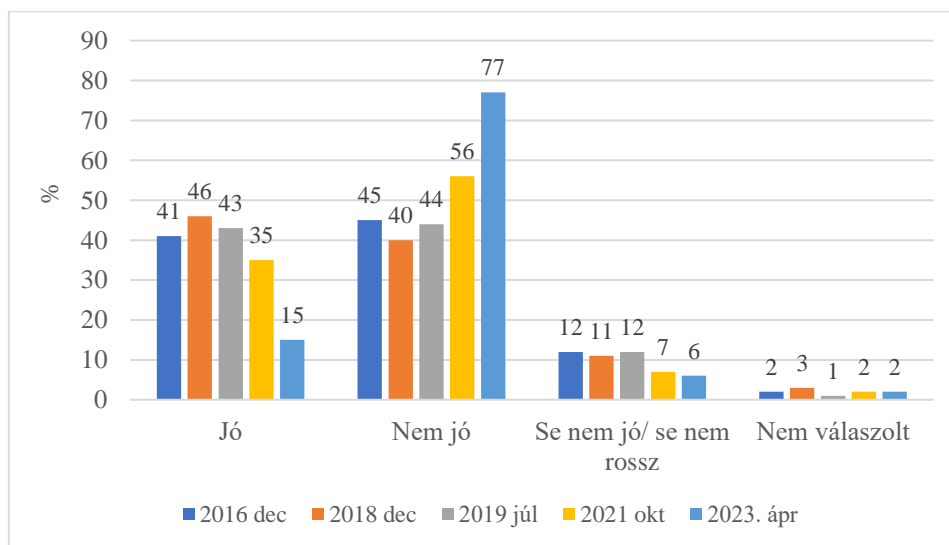
A migráció megítélésének változásakor egyrészt meg lehet különböztetni a migránsok egyes csoportjainak megítélésében bekövetkező változást, másrészt a migráció, mint jelenség megítélésének a változását. Az interjúalanyok alátámasztották azt a tényt, hogy az egyes bevándorló csoportok megítélése az idők folyamán változott:

„Kezdetben a peruiak voltak a xenofóbia elszenvedői, utána a kolumbiaiak. Majd láttuk, milyen keményen bántunk a haitiakkal. Az elmúlt 2-3 évben viszont a venezuelaiak állnak ennek az elutasításnak a középpontjában” (006_Interjú, Szakasz: 9).

A migráció megítélése: társadalmi szint

A CADEM¹⁰³ közvélemény-kutató intézet legutóbbi országos reprezentatív felmérése a migránsok kedvezőtlenebb megítélését mutatja. A megkérdezettek¹⁰⁴ 86%-a egyetért azzal, hogy le kell zárni a határokat a migráció problémájának megoldásáig. Emellett 73% gondolja úgy, hogy a jogellenes határátlépéssel érkezőket ki kell utasítani az országból. A megkérdezettek 87%-a egyetért azzal, hogy a dokumentumok vagy érvényes okmányok nélkül utazó külföldieket őrizetbe kell venni (CADEM, 2023, 484).

A CADEM 2016 óta méri a chilei lakosság véleményét a migráció megítéléséről, viszont 2022-ben nem készült felmérés. A 2023-as kiadvány összesíti a 2016-2023 közötti időszakra vonatkozóan a migráció megítélését. Ennek alapján megállapítható, hogy 2016-ban a haitiak érkezése idején 45% tartotta rossznak a migránsok jelenlétét, majd javult a tendencia a Piñera-kormány 2018-ban bevezetett intézkedéseinek köszönhetően, viszont 2023 áprilisában a legkedvezőtlenebb értéket érte el a felmérés. A megkérdezettek¹⁰⁵ 77%-a gondolja úgy, hogy a migráció nem tesz jót az országnak (lásd 31. ábra).

31. ábra: A migráció megítélése Chilében (2016-2023) „Ön szerint a bevándorlók Chilébe érkezése jó vagy rossz az országnak?” Forrás: saját szerkesztés a CADEM, 2023, 484: 16 alapján

¹⁰³ A CADEM, 1974-ben alakult piac és közvéleménykutató intézet, az egyik legrégebbi Chilében.

¹⁰⁴ Az adatfelvételt a CADEM közvélemény-kutató intézet végezte. Az adatfelvétel telefonos megkereséssel történt. Időpontja: 2023.04.19-21. A minta elemszáma:706, reprezentatív a teljes chilei lakóhellyel rendelkező felnőtt népességre (CADEM, 2023, 484).

¹⁰⁵ Az adatfelvételt a CADEM közvélemény-kutató intézet végezte. Az adatfelvétel telefonos megkereséssel történt. Időpontja: 2023.04.19-21. A minta elemszáma:706, reprezentatív a teljes chilei lakóhellyel rendelkező felnőtt népességre (CADEM, 2023, 484).

A CEP közvélemény-kutató intézet 2022 első felében szintén romló tendenciáról számolt be. A megkérdezettek¹⁰⁶ 61%-a gondolta úgy, hogy meg kell tiltani a bevándorlás minden formáját (CEP, 2022: 40). A chileiekre jellemző, hogy bizalmatlanok a bevándorlókval szemben. Az utóbbi évek romló adatai viszont az északi országrészben tapasztalható migrációs krízis, a jogellenes határátlépések radikális emelkedése, valamint a nemzetközi szervezett bűnözői csoportok megjelenésének a következménye.

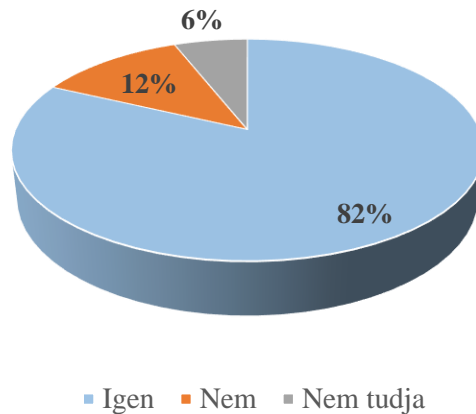
A chilei statisztikai hivatal évente közli a lakosság biztonságpercepciójára vonatkozó adatokat, amely emelkedő tendenciát mutat. A legutóbbi, 2021. évi, adatok alapján a megkérdezettek¹⁰⁷ 86,9%-a gondolta úgy, hogy romlott a biztonság az országban. A migrációs krízissel érintett északi területen rosszabbak a mutatók. Tarapaca és Parinacota régióban 92,5% volt az érték, míg Antofagastában a megkérdezettek 88,5%-a érezte úgy, hogy romlott a biztonság az országban (INE-ENUS, 2021).

Az Ipsos közvélemény-kutató intézet 2023. évi felmérése¹⁰⁸ a hasonló tendenciáról számol be. Az Ipsos felmérése a három legutóbbi kormány migrációval kapcsolatos intézkedéseinek értékelését kérte a megkérdezettektől. A válaszadók jelentős része elégedetlen volt mind a három elnök intézkedéseivel: a válaszadók 75% -a értékelte negatívan Gabriel Boric intézkedéseit, Michelle Bachelet esetében szintén 75%, valamint Sebastián Piñeránál némileg magasabb, 76% volt az érték. A szomszédos országok intézkedéseivel, ugyanakkor még elégedetlenebbek voltak a megkérdezettek, a válaszadók 84%-a értékelte negatívan a szomszédos országok kormányainak az intézkedéseit (Ipsos, 2023: 24). A felmérés megegyezik több interjúalany véleményével, akik a kialakult helyzetért felelőssé teszik a felmérésben is szereplő mindhárom elnököt (006_Interjú, 008_Interjú; 009_Interjú). Az Ipsos felmérése, továbbá kitért a migráció és a romló közbiztonság kapcsolatára is (32. ábra). Ennek alapján a válaszadók 82%-a értékelte úgy, hogy a közbiztonság válsága a migrációval függ össze:

¹⁰⁶ Az adatfelvételt a CEP közvélemény-kutató intézet végezte. Az adatfelvétel személyes megkereséssel történt. Időpontja: 2022.04.13-29. A minta elemszáma: 1355, reprezentatív a teljes chilei lakóhellyel rendelkező felnőtt népességre (CEP, 2022).

¹⁰⁷ Az adatfelvételt a chilei statisztikai hivatal (INE-ENUS) végezte. Az adatfelvétel telefonos és személyes megkereséssel történt. Időpontja: 2021. október-december. A minta elemszáma: 22180, reprezentatív a teljes chilei lakóhellyel rendelkező felnőtt népességre (INE-ENUS, 2021).

¹⁰⁸ Az adatfelvételt az Ipsos közvélemény-kutató intézet végezte. Az adatfelvétel telefonos megkereséssel történt. Időpontja: 2023.05.19-21. A minta elemszáma: 800 fő, , reprezentatív a teljes, chilei lakóhellyel rendelkező felnőtt népességre (Ipsos, 2023).

32. ábra: A migráció és a közbiztonság kapcsolata Chilében (2023) „Ön szerint a jelenlegi közbiztonság válsága összefügg a Chilébe érkező migráció jelenségével?” Forrás: saját szerkesztés az Ipsos, 2023, 18. jelentés alapján

A válaszadók 62%-a ugyanakkor egyértelműen az irreguláris migrációt nevezi meg a közbiztonság romlásának okaként (Ipsos, 2023: 30).¹⁰⁹ A bevándorlók körében végzett felmérések a migránsok erősödő diszkriminációjára hívják fel a figyelmet, továbbá az afrokaribi származású migránsok elutasítása még erőteljesebbé vált az országban (CENEM, 2022; SJM, 2021). A diszkrimináció mellett, ugyanakkor a Pápai Katolikus Egyetem kutatóintézete 2017-től a migránsok és a chileiek között növekvő konfliktusra hívja fel a figyelmet. 2022-ben a megkérdezettek¹¹⁰ 71%-a gondolta úgy, hogy jelentős konfliktus van a migránsok és a chileiek között, ez az arány 2017-ben mindössze 38% volt (UC-Políticas Públicas, 2022: 21).

A migráció megítélése: Önkormányzatok szintje

Az önkormányzatokkal kapcsolatban nem készült átfogó felmérés. Az északi országrészben kialakult migrációs krízis, a jogellenes határátlépések emelkedése, a nemzetközi bünszervezetek megjelenése azt mutatja, hogy az önkormányzatoknak gyakran egyedül kell megoldani a kialakult problémát. Például Arica város polgármestere többször is nemzetközi segítségért folyamodott a migrációs kérdés megoldásával kapcsolatban. A fővárostól távolabbi városok önkormányzatainak szüksége lenne, elsősorban az állami szektorban, a képzett külföldi munkavállalókra (lásd az 5. fejezet ide vonatkozó elemzéseit).

¹⁰⁹ A válaszadók 36%-a az irreguláris és a legális bevándorlókat egyaránt felelőssé teszi a közbiztonság romlásáért.

¹¹⁰ Az adatfelvételt UC-Políticas Públicas intézet végezte. Az adatfelvétel személyes megkereséssel történt. Időpontja: 2022.10.14./2023.03.16. A minta elemszáma: 1906, reprezentatív a teljes chilei lakóhellyel rendelkező felnőtt népességre (UC-Políticas Públicas, 2022).

A migráció megítélése: Munkáltatók – Érdekképviseletek szintje

A Chilébe érkező bevándorlók jelentős része gazdasági bevándorló, így foglalkoztatásuk rugalmasabbá tétele az irreguláris és alulfizetett foglalkoztatás csökkentését segítené. Az új bevándorlási törvény nem oldotta meg a cirkuláris migráció kérdését annak ellenére, hogy az időmunkásokra lenne kereslet. Elsősorban munkáltatói kezdeményezésre 2017 óta számos kísérlet történt arra, hogy az egy munkahelyen dolgozó bevándorlók és a chileiek arányát (15%-85%) módosítsák. „2017 augusztusában Michelle Bachelet elnök törvényjavaslatot nyújtott be, és kezdeményezte, hogy a Munka Törvénykönyvének 15%-os megkötését 24%-ra emeljék” (Munita, 2023). Bachelet javaslata nem járt sikerrel, ahogy 2018-ban Francisco Undurraga (Evopoli, alelnök, képviselő) kezdeményezése sem, aki a 200 főnél több dolgozót foglalkoztató vállalatoknál az 50%-os emelést szerette volna elérni (Torres, 2018). 2022-ben szintén az Evopoli, a chilei munkavállalókra vonatkozó határt, 85-ről 60%-ra szerette volna leszállítani, szintén eredménytelenül (Munita, 2023). Antonio Walker, az országos mezőgazdasági érdekképviselet elnöke szerint a 15%-os megkötést fel kell emelni: „sokkal magasabbnak kell lennie, hiszen csak a helyi munkaerővel nem tudjuk elvégezni a mezőgazdasági munkát” (Berríos – Birchmeier, 2023). Az orvosi kamara, ugyanakkor kifejezetten megnehezíti a külföldi orvosok foglalkoztatását annak ellenére, hogy az állami szektorban orvoshiány van (lásd 5.4.1.3 alfejezet).

A migráció megítélése: Pártok szintje – a szélsőjobboldal erősödése

Torres Matus 2017-es publikációjában alátámasztja, hogy a migrációval kapcsolatban az egyes pártszövetségekre¹¹¹ nem volt jellemző a migráció elutasítása: „Egyetértés van az emberi jogok védelmében, többek között etnikai hovatartozástól, nemtől, kortól, származástól függetlenül” (Torres Matus, 2017: 271). A 2017-es elnökválasztás során Piñera a választási kampányában a migrációval kapcsolatban változást ígért (lásd 5.4.2.1 alfejezet), a kezdeti intézkedéseinek pozitív fogadtatása után azonban nem történt radikális változás. A Piñera-kormányral és a migráció kezelésével való elégedetlenség megmutatkozik a korábban említett Ipsos felmérésben is. Luis Eduardo Thayer Correa és kollégái által 2020-ban végzett kutatás arra hívja fel a figyelmet, hogy csekély a migrációval kapcsolatos politikai vita: „a diskurzusok a

¹¹¹ A szerző elsősorban a Nueva Mayoría (Új többség, baloldali) és a Chile Vamos (Hajrá, Chile, jobboldali, konzervatív) koalíciókat elemzi, amelyek azóta átrendeződtek.

konkrét és programszerű javaslatok hiányában az ideológiai kérdésekre való utalásokra korlátozódnak” (Thayer Correa et al., 2020: 122).

A migráció kezelésével való elégedetlenség a radikális jobboldal erősödését hívta életre az országban. José Antonio Kast 2017-ben még függetlenként indult az elnökválasztásokon, amelynek első fordulójában 7,89%-ot ért el, viszont a 2021-es elnökválasztás első fordulóját megnyerte,¹¹² akkor már az általa alapított republikánus párt színeiben (Serval, 2017, BCN, 2021). Kast népszerűsége, aki a migrációval kapcsolatban radikális álláspontot fogalmaz meg, a bevándorlás és a bűnözés összekapcsolására fókuszáló kampányával, a felmérések¹¹³ alapján rendkívüli módon erősödik, rendszeresen első helyre sorolják, mint következő választandó elnököt (Cadem, 2023, 484, 487). Érdekes módon a második helyen Evelyn Matthei, a Chile Vamos (Hajrá Chile, konzervatívabb jobb oldal) politikusa áll. A chilei demokrácia történetében először fordul elő, hogy két jobboldali politikus vezeti a következő választásokra vonatkozó elnökjelöltek listáját. A baloldali jelöltek,¹¹⁴ akik a migrációval kapcsolatban elfogadók, sorra alacsony értéket érnek el. Az eredmények tendenciája a jelenlegi kormány migrációs politikájával és a közbiztonsággal való elégedetlenséget tükrözi.

5.4.3.7 Az alfejezetre vonatkozó következtetések

A Covid-19 pandémia határlezárása, a Piñera-kormány szigorodó intézkedései a jogellenes határátlépések emelkedését eredményezték. Az így érkező tömeges migráció fogadásának nem voltak meg az intézményi feltételei, többek között hiányoztak a befogadóközpontok is. Concha és szerzőtársai szerint Chile északi részén a jogellenes határátlépések a korlátozó migrációs politikák hatására emelkednek, az erre épülő emberkereskedelem, ugyanakkor veszélyezteti és kiszolgáltatott helyzetbe sodorja a migránsokat (Concha et al., 2021: 20; Concha et al., 2022: 33).

¹¹² A 2021-es elnökválasztás második fordulójában Gabriel Boric javított, így Kastot jelentősen megelőzte, bár a választások második fordulójában két „szélsőséges” párt között kellett a chileieknek választani, a balközép „beszakadt” az első fordulóban.

¹¹³ Az adatfelvételt a CADEM közvélemény-kutató intézet végezte. Az adatfelvétel telefonos megkereséssel történt. CADEM, 2023, 484: Időpontja: 2023.04.19-21. A minta elemszáma:706. CADEM, 2023, 487: Az adatfelvétel időpontja: 2023.05.10-11. A minta elemszáma: 707 fő, reprezentatív a teljes, chilei lakóhellyel rendelkező felnőtt népességre.

¹¹⁴ Camila Vallejo, Daniel Jadue (kommunista párt – PCCh) Carolina Tohá (Partido por la democracia – PPD). Magas ugyanakkor azoknak az aránya, akik nem tudnak választani a jelöltek között, 2023 első felében 42-44% volt azoknak az aránya, akik nem akarnak, vagy nem tudnak választani a jelöltek között (CADEM, 2023, 487: 20). Gabriel Boric nem szerepel a felmérésekben, hiszen a chilei alkotmány nem teszi lehetővé az elnök újraválasztását, ehhez egy 4 éves ciklust ki kell hagynia.

Az országos szintű reprezentatív felmérések a lakosság biztonságpercepciójának a romlását mutatják. A médiában riportok sora szólt az áldatlan állapotokról, a parkokban ellátatlanul várakozó migránsokról. A chilei kormány azonban csak a migrációellenes tüntetések, valamint a civil szervezetek nyílt levélben megfogalmazott felszólítása után reagált a kialakult helyzetre. 2022 során újabb migránsellenes tüntetések voltak az ország több városában, mivel a kormány intézkedései nem vezettek eredményre. Tálás Péter felhívja a figyelmet arra, hogy a nemzetközi migráció akkor is biztonsági kérdéssé válik, ha olyan nagy tömegű bevándorló érkezik az országba, hogy a migráció fogadása, letelepítése adminisztratív problémát jelent az államnak (Tálás, 2018: 9–10). A lakosság a kormány intézkedéseivel való elégedetlensége a Republikánus, radikális szélsőjobbaldali párt erősödését eredményezték.

A chileiek az egyes migráns csoportok megítélését is átértékelték, míg korábban a venezuelaiak voltak a „kedvelt” bevándorlói csoport, hiszen magasabb iskolai végzettséggel rendelkeznek, 2022-re a tömeges bevándorlásuk miatt már ők váltak a diszkrimináció célpontjaivá. A chilei társadalom ugyanakkor a növekvő bűncselekményeket a migrációval kötötte össze. Ez azzal is magyarázható, hogy megjelentek az olyan külföldi szervezett bűnözői csoportok, mint a venezuelai Tren de Aragua. Az adatok alapján az északi ország részben a külföldi elkövetők száma felülreprezentált, amely a bevándorlók további diszkriminációjához vezetett.

5.4.3.8 Az alfejezetre vonatkozó összefoglalás

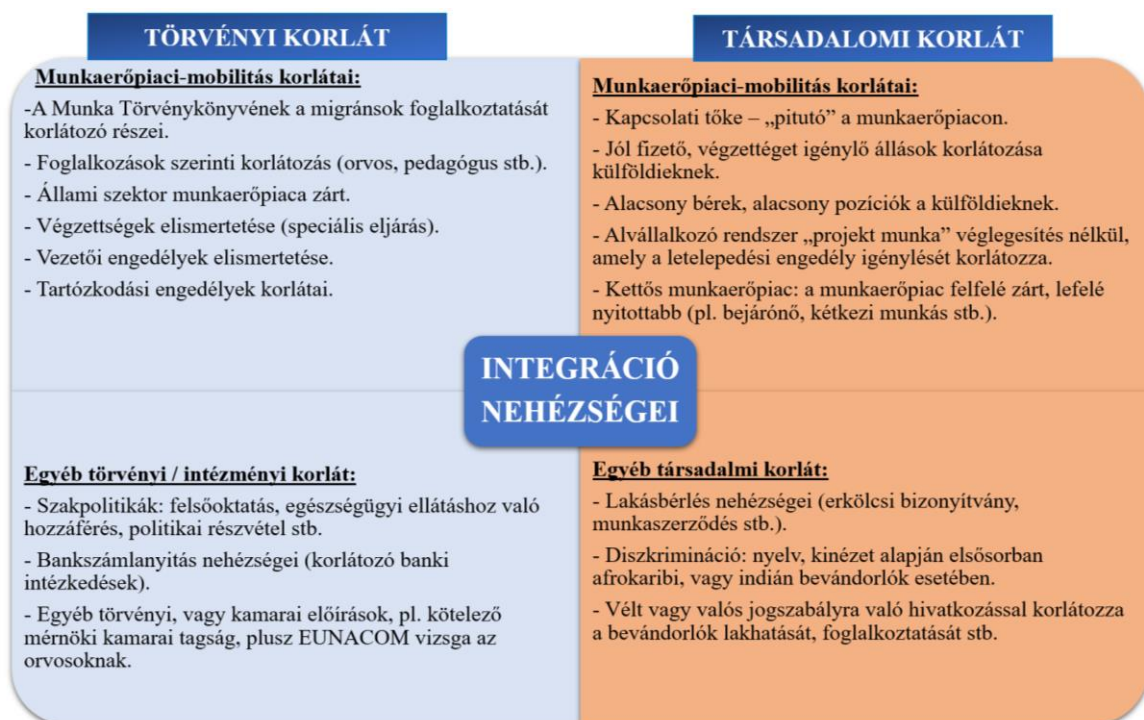
Az alfejezet statisztikai adatokra, adatbázisokra támaszkodva bemutatta a jogellenes határátlépések alakulását 2016-tól, majd a migrációra épülő embercsempészetet Chile északi határszakaszán. Ennek hatására kezdődtek meg Chilében a migránsellenes tüntetések. A lakosság biztonságpercepciója romlott a tömeges, jogellenes határátlépések, valamint a nemzetközi szervezett bűnözői csoportok megjelenésének hatására.

A fejezet elején feltett kutatási kérdések a következők voltak: 1. Miért emelkedett a jogellenes határátlépések száma? 2. Mi okozta a migránsellenes tüntetéseket? 3. Milyen új biztonsági kihívások jelentek meg a migrációval kapcsolatban? Megállapítható, hogy egyrészt Piñera korlátozó intézkedései, másrészt a Covid-19 pandémia határlezárásai eredményezték a jogellenes határátlépések emelkedését. A venezuelai migránsok tömeges érkezése, a kormány intézkedéseinek késlekedése lokális tüntetéseket váltott ki. Új biztonsági kihívások jelentek meg az országban, többek között a migrációra épülő szervezett bűnözői csoportok megjelenése.

5.4.4 Következtetések

Az 5.4. alfejezet a migráció biztonságiasítását mutatta be Chilében. Az elvégzett elemzések alapján bizonyítható, hogy a chilei társadalom zárt, és korlátozza a migránsok integrációját, ugyanakkor a törvényi korlátozás is nehezíti a bevándorlók munkavállalását és társadalmi beilleszkedésüket. A 33. ábra a legfontosabb törvényi és társadalmi korlátozásokat foglalja össze az alfejezetben leírtak alapján.

Fontos kiemelni, hogy a 33. ábrán látható társadalmi, illetve jogi szabályozás nem független egymástól. A munkaerőpiac bár lefelé nyitottabb, de csak bizonyos foglalkozások esetében, továbbá a Munka Törvénykönyvének ide vonatkozó szabályozása limitálja a migránsok foglalkoztatását, továbbá a tartózkodási engedélyek sem teszik lehetővé a szabad munkavállalást. A fejezet elemzései azt bizonyítják, hogy Chilében kettős munkaerőpiac alakult ki, ahol a migránsok alacsonyabb bérért alacsonyabb pozícióban dolgoznak.

33. ábra: A bevándorlók törvényi és társadalmi korlátai Chilében. Forrás: saját szerkesztés az 5.4 alfejezet alapján

Az 5.4 alfejezet bemutatta a biztonságiasítás chilei sajátosságait. Először részletesen elemeztem a haitiak Chilébe érkezését, összehasonlítva a venezuelai bevándorlókkal. A haitiak bevándorlása ellen a társadalom lépett fel, biztonsági fenyegetésként azonosította a Haitiról érkező afrokaribi bevándorlókat, akik a kreol nyelvet beszélik, eltérő vallással és kulturális háttérrel rendelkeznek, továbbá alacsony az iskolai végzettségük, és Latin-Amerika egyik legszegényebb országából származnak. Az esettanulmány egy reverz folyamatot mutatott be, amelynek során nem az állam biztonságiasította a haitiak jelenlétét, hanem maga a társadalom, a kormány a rendkívüli intézkedéseket csak ezt követően hozta meg. Ugyanez ismétlődött meg a jogellenes határátlépések során is, amely migránsellenes tüntetésekre torkollott, ezúttal a haitiak helyett a jogellenes határátlépéssel érkező, főként venezuelaiak váltak a társadalom általi biztonságiasítás célpontjává.

Az alfejezet elemzése során azonosítottam, hogy először a haitiakra specializálódott embercsempészet intézményesült (szerződések, vízumügyintézés, tartózkodási engedélyek stb.), majd Chile északi régióiban a jogellenes határátlépésekre alakult hálózat, amelyet elsősorban bolíviai embercsempészek működtetnek. Emellett megjelentek a venezuelai migrációval párhuzamosan a szervezett bűnözéshez csoportok is, például a Tren de Aragua, akikhez már a kábítószer- és emberkereskedelem is köthető. Az embercsempészet, az emberkereskedelem és a szervezett bűnözés régiós jelenléte a regionális összefogás szükségességét sürgeti, elsősorban a szintén érintett szomszédos országokkal, valamint Ecuadorral és Kolumbiával. Az alfejezet kitért a migráció megítélésének a változására. A chileiek a három utolsó kormány (Gabriel Boric, Sebastián Piñera, Michelle Bachelet) migráció kezelésével kapcsolatos intézkedéseit negatívan ítélik meg. A társadalmi elégedetlenség a radikális jobboldal erősödéséhez vezetett.

5.4.5 Összefoglalás

Az 5.4 alfejezet elemzése azokat a társadalmi és intézményi korlátozásokat mutatta be, amelyek nehezítik a Chilébe érkező migráció letelepedését és integrációját. A fejezet kitért néhány sajátosságra, úgymint a bevándorlók integrációjának nehézségeire (5.4.1), a társadalom által kezdeményezett biztonságiasításra (5.4.2), valamint a migráció megítélésének a változására (5.4.3). A fejezet esettanulmányokon keresztül, valamint statisztikai adatokra,

közvélemény-kutató intézetek felméréseire támaszkodva mutatta be a migráció biztonságiasításának folyamatát Chilében, valamint a migráció megítélésének változását.

5.5 Változások a közelmúltban

Gabriel Boric 2022 márciusában alakított kormányt. A baloldali politikus migrációhoz fűződő viszonya a Bachelet-kormány irányvonalát követte. A 2022. március 11. és 2023. január 31. között elhangzott és publikusan elérhető elnöki beszédek elemzése alapján megállapítható, hogy a migráció, mint biztonsági kérdés egyszer sem szerepelt a beszédekben. A diskurzuselemzés a biztonsági kérdésekkel kapcsolatban azonosította az egészségbiztonságot, a társadalmi biztonságot, valamint a gazdasági- és energiabiztonságot (González, 2023). A kormány némileg kénytelen volt megváltoztatni a migrációval kapcsolatos politikáját, elsősorban az északi országrészben a jogellenes határátkelések hatására bekövetkező társadalmi elégedetlenség miatt. A fordulat 2023 februárjában következett be, amikor Gabriel Boric elnök Chile északi határszakaszához kivezényelte a katonaságot, majd 2023 májusában újabb 90 nappal meghosszabbította a különleges jogrendi időszakot (lásd 5.2.4 alfejezet).

A kormány 2023. július 6-án publikálta Chile első Nemzeti Migrációs és Bevándorlási Politikáját, amit az új bevándorlási törvény (Ley 21.325, 2021) írt elő. A dokumentum az állami szektor, a civil társadalom, a magánszektor és a nemzetközi szervezetek részvételével készült, amelynek elkészítését a leváltott Izkia Siches volt belügyminiszter még 2022. június 14-én jelentett be (Gobierno – Noticias, 2022). A migrációs és bevándorlási politika 28 azonnali intézkedést tartalmaz, valamint számos törvényjavaslatot. A határok ellenőrzésére, valamint az új Bevándorlási Hivatal megerősítésére fókuszál (SNM, 2023; De La Fuente, 2023). A migrációs és bevándorlási politika az eljárások során a gyermekeknek, a fiatalokéknak, a nemi erőszak és az emberkereskedelem áldozatainak prioritást biztosít. A dokumentumban a humánbiztonság, a migránsok védelme és a bevándorlók jogai jelennek meg, a biztonsági kérdések a jogellenes határátlépésekre korlátozódnak. A migrációs politika úgynevezett „legalizálási kritériumokat” határoz meg, valamint az egyedi esetek kivizsgálásával lehetővé teszi az irreguláris bevándorlók legalizálását. Boric-kormány nem hirdetett meg újabb tömeges legalizálást, de a jogellenesen érkezettek legális státushoz juthatnak. Ennek értelmében várható a jogellenes határátlépések számának további emelkedése. A migrációs politika nem szigorított, hanem a korábbi tendencia folytatódott, az új bevándorlási törvény számos intézkedése a

Boric-kormány enyhített (lásd 5.2.3; 5.4.3 alfejezet). Alberto van Klaveren,¹¹⁵ Chile külügyminisztere 2023 áprilisában a baloldali kormány részéről először beszélt arról, hogy az ország elérte befogadóképességének határát. Hangsúlyozta, hogy a lakosság a migrációt újfajta bűncselekmények megjelenésével társította (Olivares Nieto, 2023; Soto Valenzuela, 2023). Az új belügyminiszter, Carolina Tohá,¹¹⁶ 2023 júniusa és augusztusa között a biztonsági agenda kiszélesítését tűzte ki célul, a jövőre vonatkozólag számos projektet kíván megvalósítani. Ide sorolható többek között a Nemzetbiztonsági Minisztérium létrehozása, a határellenőrzés szigorítása, a Kibervédelmi Intézet, valamint az áldozatok védelmére kialakított intézmény létrehozása (Reyes, 2023; Wilson, 2023; BioBio, 2023). A 2023-as év további fontos változása egy újabb migrációs krízis kialakulása a Chile-Peru határszakaszon, ezúttal az okmányok nélküli venezuelaiak akarnak hazatérni Perun keresztül. A perui kormány részéről a határok katonai megerősítésére került sor, valamint Bolívia is kilátásba helyezte a katonai erők felhasználását a határ megerősítésére (Araya, 2023; Núñez, 2023; bővebben 6.3 alfejezet).

5.6 Összefoglalás

Az 5. fejezet 5.1 alfejezetében a társadalmi szektorhoz kapcsolódóan Chilét mutattam be 7 dimenzió alapján. Ezután az 5.2 alfejezetben a migrációhoz kapcsolódó intézményi hátteret ismertettem, amely elengedhetetlen a Chilében zajló migrációs folyamatok megértéséhez. Ezt követte a migráció megjelenésének a vizsgálata Chile öt, eddig megjelent biztonsági és védelmi stratégiája alapján Maxqda Analytics Pro szoftverrel támogatott tartalomelemzéssel, valamint felvázoltam a chilei katonaság szerepét a migrációs folyamatok kezelésében. Az 5.3 alfejezet a Chilébe érkező főbb migrációs csoportokkal foglalkozott. Részletesen kitért a bevándorlócsoporthoz jellemzőire, illetve összehasonlításukra elsősorban adatbázisok és statisztikák alapján. Az 5.4 alfejezet a biztonságiasítás chilei példáját elemezte, kitérve a haiti és venezuelai migráció biztonsági aspektusaira, valamint a migráció megítélésének változására, és a radikális jobboldali párt erősödésére. Végezetül az 5.5 alfejezet a közelmúlt változásaira fókuszált.

¹¹⁵ Antonia Urrejola Noguera leváltása után, 2023 márciusától tölti be pozícióját.

¹¹⁶ Carolina Tohá Izkia Sichest váltotta, 2022 szeptembertől tölti be pozícióját.

6. NEMZETKÖZI ÖSSZEHASONLÍTÁS

A nemzetközi összehasonlításról szóló fejezet célja Chile helyének és szerepének többszemponútú bemutatása a „déli-déli” irányú migrációs folyamatokban. A kutatás Chile mellett több dél-amerikai országra fókuszál (Argentína, Brazília, Ecuador, Kolumbia, Peru), valamint az Európai Unió két tagországa (Portugália, Spanyolország) is az elemzések és az összehasonlítások részét képezi. A módszertani fejezetben is szerepel a két európai ország, mint egykori gyarmatosító fontos támpont lehet a dél-amerikai országok számára, elsősorban a migrációval kapcsolatos szakpolitikák kialakítása során. Így a kutatás Chilét, valamint a többi vizsgált dél-amerikai országot nem csak régiós, hanem részben európai kontextusba is helyezi. A fejezetekben tárgyalt témák kvalitatív és kvantitatív empirikus kutatáson alapulnak, amelynek részletes ismertetése a módszertanról szóló 2. fejezetben található.

6.1 Chile és néhány ország biztonsági/védelmi és migrációs stratégiáinak az összehasonlítása¹¹⁷

Az alfejezet célja hat ország stratégiai dokumentumainak összehasonlító vizsgálata vegyes módszerrel. A stratégiai dokumentumok elemzésével bemutatható, hogy a vizsgált országok mennyire felkészültek a migrációra, továbbá azonosíthatóak az egyes dokumentumok közötti hasonlóságok és különbségek, elsősorban a migrációhoz köthetően. Fontos kiemelni a stratégiák jó gyakorlatait és hiányosságait, amelynek során meghatározható Chile helye a régióban és felkészültsége a tömeges migrációval kapcsolatban. Az úgynevezett „sikeres” stratégia bemutatása más országok számára is példa lehet és alkalmas arra, hogy a stratégiák összehasonlítása során a migrációs stratégiák megalkotásának alapvető kritériumai meghatározhatók legyenek és követendő példává váljanak.

A kutatással kapcsolatban négy fő kérdés fogalmazható meg. 1. A vizsgált országok stratégiái általánosságban megfelelnek-e a stratégiaalkotás alapkövetelményeinek? 2. A vizsgálatok alapján mely országok stratégiája tekinthető megfelelőnek? 3. Van-e különbség az európai és a

¹¹⁷ Az alfejezet anyaga részben a következő, már megjelent publikáció alapján készült: Thomázy Gabriella (2021). Migrációs Stratégiák: Dél-Amerika vs. Európa: Ecuador, Kolumbia, Magyarország és Spanyolország összehasonlító elemzése. *Hadtudomány* 31/2, 2. 58–74. DOI: <https://doi.org/10.17047/HADTUD.2021.31.2.58>.

dél-amerikai országok stratégiái között a migrációval kapcsolatban? 4. Chile stratégiai dokumentuma megfelelő-e a kialakult migrációs nyomás kezelésére?

6.1.1 A vizsgált országok stratégiai dokumentumainak összehasonlító elemzése

A stratégiai dokumentumok vizsgálatához a módszertani fejezetben leírtak alapján hat ország hat dokumentuma került kiválasztásra: három migrációs stratégia (Ecuador, Peru, Portugália), valamint három biztonsági és/vagy védelmi stratégia (Chile, Kolumbia, Spanyolország). A kiválasztott országok főbb migrációs folyamatait, valamint gazdasági-társadalmi mutatóit a 4. fejezet foglalta össze.

Az egyes országok a vizsgálat időpontjában hatályos stratégiai dokumentumainak főbb információit a 14. táblázat tartalmazza:

Ország	Stratégiai dokumentumok ¹¹⁸	Stratégia megnevezése eredeti nyelven	Megjelenés éve (érvényessége)	Oldalszám	Képek, ábrák
Chile	Biztonsági és védelmi stratégia	<i>Política de Defensa Nacional de Chile</i>	2020	110	igen
Ecuador	Migrációs stratégia	<i>Plan Nacional de Movilidad Humana Ministerio de Relaciones Exteriores y Movilidad Humana</i>	2018	54 (kéthasábos)	igen
Kolumbia	Biztonsági és védelmi stratégia	<i>Ministerio de Defensa Nacional – Colombia. Política de defensa y seguridad PDS.</i>	2019	84	igen
Peru	Migrációs stratégia	<i>Decreto Supremo que aprueba la Política Nacional Migratoria</i>	2017 (2017-2025)	23 (kéthasábos)	igen
Portugália	Migrációs stratégia	<i>Plano Estratégico para as Migrações</i>	2015 (2015-2020)	74	igen
Spanyolország	Biztonsági stratégia	<i>Real Decreto 1150/2021, de 28 de diciembre, por el que se aprueba la Estrategia de Seguridad Nacional</i>	2021	36	nem

14. táblázat: Elemzett dokumentumok országok szerint. Forrás: saját szerkesztés a 2022 novemberében hatályos stratégiák alapján

¹¹⁸ A dokumentum magyar elnevezésekor a dokumentum tartalmát is figyelembe vettem, nem szó szerinti a fordítás.

A kutatás a tartalomelemzés kvalitatív és kvantitatív eszközeinek használatával készült. Számos tanulmány használt tartalomelemzést a stratégiák összehasonlításához. A módszer célja többdimenziós, több fókuszú lehet: 1. egy-egy ország stratégiáját nemzetközi kontextusba helyezi az elemzés; 2. néhány vagy több ország stratégiaalkotását komparatív szemlélettel értékeli, 3. továbbá az egyes országok felkészültségét, vagy stratégiaalkotásának kultúráját mutatja be (Csiki, 2013: 29; Estevens, 2018: 2). Néhány példát kiemelve: João Estevens (Estevens, 2018) tanulmánya európai országokra fókuszál, három szempont alapján 27 európai uniós tagállam migrációs és biztonsági stratégiáit vizsgálta. Csiki Tamás (Csiki, 2013) kutatása során hat európai ország katonai stratégiai dokumentumait hasonlította össze. Felegyi Júlia Spanyolország 2013-as és 2017-es stratégiai dokumentumait vizsgálta disszertációjában (Felegyi, 2023). Az ide vonatkozó kutatások közül a dél-amerikai régióval kapcsolatosan érdemes megemlíteni Daniela Briones Riverosa (Briones Riverosa, 2014) elemzését, aki Spanyolország és néhány dél-amerikai ország biztonsági stratégiáját értékelte, valamint hasonló módszerrel készült Urbanovics Anna és Rodrigo Guajardo hat latin-amerikai ország kibebiztonsági stratégiáinak vizsgálata is (Urbanovics – Guajardo, 2022). Az alfejezetben tárgyalt kutatás újdonsága, hogy Maxqda Analytics Pro szoftverrel támogatott tartalomelemzés, továbbá dél-amerikai és európai országokat is bevon a vizsgálatba, valamint együttesen alkalmazza a tartalomelemzés kvantitatív és kvalitatív eszközeit.

6.1.2 Stratégiák – Stratégiaalkotás (általános alapelvek)

A stratégiai dokumentumok, valamint maga a stratégiaalkotás folyamata nem egységes. A stratégia céljától és a tartalomtól függően megkülönböztethetünk az irányelveket megfogalmazó deklaratív, leíró (deskriptív), előíró (normatív), valamint a feladatokra koncentrálnó (preskriptív) stratégiákat (Csiki, 2013: 29–30).

A stratégiai dokumentumok ugyanakkor meghatározott irányelvek és elvárások alapján készülnek. Egy megalapozott és a végrehajtás szempontjából megfelelő stratégiának a következő néhány tartalmi elemmel kell rendelkeznie:

„- A biztonsági környezet átfogó szemléletű értékelése – beleértve a kihívások, kockázatok, fenyegetések mellett a lehetőségeket is;

- Az elvárt jövőbeni 'végállapot' megvalósításához szükséges előíró szemlélet;

- A célok – eszközök – végrehajtók – végrehajtási módszerek egysége;
- Konkrét tervezési célok azonosítása;
- A tervezési időszak erőforrásainak pontos azonosítása és ütemezése” (Csiki, 2014: 47).

Palacios Rodríguez egy kérdésspecifikus megközelítést javasol a stratégiai dokumentum elkészítéséhez, amelynek alap gondolatai a Csiki által meghatározott tartalmi elemhez hasonlóak, viszont külön kiemeli az egyes meghatározott célok felelőseinek a megnevezését, pénzügyi ütemezést és az eredmények ellenőrzésének fontosságát (Palacios Rodríguez, 2020: 59).

A stratégiák célját tekintve számos országban elmosódott a határ a biztonsági, katonai, vagy egyéb stratégiákat illetően, tehát egyfajta ötvözetként íródnak (Csiki, 2014: 46; González Guyer, 2017: 18–19; lásd 5.2.2 alfejezet). Nem minden ország rendelkezik külön migrációs stratégiával, hanem a biztonsági vagy védelmi stratégián belül fókuszál a migrációra és az ahhoz köthető kockázatokra (Estevens, 2018: 3–5). Maga a migrációs stratégia a biztonsági stratégián belül az ágazati stratégiák közé tartozik. A migrációra vonatkozó stratégiai koncepció kiemelt célja és feladata a rövid és hosszú távú konkrét célkitűzések, intézkedések meghatározása, amely az adott országot érintő migrációs folyamatok elemzése. Ennek során elengedhetetlen a migráció és annak hatásának a vizsgálata.

Az országok stratégiai dokumentumai különbözőek a migráció koncepciója alapján. Eltérő a célja a volt koloniális nagyhatalmaknak, valamint a közép-európai országoknak is, hiszen míg az előbbiek tradicionálisan befogadó, az utóbbiak inkább kibocsátó országoknak tekinthetők. Különbözik továbbá a migráció és a biztonság kapcsolatának megítélése is. A stratégiai dokumentumok általános és közös vonása a migrációval kapcsolatban a nem kívánatos, irreguláris bevándorlás visszaszorítása.

Ecuador, Peru és Portugália stratégiája az ágazati stratégiák közé sorolható, Chilének, Kolumbiának és Spanyolországnak nincs külön migrációs stratégiája. Mindhárom ország a biztonsági/védelmi stratégiáján belül foglalkozik az ágazati stratégiákkal, így a migrációval, illetve a migrációhoz köthető biztonsági kockázatokkal. Jellemző mindhárom dokumentumra, hogy a stratégia egyes részeiben, nem külön fejezetben térnek ki a migrációra. A stratégiák tartalmát és célját figyelembe véve a portugál, az ecuadori, a perui és a spanyol stratégia inkább normatív, bár időnként a deskriptív szemlélet is megjelenik, míg a kolumbiai, chilei stratégia leginkább deskriptív.

6.1.3 A kutatás eredményeinek az ismertetése

A kutatás eredményeinek ismertetése több részből tevődik össze. Először a stratégiai koncepcióknak a tartalomelemzés kvalitatív eszközeivel történő összehasonlítása következik, majd a kvantitatív eszközökkel történő elemzés ismertetésére tér rá az értekezés. Végezetül a jó gyakorlatok és hiányosságok, majd az elmúlt időszak változásainak és kihívásainak rövid ismertetésével zárul az elemzés.

6.1.3.1 Stratégiai koncepciók összehasonlítása a tartalomelemzés kvalitatív eszközeivel

A tartalomelemzés kvalitatív eszközeivel készült összehasonlítás figyelembe veszi a korábban megfogalmazott, a stratégiákkal szemben elvárt tartalmi elemeket (Csiki, 2014: 47), valamint egy korábbi kutatásom tapasztalatait (Thomázy, 2021), amelynek során stratégiai dokumentumokat elemeztem. A komparatív jellegű elemzés elsősorban a migrációhoz köthető tartalomra, valamint a stratégiák funkcionalitására fókuszál.

A módszertani részben részletes elemzés tárgya volt a tartalomelemzés. A kódrendszer kialakítása során összesen 7+5 dimenzió (4 aldimenzió) került meghatározásra.¹¹⁹ Fontos hangsúlyozni, hogy bár a szövegek eltérő hosszúságúak, a tartalomelemzés az összehasonlítás során nem az abszolút, hanem a relatív gyakoriságot méri. A Maxqda Analytics Pro az egyes kódokat egymáshoz viszonyítja és vizualizálhatóvá teszi a gyakoriságot. A 33. ábra (keresztábra) szemlélteti a kódolás utáni eredményt. Összesen 2131 kód került kiosztásra a 6 dokumentum kódolása során.

Az alfejezet elején lévő táblázatban összefoglaltam a stratégiai dokumentumokról a legfontosabb információt. Ennek alapján megállapítható, hogy a hosszabb stratégiai dokumentumokat (chilei, kolumbiai vagy a portugál) sok színes fotó, ábra, infografika, összefoglaló táblázat teszi tartalmasabbá és átláthatóbbá, míg a viszonylag rövidebb spanyol stratégia ezeket teljesen mellőzi. Oldalszám alapján a legrövidebb a perui dokumentum, de a betűméret és a kéthasábos felosztás miatt átlagos hosszúságúnak, a többi stratégiához

¹¹⁹ 7 dimenzió a migrációval kapcsolatos, amit 4 aldimenzió egészíti ki, továbbá 5 dimenzió a stratégia értékeléséhez tartozik (lásd 2.1.1 alfejezet).

hasonlónak mondható. Az elemzett stratégiai koncepciók a portugál stratégia kivételével spanyol nyelvűek.¹²⁰

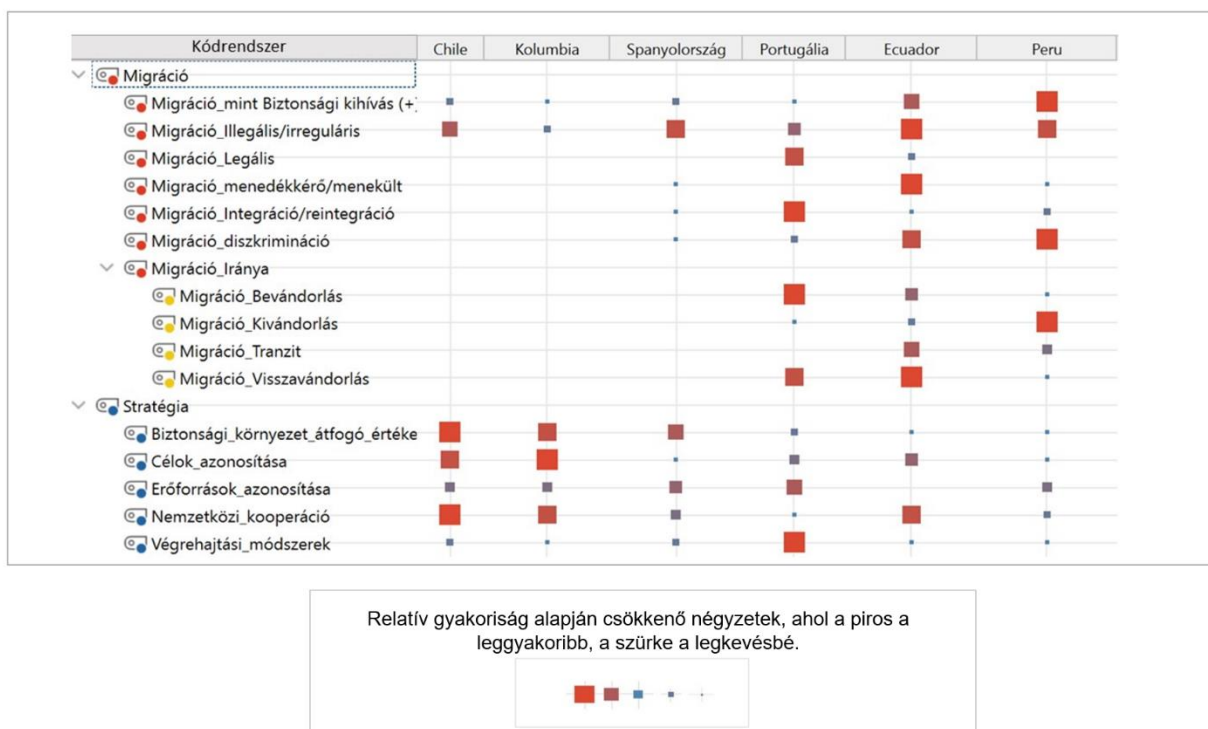
A stratégiák 2015 és 2021 között készültek. A migrációs stratégiák közül mindegyik az adott ország első ilyen típusú dokumentuma, ugyanakkor a biztonsági, illetve védelmi stratégiák elkészítése során a vizsgált országok már támaszkodhattak a korábban hatályos stratégiai koncepciókra. Peru és Ecuador migrációs stratégiáját a növekvő migrációs nyomás hívta életre, a venezuelai migrációs nyomás erősödésével párhuzamosan készültek el. A portugál stratégia létrejöttének épp ellentétes irányú folyamata volt:

„Portugália a népességcsökkenés kihívásával néz szembe, amely nemzeti, társadalmi, gazdasági és politikai vészhelyzetet eredményez” (Plano Estratégico para as Migrações, 2015).

A portugál stratégia a bevándorlást ösztönzi, a dokumentum bevezetőjében kiemeli az előregedő társadalom, a kivándorlás, valamint a nyugdíjrendszer fenntarthatóságának a problémáját is. A dél-amerikai országokkal összehasonlítva Portugáliában a lakónépességhez viszonyítva magas a bevándorlók aránya (9,8%, 2,1 millió lásd 5. táblázat) ennek ellenére stratégiájának egyik fő célkitűzése a bevándorlás további ösztönzése.

Chilének, Kolumbiának és Spanyolországnak sincs külön migrációs stratégiája annak ellenére, hogy mind a két dél-amerikai országba jelentős számú (8,6%; 1,6 millió; illetve 3,7%; 2,5 millió) bevándorló érkezett az elmúlt években, valamint a venezuelai kivándorlás fő célországai. A vizsgált országok közül a legtöbb migráns Spanyolországban (14,6%; 6,8 millió) tartózkodik (lásd 4. fejezet; Thomázy, 2022b: 55; Thomázy, 2022b: 63; Migration Data Portal).

¹²⁰ A Maxqda Analytics Pro lehetővé teszi az automatikus kódolást, viszont a Maxqda a manuális kódolást javasolja a jobb eredmény eléréséhez, így a manuális kódolás mellett döntöttem. A. A stratégiákból idézett példák saját fordítás alapján készültek.

34. ábra: A vizsgált országok stratégiáinak összehasonlítása kvalitatív tartomelemzéssel (Keresztábra). Forrás: saját szerkesztés Maxqda Analytics Pro szoftverrel

A kódrendszer alapján készült keresztábra (34. ábra) vizuálisan láthatóvá teszi a vizsgált dokumentumok különbségeit és hasonlóságait. Általánosságban elmondható, hogy a két migrációs stratégia (Ecuador, Peru) és a nemzeti biztonsági, illetve a védelmi stratégiák (Chile, Kolumbia, Spanyolország) között alapvető eltérés figyelhető meg. A migrációs stratégiáknál a migrációhoz kapcsolódó kódok jelenléte markánsabb, a biztonsági, illetve védelmi stratégiáknál a stratégiához köthető kódok a hangsúlyosabbak. A portugál dokumentum kivétel, amelynél mind a stratégiához tartozó, mind a migrációhoz kapcsolódó dimenziók viszonylag egyensúlyban vannak, némi eltolódással a migráció irányába. A következőkben először a migráció, majd a stratégiához kapcsolódó dimenziók elemzése következik.

A vizsgált országok stratégiai dokumentumainak értékelése a migrációhoz kapcsolódó 7 dimenzió (+4 aldimenzió) alapján

A migráció, mint biztonsági kihívás: A biztonsági kihíváshoz kapcsolódó dimenziónál fontos volt meghatározni, hogy a migrációhoz az egyes országok milyen biztonsági kockázatokat társítanak. Mindegyik stratégiai koncepciónál megjelenik a migráció és hozzá kapcsolódóan a

szervezett bűnözés, valamint az emberkereskedelem. Spanyolország az egyetlen, amely a migrációval kapcsolatban mind a cél-, mind a kibocsátó országban jelenlévő szervezett bűnözésre is kitér. Spanyolország kiemeli továbbá a külföldiekkel kapcsolatban a vallási szélsőségeket, valamint a terrorista csoportokat is, mint jelentős biztonsági kockázat, viszont közvetve a délről (afrikai országokból és Közel-Keletről) érkező migrációhoz kapcsolódik a biztonsági kockázat leírása.¹²¹ A vizsgált országok önmagában a migrációt vagy a tömeges migrációt nem tekintik biztonsági kockázatnak, viszont a migráció jelenségéhez társítanak biztonsági kihívásokat (emberkereskedelem, szervezett bűnözés stb.).

A migráció, mint biztonsági kihívás és a humánbiztonság kódja összevonásra került (ezt jelzi az ábra első dimenzióján a + jel), mivel a két dimenzió az elemzés során nem volt egymást kizáró. Ecuador stratégiai dokumentumánál biztonsági kihívásként került leírásra a migránsok humánbiztonsága. A migráció alanyai a migránsok ellen elkövetett bűncselekmények, emberkereskedelem és az erre épülő bandák áldozataiként jelennek meg. A portugál és a később íródott perui dokumentumban is hasonlóan szerepel ez a megállapítás. Peruban ugyanakkor a jelentős kivándorlás (lásd 4. fejezet) miatt a perui kivándorlókat érő biztonsági kockázatokat is részletesen elemzi a perui stratégiai koncepció:

„Összefoglalva, a peruiakat félrevezető információ, valamint az információ hiánya a peruiak munkaerő-kizsákmányolásához vezet, és olyan bűncselekmények áldozataivá válnak, mint az emberkereskedelem, vagy a nőket érő nemi erőszak. Többek között gazdasági károkat okozva nemcsak a migránsoknak, hanem a perui államnak is, hiszen jelentős erőforrásokat kell erre elkülönítenie.” (Decreto Supremo que aprueba la Política Nacional Migratoria, 2017: 9).

Portugália stratégiai dokumentumánál a migránsok szexuális kizsákmányolása jelenik meg, mint kockázati tényező, továbbá a külföldiek toborzása fegyveres konfliktusokban való részvételre. Ecuador, Peru és Portugália esetében a fő fókusz a humánbiztonság, Spanyolország stratégiai koncepciója viszont a terroristákat, a dzsihadistákat emeli ki. Chile ebből a szempontból vegyes képet mutat. A chilei stratégiai koncepcióban általánosságban megjelenik a terrorizmus, a szervezett bűnözés, ugyanakkor a migrációval kapcsolatban a humánbiztonságra is kitér.

¹²¹ Spanyolország esetében az Afrikából érkező migrációval a 2013. évi és a 2017. évi stratégiai koncepció is kiemelten foglalkozott (Felegyi, 2023: 90–91).

Illegális/irreguláris migráció – legális migráció: A spanyol és a portugál nyelvű dokumentumok elsősorban szinonimaként használják az irreguláris és illegális kifejezéseket, ezért mind a kettő egy kódban szerepel.

Portugália és Spanyolország az irreguláris migrációval kapcsolatban a közös, Európai Uniósi fellépést szorgalmazza. Portugália az irreguláris migráció felszámolásának egyik eszközeként a munkáltatók ellenőrzését, valamint a munkaerőpiacra és az irreguláris foglalkoztatásra épülő bevándorló-hálózatok megszüntetését emeli ki.

Chile és Kolumbia csupán említészerűen tér ki az irreguláris migrációra, annak ellenére, hogy mind a két országban jelentős volt az irreguláris migráció a dokumentumok megjelenésekor.

Ecuador a migrációt alapvető jognak tekinti, stratégiai dokumentumában a 2008-as alkotmány idevonatkozó részét idézi, amely kiemeli, hogy nem ismeri el az illegális migrációt, és épp ezért senkit sem tekint illegálisnak, továbbá az Ecuador területén tartózkodó külföldieket ugyanazok a jogok illetik meg, mint a helyieket. Peru ehhez kapcsolódóan szintén az irreguláris migráció kriminalizálása ellen lép fel. Mind Ecuador, mind Peru a többi országhoz képest részletesebben elemzi az irreguláris migrációt.

Maga a legális migráció csak Ecuadornál és Portugáliánál jelenik meg. Portugália kifejezetten ösztönözni kívánja a legális migrációt, amelytől az irreguláris migráció visszaszorítását is várja. A témához kapcsolódóan kiemeli a széleskörű társadalmi és politikai konszenzust, valamint többek között a munkaerőpiaci-mobilitás és a családegyesítés politikájának az erősítését. Ecuador az adminisztrációs terhek csökkentésére tér ki a tartózkodási engedélyekkel kapcsolatban, amely szintén ösztönözheti a legális migrációt. A gazdasági migrációhoz tartozó munkaerőpiaci-mobilitás kizárólag Portugáliánál jelenik meg.

Menedékkérő/menekült: A témát csak három ország említi: Ecuador, Peru és Spanyolország. Spanyolország a menekültstátusz kérvényezők nemzetközi meghatározásának és szabályozásának aktualizálását szorgalmazza. Ecuador hangsúlyozza a menekültkérdés fontosságát és a menekültek befogadásával kapcsolatban kiemeli az ország vezető szerepét a régióban. Peru elismeri azt a tényt, hogy 2004-től exponenciálisan növekszik a menedékkérők száma, amelyhez megfelelő, új eljárások kidolgozását tartja elengedhetetlennek. A menekültstátuszhoz kapcsolódó részletes elemzés a 4.3.2 alfejezetben olvasható, ennek alapján egyértelmű, hogy a stratégiák összhangban vannak az ott említett problémákkal. A vizsgált országokban az utóbbi években hiába emelkedett a menekültstátuszt kérvényezők száma, a menekültstátusszal tartózkodók aránya csekély, ez alól csupán Spanyolország jelent kivételt.

Integráció/reintegráció: Spanyolország röviden kitér az integráció fontosságára, Chile és Kolumbia ugyanakkor meg sem említi. A stratégiai koncepciók közül Ecuador, Peru és Portugália részletesen elemzi nem csak az integrációt, hanem a reintegráció témáját is, fontosnak tartják a hazatérők integrációját. A reintegráció mögött a három ország jelentős kivándorlása áll, amellyel elsősorban a fiatalok visszavándorlását ösztönöznék különböző programokkal (lásd 4. fejezet).

Ecuador, Peru és Portugália stratégiai koncepcióikban hasonló elveket fogalmaznak meg, viszont Peru esetében a fő hangsúly a reintegráción van és nem a bevándorlók integrációján. Ecuadornál a kulturális ismeretek átadása, a kulturális diverzifikáció jelenik meg erőteljesebben, valamint az integráció és reintegráció nehézségeinél a külföldön szerzett felsőfokú végzettségek elismerését emeli ki.

Portugáliánál a bevándorlók integrációja nem új keletű, korábban a civil szervezetek és az egyház biztosította ezt a funkciót, majd 1996-tól egy erre specializálódott kormányzati szerv. 2007-től az átszervezéseknek köszönhetően az úgynevezett Bevándorlási és Interkulturális Dialógus Főbiztossága (ACIDI) felel a migránsok integrációjáért (Kiss – Soltész, 2013: 61). A portugál stratégia külön kitér a magasan és alacsonyán kvalifikált migráció eltérő integrációjának szükségességére. Hangsúlyozza, továbbá a nyelvoktatás, valamint az oktatás széleskörű lehetővé tételének fontosságát (első-harmadik generációs migránsok esetében), amely eredményesebbé teszi az integrációt. A munkaerő-piaci integráció során, a magasan kvalifikált migránsokkal kapcsolatban elengedhetetlen, hogy szakmájukban dolgozzanak és ne alacsony képzettséget igénylő pozíciókban, hiszen ezzel maga az ország is veszít. Ezzel kapcsolatban Portugália lokális- és regionális szükségletei is megjelennek, elengedhetetlenek tartja a következőket:

„a bevándorlók tudásának legjobb kihasználását biztosító integrációt, valamint ezeknek a helyi és regionális szintű szükségletekhez igazodását, ezzel kapcsolatos felmérés készítését” (Plano Estratégico para as Migrações, 2015: 20).

A bevándorlók integrációja a portugál dokumentumban a tehetségek, a „humántőke” kiaknázásaként is megjelenik, amely segítheti az ország gazdasági fejlődését. A stratégiai koncepció hangsúlyozza a bevándorlók politikai szerepvállalásának szükségességét, a családgyegetítés elősegítését és az állampolgárság megszerzésének lehetővé tételét, mindezek szintén erősítik az integrációs folyamatokat.

Diszkrimináció: A diszkriminációval az integráció témájához hasonlóan a három migrációs stratégia és Spanyolország stratégiai koncepciója foglalkozik. Elsősorban az erre vonatkozó közpolitikák fontosságára térnek ki a dokumentumok. A spanyol stratégiában a diszkrimináció mellett az idegengyűlölet kérdése is megjelenik:

„elengedhetetlen az államigazgatás három szintje közötti koordináció javítása, valamint a diszkrimináció, a rasszizmus vagy a xenofóbia formáinak felszámolását célzó közpolitikák kialakítása” Real Decreto 1150/2021, 2021: 30).

A diszkriminációval kapcsolatban az alapvető szempontok hasonlóak az említett stratégiai koncepcióknál, viszont az ecuadori dokumentum nem csak a bevándorlók, hanem a külföldön tartózkodó (kivándorolt) ecuadoriak diszkriminációja ellen is szót emel. Az ecuadori dokumentum diszkriminációval kapcsolatban kitér az irreguláris migrációra, amely kényszerfoglalkoztatáshoz, valamint újkori rabszolgasághoz vezethet.¹²²

Migráció iránya (bevándorlás, kivándorlás, tranzit- és visszavándorlás): Fontos kérdés, hogy az egyes országok hogyan közelítik meg a migrációt, hiszen maga a migráció többirányú folyamat. A „déli-déli” irányú migráció több célországga egyben tranzit- és kibocsátó ország is. Ecuador, Peru és Portugália stratégiai dokumentumában tetten érhető a többirányú migrációs folyamat, mindhárom ország részletesen elemzi a négy irányt.

Portugália esetében kifejezetten a képzett migránsok bevándorlásának ösztönzése és elősegítése szerepel, amely hozzájárulhat az előregedő társadalom problémáinak kezeléséhez, valamint a gazdaság fejlődéséhez.

A perui stratégiánál jelenik meg leghangsúlyosabban a kivándorlás és az ezzel kapcsolatos nehézségek. Portugália és Ecuador a visszavándorlást és annak elősegítését elemzi részletesen, például a portugál stratégiánál a diaszpóra, mint új migránsforrás jelenik meg:

„Nem szabad figyelmen kívül hagyni a diaszpórában élő portugálokat vagy azok leszármazottait. (...) A magasan képzett diaszpóra, a migráció új alanyait jelentheti, Portugáliát, mint nemzetet ezek a fiatalok, mint migránsforrás, érdekelhetik leginkább” (Plano Estratégico para as Migrações, 2015: 25).

¹²² Ezzel kapcsolatban érdemes megemlíteni a haitiak bevándorlását Ecuadorba, akik súlyos diszkrimináció elszenvedői voltak (Rojas Pendemonte – Koechlin, 2017).

Portugáliánál a diaszpórával való kapcsolatépítés és a tehetséges fiatalok hazaköltözésének ösztönzése fontos szempont, a stratégiai koncepció kiegészül a visszavándorlás elősegítésének részletes tervével.

Az ecuadori stratégiai koncepció összegzi azokat a 2007-től hatályban lévő kezdeményezéseket, amellyel a legalább két éve külföldön tartózkodó ecuadoriak visszavándorlását kívánja ösztönözni. Ide sorolható többek között:

- az adó- és vámkedvezmények,
- a hazatelepülés adminisztratív megkönnyítése, amely a családtagokra is kiterjed,
- kedvezményes hitel ingatlanvásárláshoz és vállalkozásindítás segítésére.

Ennek eredményeképpen az eddigi tapasztalatok alapján jelentős visszavándorlás történt az országba.

A perui stratégia ugyanakkor a visszavándorlással kapcsolatban a jelenlegi szabályozási rendszer átalakításának fontosságára hívja fel a figyelmet. A külföldön tanult, képzett peruiak hazaköltözése és integrációja számos nehézségbe ütközik.

Peru és Ecuador a vizsgált országok közül tranzitországok, mindkét ország stratégiájában megjelenik az erre vonatkozó információ. Ecuador esetében a stratégiai koncepció kiemeli a belügyminisztérium ide vonatkozó információját, miszerint:

„Három venezuelai állampolgár közül kettő, aki Ecuadori területére – többnyire szárazföldön – érkezik, a déli országok felé folytatja útját, és csak egy dönt úgy, hogy ideiglenesen Ecuadorban marad.” (Plan Nacional de Movilidad Humana Ministerio de Relaciones Exteriores y Movilidad Humana, 2018: 22).

Az idézett példa is mutatja, hogy az ideiglenesen az országban tartózkodó migráció problémát jelenthet a tranzitországoknak is. Ezek a migránsok sokszor „láthatatlanok” maradnak. Nem kérvényeznek tartózkodási engedélyt, turistavízummal, vagy jogellenes határátlépéssel érkeznek az országba, így számuk csak becsülhető. Amennyiben tartózkodásuk alatt munkát vállalnak, növelik a feketegazdaságban dolgozók arányát.

A vizsgált országok stratégiai dokumentumainak értékelése a stratégiákhoz tartozó 5 dimenzió alapján

Biztonsági környezet átfogó értékelése: A biztonsági környezet értékeléséhez kapcsolódóan 338 kód került kiosztásra. A vizsgált országok közül a chilei dokumentum a legátfogóbb a

biztonsági környezet leírását tekintve: a regionális és a nemzetközi szint elemzésére is kitér, továbbá a kiberbiztonsághoz és a mesterséges intelligenciához köthető új típusú fenyegetések is megjelennek.¹²³ Átfogó elemzéseket tartalmaz a spanyol stratégiai is, természetesen az Európai Unió és a hozzá kapcsolódó biztonsági környezet kiemelten jelenik meg a dokumentumban. Kolumbiánál a fegyveres konfliktusok leírása nagyon részletes, de ebből adódóan a biztonsági környezet értékelése inkább a regionális problémákra korlátozódik. A portugál dokumentum a migráció és az ahhoz köthető lokális, regionális és nemzetközi környezet értékelésére is kitér. A spanyol koncepcióhoz hasonlóan az Európai Unió részletesen megjelenik a portugál stratégiai dokumentumban is. Ecuador és Peru stratégiája a biztonsági környezet elemzésére csak nagyon röviden tér ki.

Nemzetközi kooperáció: A nemzetközi kooperáció leírása meglehetősen részletes mindegyik ország esetében. Az együttműködéssel kapcsolatban megjelennek a szomszédos országok, a nemzetközi szervezetek, a dél-amerikai országoknál a regionális integrációhoz köthető szervezetek is. Néhány példát említve: UNASUR, MERCOSUR, valamint a védelmi együttműködés Chilénél és Kolumbiánál is jelen van. A két európai országnál főként az Európai Unió szerepét emelik ki az együttműködések leírásakor. Gyakran előfordul a túl általános meghatározás, mint például Chile esetében:

„Chile Kanadával, az Amerikai Egyesült Államokkal és Mexikóval gyümölcsöző és baráti kapcsolatot ápol, amely közös érdekeken és értékeken alapul, amit továbbá szabadkereskedelmi megállapodások is erősítenek” (Política de Defensa Nacional de Chile, 2020: 38).

A migrációval kapcsolatban a nemzetközi kooperáció mind Portugáliánál, mind Spanyolországnál elsősorban a kibocsátó országokkal való közös együttműködésre koncentrálódik. Ecuador részletesen kitér a migránsok jogaira és a nemzetközi együttműködés szükségességére, továbbá külön kiemeli a külföldön tartózkodó ecuadori migránsok jogait is. Érdeemes megemlíteni, hogy a spanyol stratégiában már a klímamenekültek problémája is megjelenik, amellyel kapcsolatban hangsúlyozza a környezetvédelem és a nemzetközi együttműködés fontosságát, hiszen az alapvető erőforrásokhoz való hozzáférés hiánya (például ivóvíz), éhezéshez és kényszermigrációhoz vezethet.

Célok azonosítása/Erőforrások/Végrehajtási módszerek: A stratégiaalkotás szempontjából a három téma összefügg, ezért egyben érdemes elemezni az ide tartozó dimenziókat. A célok

¹²³ Chile vezető szerepet tölt be a régióban a kiberbiztonsággal kapcsolatban, külön kiberbiztonsági stratégiával is rendelkezik (Urbanovics – Guajardo, 2022: 101).

azonosítása mindegyik ország esetében jelen van. Chile és Kolumbia nagyon részletesen határozza meg a célokat, ellentétben Peruval és Ecuadorral. A dél-európai és a dél-amerikai országok esetében különbség figyelhető meg a célok meghatározásával kapcsolatban. A vizsgált dél-amerikai országoknál a célok azonosítása gyakran túl általános, kevesebb konkrétumot tartalmaz. Ugyanez vonatkozik az erőforrások azonosítására is, Ecuadornál ez a rész teljesen hiányzik.

A végrehajtási módszerek a portugál stratégiai koncepció kivételével mindegyik ország esetében kevés konkrétumot tartalmaznak. Gyakran kimerül a jogszabályokra való hivatkozásban (Chile), vagy csak általános, esetleg a jövőben meghatározandó végrehajtási módszerekre utalnak (Ecuador). Ecuador például a stratégiai dokumentumában intézményekre lebontva számos célt határoz meg, de hiányzik a konkrét végrehajtási módszer és az erőforrások azonosítása.

Portugáliáé az egyetlen stratégia, amelynél összhang található a részletesen megfogalmazott célok, a végrehajtási módszerek, valamint az erőforrások azonosítása között. Táblázatos formában foglalja össze a legfőbb intézkedéseket öt fő téma köré csoportosítva, amelyek tartalmazzák az intézkedés lebonyolításáért felelős szervezet megnevezését, az indikátorokat és az intézkedés időtartamát. A legfontosabb témák a migránsok integrálása, migrációs folyamatok koordinálása, legális migrációt erősítő politikák stb.

6.1.3.2 Stratégiai koncepciók összehasonlítása a tartalomelemzés kvantitatív eszközeivel

A stratégiák kvantitatív eszközökkel való tartalomelemzésére azért került sor, mert így meghatározható, hogy a vizsgált hat ország stratégiai dokumentumai a stratégiaalkotás során milyen tényezőkre fókuszálnak (lásd 2. fejezet, Módszertan). A módszerhez a kutatás célját figyelembe véve 8 fogalmi¹²⁴ dimenzió került meghatározásra, a kiválasztott fogalmak gyakorisága, illetve hiánya alkalmas a következtetések levonására. A módszertani fejezetben megfogalmazott módon: „a kvantitatív alakított kvalitatív adatokkal” (Bolonyai – Sebők 2020: 361) összehasonlíthatóvá válnak a stratégiák.

A kvantitatív elemzés során kapott értékek százalékos formában kerültek a 15. táblázatba, ezzel összehasonlíthatóvá válnak a különböző hosszúságú dokumentumok eltérő adatai és

¹²⁴ 001. Migráció, 002. Biztonság, 003. Humán/emberi, 004. Irreguláris, illegális, 005. Terrorizmus/terrorista, 006. Szervezett bűnözés, 007. Stratégiai szemlélet, 008. Fenyeget, fenyegetés.

értelmezhetővé válik, hogy az adott dimenzió a stratégia hány százalékára vonatkozik. Az eredményeket a következő táblázat (15. táblázat) tartalmazza, amelynek alapján azonosítható, hogy a három biztonsági/védelmi stratégia (Chile, Kolumbia és Spanyolország) a migrációra alig fordít figyelmet, a fő fókusz a biztonság és a stratégiai szemlélet dimenzióira korlátozódik.

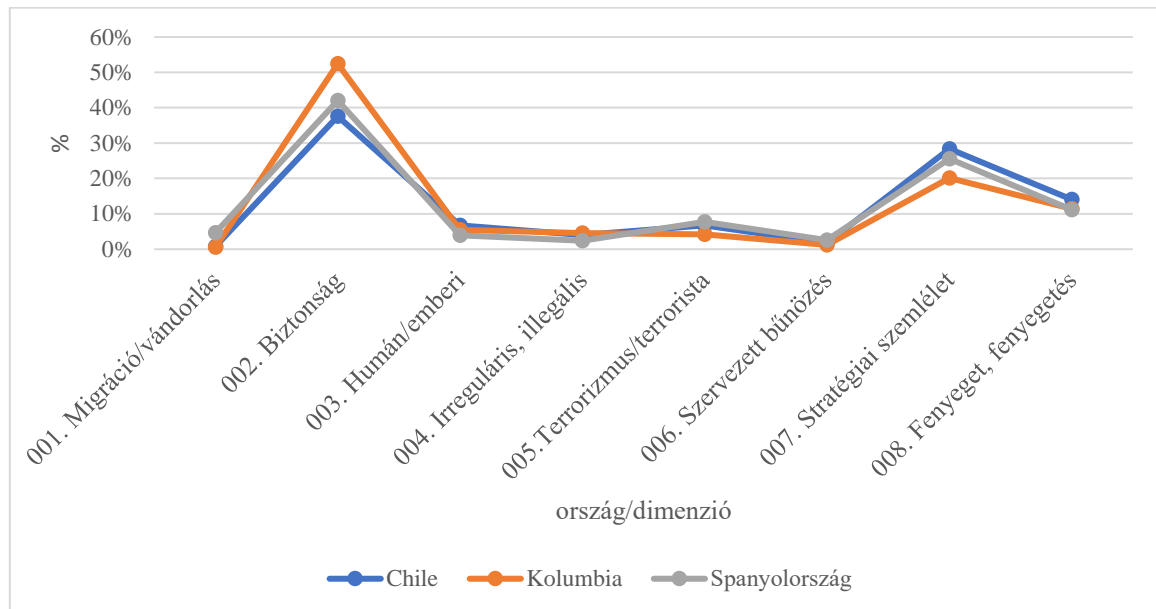
Dimenziók	Chile	Kolumbia	Spanyolország	Ecuador	Portugália	Peru
001. Migráció/vándorlás	1%	1%	5%	49%	63%	45%
002. Biztonság	38%	52%	42%	4%	3%	11%
003. Humán/emberi	7%	6%	4%	36%	2%	27%
004. Irreguláris, illegális	4%	5%	2%	1%	2%	7%
005. Terrorizmus/terrorista	7%	4%	8%	0 %	0 %	1%
006. Szervezett bűnözés	2%	1%	3%	0,16%	0 %	0 %
007. Stratégiai szemlélet	28%	20%	26%	9%	30%	8%
008. Fenyeget, fenyegetés	14%	11%	11%	0,48%	0%	2%

15. táblázat: A stratégiai dokumentumok vizsgálata a tartalomelemzés kvantitatív eszközeivel. Forrás: saját szerkesztés a Maxqda Analytics Pro szoftver adatai alapján

A terrorizmus hangsúlyosan jelenik meg Spanyolországnál, elsősorban a korábbi terrorcselekmények miatt, ugyanakkor Chilénél is közel azonos szinten van az ehhez köthető dimenzió. A három migrációs stratégiánál (Ecuador, Portugália és Peru) a migráció, valamint Perunál, Ecuadornál a humán/emberi dimenzió is hangsúlyos. A terrorizmus szinte teljesen hiányzik Peru, Ecuador és Portugália esetében és a szervezett bűnözés is csak Ecuadornál jelenik meg. Portugália esetében a stratégiai dimenziót a biztonsági/védelmi stratégiákhoz lehet hasonlítani, Perunál és Ecuadornál viszont ezek alacsony értéket mutatnak. Az irreguláris/illegális kifejezés több stratégiánál is jelen van, de valójában nem azonosítható szignifikáns különbség.

A dimenziók és a kapott eredmények alapján a stratégiák összehasonlítása vizualizálható. Ezzel kapcsolatosan két külön ábra készült. Az első 35. ábra a biztonsági/védelmi stratégiákat (Chile,

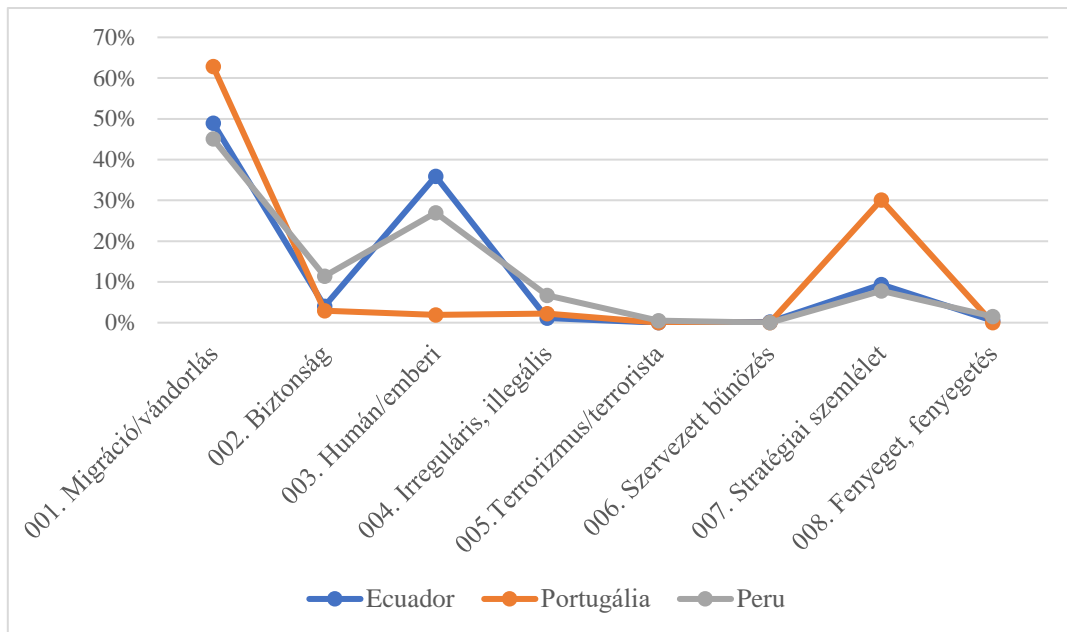
Kolumbia és Spanyolország), míg a 36. ábra a migrációs stratégiák (Ecuador, Peru, Portugália) gyakorisági eloszlását szemlélteti.

35. ábra: Chile, Kolumbia és Spanyolország stratégiai dokumentumában a dimenziók gyakorisági eloszlása a tartalomelemzés kvantitatív eszközével. Forrás: saját szerkesztés a Maxqda Analytics Pro szoftver adatai alapján

A 35. ábra alapján megfigyelhető, hogy Kolumbiánál némileg a biztonság, míg Chilénél a stratégiai szemlélet dimenziója hangsúlyosabb. A gyakorisági eloszlás ábrázolása során azonosítható, hogy a stratégiai dokumentumok fókuszai rendkívül hasonlóak, alátámasztva azt a korábbi állítást, miszerint” a stratégiai dokumentumok egymásból „merítenek. Tetteen érhető tehát egy úgynevezett stratégiai kultúra, stratégiaalkotási minta. A jó gyakorlatok, a tapasztaltabb országok dokumentumai követendő példa lehet a stratégiaalkotás során.

Ugyanilyen hasonlóság figyelhető meg Ecuadornál, Perunál és Portugáliánál is (lásd 36. ábra). Ahogy korábban is említettem, a perui és az ecuadori stratégiánál a biztonság dimenziója megjelenik, de a dokumentum a bevándorlók biztonságára fókuszál.

36. ábra: Ecuador, Portugália és Peru stratégiai dokumentumában a dimenziók gyakorisági eloszlása a tartalomelemzés kvantitatív eszközével. Forrás: saját szerkesztés a Maxqda Analytics Pro szoftver adatai alapján

A portugál és a dél-amerikai migrációs stratégiák között a legjelentősebb eltérés a humán/emberi dimenzióval azonosítható. A portugál dokumentum a stratégiai szemléletet helyezi előtérbe.

6.1.3.3 Változások a közelmúltban

A 4. fejezetben olvasható, hogy 2015-től a venezuelai tömeges migráció és annak hatása jelentős változást hozott a régióban. Ecuador eltérő gyakorlatot valósított meg az irreguláris migrációval kapcsolatban, mint ami a stratégiájában, vagy az alkotmányban szerepel. Lenín Moreno ecuadori elnök (2017-2021) több rendelettel is megnehezítette az országot érintő migrációs folyamatokat, elsősorban a bevándorlást. Ecuador bevándorlási törvényének 2021. február 5-től hatályos módosítása már akár a deportálást is lehetővé teszi. A bevándorlást az UNASUR (Dél-amerikai Nemzetek Uniója) által kibocsátott tartózkodásra jogosító engedéllyel kapcsolatos módosítás is jelentősen megnehezíti, amelynek sem az igénylése, sem a meghosszabbítása nem lehetséges 2021-től, megnehezítve ezzel a venezuelaiak bevándorlását és tartózkodását (Ley Orgánica 386, 2021; továbbá lásd 6.2 alfejezet). Az említett módosítások az ecuadori alkotmányban (2008) is rögzített szabad vándorlás, az „egyetemes állampolgárság”

(Velasco, 2020: 138–170) (*ciudadanía universal*) gondolatával ellentétes gyakorlatot eredményeztek.

Kolumbia 2021 februárjában a venezuelai migrációs nyomás hatására új migrációsstratégia megalkotása mellett döntött. Ezzel párhuzamosan 2021 augusztusában elfogadta a stratégia megalkotását elősegítő törvényt, amely az alapdefiníciókat, a legfontosabb irányelveket határozza meg (Congreso de la República de Colombia, 2021; Ley 2136, 2021). Az új stratégia a törvényben meghatározott irányelvek alapján „emberközpontú” lesz, elsősorban az emberiségi jogokra, a kulturális és szociális integrációra fog koncentrálni.

Chile a dél-amerikai országokhoz képest a szigorítás mellett döntött. Migrációs stratégia helyett új bevándorlási törvényét 2021 áprilisában fogadta el a szenátus, amely 2022 februárjában lépett hatályba (Ley 21.325, 2021; lásd 5.2.3.2 alfejezet).

Spanyolország új „Spanyolország 2050” stratégiai koncepciója 2021 májusában jelent meg, a dokumentum nem végleges (España 2050, 2021). A korábbi biztonsági stratégiájához képest egészen más megközelítést tartalmaz a migrációval kapcsolatban. A több mint 600 oldalas dokumentumban a legális, kvalifikált migráció ösztönzése¹²⁵ szerepel: „A bevándorlást illetően ez a stratégia feltételezi, hogy országunk továbbra is több százezer bevándorlót fog fogadni és integrálni. Pontosabban 2050-ig évi 191 000 bevándorlót” (España 2050, 2021: 221). A cél elsősorban a „legális bevándorlás ösztönzése, a tehetségek fiatalok vonzása” (El Economista, 2021.05.20). Spanyolország ezzel az előregedő társadalom problémáit és a nyugdíjrendszer összeomlását kívánja orvosolni.

Portugália és Spanyolország migrációs politikáját jelentősen befolyásolhatja, hogy az Európai Bizottság 2020 szeptemberében új migrációs és menekültügyi paktumra tett javaslatot. A paktum fontos eleme a tagállamok szolidaritása, viszont kötelező kvóta nélkül. A szolidaritás lehetővé teszi a technikai segítségnyújtást, a visszaküldés szponzorálását vagy anyagi támogatását. A két európai ország stratégiáiban is megjelenik a közös megoldás, az Unió külső határainak védelmében való közös részvétel (Communication from the Commission to the European Parliament 2020.09.23; Arató, 2021).

A Covid-19 pandémiával párhuzamosan jelentősen megnőtt a jogellenes határátlépések száma, a dél-amerikai országoknál elsősorban a venezuelai migrációs nyomás hatására.

¹²⁵ Spanyolországban az állampolgárság viszonylag egyszerűen megszerezhető két esetben: a) az ibér-amerikai országok állampolgárai mindössze két év tartózkodás után már állampolgársághoz juthatnak, illetve b) spanyol állampolgárral való házasságkötés után 1 évvel kérvényezhető a spanyol állampolgárság (Pólyi, 2016: 222).

Spanyolországnak a Covid-19 pandémia során két jelentős migrációs krízissel kellett megküzdenie a Kanári-szigeteken és Ceutában (Thomázy, 2021: 69; lásd. 4. fejezet). A pandémia idején bevezetett utazási korlátozások és a Bevándorlási Hivatalok bezárása jelentősen megnövelte az irreguláris migránsok számát, amely legalizációs programok elindításához vezetett a vizsgált országokban. A részletes elemzést a 6.2 alfejezet tartalmazza.

6.1.4 Következtetések

A három migrációs stratégia (Ecuador, Peru, Portugália) esetében nagyon sok hasonlóság figyelhető meg. Az elemzés alapján egyértelmű, hogy a legkorábbi portugál dokumentum mintaként szolgálhatott mind a perui, mind az ecuadori stratégia elkészítése során. Chile és Kolumbia stratégiai dokumentumai már a keresztábra alapján is rendkívül hasonlóak. Fontos megjegyezni, hogy Spanyolország 2017-ben kiadott biztonsági stratégiája¹²⁶ mind felépítésében, mind tartalmában sok azonosságot mutat mind a kolumbiai, mind a chilei stratégiákkal (vö. Thomázy, 2021).¹²⁷

A három migrációs stratégiában a többirányú migrációs folyamatok (bevándorlás, kivándorlás, valamint visszavándorlás) is jelen vannak. Mind a három dokumentum kitér az irreguláris migrációra. A legális migráció Perunál és Portugáliánál jelenik meg. A tranzitmigráció bár Ecuadornál és Perunál is elemzés tárgya, de a tranzitmigránsok jelenlétére nem ad megoldást egyik stratégia sem. Annak ellenére, hogy a venezuelai migrációval érintett országok esetében a tranzitmigráció egy valós probléma (lásd 4. fejezet).

A stratégiaalkotás során fontos kiemelni, hogy a stratégia ne csak az irreguláris migrációra koncentráljon, ahogy a kolumbiai vagy a chilei koncepció esetében, hanem a migrációhoz köthető teljes folyamat elemzése szükséges. Külön ki kell emelni a portugál stratégiát, amelyben a gazdasági migráció, a visszavándorlás ösztönzése rendkívül részletes. Hasonló az ecuadori stratégia is, ahol 2007 óta visszavándorlást ösztönző programokkal (hitelek, vám- és adókedvezmények) segítik azokat, akik a hazaköltözés mellett döntenek. A stratégiákkal kapcsolatban jelentős újdonság az integráció és a reintegráció részletes elemzése, elsősorban a

¹²⁶ Ministerio de Defensa – España, 2017.

¹²⁷ A 2017-ben kiadott spanyol stratégia és a 2019-es kolumbiai kvantitatív és kvalitatív összehasonlítása már egy megjelent publikációban olvasható (Thomázy, 2021). A két stratégia a legfontosabb elemzési szempontok alapján azonos jellegű, továbbá szerkesztése, vizuális felépítése (színes képek, ábrák) még inkább hasonlóvá teszi a dokumentumokat.

portugál és az ecuadori stratégiai dokumentumok esetében. Portugália integrált, hosszútávú folyamatként tekint az integrációra, valamint a visszavándorlókra is kiterjeszti részletesen bemutatott integrációs programjait.

A kolumbiai és a chilei stratégiák általánosabbak, továbbá a migráció témája nem jelenik meg részletesen a két ország dokumentumában. Leginkább az irreguláris migrációra koncentrálnak, valamint a migrációhoz kapcsolódó biztonsági kihívásokra (szervezetbűnözés, emberkereskedelem). A kolumbiai és a chilei stratégiák már a venezuelai migrációs nyomás idején íródtak, viszont egyik stratégiánál sem jelenik meg hangsúlyosan a migráció, mint biztonsági kihívás. Az egyik chilei interjúalany, aki több stratégia megalkotásában is részt vett kitért a következőkre:

„Megpróbáltuk ezeket a kérdéseket a stratégiába foglalni, de a politikai hatalom kényelmetlennek érezte őket (...) pedig jó lenne, ha ott lenne a biztonság, vagyis meghatározni, hogy melyek a biztonsági problémák. (...) Tehát, ha megnézzük, a 2017-es stratégiában is (...) a migráció, csak nagyon röviden szerepel, mint jövőbeli kihívás” (007_Interjú, Szakasz: 9).

A spanyol stratégiai koncepció ezzel ellentétben sokkal részletesebb információt nyújt a migrációval kapcsolatban, annak ellenére, hogy nem kifejezetten migrációs stratégia.

A perui és az ecuadori stratégia a vizsgált országok stratégiáival összehasonlítva rendkívül emberközpontú (humánbiztonság, a migránsok jogai, migránsok biztonsága stb.). A migráció Ecuador és Peru dokumentumához hasonlóan Chilénél sem jelent biztonsági kihívást, bár a humánbiztonság érdekes módon a chilei dokumentumnál is megjelenik.

A nemzetközi együttműködéssel kapcsolatban megállapítható, hogy mindegyik stratégiánál megjelenik. A dél-amerikai országok esetében az integrációs törekvések kiüresedése, valamint a védelmi és biztonsági együttműködések hiánya nehezíti meg az erre irányuló törekvéseket, leginkább csak néhány újabb kezdeményezés tekinthető életképesnek (lásd 3.3; 3.4 alfejezet).

6.1.5 Összefoglalás

A kutatás négy dél-amerikai (Chile, Ecuador, Kolumbia, Peru) és két dél-európai (Portugália, Spanyolország) stratégiai koncepcióit elemezte a tartalomelemzés kvantitatív és kvalitatív eszközeivel. Négy fő kérdésre kereste a választ: 1. A vizsgált országok stratégiái általánosságban megfelelnek-e a stratégiaalkotás alapkövetelményeinek? 2. A vizsgálatok

alján mely országok stratégiája tekinthető a megfelelőnek? 3. Van-e különbség az európai és a dél-amerikai országok stratégiái között a migrációval kapcsolatban? 4. Chile stratégiai dokumentuma megfelel-e a kialakult migrációs nyomás kezelésére?

Az elemzés egyértelmű választ ad arra, hogy mindegyik stratégia megfelel a stratégiaalkotás alapvető követelményeinek, viszont a végrehajtási módszerek, valamint az erőforrások azonosítása a legtöbb dokumentumban hiányos. A második kutatási kérdés, amely arra kereste a választ, hogy mely országok stratégiája tekinthető a legmegfelelőbbnek, csak részben válaszolható meg. A stratégiák által támasztott alapkövetelményeknek a portugál stratégia felel meg leginkább, hiszen a célok azonosítása, az erőforrások, valamint a megvalósítás módszerei is részletesen kidolgozottak és összhangban vannak. A portugál dokumentum kifejezett előnye a részletes megvalósítás leírása.

A harmadik kutatási kérdéssel kapcsolatban megállapítható, hogy egyértelmű különbség van a dél-amerikai és a dél-európai stratégiai dokumentumok között a migrációval kapcsolatban. A migráció inkább társadalmi, humanitárius kérdés a dél-amerikai dokumentumoknál. További különbség, hogy a célok azonosítása túl általános a dél-amerikai országoknál, továbbá az erőforrások meghatározása vagy teljesen hiányzik (Ecuador), vagy túl felületes. Végül a negyedik kutatási kérdés egyértelműen megválaszolható: a chilei stratégiai koncepció nem alkalmas a kialakult migrációs nyomás kezelésére, hiszen a migráció témája nem jelenik meg hangsúlyosan, sőt a migráció nem jelent biztonsági kihívást a chilei stratégiánál.

A fentiek ismeretében a stratégiákkal szemben támasztott előzetes alapkövetelmények figyelembevételével meg lehet határozni egy olyan stratégiát, amely megfelelő, viszont tartalmi szempontból nincs egy olyan abszolút stratégia, amely mindenre választ adna. A vizsgált stratégiák közül leginkább a portugál dokumentum a legteljesebb, illetve felel meg stratégiaalkotás követelményeinek, amit a keresztábra szemléltet. A stratégiaalkotás során a formai követelményeket meg lehet határozni, de mindig az adott országtól függ, hogyan igazodik ezekhez a követelményekhez, és a stratégia tartalma mire helyezi a hangsúlyt. Spanyolország részletesen elemzi a terrorizmust, viszont Portugáliánál ez kimarad, hiszen nem kellett szembenéznie terrortámadásokkal. Chile esetében hiába van jelentős migrációs nyomás, mégsem került be a stratégiájába részletesen a migráció és az ehhez tartozó biztonsági kihívás. Ugyanez mondható el a venezuelai migrációval érintett országok stratégiai dokumentumaira is (Ecuador, Peru). A dél-amerikai országoknál a migráció emberközpontú, inkább társadalmi és humanitárius kérdés és nem biztonsági kihívás.

A dokumentumok elemzése, a jó gyakorlatok és a hiányosságok alapján a migrációs stratégiák megalkotásának alapvető kritériumai meghatározhatóak:

- Az országot érintő migrációs folyamatok komplex¹²⁸ elemzése;
- A migrációhoz köthető biztonsági kihívások és fenyegetések azonosítása;
- Rövid és hosszútávú célok azonosítása (integrációs programokkal kiegészítve);¹²⁹
- Erőforrások meghatározása;
- Végrehajtási módszerek;
- Végrehajtást és ellenőrzést végző szervek azonosítása.

A stratégia tartalmát ugyanakkor mindig az adott ország, valamint az országot, illetve régiót érintő migrációs folyamatok befolyásolják, beleértve a politikai-, társadalmi célokat és igényeket.

A 21. századi dél-amerikai migrációs folyamatok alanyai túlnyomó többségben hasonló nyelvűek és kultúrájúak. Dél-Amerika ugyanakkor az elmúlt száz év során sikeresen integrálta arab (libanoni, palesztin, szíriai), japán és kínai¹³⁰ bevándorlók tömegeit (Vilchez, 2016; Jancsó, 2021; Jancsó; 2017). Az integrációs folyamatok Dél-Amerikát a kultúrák olvasztótégelyévé tette, amely főképp a kibocsátó országok földrajzi távolságának és a kultúramegőrzés korlátozott lehetőségének az eredménye (állami támogatások-, oktatási intézmények, nyelvmegőrzés hiánya, kisebbségi nyelvhasználat¹³¹ tilalma). A vizsgált országok közül az európai integrációs programokra példa Portugália. Az egykori gyarmatokról (Zöld-foki szigetek, Brazília) is nagyszámú bevándorlót fogadott be és integrált (Kiss – Soltész, 2013: 62).

¹²⁸ A stratégia alkotás során a migráció komplex fogalmát kell meghatározni, amelyben szerepel a bevándorlás, kivándorlás, tranzit és visszavándorlás is, továbbá az országon belüli migráció. Spanyolország legújabb stratégiája (España 2050, 2021) az országon belüli vándorlásra, a vidék elnéptelenedésére is kitér. A migrációs stratégiának az irreguláris és a legális migrációra is ki kell térnie, nem szorítkozhat csupán az irreguláris migráció elemzésére.

¹²⁹ A migrációs stratégiát megfelelő integrációs és a visszavándorlókat ösztönző programokkal kell kiegészíteni.

¹³⁰ Az erőteljes integráció miatt nincsenek pontos számadatok a Dél-Amerikában élő arab diaszpóráról. Az amerikai kontinensen Brazília ad otthont a legnagyobb arab közösségnek (megközelítőleg: 7-12 millió, a lakosság 3,5-6%-a). Spanyol nyelvterületen Argentína fogadta be a legtöbb arab bevándorlót (kb. 4,5 milliót, a lakosság kb. 10%-a), Kolumbiában és Venezuelában kisebb diaszpóra él (1,5-1,5 millió fő), Ecuador területére kevesebben érkeztek (250 ezer fő). A Közél-Keleten kívül Chilében él a legnagyobb palesztin kisebbség (kb. 800 ezren) (Wail 2019: 168; Thomázy, 2021: 71).

¹³¹ Thomázy Timea tanulmányában bemutatja, hogy például Brazíliában a második világháború során és azt követően a kisebbségi nyelvek használatának korlátozását vezette be a kormány (Thomázy, T., 2021: 291).

6.2 A Covid-19 pandémia – A bevándorlók rendkívüli legalizálásának összehasonlítása¹³²

A Covid-19 pandémia alatt a határok lezárásával jelentősen csökkent a nemzetközi migráció, viszont a migrációs folyamatok nem álltak le, hanem számos ország esetében a jogellenes határátkelőkre összpontosultak. A pandémia idején a Bevándorlási Hivatalok bezárásával a tartózkodási vagy letelepedési engedélyek benyújtása, meghosszabbítása, valamint a határátkelés, az egyes országok elhagyása is lehetetlenné vált.

Az alfejezet célja a Covid-19 pandémia alatt bevezetett rendkívüli legalizálás programok összehasonlítása hat dél-amerikai és két európai ország példáján keresztül, valamint a témához kapcsolódóan a vizsgált országokban a migránsok oltási programokban való részvételének a bemutatása. A nyolc ország legalizálási programjainak összehasonlítása elsősorban a jogszabályi háttér komparatív elemzésével történt, valamint a félig strukturált kvalitatív interjúk is további információval szolgáltak a kutatást illetően. A migránsok oltására vonatkozó információk, elsősorban az egészségügyi minisztériumok erre vonatkozó nyilatkozatai alapján készültek.

A vizsgált országok a venezuelai migrációval leginkább érintett dél-amerikai országok (Chile, Ecuador, Kolumbia és Peru), valamint a régió első és harmadik legnagyobb országa (Brazília és Argentína), amelyekben bár kevesebb a venezuelai bevándorló, mégis a „déli-déli” irányú migrációs folyamatok kedvelt célországai. Portugália és Spanyolország a stratégiák összehasonlításánál (6.1 alfejezet) is szerepel, ezért ebben a fejezetben is indokoltnak tartom a két ország vizsgálatát és az eltérő megoldások bemutatását (vö. 2. fejezet). Így lehetőség van a dél-amerikai és a két dél-európai ország gyakorlatainak összehasonlítására.

A Covid-19 pandémia következtében a vizsgált országok mindegyikében megnövekedett az irreguláris migránsok száma. A rendkívüli legalizálási programok meghirdetésére számos tényező miatt volt szükség.

- A vizsgált országoknak nem állt rendelkezésre pontos információ az országban tartózkodó külföldiek számáról, elsősorban a jogellenes határátkelőn érkezettek miatt.

¹³² Az alfejezet anyaga a következő publikációk alapján készült: Thomázy Gabriella (2022). Regularización extraordinaria de los migrantes durante el Covid-19: América del Sur y Europa del Sur – un análisis comparativo. *Acta Hispanica*, (IV), 19–31. DOI: <https://doi.org/10.14232/actahisp.2022.0.19-31> / Thomázy Gabriella (2022). A bevándorlók rendkívüli legalizálása Dél-Amerikában a Covid-19 pandémia idején. *Pólusok*. 3/1. 50–68. DOI: <https://doi.org/10.15170/PSK.2022.03.01.03> Thomázy Gabriella (2022). Los efectos del COVID-19: fronteras cerradas y flujos migratorios en América del sur. *Iberoamericana Quinceeclesiensis*, 20. (Megjelenés alatt).

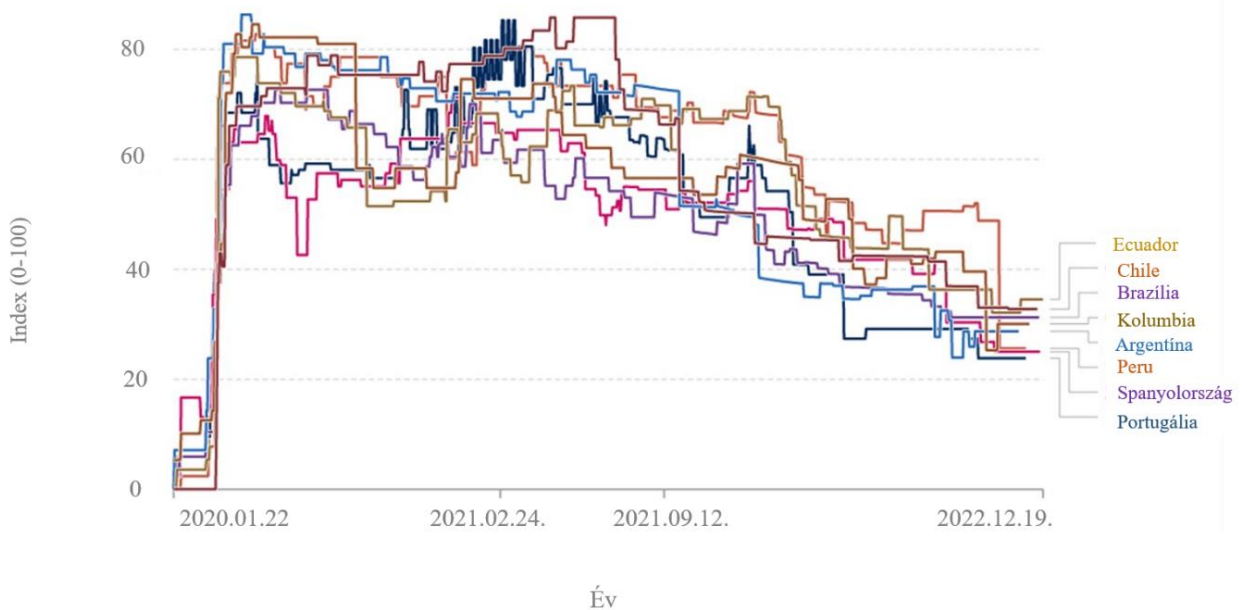
- A Covid-19 pandémiához köthetően az oltási programokban való részvételhez, az oltások megrendeléséhez, a kórházi ellátás tervezéséhez nélkülözhetetlen volt a migránsok valós adatainak begyűjtése és elérhetővé tétele.
- Az egyes országokban az egészségügyi ellátáshoz nem jutó bevándorlók egészség- és humánbiztonsági kockázatot is jelenthetnek.
- Az irreguláris migrációhoz számos kockázat társul: többek között növeli az illegális foglalkoztatást, a feketegazdaságban való részvételt, továbbá a kiskorúak oktatásban való részvételét megnehezíti vagy lehetetlenné teszi.

A kutatás a következő kérdésekre keresi a választ: 1. Hogyan valósult meg az irreguláris migránsok oltási programokban való részvétele? 2. Milyen megoldásokat alkalmaznak a vizsgált országok az irreguláris bevándorlók legalizálására? 3. Milyen hasonlóságok és különbségek fedezhetők fel az országok gyakorlatában? Ezzel bemutatatható, hogy a vizsgált országok a migrációs nyomásra milyen programokkal reagáltak, továbbá milyen mértékű a nemzetközi kooperáció az egyes országok között. Így elemezhetővé válnak a vizsgált országok közötti hasonlóságok, különbségek, pozitívumok és hiányosságok, valamint a vizsgálat Chile nemzetközi helyét, az irreguláris migránsok megjelenésére adott reakcióját nemzetközi kontextusba helyezi. A migránsok legalizálásával kapcsolatban a „jó gyakorlatok” bemutatása példát mutathat más országok számára is.

6.2.1 Covid-19 pandémia – A migránsok megjelenése a vizsgált országok intézményi struktúrájában

A Covid-19 pandémia és az ehhez köthető határlezárások, utazási és kijárási korlátozások a nyolc vizsgált országban hasonló időben kezdődtek, viszont eltérő ideig tartottak. A déli féltekén épp az európai nyárral egyidőben növekedtek meg 2020-2021-ben az esetszámok, így a korlátozások is eltérő időben váltak szigorúbbá. A maszkhasználat, az utazási korlátozások, az iskolák bezárása tovább maradt érvényben a dél-amerikai országokban, valamint a kijárási tilalom is hosszabb ideig tartott. Az egyes országok Covid-19-re adott válaszreakcióit összesíti a 37. ábra, amely 13 indikátor alapján mutatja be az országok intézkedéseit.¹³³

¹³³ „Covid 19 Containment and Health Index” (korlátozás és egészségügyi index) egy összetett mérőszám, amely tizenhárom mutató alapján 180 ország adatait hasonlítja össze 0-100-ig terjedő skálán (0=legenyhébb, 100 = legszigorúbb). A főbb indikátorai a maszkhasználat, az iskolák, munkahelyek bezárása, az utazási korlátozások

37. ábra: Covid-19 Korlátozás és egészségügyi index (2020-2022). Forrás: saját szerkesztés az Our World in Data (Covid-19 Containment and Health Index) adatbázisa alapján

Az index alapján elmondható, hogy 85-ös érték fölé csak három országban emelkedett az érték,¹³⁴ Argentínában a pandémia elején (2020 április 16-23), majd Portugáliában 2021 február 28. és március 13. között, Chilében a leghosszabb ideig húzódtak el a 85-ös érték feletti időszakok 2021. április 28. és május 1, majd május 27. és július 11. között. Míg Spanyolországban a legmagasabb érték kétéves viszonylatban is csak 71,3 volt 2021 januárjában. Dél-Amerikában Brazília mutatja a legalacsonyabb értékeket, jól tükrözi a kormány pandémiához való viszonyát.

A chilei szigorú intézkedésekre példa, hogy az ország a kötelező maszkhasználatot (beleértve a kötelező utcai maszkhasználatot is), valamint az oltási igazolvány és Covid-19 teszt bemutatásának a kötelezettségét csak 2022. október 1-én szüntette meg (Palma, 2022). Minél tovább maradnak fenn a korlátozások egy-egy országban (elsősorban a határlezárások), annál

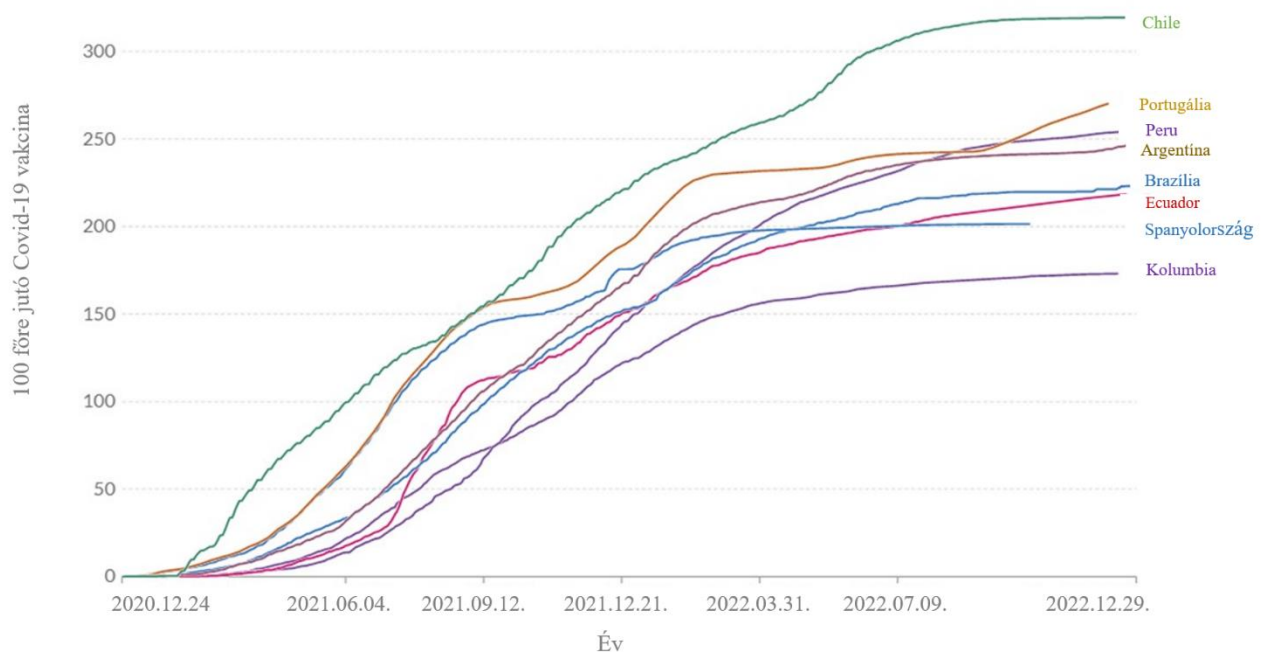
(tilalmak), a tesztelési- oltási kötelezettség stb. Ennek alapján összehasonlíthatók a kutatás során vizsgált országok intézkedései és azok szigorúsága, valamint a korlátozások enyhítésére vonatkozó információ (Our World in Data COVID-19 Containment and Health Index).

¹³⁴ Érdeemes áttekinteni egy korábbi kutatás adatait, amely ugyanezt az indexet használja a mediterrán országok összehasonlítása során. Portugália és Spanyolország mellett Olaszország, Szlovénia, Görögország, Franciaország és Horvátország szerepel (Urbanovics – Teleki, 2021: 163–164).

többen érkehetnek a jogellenes határátkelőn, ezzel együtt az irreguláris migránsok tartózkodása is megnehezül.

A Nemzetközi Migrációs Szervezet (OIM) a Covid-19 pandémia alatt számos alkalommal hívta fel a kormányok figyelmét arra, hogy az egészségbiztonság érdekében vegyék figyelembe a területükön tartózkodó migránsokat legális státuszuktól függetlenül és vonják be őket a vakcinák elosztására vonatkozó tervekbe (OIM 2021.01.22; OIM, 2021.05.23). A vizsgált országok egymástól eltérő időben kezdték meg a területükön tartózkodó migránsok oltását, vagy hoztak létre oltási programokat számukra.

A migránsok oltását jelentősen befolyásolta többek között a vizsgált országok vakcinához való hozzáférése. Egyrészt jelentős eltérések voltak mind a mennyiséget, mind a vakcinabeszerzés elindítását tekintve. A 38. ábra az első oltásoktól kezdődően a 100 főre jutó Covid-19 vakcina 2020-2022 közötti eloszlását szemlélteti:

38. ábra: 100 főre jutó Covid-19 vakcina (2020-2022). Forrás: saját szerkesztés az Our World in Data (Total COVID-19 Vaccine Doses Administered per 100 People) adatbázisa alapján

A 38. ábra alapján megállapítható, hogy Chile 2020 decemberében kezdte meg oltási programját, Portugáliát és Spanyolországot is megelőzve. A dél-amerikai országokban (Argentína, Brazília, Ecuador, Kolumbia, Peru) nehézségekbe ütközött a vakcinák beszerzése, hiszen túl későn kezdték meg az ezzel kapcsolatos tárgyalásokat. A 2021 szeptemberi adatok

alapján Chile lakosságának mintegy 80%-a elérte a teljes átoltottságot.¹³⁵ Kolumbiában és Peruban 2021 szeptemberében a lakosság alig 40%-át, Ecuadorban közel 50%-át sikerült beoltani.

Chile oltási programjának sikeressége a kormány saját beszerzéseinek köszönhető. Portugália és Spanyolország az Európai Unióval közösen, a többi vizsgált dél-amerikai ország elsősorban PAHO¹³⁶ beszerzés során kapott oltóanyagot (PAHO – Vaccines Deliveries in the Americas 2021-2022). Az argentin kormányt számos kritika érte az oltási programjával kapcsolatban:¹³⁷ kiemelt csoportok oltása (úgynevezett „VIP oltások”), későn beadott második dózis és elégtelen beszerzések jelentek meg, mint főbb hiányosságok (González, 2021).

Portugália 2021 márciusában online webes felületet hozott létre annak érdekében, hogy a területén tartózkodó bevándorlók, beleértve az okmányokkal nem rendelkezőket is hozzájuthassanak a vakcinához (Rei, 2021). Spanyolországban az oltási stratégia 7. verziójában külön kiemelt figyelmet fordítottak az okmányok és/vagy állandó tartózkodási hely nélküli migránsokra, az egykomponensű Janssen oltóanyag alkalmazását lehetővé téve (Estrategia - Actualización 7. 2021.05.11).¹³⁸

A dél-amerikai országokban az irreguláris migránsok oltási programokban való részvétele jelentősen függött az országban rendelkezésre álló vakcinától. Chile szinte elsőként tette lehetővé a bevándorlók oltását. 2021 februárjában a chilei egészségügyi miniszter, Enrique Paris megerősítette, hogy a vakcinához való hozzájutás, chileieknek és bevándorlóknak is, ingyenes és önkéntes, hiszen a migránsok oltási programból való kizárása humán- és egészségügyi kockázattal járna (Tele13, 2021.02.03). Ennek ellenére a migránsok oltása nehézkes volt. Andrés Allamand külügyminiszter, alig egy héttel Enrique Paris bejelentése után, a régióban tapasztalható oltóanyaghiány és az „oltási turizmustól”¹³⁹ tartva kijelentette, hogy „az állandó lakóhellyel nem rendelkező külföldiek kimaradnak az oltásból”, viszont pár nap múlva visszavonta nyilatkozatát (El Mostrador, 2021.02.10; Cooperativa, 2021.02.14). Chilében az oltópontokon a tartózkodási vagy letelepedési engedéllyel nem rendelkezők

¹³⁵ Legalább három oltás felvétele lehetővé vált.

¹³⁶ Pánamerikai Egészségügyi Szervezet (PAHO, Pan American Health Organization).

¹³⁷ Ecuadorban és Peruban is hasonló kritikák jelentek meg.

¹³⁸ A stratégiai iránymutatástól eltérő, kedvezőbb javaslatokat is alkalmaztak egyes spanyol tartományok, például a Kanári-szigeteken korcsoportonként kaptak oltást a bevándorlók, a helyi lakosokhoz hasonlóan (Mediavilla – Fernández, 2021).

¹³⁹ Andrés Allamand az oltási turizmussal kapcsolatban egy Peruban megjelent riportra reagált, amely a chilei oltóprogramokban való részvételre buzdította a peruiakat. Chilében 90 millió vakcina állt rendelkezésre a hír idején, 2021 februárjában (Chile lakossága: 19 millió), amíg Perunak nem volt megfelelő mennyiségű oltóanyaga (El Mostrador, 2021.02.10).

diszkriminációval szembesültek mind az egészségügyi dolgozók, mind a helyi lakosság részéről, ezért az Egészségügyi Minisztérium részletes iránymutatást állított össze a migránsok oltásával kapcsolatban (Bustos, 2021).

Kolumbiában Fernando Ruiz egészségügyi miniszter az irreguláris migránsok oltását felfüggesztette mindaddig, amíg nincs lehetőség az azonosításukra (El Tiempo, 2020.12.25). Hasonlóképpen 2021 februárjában Elizabeth Astete perui külügyminiszter a parlament előtt kijelentette, hogy a Peruban tartózkodó külföldiek beoltására lehetőség lesz, de konkrét időpontot nem határozott meg (La República, 2021.02.08). Ecuador jóval később 2021 júniusában jelentette be, hogy 2021 augusztusában kezdi meg kidolgozni a venezuelai migránsok oltásban való részvételére vonatkozó tervet (Infoabe, 2021.06.17).

Argentínában 2021 májusában kezdődött az országban tartózkodó külföldiek oltásra való jelentkezése a Buenos Aires-i régióban, míg Brazília 2021 júniusában döntött a bevándorlók oltásáról, és többnyelvű dokumentumokkal ösztönözte a részvételt (Gobierno de la provincia Buenos Aires, 2021; ITTC, 2021.06.25). Argentínában és Brazíliában nem csak az irreguláris, hanem az országban legálisan tartózkodó bevándorlók oltása is később kezdődött meg a vakcinák korlátozott hozzáférése miatt. A rendelkezésre álló adatbázis alapján (Our World in Data, Covid-19 vaccination policy, 2022) a dél-amerikai régióban megközelítőleg 2021 végére vált univerzálissá az oltási programokban való részvétel.

Azokban az országokban, ahol lehetővé válik az okmányok nélküli, vagy egyéb okból irreguláris migránsok oltási programban való részvétele, a hatóságoktól való félelem csökkenti a programok sikerességét, ezért külön oltási kampány szükséges a migránsok bevonására (OIM 2021.01.22). További korlátot jelentett az oltásokhoz való szűkös hozzáférés főként a vakcinabeszerezések első időszakában. A migránsok adminisztrációjának a nehézsége (internethez való hozzáférés, okmányok, egészségbiztosítás hiánya), továbbá a helyi lakosok diszkriminációja még inkább nehezítette az oltási programokat. Az oltási programok sikerességéhez, a migránsok széleskörű részvételéhez elengedhetetlen az elegendő mennyiségű vakcina ingyenes és univerzális hozzáférhetővé tétele (IOM, 2022.03.; Thomázy, 2022e; Rei, 2021; Bustos, 2021). Az oltási programokkal párhuzamosan a vizsgált országok megkezdték az irreguláris migránsok legalizálását is, megkönnyítve az oltási programokban való részvételt.

6.2.2 Rendkívüli legalizálási programok

A rendkívüli legalizálási programok számos nyugati ország bevándorlási politikájában megjelennek, ez egyrészt annak is bizonyítéka lehet, hogy az adott országban az irreguláris migránsok száma időről-időre emelkedik, mivel nem tudja megakadályozni jelenlétüket, másrészt azt mutatja, hogy a szuverén államok képesek alkalmazkodni a nemzetközi népességvándorláshoz (de Haas et al., 2020: 262).

A legalizálási program során az állam az irreguláris migránsok jelenlétére reagál úgy, hogy lehetővé teszi az országban tartózkodó bevándorlók státuszának a rendezését. Így csökken a migránsok kiszolgáltatott helyzete, növekszik a munkaerőpiaci részvételük, és a társadalombiztosítási ellátásuk is lehetővé válik. A legalizálás visszaszorítja a feketegazdaságot, az illegális foglalkoztatást, megteremtve a munkaerőpiaci részvétel és az adófizetés feltételeit, valamint információval szolgál az irreguláris migráció alakulásáról (IOM, 2019b: 1; Baldwin-Edwards et al., 2009: 12).

A legalizálási folyamat után nem csak a bevándorlók életminősége nőhet, hanem fontos szerepet tölthetnek be a befogadó ország gazdaságában is. Az előregedő társadalmak nyugdíjrendszerének fenntartásához elengedhetetlen a munkavállalási korú migránsok jelenléte és munkaerőpiaci integrálásuk. A legalizálási program mindig speciális intézkedést jelent, amely a szokásos szabályozási normától eltér, épp ezért korlátozott, rövid időtartamú program, amely az irreguláris, harmadik ország állampolgáiraira fókuszál (Baldwin-Edwards et al., 2009: 7, Kanics – Rojas, 2021: 4).

A legalizálás gyakoribb azokban az európai országokban, amelyek a migránsok kedvelt célországai. Erre számos példát lehet találni: Németország rendszeresen hirdetett meg különféle legalizációs programokat, Ausztriában 1990 óta van munkavállalási vízum alapján történő legalizálás (Baldwin-Edwards et al., 2009: 7).

Kifejezetten a dél-európai országokra jellemző, hogy gyakran nyúlnak a legalizálás eszközehez. 1986 óta Olaszországban összesen 6 ilyen program volt, míg Spanyolország 1985 és 2005 között 12 alkalommal hirdette meg az irreguláris bevándorlók legalizálását. José Luis Rodríguez Zapatero (Spanyolország miniszterelnöke 2004-2011 között), 2005-ben meghirdetett tömeges legalizálási programjában 600 ezer bevándorló státuszát rendezték (Baldwin-Edwards et al., 2009: 7, Immigrationspain.es; de Haas et al., 2020: 262).

Portugáliában bár egy hasonló programot korábban elutasítottak, 2019-ben a portugál Kommunista Párt (PP) kezdeményezésére elfogadták azt a törvénytervezetet, amelynek során 30 ezer dokumentummal nem rendelkező migránst kívántak legalizálni (Chacón, 2019). Az olasz legalizálási programok az állampolgárság megszerzésének nehézségei miatt gyakoriak, hiszen kizárja az állampolgárságból az olasz állampolgárság nélküli bevándorlók Olaszországban született gyermekeit, míg például a külföldi anya Chilében született gyermeke chilei állampolgársághoz jut a területi elv (*ius soli*) alapján, szülei pedig tartózkodási engedélyhez (Takács, 2020: 134; Ley 21.325, 2021).

A rendkívüli legalizálás a dél-amerikai országokban kevésbé gyakori jelenség. Chile több ízben is meghirdetett legalizálási programot, például 2006-ban, 2008-ban, főként irreguláris bolíviaiak és peruiak kaphattak legális státuszt. Legutoljára 2018-ban volt tömeges legalizálás, az új bevándorlási törvény hatálybalépése előtt (Noticias – Gobierno, 2021; vö 5.2.3 alfejezet). Gyakori jelenség, hogy az Európai Unióba érkező migránsok ugyan legálisan érkeznek az EU területére, viszont tovább maradnak a tartózkodásra jogosító vízum lejártja után (de Haas et al., 2020: 262). Hasonló folyamat volt megfigyelhető Chilében is, például a Haitiről érkező bevándorlók esetében (Rojas Pedemonte et al., 2017; Trabalón, 2019; vö. 5.4.2 alfejezet).

A legalizálási programok kezdeményezése nehézségekbe ütközhet az Európai Unió jogszabályi keretei között, valamint a tömeges legalizálás megnöveli a Bevándorlási Hivatalok adminisztrációs terheit, továbbá az okmányokkal nem rendelkező migránsok bevonása a legalizálási folyamatokba mindig nehézkes (López-Sala, 2021, Luzes, 2021, Baldwin-Edwards et al., 2009). Amennyiben a legalizálás során megszerzett tartózkodásra jogosító vízum eltér a „hagyományos” engedélyektől, felmerülhet a „limitált legalitás” problémája (Del Real, 2022: 24–26), hiszen megnehezítheti az álláskeresést és a fogadó országban való tartózkodást, valamint az integrációt.

A vizsgált országok közül tehát korábban Portugália, Spanyolország és Chile hirdetett meg legalizálási programokat. A többi dél-amerikai ország esetében eddig erre nem volt példa, hiszen ezek az országok csak az utóbbi években váltak befogadó, illetve tranzitországgá.

6.2.3 A kutatás eredményeinek ismertetése

A vizsgált dél-amerikai országokban a migráció elsősorban nem biztonsági problémaként, hanem társadalmi és humanitárius kérdésként jelenik meg. A Covid-19 pandémia és a határok

2020. márciusi lezárása hívta fel a figyelmet arra, hogy a nagyszámú irreguláris migráns jelenléte humán- és egészségügyi problémát jelent a vizsgált országok mindegyikében. A határlezárások következtében a migráció a jogellenes határátkelőkre összpontosult, növelve a migráció kockázatát, továbbá növekedett a migránsok kiszolgáltatottsága az emberkereskedelem és a migrációra „rátelepedő” szervezett bűnözés következtében (Thomázy 2022b: 57, vö. 5.4.3; 6.3 alfejezet).

A Covid-19 pandémia alatt az irreguláris migránsok legalizálása azért is vált fontossá, mert a legális státusz egészségügyi ellátáshoz és az oltáshoz nyújtott hozzáférést. Ezzel párhuzamosan, továbbá csökkent a migránsok kiszolgáltatottsága, hiszen a programok növelték a hatóságoktól való segítségkérési hajlandóságukat is (Luzes, 2021: 3). A vizsgált nyolc ország eltérő időben és eltérő módon hirdette meg legalizálási programjait, mivel többségük tranzit- és kibocsátó ország volt a közelmúltban, ezért nem rendelkeztek tapasztalattal a legalizálási programok létrehozásában.

6.2.3.1 A vizsgált országok legalizációs programjai

A 16. táblázat foglalja össze a vizsgált országok programjait öt fő kategória alapján:

- a kihirdetés időpontja,
- időbeli korlátaira vonatkozó információ,
- a program kiterjed-e a jogellenes határátkelőn érkezettekre,
- a program által nyújtott tartózkodási engedély hány évre nyújt védelmet,
- megkötések alkalmazása, például állampolgárság alapján.

Ország	Kihirdetés időpontja	Az országban tartózkodás időbeli korlátozása	Jogellenes határátkelőn érkezők részvétele	Érvényesség	Egyéb megkötések (pl. állampolgárság)
Argentína	2022.05.23.	nincs meghatározva	csak legális	3 év	CARICOM-országok, Kuba, Dominikai Köztársaság és Szenegál
Brazília	2021.06.23.	2021.03.18. után érkezettek	csak jogellenes érkezettek!	(?)	nincs megkötés
Chile	2021.02.20.	2020.03.18. előtt érkezettek	csak legális	1 vagy 2 év	nincs megkötés
Ecuador	2022.06.03.	nincs meghatározva	csak legális	2 év	Venezuela
Kolumbia	2021.02.08.	2021.01.31. előtt	legális és jogellenes h. érkezettek is	10 év	Venezuela
Peru	2021.06.09.	2020.10.22. előtt	legális és jogellenes h. érkezettek is	1 év	nincs megkötés
Portugália	2020.03.27.	2020.03.18. előtt	csak legális	1 vagy 2 év	tartózkodási engedély folyamatban van
Spanyolország	2020.06.09.	országban tartózkodók	csak legális	1 év	speciális program (Covid-19)

16. táblázat: A vizsgált országok legalizációs programjai. Forrás: saját szerkesztés az egyes országok információi alapján (Migración Colombia, 2021; Resolución 0971 de 2021, Ley 21.325, 2021; Chile Atiende, 2021, Decreto Supremo 010-2020-IN, Portaria 655, 2021; DNM- DI-2022-940-APN, 2022, Decreto 436, 2022, Nuevas Instrucciones DGM, 2020, PICUM, 2020)

Kolumbia és Chile közel egy időben, 2021 februárjában hirdette meg legalizálási programját. *Kolumbia* a program meghirdetése idején az országban tartózkodó megközelítőleg 1 millió irreguláris venezuelai migráns státuszát kívánta rendezni. Az ország azok számára tette lehetővé a programban való részvételt, akik 2021. január 31-én Kolumbia területén tartózkodtak, tíz évre szóló védelmet nyújtva a bevándorlóknak, továbbá a jogellenes határátkelőn érkezettek részvételére is kiterjedt a legalizálási program (Migración Colombia, 2021; Resolución 0971, 2021). A legalizálásban résztvevők számáról, az elkészült és az átadott engedélyekről naprakész információt szolgáltat a kolumbiai Bevándorlási Hivatal oldala (Visibles Estatus Temporal).

Chile a Covid-19 pandémia kezdetéhez, a 2020. márciusi határlezáráshoz igazította a legalizálási eljárást, továbbá a programokban való részvételt is a 2020. március 18. előtt érkezetteknek tette lehetővé. A korábbi legalizálási programoktól eltérően csak az országba legálisan érkezettek vehettek részt, állampolgárságtól függetlenül (Noticias – Gobierno, 2021). A chilei legalizálási program nem volt egységes, állampolgárságtól függően eltérő

dokumentumok benyújtására volt szükség, úgymint erkölcsi bizonyítványra (például kolumbiaiak, haitiak esetében), vagy érvényes okmányokra, megnehezítve ezzel a részvételt. Egyedül a venezuelaiak számára volt lehetőség lejárt okmányokkal is részt venni a programban. A legális státusz 1-2 éves tartózkodásra jogosít, engedélytől függően, továbbá nem a Covid-19 pandémia alatt készült új engedélyekről van szó, hanem a korábbi ideiglenes vagy letelepedési engedélyeket igényelhetők az irreguláris státuszú migránsok (Ley 21.325, 2021; Chile Atiende, 2021).

Peru 2021 júniusában meghirdetett legalizálási programja – Chiléhez hasonlóan – állampolgárságtól függetlenül egy évre jogosító tartózkodást nyújt a 2020. október 22. előtt érkezett irreguláris migránsok számára. Hasonlóképpen a kolumbiai programhoz, a perui sem tesz különbséget a jogellenes vagy legális határátkelőn érkezett migránsok között, de érvényes okmányok bemutatása szükséges a programban való részvételhez (Decreto Supremo 010-2020-IN). Az országba elsősorban venezuelai migránsok érkeznek. Peru tranzitország is, hiszen gyakran a venezuelaiak Kolumbián és Ecuadoron keresztül érkeznek, majd tovább vándorolnak Chilébe. A program eredetileg egy év védelmet nyújtott, viszont 2022 júliusában a rendelet módosításával két évre emelték fel a tartózkodási engedély érvényességét, valamint meghosszabbították a programban való részvételt (Superintendencia Nacional de Migraciones, Nota de Prensa 2022.07.08).

Brazília szintén 2021 júniusában hirdette meg programját, Peruval csaknem egy időben. A régió többi országával összehasonlítva Brazíliában viszonylag kevés venezuelai tartózkodik, a meghirdetett programja ennek ellenére a jogellenes határátkelőn érkezett venezuelaiakat kívánta legalizálni. A program kifejezetten a brazil-venezuelai határszakaszon érkezőkre koncentrált, a határlezárások után érkező venezuelai migránsok státuszát legalizálta. A legalizálási programokkal azonos időben a Venezuela-Brazília határszakasznál 11 befogadóállomást is létrehozta (Roraima államban), segítve a Venezuelából érkezőket, legális státusz mellett egészségügyi ellátást biztosítva a Covid-19 pandémia idején (Carranza Jimenez, 2021).

Argentína a vizsgált országok közül az utolsók között hirdette meg a programját. Brazíliához hasonlóan kevés venezuelai migráns érkezett az országba. Argentína a legálisan az országba érkezett migránsokra koncentrált, három év tartózkodásra jogosító engedélyt biztosított Kuba, a Dominikai Köztársaság és Szenegál állampolgárainak, valamint a CARICOM-országokból

érkezőknek (CARICOM: A Karibi Közösséghez tartozó országok),¹⁴⁰ a program kizárta többek között a venezuelaiak legalizálását (DNM- DI-2022-940-APN, 2022; Portaria 655, 2021).

Ecuador a vizsgált országok közül utolsóként, 2022 júniusában hirdette meg a legalizálási programját. A legalizálás Guillermo Lassonak, Ecuador új elnökének már a 2021-es választási kampányában is megjelent, amelynek során az irregulárisan az országban tartózkodó venezuelaiak legalizálására tett ígéretet. Kormányra kerülve több alkalommal is bejelentette a program elindítását, viszont csaknem egy évet kellett várni a rendelet aláírására (Infobae, 2021; El Telégrafo, 2021). A program a legális határátkelőn érkezett irreguláris venezuelai migránsokra fókuszált, kétéves időtartamra szóló, tartózkodásra jogosító vízumot biztosítva számukra (Decreto 436, 2022). A 2022-ben végzett felmérések alapján a programban való részvétel nem alkalmas a tömeges, Ecuadorban tartózkodó irreguláris venezuelaiak legalizálására, hiszen 62%-uk nem rendelkezik semmilyen tartózkodási engedéllyel, vagy egyéb okok miatt váltak irregulárisá (RMRP 2022: 134). Fontos megjegyezni, hogy Ecuador 2021 februárjában az UNASUR tartózkodásra jogosító engedélyt megszüntette (Ley Orgánica 386, 2021). A tartózkodási engedélyt nem lehetett meghosszabbítani, sem újra igényelni. Mivel főként a venezuelaiak körében volt népszerű ez az engedély, sokuk legális tartózkodása került veszélybe.

Portugália és Spanyolország egymástól függetlenül hirdették meg a programjaikat, limitált lehetőséget nyújtva az irreguláris migránsok számára.

Portugália közvetlenül a Covid-19 pandémia kezdetén, 2020 márciusában hirdette meg a programját. Az egyetlen a vizsgált nyolc ország közül, amely a függőben lévő tartózkodási engedélyekre koncentrált. A részvétel Chiléhez hasonlóan azokra a bevándorlókra vonatkozott, akik 2020. március 18. előtt az országban tartózkodtak. A Covid-19 kezdetén a függőben lévő kérelmek ügyintézését meggyorsította, így az irreguláris státuszban lévők egészségügyi ellátáshoz jutottak, valamint az így legalizált migránsok hozzáférhettek az állam által nyújtott támogatásokhoz is (PICUM, 2020: 6; López-Sala, 2021: 96). Portugália programjával tulajdonképpen szociális védelmi intézkedést hajtott végre annak érdekében, hogy a migránsok egészségbiztosításhoz jussanak.

Spanyolország rendkívüli legalizálási programját 2020 júniusában hirdette meg. A rendelet az ideiglenes tartózkodási, munkavállalási engedély kérését tette lehetővé, továbbá egy korábbi

¹⁴⁰ CARICOM-országok: Antigua és Barbuda, Bahama-szigetek, Barbados, Belize, Dominikai Közösség, Grenada, Guyana, Haiti, Jamaica, Montserrat, Saint Kitts és Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent és a Grenadine-szigetek, Suriname, Trinidad és Tobago.

rendelet a tartózkodási engedélyek meghosszabbítását is rugalmassá tette (Instrucciones DGM 6/2020; DGM 5/2020). A 2020 júniusában meghirdetett program a Covid-19 pandémia hatására kialakult helyzet speciális programjának tekinthető, a részvétel nem terjedt ki széles tömegekre, az ország korábbi legalizációs programjaival ellentétben (Ley Orgánica, 4/2000). A határlezárásokkal egyidőben csak az országban tartózkodók legalizálhatták státuszukat. Spanyolországnak a pandémia alatt két jelentős migrációs krízissel is meg kellett küzdenie, amelyek során jogellenes határátkelőkön nagyszámú migráns érkezett.¹⁴¹ Az okmányokkal nem rendelkező bevándorlók nehézségeire, a programok elégtelenségére hívja fel a figyelmet a 2020-ban indult társadalmi-politikai kezdeményezés, amely a #RegularizaciónYA (*legalizálást most*) néven vált széles körben ismertté (López-Sala, 2021; Inmigrationspain.es).

6.2.3.2 A legalizációs programok pozitívumai

A vizsgált nyolc ország eltérő időben és formában hirdette meg a Covid-19 pandémia idején a legalizálási programját. A meghirdetett programoknak számos pozitív hatása volt, hiszen mind a nyolc országban lehetővé vált az irreguláris migránsok státuszának a legalizálása. A programokat meghirdető országok információhoz juthattak az országban tartózkodó irreguláris migránsok számát illetően. Lehetővé vált a bevándorlók társadalom- és egészségbiztosításhoz való hozzáférése, továbbá a migránsok oltási programokban való részvétele. Az így legalizált bevándorlók munkaerőpiaci részvételével adót fizetve hozzájárulnak az egyes országok gazdasági növekedéséhez. A legális státusszal javul a bevándorlók integrációja és az életminőségük. A továbbiakban néhány fontos pozitívum részletesebb ismertetése következik.

Ingyenes részvétel: Pozitívumnak tekinthető, hogy Ecuador ingyenessé tette az eljárást, amely elősegítette a szélesebb tömegek részvételét a legalizálási folyamatban, anyagi erőforrásoktól függetlenül.

Okmányok érvényességének a meghosszabbítása: Szintén a pozitívumok közé sorolható, hogy mind Chile, mind Ecuador a lejárt venezuelai okmányok érvényességét meghosszabbította,

¹⁴¹ Az egyik migrációs krízis a Kanári-szigeteken volt, ahová több mint 30 ezer menekült érkezett tengeri úton elsősorban Marokkóból és Szenegálból. A menekültek egy részét visszatoloncolták, viszont közel 16 ezren maradtak a szigeten, vagy tovább utaztak a kontinensre, Spanyolországba. 2021 májusában a Marokkó és Spanyolország között fennálló diplomáciai feszültség hatására Spanyolország észak-afrikai enklávéjába, Ceutába néhány nap alatt közel 9 ezer jogellenes bevándorló érkezett, nagy részüket a hatóságok visszatoloncolták (Thomázy, 2021: 69). Spanyolországnál Ceuta kérdése régóta megoldásra vár, továbbá az Afrikához közel fekvő szigeteken sem várható a migráció csökkenése (Felegyi, 2023: 92).

hiszen rendkívül nehézkes az új okmányok igénylése, vagy meghosszabbítása a venezuelai konzulátusokon, vagy Venezuelában.

Határidők meghosszabbítása: Több ország is kénytelen volt meghosszabbítani a programokban való részvétel határidejét (Peru, Chile). A szükséges dokumentumok beszerzése miatt ez elengedhetetlenné vált, így még többen tudtak részt venni a programokban.

Jogellenes határátkelők érkezők legalizálása: Brazília, Kolumbia és Peru lehetővé tette a jogellenes határátkelők érkezettek legalizálását. Chile, bár ezt nem tette lehetővé, viszont biztosította a dokumentumokkal nem rendelkezők oltását (Tele13, 2021.02.03).

Állampolgárságtól független részvétel – „hagyományos” tartózkodási engedélyek: Chile, illetve Portugália és Spanyolország állampolgárságtól függetlenül nyújtott legalizálási lehetőséget. Chile és Portugália továbbá a Covid-19 pandémiához köthetően nem új típusú, hanem a „hagyományos” tartózkodásra jogosító engedélyek kérvényezését tette lehetővé.

Digitalizált programok – hosszú távú védelem: További pozitívumnak tekinthető, hogy az országok többségében a legalizálási program részben vagy egészben digitalizált volt, meggyorsítva az ügyintézkést. Hosszú távú védelmet nyújt Kolumbia 10 évig, Argentína 3 évig érvényes tartózkodásra jogosító engedélyekkel.

Regionális kooperáció pozitív lehetőségei: A tömeges venezuelai migráció miatt a regionális kooperáció a dél-amerikai országok esetében elengedhetetlenné vált. A 2011-ben létrehozott Csendes-óceáni Szövetség (Alianza del Pacífico), valamint a Quitói-folyamat regionális előrelépést jelent a kooperációval kapcsolatban (vö. 3.4.4 alfejezet).

A rendkívüli legalizálási programok legfontosabb pozitívumait a 39. ábra szemlélteti:

A LEGALIZÁCIÓS PROGRAMOK LEGFONTOSABB POZITÍVUMAI	
1.	• Irregularis migránsok rendkívüli legalizálása (társadalombiztosítás, adózás, munkaerőpiaci részvétel).
2.	• Jogellenes határátkelők érkezettek részvétele (pl. Kolumbia, Peru).
3.	• A venezuelai okmányok érvényességének a meghosszabbítása (pl. Chile, Ecuador).
4.	• Hagyományos tartózkodásra jogosító engedélyek kérvényezése (pl. Chile).
5.	• Több ország is meghosszabbította a programban való részvételt (pl. Peru, Chile).
6.	• Ingyenes legalizálás (pl. Ecuador).
7.	• Pozitív kezdeményezések a regionális kooperációra (pl. Quitói-folyamat).
8.	• Részben vagy egészben digitalizált legalizálás.
9.	• Elősegíti az integrációt.
10.	• Csökken a bevándorlók kizsákmányolása, az illegális munka.
11.	• Folyamatban lévő tartózkodási engedélyek átadásának a meggyorsítása (Portugália).
12.	• Több évre szóló védelem (Kolumbia 10 év)
13.	• Információt nyújt az országban tartózkodó külföldiek számáról.

39. ábra: A legalizációs programok legfontosabb pozitívumai. Forrás: saját szerkesztés a kutatás eredményei alapján, valamint Thomázy, 2022b, 63 táblázat alapján

6.2.3.3 A legalizációs programok hiányosságai

A következőkben a programok hiányosságainak az áttekintése következik, így lehetővé válik a nyolc ország több szempontú összehasonlítása, kitérve a programok legfontosabb gyengeségeire és a felmerülő problémákra.

A programban való részvétel időbeli korlátozása: A vizsgált nyolc országból ötnél az időbeli korlátozás is megjelenik. Kifejezetten az adott határidő előtt, vagy után érkezett migránsok vehetnek részt a programban azoknál az országoknál (Kolumbia, Peru), ahol a jogellenes határátkelők érkezettek is részt vehetnek a programban (MMC, 2022: 5–6). Kérdéses azonban az országban való tartózkodás bizonyításának a folyamata, továbbá milyen dokumentumokat fogadnak el ezzel kapcsolatban. A programokba való jelentkezés csak rövid ideig (néhány hónapig) lehetséges, amely megnehezíti a szükséges dokumentumok beszerzését.

A programban való részvétel adminisztrációs nehézségei és költségei: A pozitívumoknál szerepel, hogy csak Ecuador hirdetett teljesen ingyenes programot, a többi ország esetében kisebb-nagyobb járulékos költséggel kell számolni. Emellett országonként egyéb hivatalos

dokumentumokat is előír egy-egy program (Chile esetében például erkölcsi bizonyítványt), amely növeli a költségeket, vagy akár el is lehetetleníti a részvételt. Az adminisztratív nehézségek nem várt következményének tekinthető a bevándorlók irreguláris kivándorlása. Erre példa Chile esete, ahol az irregulárisan tartózkodó haitiak jogellenes határkelőn keresztül vándoroltak ki az országból, mivel a legalizáláshoz szükséges okmányok beszerzése komoly nehézségekbe ütközött (Mohor, 2021).

A hivatalok adminisztratív terhei: Az adminisztrációhoz kapcsolódóan a fogadó országoknak jelentős terhet jelent a nagyszámú migráns legalizálása, annak ellenére, hogy az eljárást részben vagy egészben digitalizálták. Gyakori a hosszadalmas ügyintézés. Kolumbia 2021. év végéig 800 ezer ideiglenes védelmet nyújtó engedély átadását tervezte, viszont 2022. január 31-ig alig több mint 143 ezren kapták meg az okmányaikat. Végül az eljárást kénytelenek voltak meggyorsítani, így 2022 március végén már 600 ezer fölé „emelkedett” az ideiglenes védelmet nyújtó tartózkodásra jogosító engedélyek száma (MMC, 2022: 5–6).

Korlátozott programok és integráció: Kolumbia az egyetlen a vizsgált országok közül, amely 10 évre nyújt védelmet a venezuelai migránsoknak, a többi ország jelentősen korlátozza a programok érvényességi idejét, illetve annak meghosszabbítását. A 10 évre adott kolumbiai legalizálás akár negatívumnak is tekinthető, hiszen kérdéses, hogy milyen formában kérhet a bevándorló letelepedési engedélyt, vagy állampolgárságot, amely elősegíti az integrációt, a munkaerőpiaci részvételt. A vizsgált országok közül Portugália és Chile kivételével a hagyományos tartózkodási engedélyektől eltérő legális státuszt biztosít a programban résztvevőknek. Az „új típusú” vízumok megnehezítik a munkaerőpiacon való részvételt és a bevándorlók integrációját, hiszen ezek a tartózkodási engedélyek nem ismertek a munkaerőpiacon.

A részvétel korlátozása állampolgárság alapján: A vizsgált országok közül Argentína, Ecuador és Kolumbia csak bizonyos országok állampolgárainak biztosítja a programban való részvételt. Míg Kolumbia esetében a bevándorlók jelentős része venezuelai, addig Ecuadorban többek között nagyszámú kolumbiai és haiti is tartózkodik, viszont a program kizárja őket a legalizálásból.

Jogellenes határátkelőn érkezettek: A vizsgált nyolc ország közül a többség (Argentína, Chile, Ecuador, Portugália és Spanyolország) nem teszi lehetővé jogellenes határátkelőn érkezettek részvételét. A migrációs folyamatok nem álltak le, továbbra is érkeznek például Chilébe is migránsok a jogellenes határátkelőn (vö. 5.4.3 alfejezet):

„Naponta 250-300-an érkeznek Chilébe az illegális határátkelőn. A kitoloncolástól való félelem miatt már nem jelentkeznek a rendőrségen, korábban keresték a legális megoldást, most már nem” (006 Interjú, Szakasz: 53).

Regionális kooperáció hiánya: A vizsgált országok egymástól függetlenül hirdették meg a legalizálási programjukat nélkülözve a regionális kooperációt. Mivel a venezuelai migráció további emelkedésére lehet számítani, nélkülözhetetlen, hogy a dél-amerikai országok koordinálják a programjaikat, hiszen a korlátozások újabb vándorlásra ösztönzik a migránsokat, akár egyszerre több országban is legális státuszért folyamodhatnak. A regionális kooperáció szükségességét sürgetik a Tren de Aragua nemzetközi megabandáról szóló legfrissebb jelentések is (lásd 6.3 fejezet). Fontos kiemelni, hogy a dél-amerikai országok a gyarmati időkig visszanyúló és a 21. században is jelenlévő határvitái és/vagy diplomáciai konfliktusai megnehezítik a regionális kooperációt (Deák, 2021; Lilón, 2015). A két európai ország is egymástól függetlenül hirdette meg a Covid-19 idején a legalizálási programját annak ellenére, hogy mindkét ország az Európai Unió tagállama. A legfontosabb hiányosságokat a következő, 40. ábra foglalja össze:

A LEGALIZÁCIÓS PROGRAMOK LEGFONTOSABB HIÁNYOSSÁGAI	
1.	• A programban való részvétel időbeli korlátozása (pl. Portugália, Chile, Kolumbia).
2.	• A részvétel korlátozása állampolgárság alapján (pl. Argentína, Ecuador, Kolumbia).
3.	• Jogellenes határátkelőn érkezettek kizárása (pl. Chile, Ecuador, Argentína, Portugália).
4.	• Adminisztrációs nehézségek (pl. lejárt okmányok).
5.	• A hagyományostól eltérő engedélyek, amelyek nehezíthetik az integrációt (pl. Peru, Ecuador, Kolumbia).
6.	• A programokban való részvétel anyagi terhet jelent a migránsoknak.
7.	• Regionális kooperáció hiánya.
8.	• Hivatalok megnövekedett adminisztrációs terhei.
9.	• A hiányosságok, a későn meghirdetett programok az ország elhagyására ösztönzik a migránsokat.
10.	• A hiányosságok növelik a migránsok kiszolgáltatottságát.
11.	• Az adminisztrációs terhek a bevándorlók illegális kivándorlásához vezet (pl. haitiak Chilében).
12.	• Engedélyek átadása késik több országban.

40. ábra: A legalizációs programok legfontosabb hiányosságai. Forrás: saját szerkesztés a kutatás eredményei alapján, valamint Thomázy, 2022b, 63 táblázat alapján

6.2.4 Következtetések

A migránsok oltási programokban való részvételét elsősorban az egyes országok vakcinához való hozzájárása határozta meg. Spanyolország, Portugália és a dél-amerikai országok közül Chile kezdte meg elsőként a migránsok bevonását az oltási programokba. Az oltás univerzálissá tétele a vizsgált nyolc országban 2021. végére valósult meg, amellyel párhuzamosan elkezdődött az irreguláris migránsok legalizálása is. A Covid-19 pandémia alatt fennálló korlátozások, elsősorban a határlezárások, megnövelték a jogellenes határátkelőn érkezők számát, valamint megnehezítette migránsok tartózkodását (kérelmek benyújtása, munkavállalás stb.).

A nyolc ország Covid-19 pandémia idején bevezetett legalizációs programjairól összességében elmondható, hogy számos pozitívummal szolgáltak, mind a bevándorlók, mind a befogadó társadalom számára (például: társadalmi, gazdasági, egészségbiztonsághoz köthető tényezők stb.). A migránsok kizárása az oltási programokból, egészségügyi rendszerből humán- és egészségügyi kockázatot jelentett volna a Covid-19 pandémia alatt.

A nyolc program összehasonlítása során megállapítható, hogy a részvevő országokat három nagyobb csoportba lehet sorolni:

- Megengedőbb és a migránsok szélesebb tömegeire kiterjedő program, beleértve az illegális határátkelőn érkezetteket. Ide sorolhatók: Brazília, Kolumbia és Peru meghirdetett programjai.
- Részben korlátozó program: Argentína, Ecuador.
- Korlátozó programok, amelyek számos megkötés alapján tették lehetővé a legalizálást úgy, mint adminisztratív korlát, az országban tartózkodás időbeli megkötése, valamint a jogellenes határátkelőn érkezettek kirekesztése: Chile, Portugália, Spanyolország.

A nyolc elemzett program közül a kolumbiai érte el a migránsok széles tömegeit, hiszen a jogellenes határátkelőn országba érkezettek is részt vehettek a legalizálási programokban, továbbá az adminisztratív kritériumok is teljesíthetőek voltak. A kolumbiai kormány célja az volt, hogy 2022. év végéig elérjék az 1,8 millió venezuelai legalizálását, viszont „csak” 1 576 039 engedély készült el, illetve 1 632 817 engedélyt hagytak jóvá (Bitácora Migratoria, 2022: 5). A kolumbiai kormány a programot meghosszabbította, viszont csak azon venezuelaiak számára lesz elérhető 2023 végéig, akik legálisan érkeztek az országba. Ezzel Kolumbia el szeretné kerülni, hogy a programokban való részvétel ösztönözze a jogellenes

határátkelést (Pelacani, 2022). Pozitív változás, hogy Kolumbia állampolgárságtól függetlenül is lehetővé tette a programban való részvételt (Bitácora Migratoria, 2022: 5). Az ecuadori és az argentin legalizálás a kutatás időpontjában kezdődött, így a hiányosságokról és a nehézségekről kevesebb információ áll rendelkezésre. Mindkét ország későn hirdette meg a programját, így az országban tartózkodó migránsokat a szomszédos országok programjai továbbvándorlásra ösztönözhetnék.

A legszigorúbb a chilei, a portugál és a spanyol program, hiszen számos adminisztratív és időbeli korlátot állít az országban tartózkodó migránsok elé, illetve a jogellenes határátkelőn érkezettek nem vonatkozik. A chilei Bevándorlási Hivatal volt vezetője¹⁴² több ízben szót emelt a jogellenes határátkelőn érkezettek legalizálása ellen, hiszen ezzel emelkedik a jogellenes határátlépések száma, a legalizálás lehetősége ösztönzőleg hat, továbbá az embercsempészetre szakosodott bandák bevétele növekszik (Ex-Ante, 2022.07.23; BioBio, 2022). Kérdéses, hogy a jogellenes határátkelőn érkezettek milyen sors vár azokban az országokban, ahol nem legalizálhatják státuszukat. Spanyolországban például a becslések szerint közel félmillió okmányok nélküli bevándorló tartózkodik (Fanjul – Gálvez-Iniesta, 2022: 17), míg Chilében bár nincsenek pontos adatok, a jogellenes határátkelőn érkezettek száma (elsősorban az önfeljelentők adatai alapján) 2022-ben közel 60 ezer volt (Ex-Ante.cl 2022.09.20; Observatorio de la Migración Responsable, 2022; lásd 13. táblázat).

Érdekes módon annak a három országnak (Chile, Portugália, Spanyolország) szigorúbb a programja, akik a legalizálás terén már rendelkeztek tapasztalattal, illetve a lakónépességhez viszonyítva ezekben az országokban magasabb a migránsok aránya. A migrációval kapcsolatos adatok, a gazdasági-társadalmi mutatók és a legalizálási programok összehasonlítása során Chile egyértelműen a két európai országhoz áll közelebb és nem a dél-amerikai országokhoz. A portugál legalizálási programot az úgynevezett „jó gyakorlatok” közé lehet sorolni, hiszen rögtön a pandémia kezdetén meggyorsította a függőben lévő kérelmek ügyintézését. A többi országban a Bevándorlási Hivatalok bezárásával a tartózkodási engedélyek elbírálása, átadása hosszabb-rövidebb ideig szünetelt.

A migránsok legalizációs programokban való részvételéről hiányos információ áll rendelkezésre. Egyrészt még számos legalizálási program folyamatban van, másrészt míg Kolumbia rendszeresen aktualizált információt közölt az elkészült és átadott engedélyekről, addig más országok esetében ritkán, vagy egyáltalán nincs nyilvános adat erre vonatkozólag.

¹⁴² Álvaro Bellolio a második Piñera-kormány idején töltötte be ezt a pozíciót (2021-2022).

Portugáliában még a pandémia elején 56 ezer függőben lévő engedélyt adtak át (Rei, 2021). Peruban 2022. július 7-ig összesen 189 497-en vették át az ideiglenes tartózkodási engedély azonosító kártyáját (Nota de Prensa, 2022.07.08). Chilében a program 2022 februári lezárásáig 209 741 kérvényt nyújtottak be, 2022. júliusáig mindössze 11% került átadásra, valamint a kérvények 2%-át utasítottak el (SJM, 2022/3: 19). Az információk elérhetősége és az elbírált 1,6 millió engedély alapján Kolumbia legalizációs programja példaértékű.

6.2.5 Összefoglalás

A bevándorlók rendkívüli legalizálására fókuszáló kutatás nyolc országot vizsgált, hat dél-amerikai országot (Argentína, Brazília, Chile, Ecuador, Kolumbia és Peru), valamint két európai országot (Portugália, Spanyolország). Először a migránsok oltási programban való részvételét vizsgáltam, hiszen közvetlenül ez váltotta ki a legalizációs programok szükségességét, majd a fejezet a meghirdetett programokat komparatíván értékelte.

A Nemzetközi Migrációs Szervezet is kiemelte a meghirdetett programok jelentőségét, amellyel csökkent a migránsokat sújtó kizsákmányolás, valamint növekedett a bevándorlók munkaerőpiaci jelenléte (Bueno Aguirre, 2021: 36). Az elégtelen programok távozásra ösztönzik a migránsokat, így egy másik országra hárul az irreguláris migráció és annak megoldása. Ez nem csak a régió belüli, hanem az európai országok felé irányuló migrációt is ösztönözheti (Osorio Álvarez – Phélan, 2020).

Az alfejezet kitért a regionális összefogás fontosságára, elsősorban a dél-amerikai régióban, hiszen mind a hat dél-amerikai ország egymástól függetlenül hirdette meg a programjait, mellőzve a regionális kooperációt, a migránsokra vonatkozó adatok egyeztetését, vagy a jó gyakorlatok átvételét. A dél-amerikai régióban zajló politikai változások várhatóan növelhetik a migránsok számát.

6.3 Változások a közelmúltban: Új biztonsági kihívások a régióban – A regionális együttműködés lehetőségei

2023. év első félévében a perui-chilei határon migrációs krízis alakult ki. Elsősorban venezuelaiak érvényes okmányok nélkül, gyalog akartak a perui határszakaszon átjutni. Céljuk a továbbvándorlás egészen Venezueláig. A venezuelaiak mellett, irreguláris haitiak és kolumbiaiak is tartózkodtak a határszakaszon. A migránsok többsége a bolíviai-chilei határszakaszon érkezett jogellenes határátlépéssel, vagy később veszítette el legális státuszát. Peru a krízisre válaszul a határvédelem katonai megerősítése mellett döntött. Chile már februárban elrendelte ugyanezt, valamint Bolívia is kilátásba helyezte a határszakasz katonai megerősítését. A jelenség nem újkeletű, a migránsok már 2022 decemberében is táboroztak Chacalluta határátkelőnél, a Perut és Chilét összekötő határszakaszon (Araya, 2023; Meganoticias, 2023; Núñez, 2023; Torres, 2022).

Az Amnesty International felhívta a figyelmet a katonai megerősítés tarthatatlanságára, továbbá Arica városának polgármestere, Gerardo Espíndola ismét nemzetközi segítségért folyamodott a kialakult helyzet megoldásának érdekében (Amnesty International – Noticias, 2023; France 24, 2023). 2023 májusában Peru külügyminiszter-helyettese (Ignacio Higuera) és a chilei külügyminisztérium helyettes államtitkára (Gloria de la Fuente), a migrációval kapcsolatban közös fellépést helyeztek kilátásba. Bolívia ezt eddig elutasította, bár ebben közrejátszik feszült kapcsolata Chilével (vö. Thomázy, 2020f). A migrációs krízis megoldására felmerült egy humanitárius folyósó megnyitása is, viszont ehhez valamennyi érintett ország regionális együttműködésére van szükség (Araya, 2023; Gobierno de Peru – Nota de Prensa, 2023; Meganoticias, 2023).

A migrációval szorosan összefügg a szervezett bűnözői csoportok megjelenése a régióban, amely a venezuelai migráció alanyait kihasználva végzik tevékenységüket. A regionális összefogás szükségességét sürgeti, hogy a legnagyobb venezuelai szervezett bűnözői csoport, a Tren de Aragua tevékenysége követi a venezuelai migránsok útvonalát. Jelenleg a régióban ez már öt országot érint: Kolumbiát, Ecuadorot, Perut, Bolíviát és Chilét is érinti (lásd 41. ábra).

A bűnözői csoport 2014-ben alakult a venezuelai Aragua állam Tocorón büntetés-végrehajtási központjában, ahonnan gyorsan nemzetközivé vált (Ávila, 2022; Llontop, 2023; Olate et al. 2023).

41. ábra: Tren de Aragua szervezett bűnözői csoport és a venezuelai migráció útvonala.
 Forrás: saját szerkesztés Llontop, 2023; Ávila, 2022 alapján

A szervezett bűnözői csoport végcélja Chilébe juttatni a kábítószer és a fegyvert. A migránsokat elsősorban kábítószer-csempészetre, vagy prostitúcióra kényszerítik¹⁴³ (vö. 5.4.3 alfejezet idevonatkozó adatai). A Tren de Araguán kívül a legújabb jelentések további 8-10 szervezett bűnözői hálózatot tártak fel: La Cota 905 (venezuelai), Los Tiguerones (ecuadori), Los Malditos del Cono (venezuelai), Los Gallegos (venezuelai). Működési területük elsősorban Peru, de több banda a Tren de Aragua alcsoportja, akik részt vesznek a szervezett bűnözői csoport tevékenységében (Arce, 2023). Chilében a Tren de Araguán kívül a mexikói Sinaloa-kartell jelenléte is egyre erősödik. A kartell tagjai Bolívián keresztül juttatják a kábítószer Chilébe. Bár több banda is tevékenykedik Chilében, de egyik csoport sem olyan kiterjedt, mint a Tren de Aragua (Gómez Vega, 2023; Arce, 2023; Ávila, 2022; Artaza, 2022; Prieto, 2022).

A venezuelai migráció és az új biztonsági kihívások régiós összefogást igényelnek, Bolívia, Chile, Ecuador, Kolumbia, Peru, valamint Venezuela részvételével. Gabriel Boric már 2022-ben jelezte, hogy az Európai Unió mintájára kvótarendszer bevezetése lenne célszerű a

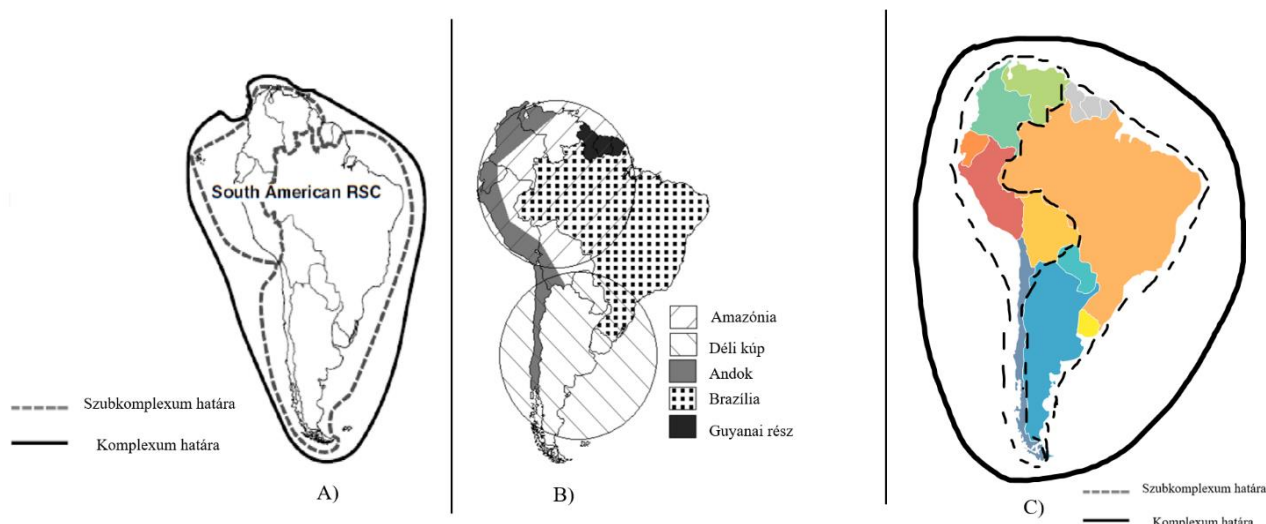
¹⁴³ A Tren de Aragua különböző alcsoportokra (sejtekre) tagolódik. Amennyiben egy alcsoportot felszámolnak, másik lép a helyére. A tagok ellen több országban folyik eljárás, a főbb bűncselekmények a következők: kábítószer-kereskedelem, zsarolás, gyilkosság, emberrablás, szexuális kizsákmányolás, valamint ember- és fegyvercsempészet. Az embercsempészet és az így utaztatott nők szexuális kizsákmányolása a banda egyik fő tevékenysége (Ávila, 2022; Olate et al., 2023).

venezuelai migrációs nyomás megoldására, ezzel kapcsolatban azonban nem történt előrelépés (Rivas Molina, 2022). A kialakult migrációs krízis és a szervezett bűnözés erősödése miatt elengedhetetlen az érintett országokkal való közös együttműködés szupranacionális szinten. A kialakult helyzetben elsősorban Bolívia, Chile és Peru rendőrségeinek és határrendészeti szerveinek együttműködésére lenne szükség. Bolívia és Chile feszült diplomáciai helyzete miatt ez kétséges, viszont a három ország megoldáskeresése esetleg a korábbi sérelmek mellőzését is eredményezheti a közös cél érdekében.

Dél-Amerika regionális biztonsági szervezetei számos problémával küzdenek, az ideológiai, politikai és egyéb konfliktusok miatt nem nyújthatnak megoldást, továbbá erre a regionális migrációs együttműködések sem alkalmasak (vö. 3.3 alfejezet). A migrációval kapcsolatban a Csendes-óceáni Szövetség és a Quitói-folyamat tett lépéseket, de jelenleg nem elégségesek a venezuelai migrációs krízis megoldásához (vö. 3.4 alfejezet).

Az elmúlt közel tíz év során a venezuelai migrációs krízis és a szervezett nemzetközi bűnözői csoportok megjelenése, olyan új biztonsági kihívást jelentenek a régióban, amely az országok jól meghatározható csoportját érintik. Ide sorolható Bolívia, Chile, Ecuador, Peru, Kolumbia és Venezuela. Ennek alapján a regionális biztonsági komplexumok Dél-Amerikára vonatkozó szubkomplexumainak új felosztása indokolt (vö. 3.3.1 alfejezet).

A 42. ábrán Buzan – Wæver eredeti elképzelése A), valamint Medeiros Filho módosított felosztása B) látható Dél-Amerika regionális biztonsági komplexumáról (vö. 3.3.1 alfejezet, 9. ábra). Javaslatom szerint az új biztonsági kihívások, valamint a venezuelai migrációval érintett országok és azok közös megoldáskeresése miatt a szubkomplexumok felosztását a C) ábrázolás alapján indokolt módosítani:

42. ábra: Dél-Amerika regionális biztonsági komplexuma és kritikája. A) Buzan – Wæver, 2003: XXVI. B) Medeiros Filho, 2010: 63. C) saját javaslat az új biztonsági kihívásokra.
Forrás: saját szerkesztés

Javaslatom alapján (42. ábra, C) két jól elkülöníthető szubkomplexum határozható meg az új biztonsági kihívásokkal összefüggésben, amely figyelembe veszi a természetes határokat, mint az Andok és Amazónia, a jelenleg működő fontosabb együttműködések, továbbá az aktuális regionális feszültségeket. Az erre vonatkozó bővebb információt a lábjegyet tartalmazza, illetve a 17. táblázat.

- Az andoki országokat (Bolívia, Chile, Ecuador, Peru, Kolumbia, Venezuela) felölelő szubkomplexum.¹⁴⁴
- Dél-Amerika keleti felén található országok szubkomplexuma (Argentína, Brazília, Paraguay, Uruguay, valamint, Guyana partjaihoz tartozó országok).¹⁴⁵

¹⁴⁴ Ide sorolható: a Csendes-óceáni Szövetség: Chile, Kolumbia, Peru, továbbá Ecuador is kérte felvételét. Andok Közösség (CAN): Bolívia, Ecuador, Kolumbia, Peru. A regionális feszültségek, határvitákhoz köthető országok elsősorban Chile – Bolívia, Chile – Peru, Ecuador – Peru, Kolumbia-Venezuela (Deák, 2021; Thomázy, 2020f).

¹⁴⁵ Mercosur a társult tagok nélkül: Argentína, Brazília, Paraguay, Uruguay. A keleti országrészek jelentős és új biztonsági kihívása az úgynevezett Primer Comando de la Capital (PCC) nemzetközi brazil bűnszervezet (Nunes-Dias et al., 2021). A regionális feszültségek, határvitákhoz köthető országok: Brazília – Argentína, Brazília – Paraguay, Brazília – Uruguay, Kolumbia – Venezuela (Deák, 2021; Füzesi, 2019; Valero Martínez, 2020).

	Andoki országok szubkomplexuma	Dél-Amerika keleti felén található országok szubkomplexuma
Együtműködések Dél-Amerikában	Csendes-óceáni Szövetség Andok Közösség (CAN)	Mercosur a társult tagok nélkül
A feszültségek, határviták	Chile – Bolívia, Chile – Peru, Ecuador – Peru, Kolumbia – Venezuela	Brazília – Argentína, Brazília – Paraguay, Brazília – Uruguay
Jelentős nemzetközi bűnszervezetek	Tren de Aragua (venezuelai)	Primer Comando de la Capital (PCC) (brazil)
Határmenti illegális tevékenységek	pl. Bolívia – Chile, Kolumbia – Venezuela	pl. paraguayi – argentin – brazil hármashatár illegális tevékenységei
Migrációval kapcsolatos feszültségek	A venezuelai migrációs krízis (Kolumbia, Ecuador, Chile, Peru)	Brazilok Paraguayban (Paraguay – Brazília konfliktus)
Vízvita	Silala vízvita (Bolívia – Chile)	Itaipu-gát (Paraguay – Brazília)
Lítium / gáz konfliktus	Bolívia és Chile	

17. táblázat: Néhány fontosabb együttműködés, feszültségek és konfliktusok a 21. század elején az Andoki országok és a Dél-Amerika keleti felén található országok szubkomplexumát illetően. Forrás: Deák, 2021; Füzesi, 2019; Nunes-Dias et al., 2021; Thomázy, 2020f; Valero Martínez, 2020 alapján

A táblázat csak a legfontosabb együttműködésekre és feszültségekre tér ki. A két szubkomplexum esetében azonosítható, hogy a migráció és a nemzetközi bűnszervezeteken kívül jelentős feszültségek vannak, amely szintén alátámasztja a szubkomplexumok felosztásának fontosságát.

A keleti-nyugati eltolódás a 21. századra jellemző leginkább. A Tren de Aragua 2014-es, valamint egyéb új nemzetközi bűnszervezetek megjelenése, továbbá a venezuelai exodustól (2015) kezdődő tömeges migráció erősítette fel ezt a folyamatot. Mindezek olyan új biztonsági kihívások elé állították az érintett országokat, amelyek megoldása hosszú távú együttműködést kíván. A régió 21. századi migrációjának alanyaira jellemző, hogy véglegesen kívánnak a kiválasztott országban maradni, illetve a visszavándorlás jelenleg nem jelentős.

6.4 Összefoglalás

A 6. fejezet többdimenziós elemzéseinek elsődleges célja volt, hogy Chilét regionális kontextusba helyezze a „déli-déli” irányú migrációs folyamatokkal kapcsolatban, valamint részben európai viszonylatban is értékelje az országot.

A 6.1 alfejezet hat ország (Chile, Ecuador, Kolumbia, Peru, valamint Portugália és Spanyolország) stratégiai dokumentumait hasonlította össze a tartalomelemzés kvantitatív és kvalitatív eszközeire fókuszálva Maxqda Analytics Pro szoftverrel. Ennek alapján megállapítottam, hogy Portugália stratégiai koncepciója a legteljesebb, valamint a két európai ország stratégiai dokumentumai mintául szolgáltak a vizsgált dél-amerikai országok számára. Az elemzés alapján meghatároztam a migrációs stratégiaalkotás legfontosabb kritériumait.

A 6.2 alfejezet nyolc ország rendkívüli legalizációs folyamatait, valamint a Covid-19 során a migránsok oltási programokba való bevonását elemezte. A kiválasztott országok az előző fejezethez hasonlóan Portugália, Spanyolország, valamint Chile, Ecuador Kolumbia és Peru volt, kiegészülve a régió első és harmadik legnagyobb országával, Brazíliával és Argentínával. Az alfejezetben elemzett legalizációs programokat komparatív módon értékeltem, továbbá meghatároztam a hiányosságokat, valamint felhívtam a figyelmet az egyes országok jó gyakorlataira.

A fejezet végül a közelmúlt változásainak elemzésével zárult (6.3 alfejezet) kiemelve a nemzetközi szervezett bűnözői csoportokat, újabb migrációs krízist, valamint javaslatot tettem a dél-amerikai regionális biztonsági szubkomplexumok új felosztására.

7. KÖVETKEZTETÉSEK

A fejezet célja a kutatás összegzése. Először áttekintem a legfontosabb eredményeket és következtetéseket, majd bemutatom az értekezés elején felállított hipotézisek teljesülését. Ezt követi az új tudományos eredmények bemutatása, a kutatás eredményeinek gyakorlati felhasználhatósága, valamint a szakpolitikai ajánlások, végül a fejezetet a kutatás folytatásának lehetőségeivel zárom.

7.1 Az értekezés összegzése

Chile gazdasági-társadalmi fejlettsége, demokratikus folyamatai miatt sajátos szerepet tölt be a régió 21. századi migrációs folyamataiban. A témát biztonságpolitikai megközelítéssel a szakirodalomra támaszkodva, széles szociológia módszertanra építve, esettanulmányokkal kiegészítve vizsgáltam.

Az értekezés öt kutatási kérdésre kereste a választ, amely összhangban van a kutatás céljával és a felállított hipotézisekkel. *A bevezető* ezeket részletesen bemutatta, továbbá ebben a fejezetben határoztam meg a kutatás irányait és elméleti kereteit.

A második fejezetben a kutatás módszereit ismertettem, amely kitért a Maxqda Analytics Pro szoftverrel végzett tartalomelemzés kvantitatív és kvalitatív eszközeire, az elkészített interjúkra, továbbá olyan adatbázisok, statisztikák ismertetésére, amelyek nélkülözhetetlenek a megfogalmazott hipotézisek vizsgálatához.

A harmadik fejezet az értekezésben használt alapfogalmak és az elméleti keret bemutatásán túl ismertette és értékelt Dél-Amerika regionális biztonsági komplexumát. A fejezet részletesen elemezte Dél-Amerika regionális biztonsági és migrációs együttműködéseit, bemutatta a hiányosságokat, a szervezetek kiüresedését és a jövőbeli kilátásokat.

A negyedik fejezet három fő részből áll. Az első részben 4.1) a Dél-Amerikában zajló migrációs folyamatokat mutattam be, valamint a „déli-déli” irányú migráció legfontosabb jellegzetességét, külön kiemelve Chile szerepét a migrációs folyamatokban.

A negyedik fejezet második része 4.2) Chile és a vizsgált országok gazdasági-társadalmi mutatóinak a komparatív értékelése, a harmadik rész 4.3) a nemzetközi összehasonlítás vizsgált

országainak migrációs tendenciáit mutatta be, statisztikai adatokra, valamint az elkészített interjúkra támaszkodva. A fejezet kiegészült a menekült kérdés elemzésével a venezuelai migrációs nyomással kapcsolatban, amely alapján azonosítottam a dél-amerikai országok eltérő gyakorlatát a venezuelai menekültekkel kapcsolatban. A fejezet a dél-amerikai régiót a kutatási téma szélesebb elemzési területeként mutatta be, valamint azonosítottam Chile társadalmi-gazdasági fejlettségét és helyét a régiós migrációs folyamatokban.

Az ötödik fejezet a disszertáció fő részét képezi, amelyet öt részre tagoltam. Először 5.1) Chilét mutattam be a biztonság társadalmi szektora alapján. Ehhez hét fő dimenziót határoztam meg, így kitértem azokra a legfontosabb sajátosságokra, amelyek a kutatás témáját és a felállított hipotézisek bizonyítását segítik. A fejezet második részében 5.2) Chile migrációhoz köthető intézményi hátterét mutattam be, valamint értékeltem az ország bevándorlási törvényeit. Ezt követte Chile biztonsági és védelmi stratégiáiban a migráció megjelenésének komparatív értékelése. A longitudinális vizsgálatot Maxqda Analytics Pro szoftver használatával végeztem. Az intézményrendszer, a bevándorlási törvények, valamint a biztonsági/védelmi stratégiák bemutatásával és értékelésével meghatározható Chile felkészültsége a 2015-től jelentkező migrációs nyomásra. Ezt követte a chilei katonaság migrációs folyamatokban való részvételének bemutatása, majd a közelmúlt változásainak rövid ismertetésével zárult a fejezet. Az ötödik fejezet harmadik része 5.3) a Chilébe érkező öt fő bevándorlócsoportot mutatta be, illetve hasonlította össze adatbázisokra, statisztikai adatokra, interjúkra támaszkodva. A fejezet kiegészült egy esettanulmánnyal, amely a női migrációt, mint a háztartási alkalmazottak speciális munkavállalási formáját vizsgálta adatbázis alapján készített saját statisztikák elemzésével.

Az ötödik fejezet negyedik része 5.4) a Chilébe érkező migráció biztonságiasítását mutatta be. Ehhez először egy bevezető rész készült a bevándorlók integrációjáról, amely kiegészült egy esettanulmánnyal, amely a külföldi orvosok elhelyezkedését elemzi, amelyhez két adatbázis alapján készítettem saját statisztikát. Ezt követte a venezuelai és Haitiről érkező migráció biztonsági aspektusainak bemutatása, valamint a biztonságiasítás chilei sajátosságainak elemzése. A fejezet a migráció megítélésének változásával zárult, kitérve az embercsempészetre, a migránsellenes tüntetésekre és a jogellenes határátlépések számának emelkedésére. Az ötödik fejezet ötödik része 5.5) végül a közelmúlt változásainak rövid bemutatásával és értékelésével zárult.

A hatodik fejezet nemzetközi összehasonlítás, amely Chilét dél-amerikai, valamint részben európai országokkal hasonlította össze biztonsági kérdésekre fókuszálva. Az erre vonatkozó

kutatás két fő részből állt. Az első részben (6.1) hat ország: két európai (Portugália, Spanyolország) és a venezuelai migrációval leginkább érintett dél-amerikai országok (Chile, Ecuador, Kolumbia, Peru) stratégiai koncepcióit hasonlítottam össze Maxqda Analytics Pro szoftver használatával, a tartalomelemzés kvalitatív és kvantitatív eszközeire támaszkodva. A fejezet második része (6.2) nyolc ország (Argentína, Brazília, Chile, Ecuador, Kolumbia, Peru, valamint Portugália és Spanyolország) rendkívüli legalizációs programjainak az összehasonlítására fókuszált, amit a Covid-19 pandémia, a migránsok oltásokban való részvéte, valamint a határok lezárásával a jogellenes határátlépések számának emelkedése tett indokolttá. A stratégiai koncepciókat, valamint a legalizációs programokat komparatív módon értékeltem, meghatároztam a hiányosságokat, valamint felhívtam a figyelmet a jó gyakorlatokra. A 6. fejezet a közelmúlt változásainak ismertetésével zárult, kiemelve a régióban megjelenő új biztonsági kihívásokat. A fejezet végén az értekezés kutatásai és elemzései alapján javaslatot tettem a regionális biztonsági komplexumokkal kapcsolatban Dél-Amerika szubkomplexumainak új felosztására.

7.2 A hipotézisek vizsgálatának eredménye

Az értekezés a kutatás céljával, a kutatási kérdésekkel összhangban öt hipotézist fogalmazott meg. A következőkben a hipotézisek teljesülését mutatom be.

Az első hipotézis:

H1: A chilei kormányzat, az adminisztráció nem volt felkészülve, és későn reagált a tömeges migrációra, valamint az ezzel kapcsolatos biztonsági kihívásokra.

A biztonsági és védelmi stratégiák longitudinális vizsgálatával (5.2.2), a két bevándorlási törvény, számos módosítás és törvénytervezet (5.2.3), valamint a legalizációs programok elemzésével (6.2) *igazolódott*, hogy Chile nem volt felkészülve a tömeges migrációra. A hipotézis *helytálló*. Chile tömeges migráció előtt készült (1997-2010 közötti) stratégiai dokumentumai elemzik a lehetséges migrációs folyamatokat, viszont Michelle Bachelet második kormányzása idején (2014-2018) nem került sor időben az új bevándorlási törvény megalkotására. A kormány számos intézkedéssel ösztönözte a migrációt, nem gazdasági okokra, hanem társadalmi szolidaritásra, a migrációhoz való jogra, a latin testvérek befogadására hivatkozva. A társadalom ugyanakkor a migrációt egyre kedvezőtlenebbül ítélte

meg. Chile 1975-ben íródott bevándorlási törvényét végül 47 év után váltotta fel a 2022-ben hatályba lépett új törvény (5.2.3). A késlekedés hatására a társadalom biztonságpercepciójában a migráció megítélése nagymértékben romlott, továbbá a Republikánus szélsőjobboldali párt erősödéséhez vezetett (5.4.3.6).

A második hipotézis:

H2: A koppenhágai iskola által megfogalmazott társadalmi szektor alapvetően helytálló a Chilébe érkező migráció elemzéséhez.

A kutatás alapján *igazolódott*, hogy a koppenhágai iskola által megfogalmazott társadalmi szektor alapvetően helytálló a Chilébe érkező migráció leírására (5.1). Annak ellenére, hogy a bevándorlók többsége a spanyol nyelvet beszéli és keresztény, a társadalomban kialakultak azok a korlátok (írott vagy íratlan), amelyek megnehezítik a migránsok integrációját (5.3; 5.4). A chilei társadalom rendkívül zárt, ugyanakkor származás és bőrszín alapján diszkriminál. Kezdetben azokkal a migráns csoportokkal volt előítéletes, amelyek külső jegyekben különböznek. Ide sorolhatóak az afrikai bevándorlók (haitiak), vagy az indián gyökerekkel rendelkező bolíviaiak és peruiak. Később a közös nyelv és a hasonló kultúra ellenére ez kiterjedt más bevándorló csoportokra (venezuelaiak, kolumbiaiak) is (5.4.3).

A harmadik hipotézis:

H3: A migráció biztonságiasításának folyamata a társadalom felől indul Chilében.

A harmadik hipotézis vizsgálata során esettanulmánnyal *verifikáltam* egy olyan, a tipikustól eltérő folyamatot, amely a biztonságelméletben általánosan használt biztonságiasítás aktoraként nem a kormányzó elitet, hanem egy heterogén és széles társadalmi réteget azonosít (5.4.2). A chilei társadalom sikeresen biztonságiasította és fellépett a férfidominanciájú haitiak bevándorlása ellen, egy olyan csoportot tekintett biztonságot fenyegető kisebbségnek, akik nyelvben, kultúrában, bőrszínben is különbözőek. A társadalom elégedetlenségére válaszul az elnökválasztást megnyerő Sebastián Piñera hozta meg a rendkívüli intézkedéseket, amelyek korlátozták a haitiak beutazását és kedveztek a venezuelaiaknak, továbbá új migrációs törvénytervezetet nyújtott be. Később a társadalom felől induló (*bottom-up*) biztonságiasítás kiterjedt a venezuelaiakra és a többi migráns csoportra is. A hasonló kultúrán, a közös nyelven alapuló befogadás háttérbe szorult (5.4.3). Igazoltam továbbá, hogy a migránsellenes tüntetésekhez (5.4.3.3) 2021 és 2022 folyamán ismét a kormány intézkedéseinek késlekedése vezetett. A hipotézis *igazolódott*, hiszen a biztonságiasítást a társadalom kényszerítette ki, amelyre a

kormány csak követő módon reagált a rendkívüli intézkedések meghozatalával. A biztonságiasítás aktora maga a társadalom maradt.

A negyedik hipotézis:

H4: A migrációval kapcsolatban a modern migrációs elméletek közül a migráció kapcsolathálózati megközelítése (Migration Network Theory) alkalmas a Chilébe érkező migráció leírására.

A kutatás alapján *igazoltam* számos statisztika, esettanulmány és interjú alapján, hogy a Chilébe érkező migráció esetében rendkívül fontos a kapcsolathálózat szerepe. Azonosítottam, hogy a kapcsolatháló kifejezetten a munkavállalás elősegítésére (munkaszerződések, ajánlások stb.) fókuszál (5.3.1; 5.4.1). A hipotézis ennek ellenére csak *részben igazolódott*, mivel a jelenség sokkal összetettebb. A migrációt elősegítő kapcsolathálózat csak egy aspektusa a Chilébe érkező migrációnak. A migrációs elméletek közül bizonyítható a nyugat-európai és észak-amerikai országokra jellemző duális munkaerőpiac jelenléte, amely lefelé nyitott és felfelé zárt. A bejárónő, a kétkezi munkás belépése a munkaerőpiacra viszonylag egyszerű (5.3.2), míg az olyan presztízs foglalkozásoké, mint az orvos vagy fogorvos legális elhelyezkedése rendkívül nehéz (5.4.1.3). A kutatás alapján bizonyítottam, hogy Chilében a migrációs elméletek közül az intézményelmélet is alkalmas az országban zajló migrációs folyamatok elemzésére, hiszen a haiti migráció Chilébe érkezésére szervezett hálózat épült (5.4.2.2), továbbá „vállalkozások” működnek a dokumentumok beszerzésére, a migránsok elszállásolására. Hasonló jelenség figyelhető meg Chile északi határszakaszán, ahol az embercsempészek (5.4.3.2) elsősorban az érvényes okmányok nélkül utazó venezuelaiak Chilébe juttatására szakosodtak.

Az ötödik hipotézis:

H5: Chile és a régió országai (Kolumbia, Ecuador, Peru), valamint a két európai ország (Portugália és Spanyolország) stratégiai koncepciói általánosságban megfelelnek a stratégiaalkotás alapkövetelményeinek, továbbá a migrációs szempontrendszerüket tekintve azonosíthatók közös alapelvek és hasonlóságok.

A stratégiai koncepciók komparatív elemzése (6.1) választ adott arra, hogy bár az elemzett stratégiák megfelelnek a stratégiaalkotás alapvető követelményeinek, viszont számos hiányosságot tartalmaznak, úgymint a végrehajtási módszerek meghatározása, valamint az erőforrások azonosítása. *Verifikálódott* a hipotézis második része is. A vizsgálat igazolta, hogy a migrációval kapcsolatban azonosíthatók hasonlóságok, viszont a dél-amerikai országok stratégiai dokumentumaiban a migráció társadalmi és humanitárius kérdés, és mellőzi, vagy

alig tér ki a biztonsági kihívásokra. A vizsgálat ugyanakkor azt is bebizonyította, hogy a dél-amerikai stratégiák egyértelműen „merítették” a két európai ország stratégiai koncepcióiból (formai és tartalmi elemek). A tapasztaltabb országok dokumentumai és jó gyakorlatai követendő példák a dél-amerikai országok számára.

7.3 Új tudományos eredmények

A tudományos eredmények közül hármat a kutatás céljával, a kutatási kérdésekkel, valamint a hipotézisekkel összhangban fogalmaztam meg. Az elemzések, további két új tudományos eredményhez vezetnek.

1. Elemzésekkel azonosítottam (5.2.2; 5.2.3; 6.2), hogy a chilei kormányzat, az adminisztráció nem volt felkészülve és későn reagált a tömeges migrációra. A kutatás igazolta, hogy a késedelmes reakció a társadalomban a migráció megítélésének romlásához vezetett, valamint a szélsőjobboldali Republikánus párt megerősödését okozta (5.4.3.6). A társadalmi biztonsághoz köthetően azonosítottam azokat a kihívásokat (társadalmi és törvényi korlátozások), amelyek megnehezítik, vagy lehetetlenné teszik a migránsok integrációját és a letelepedését az országban (5.4.2).

2. Elemzésekkel és esettanulmányokkal dokumentálható módon igazoltam (5.4.2), hogy a tipikusan felülről lefelé (*top-down*) irányuló biztonságiasítás helyett Chilében a biztonságiasítás aktoraként egy heterogén, széles réteg azonosítható. A társadalom sikeresen biztonságiasította a migrációt (*bottom-up*). A sikeres biztonságiasítás alapja a chilei társadalom erős érdekérvényesítési képessége (5.1; 5.1.1.3), amit a politikai szféra nem tudott megkerülni és a társadalom a médián keresztül kikényszerítette a rendkívüli intézkedéseket.

3. Szoftveres elemzéssel hat ország stratégiai koncepcióinak komparatív értékelése során (6.1), bizonyítottam, hogy a dél-amerikai és a volt gyarmatosító dél-európai országok stratégiai koncepciói számos hasonlóságot mutatnak, a dél-amerikai országok felhasználják Spanyolország vagy Portugália koncepcióit. További eredmény, hogy a stratégiai dokumentumok vizsgálatával (6.1), a regionális biztonsági szervezetek (3.3) és a migrációs együttműködések bemutatásával (3.4) igazoltam, hogy a régióban a migráció nem biztonsági, hanem alapvetően társadalmi fókuszú és humanitárius kérdés. A stratégiák elsősorban követő jellegűek, lassabban változnak a társadalmi biztonsági kihívásokra.

4. Elsőként készítettem magyar nyelven átfogó elemzést a 21. századi Chilébe irányuló, illetve a Dél-Amerikában zajló migrációs folyamatokról, mindezt a biztonsági kihívásokra vonatkoztatva, valamint széles körű szakirodalomra alapozva.

5. Az elemzések alapján bemutattam és igazoltam, hogy a Dél-Amerikát érintő venezuelai migrációs krízis, illetve a szervezett bűnözői csoportok jelenléte új biztonsági kihívást jelent a régióban. A biztonsági kihívások területi fókusza és az érintett országok alapján a buzani elmélet Dél-Amerikára vonatkozó regionális biztonsági szubkomplexumok (3.3.1) felosztásának módosítása szükséges. Az új felosztást indokolja továbbá a dél-amerikai biztonsági szervezetek kiüresedése (3.3), a regionális migrációs együttműködések elégtelensége (3.4), valamint a régióban jelenleg is működő regionális együttműködések területi tagozódása (6.3). Ennek alapján két jól elkülöníthető szubkomplexum határozható meg: 1. az andoki országokat (Bolívia, Chile, Ecuador, Peru, Kolumbia, Venezuela) felölelő szubkomplexum, 2. Dél-Amerika keleti felén található országok szubkomplexuma (Argentína, Brazília, Paraguay, Uruguay, valamint, Guyana partjaihoz tartozó országok). A felosztást erősíti a természetes határok (Andok, Amazónia), valamint a korábbi konfliktusok nyugvópontra kerülése például Chile és Argentína vonatkozásában (3.3.2), illetve az aktuális regionális feszültségek jelenléte (6.3).

7.4 Ajánlások – A kutatás eredményeinek gyakorlati felhasználhatósága – Új kutatási irányok

Szakpolitikai ajánlások

- A nemzetközi összehasonlításokban elemzett legalizációs programok bemutatják a jó gyakorlatot, illetve a programok általános hiányosságait is, amely iránymutatást nyújthat hasonló programok tervezésében.
- A venezuelai migrációval érintett országok számára elengedhetetlen a meglévő partnerségek felülvizsgálata, valamint új szupranacionális szinten, közös szakpolitikaként a venezuelai migrációs krízis megoldása, valamint a szervezett bűnözés elleni közös fellépés.
- Az értekezésben a stratégiai koncepciókkal kapcsolatos vizsgálat segítséget nyújt a stratégiai koncepciók komparatív értékeléséhez és a dokumentumok elkészítéséhez.

- Az elvégzett kutatások segítenek megérteni a régió migrációs folyamatait, valamint Chile lakosságának a biztonsághoz és a migrációhoz fűződő viszonyát.
- A kutatások, valamint a levont következtetések alapján elsősorban a régió országai számára olyan hosszú és rövid távú programok fogalmazhatók meg a migrációval kapcsolatban, amelyek felhívhatják a kormányzati szervek figyelmét a biztonságpolitika fontosságára és külön intézményrendszer létrehozásának szükségességére.
- A dél-amerikai, valamint a két dél-európai ország összehasonlítása, az elvégzett elemzések elősegíthetik a venezuelai migrációs krízissel kapcsolatban a nemzetközi együttműködések kialakítását.
- Az értekezés alapjául szolgáló kutatások, javaslatok más régió hasonló migrációs folyamatainak elemzésére is felhasználhatóak, és iránymutatást jelenthetnek a migráció és egyes biztonságpolitikai kérdések kezelését illetően.

Gyakorlati felhasználhatóság

Az értekezés alapjául szolgáló többféle elemzés és kutatás interdiszciplináris jellegű, így azok eredményei több területen is hasznosíthatóak.

a) *Alapkutatásokban:* A Dél-Amerikában zajló 21. századi migrációs folyamatokról, valamint ezzel kapcsolatban Chiléről jelenleg nincs átfogó, magyar nyelvű szakirodalom. Az értekezés a régióra, valamint két dél-európai országra vonatkozóan is számos összehasonlítást tartalmaz. Az értekezés, egyrészt a téma iránt érdeklődőknek nyújthat átfogó ismereteket, továbbá támpontul szolgálhat alapkutatások elvégzésére. A stratégiai koncepciók Maxqda Analytics Pro szoftveres elemzése iránymutatást nyújt más országok vagy régiók stratégiai dokumentumainak a komparatív értékeléséhez.

b) *Oktatásban:* Az értekezés eredményei felhasználhatók az oktatásban is, a régió migrációs folyamatainak vizsgálatának biztonsági fókusza miatt, biztonság- és védelempolitika szakon. Az értekezésben szereplő nemzetközi összehasonlítások, szociológiai elemzések a nemzetközi kapcsolatok és a szociológia szakon lehetnek hasznos olvasmányok.

c) *Stratégiaalkotás során:* A szakpolitikákhoz kapcsolódóan az értekezés a stratégiaalkotásához nyújt iránymutatást, elsősorban az ágazati stratégiai koncepciók elkészítéséhez.

Új kutatási irányok

Az értekezés a Chilébe érkező bevándorlást nemzetközi összehasonlítással kiegészítve a szociológia, a hadtudomány, biztonságpolitika, valamint a nemzetközi kapcsolatok kutatási területére fókuszálva mutatta be. Az értekezés terjedelmi korlátai nem tették lehetővé számos téma részletes vizsgálatát. Releváns kutatási téma lehet:

- az új nemzetközi szervezett bűnözői csoportok biztonsági kihívásainak vizsgálata a régióban,
- a migrációval kapcsolatban a jogszabályi háttér mélyebb elemzése több ország gyakorlatát alapul véve,
- a „déli-déli” irányú migráció gazdasági hatásainak elemzése,
- újabb kutatás témája lehet még a venezuelaiak spanyolországi, vagy akár közép-amerikai jelenléte is.

Az általam megfogalmazott ajánlások, a gyakorlati felhasználhatóság és a további kutatási irányok hozzájárulnak ahhoz, hogy a Dél-Amerikán belül zajló migrációs folyamatok nagyobb figyelmet kapjanak. Az értekezésben használt tudományos módszerek nem csak a Nemzeti Közszolgálati Egyetem doktoranduszainak, hanem számos kutatónak nyújthatnak majd támpontot olyan kutatás elvégzésére, amely a biztonságpolitika területén szociológiai módszertanra épül.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Primer Források (adatbázisok, statisztikák)

1. Aguayo, David (2017). EUNACOM: 70% de los médicos que rindió el examen lo había reprobado antes. La Tercera, 2017.07.12 <https://www.latercera.com/noticia/eunacom-medicos-reprobado/> utolsó hozzáférés: 2019.05.05.
2. BCN (2021). Elecciones presidenciales de 2021. https://www.bcn.cl/historiapolitica/elecciones/detalle_eleccion?handle=10221.1/87447&periodo=1990-2022 utolsó hozzáférés: 2023.06.20.
3. Cadem (2023, 487) Encuesta Plaza Pública. Estudio: 487, mayo <https://cadem.cl/wp-content/uploads/2023/05/Track-PP-487-Mayo-S2-VF.pdf> utolsó hozzáférés: 2023.06.04.
4. CADEM (2023, 482). Encuesta Plaza Pública. Estudio: 482, abril. <https://cadem.cl/wp-content/uploads/2023/04/Track-PP-482-Abril-S1-VF.pdf> utolsó hozzáférés: 2023.06.04.
5. CADEM (2022, 464). Encuesta Plaza Pública. Estudio: 464, diciembre. <https://cadem.cl/wp-content/uploads/2022/12/Track-PP-464-Diciembre-S1-VF.pdf> utolsó hozzáférés: 2023.03.10.
6. CADEM (2023, 484). Encuesta Plaza Pública. Estudio: 484, abril. <https://cadem.cl/wp-content/uploads/2023/04/Track-PP-484-Abril-S3-VF.pdf> utolsó hozzáférés: 2023.08.04.
7. CASEN (2022). Resultados Casen 2022. <https://www.gob.cl/noticias/casen-2022-pobreza-registra-importante-baja-en-el-pais/> utolsó hozzáférés: 2023.08.10.
8. CASEN (2020). Escolaridad promedio. Ministerio del Desarrollo Social y Familia. <https://datasocial.ministeriodesarrollosocial.gob.cl/fichaIndicador/614/2> utolsó hozzáférés: 2023.07.10.
9. CASEN (2020b). Trabajo. Ministerio del Desarrollo Social y Familia. <https://datasocial.ministeriodesarrollosocial.gob.cl/portalDataSocial/catalogoDimension/41/0/0> utolsó hozzáférés: 2023.07.02.
10. CASEN (2017). Pueblos indígenas. Síntesis de resultados – 2017. http://observatorio.ministeriodesarrollosocial.gob.cl/storage/docs/casen/2017/Casen_2017_Pueblos_Indigenas.pdf utolsó hozzáférés: 2022.10.11.

11. CEP (2022). Centro de Estudios Públicos: Estudio Nacional de Opinión Pública N°86, Abril-Mayo 2022 <https://www.cepchile.cl/encuesta/estudio-nacional-de-opinion-publica-n86-abril-mayo-2022/> utolsó hozzáférés: 2023.07.22.
12. CEM (2022). Centro de Estudios Mineduc. Education at a Glance 2022 https://bibliotecadigital.mineduc.cl/bitstream/handle/20.500.12365/19102/APUNTES%2023_2022_fd01.pdf utolsó hozzáférés: 2023.07.04.
13. CENEM (2022). Discriminación Laboral de los Migrantes en Chile -2022. Universidad de Talca - Centro Nacional de Estudios Migratorios: http://www.cenem.otalca.cl/docs/pdf/Estudio_Discriminacion_Laboral_de_los_Migrantes_en_Chile.pdf utolsó hozzáférés: 2023.07.25.
14. CENEM (2023). Búsqueda del Primer Empleo de la Población Migrante en Santiago de Chile. Universidad de Talca - Centro Nacional de Estudios Migratorios. http://www.cenem.otalca.cl/docs/pdf/Busqueda_del_Primer_Empleo_de_la_Poblacion_Migrantes_en_Santiago_de_Chile.pdf utolsó hozzáférés: 2023.08.06.
15. CENEM (2018). Centro Nacional de Estudios Migratorios: Haitianos en Chile 2018, Cenem – Universidad de Talca. http://www.cenem.otalca.cl/docs/publicaciones/Haitianos_en_Chile.pdf utolsó hozzáférés: 2020.04.20.
16. Censo (2017). Características de la inmigración internacional en Chile – Censo 2017 <http://www.censo2017.cl/descargas/inmigracion/181123-documento-migracion.pdf> utolsó hozzáférés: 2023.07.14.
17. Cepal (2018). Social Panorama of Latin America [online], Santiago, Chile, 2018, United Nations https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/44396/4/S1900050_en.pdf utolsó hozzáférés: 2019.10.13.
18. Cepal (2010). Los pueblos indígenas en América Latina https://www.cepal.org/sites/default/files/infographic/files/indigenas_espanol.pdf, utolsó hozzáférés: 2023.07.10.
19. Código del trabajo (2018). Código del trabajo. Dirección del trabajo. https://www.dt.gob.cl/portal/1626/articles-117137_galeria_02.pdf utolsó hozzáférés: 2023.07.15.
20. Covid-19 vaccination policy (2022). <https://ourworldindata.org/grapher/covid-vaccination-policy?time=2022-01-18> utolsó hozzáférés: 2021.05.26.

21. Censo (2017). Características de la inmigración internacional en Chile. <http://www.censo2017.cl/descargas/inmigracion/181123-documento-migracion.pdf>
utolsó hozzáférés: 2023.05.20.
22. Decisión 878 (2021). Estatuto Migratorio Andino. <https://www.comunidadandina.org/DocOficialesFiles/Gacetas/Gaceta%204239.pdf>
utolsó hozzáférés: 2023.07.20.
23. Encuesta Nacional Bicentenario UC (2022). Resultados Encuesta Nacional Bicentenario, Religión. <https://encuestabicentenario.uc.cl/wp-content/uploads/2023/06/Religion-2022.pdf> utolsó hozzáférés: 2023.08.10.
24. EUR-LEX. Glossary of summaries. <https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary.html>
utolsó hozzáférés: 2023.08.24
25. Fragile States Index (2023). Fragile States Index 2023 – Annual Report <https://fragilestatesindex.org/2023/06/14/fragile-states-index-2023-annual-report/>
utolsó hozzáférés: 2023.06.24.
26. Gendarmería de Chile (2023). Caracterización de Personas Privadas de Libertad. https://www.gendarmeria.gob.cl/car_personas_pp.html utolsó hozzáférés: 2023.08. 06.
27. Gendarmería de Chile (2021). Compendio estadístico 2021. https://html.gendarmeria.gob.cl/doc/estadisticas/compendio_estadistico_2021.pdf
utolsó hozzáférés: 2023.08.06.
28. Gendarmería de Chile (2016). Compendio estadístico 2016. https://html.gendarmeria.gob.cl/doc/estadisticas/compendio_2016/COMPENDIO_ESTA_PENITENCIARIO_2016.pdf utolsó hozzáférés: 2023.08.06.
29. Government expenditure on education, total (% of GDP) – Chile. Datosmacro (2018). Chile - Gasto público Educación <https://datosmacro.expansion.com/estado/gasto/educacion/chile> utolsó hozzáférés: 2023.04.24.
30. Guía Salarial (2023). Guía Salarial- Robert Half, Chile <https://www.roberthalf.cl/guia-salarial> utolsó hozzáférés: 2023.07.20.
31. HDI (2021). Human Development Index <https://hdr.undp.org/data-center/country-insights#/ranks> utolsó hozzáférés: 2023.07.04.
32. IATE. European Union Terminology - IATE (Interactive Terminology for Europe). <https://iate.europa.eu/home>
33. Ipsos (2023). Informe N° 18. <https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2023-05/N18%20->

- %20Claves%20Ipsos%20Mayo%202023%20%281%29.pdf utolsó hozzáférés: 2023.08.26.
34. INE (2023): ANUARIO DE ESTADÍSTICAS VITALES Período de información: 2020 <https://www.ine.gob.cl/docs/default-source/nacimientos-matrimonios-y-defunciones/publicaciones-y-anuarios/anuarios-de-estad%C3%ADsticas-vitales/anuario-de-estad%C3%ADsticas-vitales-2020.pdf> utolsó hozzáférés: 2023.10.27.
35. INE (2022). Región Metropolitana de Santiago índice de prioridad social de comunas 2022. https://www.desarrollosocialyfamilia.gob.cl/storage/docs/INDICE-DE-PRIORIDAD-SOCIAL-2022_V2.pdf utolsó hozzáférés: 2023.05.04.
36. INE-ENUS (2021). 18ª encuesta nacional urbana de seguridad ciudadana (ENUSC 2021). https://www.ine.gob.cl/docs/default-source/seguridad-ciudadana/publicaciones-y-anuarios/2021/s%C3%ADntesis-de-resultados-18-enusc-2021.pdf?sfvrsn=3ffa352a_2 utolsó hozzáférés: 2023.08.06.
37. INE (2020). Migración Interna en la Región Metropolitana. Censo de población y vivienda – 2017) <https://www.ine.gob.cl/docs/default-source/demografia-y-migracion/publicaciones-y-anuarios/migraci%C3%B3n-interna/censo-2017/migraci%C3%B3n-interna-en-la-regi%C3%B3n-metropolitana-censo-de-2017.pdf> utolsó hozzáférés: 2021.11.06.
38. INE (2019). Instituto Nacional de Estadísticas: Estadísticas sociales – Demografía y migración 2019. <https://www.ine.gob.cl/estadisticas/sociales/demografia-y-vitales/demografia-y-migracion> utolsó hozzáférés: 2020.08.20.
39. INE (2019) Ingresos y gastos de las personas <https://www.ine.cl/estadisticas/sociales/ingresos-y-gastos> utolsó hozzáférés: 2019.12.21.
40. INE (2018). VIII Encuesta de Presupuestos Familiares – junio 2018. [https://www.ine.cl/docs/default-source/encuesta-de-presupuestos-familiares/publicaciones-y-anuarios/viii-epf---\(julio-2016---junio-2017\)/s%C3%ADntesis-de-resultados-viii-epf.pdf?sfvrsn=317508eb_2](https://www.ine.cl/docs/default-source/encuesta-de-presupuestos-familiares/publicaciones-y-anuarios/viii-epf---(julio-2016---junio-2017)/s%C3%ADntesis-de-resultados-viii-epf.pdf?sfvrsn=317508eb_2) utolsó hozzáférés: 2019.12.21.
41. INE (2018b). Estimación de personas extranjeras residentes en Chile al 31 de diciembre 2018. <https://www.ine.gob.cl/docs/default-source/demografia-y-migracion/publicaciones-y-anuarios/migraci%C3%B3n-internacional/estimaci%C3%B3n-poblaci%C3%B3n-extranjera-en-chile->

- 2018/estimacion-poblacion-extranjera-en-chile-2018-
metodologia.pdf?sfvrsn=25397c77_10 utolsó hozzáférés: 2020.01.22.
42. Ipsos (2023). Informe N° 18.
<https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2023-05/N18%20-%20Claves%20Ipsos%20Mayo%202023%20%281%29.pdf> utolsó hozzáférés: 2023.09.04.
43. KSH Népeségtudományi Kutatóintézet. Nemzetközi vándorlás (alapfogalmak).
<https://demografia.hu/hu/tudastar/fogalomtar/75-nemzetkozi-vandorlas>. utolsó hozzáférés: 2023.05.04.
44. Lampert Grassi, María Pilar (2023). Datos estadísticos sobre nupcialidad y regímenes patrimoniales en Chile. BCN, 2023.05.
https://obtienearchivo.bcn.cl/obtienearchivo?id=repositorio/10221/34297/1/BCN_Nupcialidad_y_regimenes_patrimoniales_FINAL.pdf utolsó hozzáférés: 2023.10.20.
45. Melbourne Mercer (2019). Melbourne Mercer Global Pension Index, 2019.
<https://info.mercer.com/rs/521-DEV-513/images/MMGPI%202019%20Full%20Report.pdf> utolsó hozzáférés: 2019.11.13.
46. Migration data portal <https://www.migrationdataportal.org/> utolsó hozzáférés: 2023.05.10.
47. Mi futuro (2023). Ministerio de Educación – Empleabilidad e ingresos.
<https://www.mifuturo.cl/buscador-de-estadisticas-por-carrera/> utolsó hozzáférés: 2023.07.20.
48. Mi Futuro- Arancel (2023). Ministerio de Educación – Arancel anual.
<https://www.mifuturo.cl/buscador-de-carreras/> utolsó hozzáférés: 2023.07.20.
49. MIPEX - Migrant Integration Policy Index (2020). <https://www.mipex.eu/key-findings> utolsó hozzáférés: 2023.05.14.
50. MIPEX - Migrant Integration Policy Index (2019). Chile. <https://www.mipex.eu/chile> utolsó hozzáférés: 2023.07.04.
51. Migrant Integration Policy Index (MIPEX)
https://knowledge4policy.ec.europa.eu/dataset/ds00052_en utolsó hozzáférés: 2023.07.04.
52. Minsal (2019). Salud del inmigrante <https://www.minsal.cl/salud-del-inmigrante/> utolsó hozzáférés: 2023.07.04.
53. OECD (2023). Income inequality (indicator). DOI: <https://doi.org/10.1787/459aa7f1-en> utolsó hozzáférés: 2023.02. 11.

54. OECD (2010). Chile, primer país sudamericano miembro de la OCDE. OECD, 2010.01.11.
<https://www.oecd.org/newsroom/chileprimerpaissudamericanomiembrodelaoede.htm>
 utolsó hozzáférés: 2023.04.25.
55. OECD (2018). Estudios Económicos de OCDE: Chile 2018
<https://www.oecd.org/economy/surveys/Chile-2018-OECD-economic-survey-Spanish.pdf>
 utolsó hozzáférés: 2019.12.18.
56. OECD (2018b). Migrant employment rate.
<https://twitter.com/oecd/status/1217745526621458433>
 utolsó hozzáférés: 2020.04.18.
57. OECD (2021). Foreign-born participation rates.
<https://data.oecd.org/migration/foreign-born-participation-rates.htm>
 utolsó hozzáférés: 2020.04.22.
58. OECD (2021b). Native-born participation rates <https://data.oecd.org/migration/native-born-participation-rates.htm#indicator-chart>
 utolsó hozzáférés: 2020.04.20.
59. PDI (2023a). Secuestros: radiografía al fenómeno delictual PDI-Noticia, 2023.02.02.
<https://www.pdichile.cl/centro-de-prensa/detalle-prensa/2023/02/02/secuestros-radiograf%C3%ADa-al-fen%C3%B3meno-delictual>
 utolsó hozzáférés: 2023.08.06.
60. PDI (2023b). Balance 2022: nuevas estrategias frente a delitos. PDI-Noticia, 2023.01.05.
[complejoshttps://www.pdichile.cl/centro-de-prensa/detalle-prensa/2023/01/05/balance-2022-nuevas-estrategias-frente-a-delitos-complejos](https://www.pdichile.cl/centro-de-prensa/detalle-prensa/2023/01/05/balance-2022-nuevas-estrategias-frente-a-delitos-complejos)
 utolsó hozzáférés: 2023.08.06.
61. Regional Data Overview (2020). Datos migratorios en América del Sur. Migration Data Portal, 2021.10.26
<https://www.migrationdataportal.org/es/regional-data-overview/datos-migratorios-en-america-del-sur#foot>
 utolsó hozzáférés: 2023.04.10.
62. RMPR (2022). Reporte de Fin de Año RMRP 2022. Plan de respuesta para refugiados y migrantes. R4V. <https://www.r4v.info/es/eyr2022>
 utolsó hozzáférés: 2023.08.05.
63. R4V (2023). La Plataforma de Coordinación Interagencial para Refugiados y Migrantes. <https://www.r4v.info/es/home>
 utolsó hozzáférés: 2023.08.01.
64. Our World in Data (2020-2022). Total COVID-19 vaccine doses administered per 100 people.
<https://ourworldindata.org/grapher/covid-vaccination-doses-per-capita?country=BRA~CHL~ARG~COL~ECU~PER~PRT~ESP>
 utolsó hozzáférés: 2022.12.29.
65. Our World in Data (2020-2022). COVID-19 Containment and Health Index
<https://ourworldindata.org/grapher/covid-containment-and-health->

- index?tab=chart&country=ESP~BRA~ARG~CHL~COL~ECU~PRT~PER utolsó hozzáférés: 2022.12.29.
66. Our World in Data (1990-2020). Total number of international immigrants <https://ourworldindata.org/explorers/migration?tab=chart&facet=none&hideControls=false&Metric=Number+of+international+immigrants&Period=Total&Sub-metric=Total&country=ARG~BRA~CHL~ECU~COL~PRT~PER~ESP> utolsó hozzáférés: 2022.12.29.
67. Our World in Data (1990-2020). Total number of international immigrants in Chile <https://ourworldindata.org/explorers/migration?tab=chart&facet=none&country=~CHL> utolsó hozzáférés: 2023.07.05.
68. Our World in Data (2021). Number of refugees per 100,000 population, 2021 <https://ourworldindata.org/grapher/number-of-refugees-per-100000?tab=table> utolsó hozzáférés: 2022.12.29.
69. Our World in Data (1955-2020). Net migration rate <https://ourworldindata.org/explorers/migration?tab=chart&facet=none&uniformYAxis=0&country=ARG~BRA~CHL~ECU~COL~PRT~PER~ESP&hideControls=false&Metric=Net+migration+rate&Period=Total&Sub-metric=Per+capita+%2F+Share+of+population> utolsó hozzáférés: 2023.06.28.
70. PAHO -Vaccines Deliveries in the Americas (2021-2022) Tracker Covax Initiative-Covid-19. Vaccines Deliveries in the Americas. <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiMjA5ZDAxMmEtYTIjNC00M2I0LWE5MjUtYWQzZGQxNDc4OThhIiwidCI6ImU2MTBINzljLTJlYzAtNGUwZi04YTE0LTFI NGIxMDE1MTlmNyIsImMiOjR9> utolsó hozzáférés: 2022.12.14.
71. Población extranjera de España en 2021 y 2022, por nacionalidad <https://es.statista.com/estadisticas/472512/poblacion-extranjera-de-espana-por-nacionalidad/> utolsó hozzáférés: 2023.01.14.
72. Número de inmigrantes con residencia legal en Ecuador en 2019, por nacionalidad <https://es.statista.com/estadisticas/1190350/poblacion-extranjera-de-ecuador-por-nacionalidad/> utolsó hozzáférés: 2023.01.14.
73. Servel (2017). Elecciones Presidenciales – 2017. <https://historico.servel.cl/servel/app/index.php?r=EleccionesGenerico&id=216> utolsó hozzáférés: 2023.07.20.

74. SII (2022). Servicio de Impuestos Internos: Estadísticas de Empresa. https://www.sii.cl/sobre_el_sii/files2022/PUB_TOTAL.xlsb utolsó hozzáférés: 2023.04.28.
75. SJM – Servicio Jesuita a Migrantes (2020). Porcentaje de población según nivel educacional y origen de nacimiento utolsó hozzáférés: 2023.06.10. <https://www.migracionenchile.cl/educacion/>
76. SJM – Servicio Jesuita a Migrantes (2021). Encuesta Voces Migrantes – 2021. https://www.migracionenchile.cl/wp-content/uploads/2022/01/Informe-Total-de-resultados-Voces-migrantes_compressed.pdf utolsó hozzáférés: 2023.07.14.
77. SJM – Servicio Jesuita a Migrantes – PDI - Policía de Investigaciones (2021). Ingreso por paso no habilitado en 2021 llega a su máximo histórico. <https://sjmchile.org/2021/09/06/ingreso-por-paso-no-habilitado-en-2021-llega-a-su-maximo-historico/> utolsó hozzáférés: 2023.08.01.
78. SNM – Servicio Nacional de Migraciones (2023). Reporte 1. Estadísticas generales registro administrativo. Servicio Nacional de Migraciones 2021-2022. Santiago, Chile. Recuperado de: <https://serviciomigraciones.cl/estudios-migratorios/analisis-sermig/> utolsó hozzáférés: 2023.07.13.
79. SNM – Servicio Nacional de Migraciones (2022). Encuesta Nacional de Migraciones 2022. <https://www-pre.serviciomigraciones.cl/wp-content/uploads/2023/06/Resultados-Encuesta-Migrantes-2022.pdf> utolsó hozzáférés: 2023.07.15.
80. SNM – Servicio Nacional de Migraciones (2021b). Estimación de personas extranjeras. Residentes habituales en Chile Distribución regional y comunal <https://serviciomigraciones.cl/estadisticasmigratorias/estimacionesdeextranjeros/> utolsó hozzáférés: 2023.07.13.
81. SNM – Servicio Nacional de Migraciones (2021c). Documento metodológico de la estimación de personas extranjeras 2021. <https://serviciomigraciones.cl/estadisticasmigratorias/estimacionesdeextranjeros/> utolsó hozzáférés: 2023.07.13.
82. SNM – Servicio Nacional de Migraciones (2019). Estimación de personas extranjeras. Residentes habituales en Chile 2019. <https://serviciomigraciones.cl/estadisticasmigratorias/estimacionesdeextranjeros/> utolsó hozzáférés: 2023.07.13.

83. SNM – Servicio Nacional de Migraciones (2005-2021). Residencias Temporales otorgadas. <https://serviciomigraciones.cl/estudios-migratorios/registros-administrativos/> utolsó hozzáférés: 2023.02.21.
84. SNM – Servicio Nacional de Migraciones (2022-2023). Residencias Temporales otorgadas. <https://serviciomigraciones.cl/estudios-migratorios/registros-administrativos/> utolsó hozzáférés: 2023.08.01.
85. Statista. Statistics & Facts (Argentina, Brazil, Colombia, Chile, Haiti, España, Portugal, Peru) <https://www.statista.com/topics/2590/chile/#topicOverview> utolsó hozzáférés: 2023.02.14.
86. Transparency International (2022): Corruption Perceptions Index <https://www.transparency.org/en/cpi/2022>, utolsó hozzáférés: 2023.07.01.
87. UC-Políticas Públicas (2022). Centro UC-Políticas Públicas: Resultados Encuesta Nacional Bicentenario UC 2022 <https://politicaspublicas.uc.cl/publicacion/resultados-encuesta-nacional-bicentenario-uc-2022/> utolsó hozzáférés: 2023.08.05.
88. Universidad de Chile (2005-2018). Títulos y Grados Extranjeros Revalidados <http://www.uchile.cl/portal/canal-egresados/titulados-y-graduados/2018/152963/titulos-y-grados-extranjeros-revalidados> utolsó hozzáférés: 2019.08.20.
89. UNCHR Refugees Data Finder. <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/download/?url=2bxU2f> utolsó hozzáférés: 2023.01.09.
90. UN (2019). Statistics. Population Division, International Migration. <https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimates19.asp>, utolsó hozzáférés: 2020.03.30.
91. World Bank (2023). Business Enabling Environment (BEE). <https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment>, utolsó hozzáférés: 2023.01.14.
92. World Bank (2022). Población, total <https://datos.bancomundial.org/indicador/SP.POP.TOTL> utolsó hozzáférés: 2023.07.04.
93. World Bank (2022b). GDP per capita (current US\$) <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2022&locations=BO-PE-CL&start=1960&view=chart> utolsó hozzáférés: 2023.07.04.
94. World Bank (2021). Life expectancy at birth, total <https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.LE00.IN>, utolsó hozzáférés: 2023.07.04.

95. World Bank (2021b). GDP per capita (current US\$)
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2021&locations=BO-PE-VE-BR&start=1960> utolsó hozzáférés: 2023.07.04.
96. World Bank (2021c). Intentional homicides (per 100,000 people)
<https://data.worldbank.org/indicator/VC.IHR.PSRC.P5> utolsó hozzáférés: 2023.07.12.
97. World Bank (2020). Poverty headcount ratio at national poverty lines (% of population) – Chile
<https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.NAHC?locations=CL> utolsó hozzáférés: 2023.04.10.
98. World Bank (2020c). Gini index – Chile
<https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI?locations=CL> utolsó hozzáférés: 2023. 04.24.
99. World Bank (2020d). Población, total - Chile
<https://datos.bancomundial.org/indicador/SP.POP.TOTL?locations=CL> utolsó hozzáférés: 2023. 04.24.
100. World Bank (2020e) Doing Business 2020: Comparing Business Regulation in 190 Economies. Washington, DC: World Bank
101. World Bank (2019). Government expenditure on education, total (% of GDP) – Chile
<https://data.worldbank.org/indicator/SE.XPD.TOTL.GD.ZS?locations=CL> utolsó hozzáférés: 2023. 04.24.
102. World Inequality Report (2022). [https://wir2022.wid.world/website/uploads/2022/03/0098-21_WIL_RIM_COUNTRY_SHEETS.pdf](https://wir2022.wid.world/world/website/uploads/2022/03/0098-21_WIL_RIM_COUNTRY_SHEETS.pdf) utolsó hozzáférés: 2023.02.11.
103. World Population Review (2022): Poverty Rate by Country - 2022.
<https://worldpopulationreview.com/country-rankings/poverty-rate-by-country>, utolsó hozzáférés: 2022.08.01.

Primer Források (törvények, rendeletek)

104. Decreto 296 (2022). Aprueba reglamento de la ley N° 21.325, de migración y extranjería. <https://www.bcn.cl/leychile/navegar?idNorma=1172573> utolsó hozzáférés: 2023.04.20.
105. Decreto 23. (2022). Establece las subcategorías migratorias de permanencia transitoria. Ministerio del Interior y Seguridad Pública; Subsecretaría del Interior.

- <https://www.bcn.cl/leychile/navegar?idNorma=1173324> utolsó hozzáférés: 2023.05.24.
106. Decreto 5142 (1960). Fija el texto refundido de las disposiciones sobre nacionalización de extranjeros. <https://www.bcn.cl/leychile/navegar?idNorma=19444&idParte=8270940> utolsó hozzáférés: 2023.07.15.
107. Decreto 1393. (2014). Crea consejo de política migratoria. Ministerio del Interior y Seguridad Pública; Subsecretaría del Interior. <https://www.bcn.cl/leychile/navegar?idNorma=1066890> utolsó hozzáférés: 2023.06.20.
108. Decreto 265 - Núm. 3.- 12 /01/2021 (2021). Modifica el decreto supremo N° 265, de 2019, del ministerio de defensa nacional, que autoriza colaboración y delega en el ministro de defensa nacional las facultades en materia que indica <https://www.diariooficial.interior.gob.cl/publicaciones/2021/02/04/42872/01/1891687.pdf> utolsó hozzáférés: 2023.06.07.
109. Decreto 100 (2005). Fija el texto refundido, coordinado y sistematizado de la constitucion politica de la república de chile ministerio secretaria general de la presidencia <https://www.bcn.cl/leychile/navegar?idNorma=242302&idVersion=2011-07-11> utolsó hozzáférés: 2023.06.07.
110. Decreto 139 (2023). Modifica decreto N° 78, de 2023, del ministerio del interior y seguridad pública y prorroga su vigencia <https://www.bcn.cl/leychile/navegar?i=1192567> utolsó hozzáférés: 2023.06.07.
111. Decreto Ley 1094. (1975). Establece normas sobre extranjeros en Chile Ministerio del Interior. <https://www.bcn.cl/leychile/navegar?idNorma=6483> utolsó hozzáférés: 2022.12.30.
112. Decreto Supremo que aprueba la Política Nacional Migratoria (2017). Decreto Supremo, 015-2017-RE. Política Nacional Migratoria 2017-2025. <https://busquedas.elperuano.pe/download/url/decreto-supremo-que-aprueba-la-politica-nacional-migratoria-decreto-supremo-n-015-2017-re-1513810-1> utolsó hozzáférés: 2022.10.11.

113. Dictamen 9.401 (2020). Dictamen N° 9401 del 26 de mayo 2020. MUN, licencias de conducir, requisito escolaridad postulantes, acreditación, estudios realizados en el extranjero, títulos extranjeros, régimen de apostilla, convalidación de estudios.
<http://www.contraloria.cl/LegisJuri/DictamenesGeneralesMunicipales.nsf/cgrDetalleDictamenNVDA?OpenForm&UNID=3AC2850CECFBD47E8425857600591988>
hozzáférés: 2023.06.20.
114. Decreto Supremo 1.150 (1980). Constitución Política de la República de Chile. Texto promulgado por Decreto Supremo N° 1.150, de 21 de octubre de 1980.
https://www.bcn.cl/historiapolitica/constituciones/detalle_constitucion?handle=10221.1/60446, utolsó hozzáférés: 2021.05.12.
115. DFL 1. (2023). Decreto con fuerza de ley para el resguardo de las áreas de zonas fronterizas. Ministerio del Interior y Seguridad Pública; Subsecretaría del Interior.
<https://www.bcn.cl/leychile/navegar?idNorma=1189483> utolsó hozzáférés: 2023.05.25.
116. Decreto 177. (2022). Establece las subcategorías migratorias de residencia temporal. Ministerio del Interior y Seguridad Pública; Subsecretaría del Interior.
<https://www.bcn.cl/leychile/navegar?idNorma=1176043> utolsó hozzáférés: 2023.05.24.
117. Decreto Supremo 010-2020-IN (2020). Decreto Supremo que aprueba medidas especiales, excepcionales y temporales para regularizar la situación migratoria de extranjeros y extranjeras. <https://busquedas.elperuano.pe/normaslegales/decreto-supremo-que-aprueba-medidas-especiales-excepcionale-decreto-supremo-n-010-2020-in-1895950-4/>, utolsó hozzáférés: 2022.05.06.
118. Decreto 436 (2022). Regularización.
https://www.fielweb.com/App_Themes/InformacionInteres/d436.pdf, utolsó hozzáférés: 2022.08.06.
119. DNM- DI-2022-940-APN (2022). Regímenes Especiales de Regularización Migratoria. <https://www.migraciones.gov.ar/radex/inicio-regimen.html#> utolsó hozzáférés: 2022.11.12.
120. Instrucciones DGM 5/2020 (2020). Instrucciones DGM 5/2020 sobre la renovación de las autorizaciones de residencia y/o trabajo en el contexto del Covid 19.

- https://blogextranjeriaprogestion.org/wp-content/uploads/2020/06/INSTRUCCION_renovaciones-5.2020-DGM.pdf utolsó hozzáférés: 2022.10.09.
121. Instrucciones DGM 6/2020 (2020). Instrucciones DGM 6/2020 sobre los procedimientos iniciados relativos a arraigos sociales en el contexto del Covid 19. (2020) https://blogextranjeriaprogestion.org/wp-content/uploads/2020/06/INSTRUCCION_iniciales-arraigo-social-6.2020-DGM.pdf utolsó hozzáférés: 2022.10.09.
122. Ley 386. (2021). Ley Orgánica reformativa de la Ley Orgánica de Movilidad Humana publicada en el Tercer Suplemento Registro Oficial publicado el 5 de febrero del 2021. <https://www.oficial.ec/ley-organica-reformativa-ley-organica-movilidad-humana> utolsó hozzáférés: 2021.07.20.
123. Ley 21.325 (2021). Ley de migración y extranjería Ministerio del Interior y Seguridad Pública. <https://www.bcn.cl/leychile/navegar?idNorma=1158549> utolsó hozzáférés: 2023.07.10.
124. Ley 2136. (2021). Por medio de la cual se establecen las definiciones, principios y lineamientos para la reglamentación y orientación de la política integral migratoria del estado colombiano - pim, y se dictan otras disposiciones. <https://urosario.edu.co/sites/default/files/2022-10/ley-2136-del-4-de-agosto-de-2021.pdf> utolsó hozzáférés: 2022.11.06.
125. Ley 20.786 (2014). Modifica la jornada, descanso y composición de la remuneración de los trabajadores de casa particular, y prohíbe la exigencia de uniforme en lugares públicos. <https://www.bcn.cl/leychile/navegar?idNorma=1068531> utolsó hozzáférés: 2023.07.13.
126. Ley 19.074 (1991). Autoriza ejercicio profesional a personas que señala que obtuvieron títulos o grados en el extranjero <https://www.bcn.cl/leychile/navegar?i=30441&f=1993-10-01> utolsó hozzáférés: 2023.07.10.
127. Ley 18.726 (1988). Título XI Exención de pago de cotizaciones previsionales a técnicos extranjeros y las empresas que los contraten. Devolución de fondos previsionales. <https://www.spensiones.cl/portal/compendio/596/w3-propertyvalue-3067.html> utolsó hozzáférés: 2023.04.27.
128. Ley 12.851 (1958). Crea el colegio de ingenieros y el colegio de técnicos. <https://www.bcn.cl/leychile/navegar?i=27229>

129. Ley 20.955 (2016). Perfecciona el sistema de alta dirección pública y fortalece la dirección nacional del servicio civil. <https://adp.serviciocivil.cl/concursos-spl/export/sites/spl/documentos/Ley20955.pdf> utolsó hozzáférés: 2023.07.10.
130. Ley 19.882 (2003). Regula nueva política de personal a los funcionarios públicos que indica. <https://www.bcn.cl/leychile/navegar?idNorma=211480> utolsó hozzáférés: 2023.07.10.
131. Ley Orgánica 4/2000 (2000). sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2000-544> utolsó hozzáférés: 2022.12.26.
132. Ley 20.507 (2011). Ley N° 20.507 que tipifica los delitos de tráfico ilícito de migrantes y trata de personas. <https://www.bcn.cl/leychile/navegar?idNorma=1024319> utolsó hozzáférés: 2023.07.13.
133. Ley 20.430 (2010). Ley N° 20.430 que establece disposiciones sobre protección de refugiados <https://www.bcn.cl/leychile/navegar?idNorma=1012435> utolsó hozzáférés: 2023.07.13.
134. Portaria 655 (2021). Dispõe sobre a restrição excepcional e temporária de entrada no País de estrangeiros, de qualquer nacionalidade, conforme recomendação da Agência Nacional de Vigilância Sanitária - Anvisa. https://dspace.mj.gov.br/bitstream/1/4543/3/PRT_PR_CC_2021_655.pdf, utolsó hozzáférés: 2022.07.30.
135. Ministerio de Defensa – España. Estrategia de seguridad nacional (2017). Estrategia de seguridad nacional 2017. https://www.defensa.gob.es/Galerias/defensadocs/Estrategia_Seguriad_Nacional_2017.pdf, utolsó hozzáférés: 2022.10.11.
136. Ministerio de Defensa Nacional – Colombia. Política de defensa y seguridad (2019). Política de defensa y seguridad PDS. 2019. https://www.mindefensa.gov.co/irj/go/km/docs/Mindefensa/Documentos/descargas/Prrensa/Documentos/politica_defensa_seguridad2019.pdf utolsó hozzáférés: 2022.10.11.
137. Ministerio de Defensa Nacional (1997). Libro de la Defensa 1997. <https://www.defensa.cl/media/2014/05/23/libro-de-la-defensa-1997/> utolsó hozzáférés: 2023.02.01.
138. Ministerio de Defensa Nacional (2002). Libro de la Defensa 2002. <https://www.defensa.cl/media/2014/05/23/libro-de-la-defensa-2002/> utolsó hozzáférés: 2023.02.01.

139. Ministerio de Defensa Nacional (2010). Libro de la Defensa 2002. <https://www.defensa.cl/media/2014/05/23/libro-de-la-defensa-2010/> utolsó hozzáférés: 2023.02.01.
140. Ministerio de Defensa Nacional (2017). Libro de la Defensa 2017. <https://www.defensa.cl/temas-de-contenido/libros-de-la-defensa-nacional/> utolsó hozzáférés: 2023.02.01.
141. Ministerio de Defensa Nacional (2020). Política de Defensa Nacional de Chile. <https://www.defensa.cl/wp-content/uploads/POL%C3%8DTICA-DE-DEFENSA-NACIONAL-DE-CHILE-2020.pdf> utolsó hozzáférés: 2023.02.01.
142. Plano Estratégico para as Migrações (2015). Resolução do Conselho de Ministros n.º 12-B/2015, 20 de março de 2015 https://www.acm.gov.pt/documents/10181/222357/PEM_net.pdf/3a515909-7e66-41e8-8179-e3aa5e0c7195 utolsó hozzáférés: 2023.01.20.
143. Nuevas Instrucciones DGM: arraigo, renovaciones y reagrupación (2020). Extranjería España. <https://blogextranjeriaprogestion.org/2020/06/09/instrucciones-4-5-6-2020-dgm-arraigo-renovaciones-y-reagrupacion-menores/> utolsó hozzáférés: 2022.04.19.
144. Plan Nacional de Movilidad Humana. Ministerio de Relaciones Exteriores y Movilidad Humana. (2018). Plan Nacional de Movilidad Humana 2018. https://www.cancilleria.gob.ec/wp-content/uploads/2018/06/plan_nacional_de_movilidad_humana.pdf utolsó hozzáférés: 2022.12.01.
145. Real Decreto 1150/2021 (2021). Real Decreto 1150/2021 de 28 de diciembre, por el que se aprueba la Estrategia de Seguridad Nacional https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2021-21884 utolsó hozzáférés: 2022.10.15.
146. Resolución Exenta 2.087 (2019). Resolución Exenta N° 2.087 de 2019 califica documentos de viaje vencidos de nacionales venezolanos como documentos de viaje de análoga naturaleza en los términos y vigencia que se indican e imparte instrucciones generales que señala <https://www.diariooficial.interior.gob.cl/publicaciones/2019/04/22/42335/01/1579217.pdf> utolsó hozzáférés: 2023.08.06.
147. Resolución 0971 (2021). Resolución 0971 de 2021 <https://www.migracioncolombia.gov.co/normas/resolucion-0971-de-2021-por-medio->

de-la-cual-se-implementa-el-estatuto-temporal-de-proteccion, utolsó hozzáférés: 2021.05.20.

148. Trámitación – Ley N° 21.325 - D.Oficial 20/04/2021 (2021). Proyecto de Ley: Ley de Migración y Extranjería. Honorable Cámara de Diputadas y Diputados – Chile. <http://www.camara.cl/legislacion/ProyectosDeLey/tramitacion.aspx?prmID=9377&prmBOLETIN=8970-06> utolsó hozzáférés: 2023.06.05.
149. Trámitación – 365Proyecto de Ley (2017). Establece nueva ley de Migraciones 23/08/2017 <https://www.camara.cl/legislacion/ProyectosDeLey/tramitacion.aspx?prmID=11905&prmBoletin=11395-06> utolsó hozzáférés: 2023.06.05

Szekunder Források (TV/Riport – Közösségi média)

150. Adnradio (2016). Ezzati y política migratoria: “Las puertas se han abierto para integrar diferentes culturas” Adnradio, 2016.12.04. <https://www.adnradio.cl/nacional/2016/12/04/ezzati-y-politica-migratoria-las-puertas-se-han-abierto-para-integrar-diferentes-culturas-3322195.html> utolsó hozzáférés: 2023.07.27.
151. BioBio (2023). Interpelación a ministra Tohá con foco en la seguridad. Bibio, 2023.05.17. <https://www.youtube.com/watch?v=MquF9oB2WLS> utolsó hozzáférés: 2023.08.08.
152. BioBio (2022). Álvaro Bellolio: „En Chile se ha dado la señal que no se expulsa por ingresar ilegalmente” (2022). BioBio, 2022.09.26. <https://www.youtube.com/watch?v=xceaa4Otpf0>, utolsó hozzáférés: 2022.12.29.
153. Deutsche Welle (2022). Boric suspende participación de Chile en foro Prosur, Deutsche Welle, 04-04-2022. <https://www.dw.com/es/boric-suspende-participaci%C3%B3n-de-chile-en-foro-prosur/a-61348627>. utolsó hozzáférés: 2022.12.29.
154. El País Bolivia (2022). Lula dice que Suramérica quiere su victoria (2022). El País, 2022.10.01 https://elpais.bo/internacional/20221001_lula-dice-que-suramerica-quiere-su-victoria.html utolsó hozzáférés: 2022.11.09.
155. Eruonews (2022). Chile - Protesta antiinmigración contra los venezolanos de Iquique. Euronews, 2022.01.31. <https://es.euronews.com/2022/01/31/chile-protesta-antiinmigracion-contra-los-venezolanos-de-iquique> utolsó hozzáférés: 2023.07.30.

156. Escuela Suramericana de Defensa – ESUDE
<https://www.facebook.com/ESUDE.CDS> utolsó hozzáférés: 2022.10.09.
157. Foro Prosur (2022). Plan Sectorial. 2022.10.05.
https://www.facebook.com/ForoProsur/?locale=es_LA utolsó hozzáférés: 2023.10.27.
158. Foro Prosur (2022b). Mesa de tránsito de personas. 2022.08.26.
https://foroprocur.org/area_tematica_new/mesa-de-transito-de-personas/?fbclid=IwAR02s-E0i_iVDrgWv8BGlj5GOMiYKBP15yuVzrglA3rpWv8lr2zJ70hiRV0 utolsó hozzáférés: 2023.10.27.
159. France 24 (2023). ¿Qué ha pasado con los migrantes varados en la frontera entre Perú y Chile? France 24 Español, 2023.05.06.
<https://www.youtube.com/watch?v=PcAvBYs1cEQ> utolsó hozzáférés: 2023.08.10.
160. La Nana. Agencia de nanas. Santiago, Chile. <https://www.lanana.cl/> utolsó hozzáférés: 2023.07.13.
161. OAS – Migración. <https://www.oas.org/es/temas/migracion.asp> utolsó hozzáférés: 2023.10.27.
162. Meganoticias (2023). Migrantes intentan cruzar de Chile a Perú: Debate por crisis migratoria en el país. Meganoticias, 2023.04.28.
<https://www.youtube.com/watch?v=1CUKcLiC3rI> utolsó hozzáférés: 2023.08.12.
163. Migraciones Chile. Contratos falsos ¡No caigas en la tentación! Usar un contrato de trabajo falso es un delito. Twitter, 2017.05.04.
<https://twitter.com/MigracionesCL/status/860177213634875396> utolsó hozzáférés: 2023.07.31.
164. Nanamía. Agencia de nanas. Santiago, Chile. <https://nanamia.cl/> utolsó hozzáférés: 2023.07.13.
165. Tele13 (2020). Evelyn Matthei se emocionó al despedir a los venezolanos que hoy regresan a su país T13, 2020.10.09.
<https://www.13.cl/programas/bienvenidos/noticias/evelyn-matthei-se-emociono-al-despedir-a-los-venezolanos-que-hoy> utolsó hozzáférés: 2023.04.20.
166. Tele13 (2016). Haití en Chile: así viven los "chileteanos" en Santiago. T13, 2016.08.12.
<https://www.t13.cl/videos/nacional/haitienchile-asi-viven-chileteanos-santiago> utolsó hozzáférés: 2023.07.27.
167. Tele13 (2018). ¿Hay racismo en Chile? servicio jesuita a migrantes analiza polémico video sobre haitianos miércoles. T13, 2018.02.28

- <https://www.t13.cl/videos/nacional/hay-racismo-chile-servicio-jesuita-migrantes-analiza-polemico-video-haitianos-aeropuerto> utolsó hozzáférés: 2023.07.25.
168. Tele13 (2018b). Dos ciudadanos haitianos acusados de violar a una mujer con deficiencias mentales. T13, 2018.05.13. <https://www.t13.cl/noticia/nacional/dos-ciudadanos-haitianos-acusados-violar-mujer-deficiencias-mentales> utolsó hozzáférés: 2023.07.25.
- 24horas (2016). Más de 41.000 haitianos han llegado a Chile entre 2013 y 2016. 24horas.cl, 2016.08.14. <https://www.24horas.cl/nacional/mas-de-41000-haitianos-han-llegado-a-chile-entre-2013-y-2016-2104239> utolsó hozzáférés: 2023.07.27.
169. Twitter (2018) José Antonio Kast Rist Twittere, 2018.02.28. <https://twitter.com/joseantoniokast/status/968845464782155778> utolsó hozzáférés: 2023.07.20.
170. 24horas (2017). El negocio ilegal tras la llegada de haitianos al país. 24horas, 2017.02.20 <https://www.24horas.cl/noticiarios/reportajes24/reportajes-24-el-negocio-ilegal-tras-la-llegada-de-haitianos-al-pais-2306350> utolsó hozzáférés: 2023.07.20.
171. 24horas (2018). Dos haitianos heridos deja violenta pelea entre comerciantes ambulantes en Estación Central. 24horas, 2018.02.08. <https://www.youtube.com/watch?v=meNg4t-VD7M> utolsó hozzáférés: 2023.07.20.
172. 24horas (2019). El Informante - Domingo 22 de septiembre. 24horas.cl, 2019.09.22. <https://www.facebook.com/24horas.cl/videos/669495180226783> utolsó hozzáférés: 2023.07.27.

Szekunder Források (szakirodalom)

173. Adamides, Constantinos (2021). Institutionalized, Horizontal and Bottom-up Securitization in Ethnic Conflict Environments: The Case of Cyprus. Doktori (PhD) értekezés. https://etheses.bham.ac.uk/id/eprint/3791/1/Adamides_PhD_12.pdf utolsó hozzáférés: 2023.10.27.
174. Adler Lomnitz, Larissa (1994). Redes sociales, cultura y poder: Ensayos de antropología latinoamericana. FLACSO-México
175. Aguayo, David (2017). EUNACOM: 70% de los médicos que rindió el examen lo había reprobado antes. La Tercera, 2017.07.12 <https://www.latercera.com/noticia/eunacom-medicos-reprobado/> utolsó hozzáférés: 2019.05.05.

176. Aguayo, David (2017b). Extranjería detectó cerca de 10 mil contratos de trabajo falsos. La Tercera, 2017.02.09 <https://www.latercera.com/noticia/extranjeria-detecto-cerca-10-mil-contratos-falsos/> utolsó hozzáférés: 2023.07.25.
177. A cinco años de la ley, la mitad de las trabajadoras de casas particulares siguen en la informalidad. Cooperativa, 2019.10.12. <https://www.cooperativa.cl/noticias/pais/trabajo/a-cinco-anos-de-la-ley-la-mitad-de-las-trabajadoras-de-casas/2019-10-12/132214.html> utolsó hozzáférés: 2022.10.12.
178. Alonso, C. – Sánchez, D. (2019) Informalidad de trabajadoras de casa particular supera el 50% y vuelve a niveles previos a nueva ley. La Tercera, 2019.10.05. <https://www.latercera.com/pulso/noticia/informalidad-de-trabajadoras-de-casa-particular-supera-el-50-y-vuelve-a-niveles-previos-a-nueva-ley/848774/> utolsó hozzáférés: 2022.10.12.
179. Álvaro Bellolio, ex director de Migraciones de Piñera: “El Gobierno está tratando de generar un perdono a flujos migratorios descontrolados” (2022) Ex-Ante.cl 2022.07.23. <https://www.ex-ante.cl/alvaro-bellolio-ex-director-de-migraciones-de-pinera-el-gobierno-esta-tratando-de-generar-un-perdono-a-flujos-migratorios-descontrolados/> utolsó hozzáférés: 2022.12.29.
180. Allamand y polémica por vacunación de migrantes: „Debí ser más claro para explicar” (2021). Cooperativa, 2021.02.14. <https://cooperativa.cl/noticias/sociedad/salud/coronavirus/allamand-y-polemica-por-vacunacion-de-migrantes-debi-ser-mas-claro/2021-02-14/112819.html> utolsó hozzáférés: 2022.02.17.
181. Aliaga, Rodrigo (2020). Trabajadoras de casa particular: la desprotección laboral se agudiza en cuarentena. Diario UChile, 2020.04.03. <https://radio.uchile.cl/2020/04/03/trabajadoras-de-casa-particular-la-desproteccion-laboral-se-agudiza-en-cuarentena/> utolsó hozzáférés: 2020.05.21.
182. Alianza del Pacífico (2017). Declaración de Cali. Junio 30 de 2017. <https://alianzapacifico.net/download/declaracion-de-cali-junio-30-de-2017/> utolsó hozzáférés: 2023.07.20.
183. Amnesty International- Noticias (2023). Chile y Perú: Autoridades deben poner fin a la militarización de fronteras como respuesta al ingreso de personas en necesidad de protección. Amnesty, 2023.04.01. <https://www.amnesty.org/es/latest/news/2023/04/peru-chile-must-end-militarization-borders/> utolsó hozzáférés: 2023.08.12.

184. Anaya Espinosa, Nicola – Pérez, Leda M. (2022). Ser mujer y migrante en tiempos de covid-19: Migraciones. Publicación del Instituto Universitario de Estudios sobre Migraciones. 55. 1–22. DOI: <https://doi.org/10.14422/mig.2022.006>.
185. Apablaza, Mauricio, Veronica Arriagada –Mandakovic, Vesna (2017). Migraciones y Emprendimiento en Chile. Universidad de Desarrollo, Chile. https://negocios.udd.cl/files/2017/07/Inmigraciones-y-Emprendimiento-en-Chile_vmp.pdf utolsó hozzáférés: 2023.07.13.
186. Araya, José Ignacio (2023). Diputado boliviano asegura que están “a punto de militarizar la frontera con Chile” y que “nuestra relación vecinal en el norte chileno es la peor” La Tercera, 2023.07.13. <https://www.latercera.com/mundo/noticia/diputado-boliviano-asegura-que-estan-a-punto-de-militarizar-la-frontera-con-chile-y-que-nuestra-relacion-vecinal-en-el-norte-chileno-es-la-peor/XM3SQUQLYVC7XJB2Z3YCRGCEPA/> utolsó hozzáférés: 2023.08.11.
187. Araya-Pizarro, Sebastián – Rojas-Escobar, Luperfina (2019). Technical efficiency of the Chilean AFP, 17/2. Dimensión Empresarial. DOI: <http://doi.org/10.15665/dem.v17i2.1934>
188. Arce, Jordan (2023). No es solo el Tren de Aragua: quiénes son esas otras bandas extranjeras y en qué zonas de Lima operan. Infobae, 2023.06.05. <https://www.infobae.com/peru/2023/06/05/tren-de-aragua-peru-que-otras-bandas-extranjeras-estan-lima-y-donde-operan/> utolsó hozzáférés: 2023.08.03.
189. Arena, Marco – Fernandez Corugedo, Emilio – Guajardo, Jaime – Yopez, Juan Francisco (2022). Los migrantes venezolanos brindan oportunidades económicas a América Latina. IMF, 2022.12.12. <https://www.imf.org/es/News/Articles/2022/12/06/cf-venezuelas-migrants-bring-economic-opportunity-to-latin-america> utolsó hozzáférés: 2023.06.10.
190. Arenas, Vanessa (2022). Récord de creación de pymes en Chile impulsa plataforma para digitalizarlas: Kit Digitalízate Forbes, 2022.03.01. <https://forbes.cl/negocios/2022-03-01/record-de-creacion-de-pymes-en-chile-impulsa-plataforma-para-digitalizarlas-kit-digitalizate/> utolsó hozzáférés: 2022.10.11.
191. Arriagada, Arturo – Bonhomme, Macarena – Leyton, Jorge – Ibáñez, Francisco (2021). Trabajadores desprotegidos, mal pagados y sin posibilidad de negociar: abriendo la caja negra de las plataformas digitales en Chile. CIPER Chile, 2021.06.03. <https://www.ciperchile.cl/2021/06/03/trabajadores-desprotegidos-mal-pagados-y-sin->

- posibilidad-de-negociar-abriendo-la-caja-negra-de-las-plataformas-digitales-en-chile/
utolsó hozzáférés: 2023.07.20.
192. Arriagada, Irma – Moreno, Marcela (2011). La constitución de las cadenas globales de cuidado y las condiciones laborales de las trabajadoras peruanas en Chile. In: C. Stefoni (szerk.). Mujeres inmigrantes en Chile. ¿Mano de obra o trabajadoras con derecho? Ediciones UAH. Santiago
193. Arriagada, Irma (2010). La organización social de los cuidados y vulneración de derechos en Chile. ONU Mujer. Santo Domingo
194. Arató László (2021). HVG, 2021. 02. 08. https://hvg.hu/eurologus/20210208_migracio_europai_unio_menekultugy, utolsó hozzáférés: 2021.02.08.
195. Artaza, Franciso (2022). El Tren de Aragua intensifica su presencia en Chile: brazo del temido cartel venezolano supera los 100 integrantes activos en el país. La Tercera, 2022.06.11. <https://www.latercera.com/investigacion-y-datos/noticia/el-tren-de-aragua-intensifica-su-presencia-en-chile-brazo-del-temido-cartel-venezolano-supera-los-100-integrantes-activos-en-el-pais/SPLX7A55TVHRBOEGZQUJHGQ34A/> utolsó hozzáférés: 2023.08. 06.
196. Andorka, Rudolf (1997). Bevezetés a szociológiába. Osiris. Budapest
197. Asociación AD Los Molinos (2017). Estudio la mujer inmigrante en el servicio doméstico Análisis de la situación laboral e impacto de los cambios normativos. Recuperado de <http://www.admolinos.org/wp-content/uploads/2017/07/ESTUDIO-MUJER-MIGRANTE-EN-SERVICIO-DOMESTICO.pdf> utolsó hozzáférés: 2020.03.21.
198. Ávila., Fernando (2021). Clausuran tres clínicas dentales que no tenían permisos para atender pacientes. El Rancagüino, 2021.12.04. <https://www.elrancaguino.cl/2021/12/04/clausuran-tres-clinicas-dentales-que-no-tenian-permisos-para-atender-pacientes/> utolsó hozzáférés: 2023.07.25.
199. Ávila, Laura (2022). Chile: el destino final de migrantes venezolanos víctimas del Tren de Aragua InsightCrime, 2022.07.25. <https://es.insightcrime.org/noticias/chile-destino-final-migrantes-venezolanos-victimas-tren-de-aragua/> utolsó hozzáférés: 2023.08. 06.
200. Ayala Castiblanco, Lizeth Vanessa (2022). El libre comercio como vocación de los países de la Alianza del Pacífico: una revisión histórica”. Acta Hispanica (IV). 47–60. DOI: <https://doi.org/10.14232/actahisp.2022.0.47-60>

201. Babbie, Earl (2008). *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. 6. kiadás. Balassi. Budapest.
202. Baeza Freer, Jaime – Wehner, Leslie E. (2018). Los desafíos de seguridad para Chile: definiciones para escenarios múltiples. *Revista de Estudios en Seguridad Internacional* 4. 19–35. DOI: <https://doi.org/10.18847/1.7.2>.
203. Baeza, Virgilio Pablo (2019). Incorporación de Inmigrantes Sudamericanos En Santiago de Chile: Redes Migratorias y Movilidad Ocupacional. *Migraciones Internacionales* 10. 1–27. DOI: <https://doi.org/10.33679/rmi.v1i1.2145>
204. Banco Central – Chile (2018). Mercado laboral: hechos estilizados e implicancias macroeconómicas diciembre 2018. Forrás: Banco Central. <https://www.bcentral.cl/contenido/-/detalle/mercado-laboral-hechos-estilizados-e-implicancias-macroeconomicas-1> utolsó hozzáférés: 2023.02.20.
205. Banco Mundial – OIM (2022). Reconocimiento y revalidación en Chile de títulos obtenidos en el extranjero – Chile. Reliefweb, 2022. <https://reliefweb.int/report/chile/reconocimiento-y-revalidacion-en-chile-de-titulos-obtenidos-en-el-extranjero> utolsó hozzáférés: 2023.07.27.
206. Baldwin-Edwards, Martin – Kraler, Albert (2009). *Regularisations in Europe: Study on practices in the area of regularisation of illegally staying third-country nationals in the Member States of the European Union*. ICMPD. Viena
207. Balzacq, Thierry (2011). A theory of securitization: origins, core assumptions, and variants. In: Balzacq, Thierry (szerk.). *Securitization Theory. How Security Problems Emerge and Dissolve*. Routledge, New York
208. Barrauto, Javiera (2019). Las versiones contradictorias entre Bachelet y su ex canciller Muñoz sobre el fenómeno migratorio haitiano. *El Libero*, 2019.09.24. <https://ellibero.cl/actualidad/las-versiones-contradictorias-entre-bachelet-y-su-ex-canciller-munoz-sobre-el-fenomeno-migratorio-haitiano/> utolsó hozzáférés: 2023.08.01.
209. Banco de la República (2019). Remesas de trabajadores. <https://www.banrep.gov.co/es/estadisticas/remesas> utolsó hozzáférés: 2020.11.08.
210. Barrachina, Carlos – Rial Roade, Juan (2006). Los Ministerios de Defensa en América Latina y las consecuencias de la multidimensionalidad de las amenazas. *América Latina Hoy*, 42. 131–159. DOI: <https://doi.org/10.14201/alh.2462>.
211. Basulto, Alejandro (2023). Cadem: Presidente Boric tiene su más baja aprobación desde que empezó su gobierno. *ADN Radio*, 2023.01.05.

- <https://www.adnradio.cl/politica/2023/01/15/cadem-presidente-boric-tiene-su-mas-baja-aprobacion-desde-que-empezo-su-gobierno.html> utolsó hozzáférés: 2023.01.20.
212. Baysal, Başar (2020). 20 Years of Securitization: Strengths, Limitations and A New Dual Framework. *Uluslararası İlişkiler / International Relations* 17/67. 3–20.
213. Bellolio, Álvaro (2023). Preocupante aumento de extranjeros en cárceles chilenas. *El Libero*, 2023.02.19. <https://ellibero.cl/opinion/preocupante-aumento-de-extranjeros-en-carceles-chilenas/> utolsó hozzáférés: 2023.08. 06.
214. Berríos, Matías – Birchmeier, Nicolás (2023). Nuevo presidente de la SNA: “No creo en el Estado empresario, ya que es lento, burocrático, tiene mucha grasa y muchos cargos políticos”. *Economía y Negocios, El Mercurio*, 2023.04.29. <https://www.linkedin.com/pulse/nuevo-presidente-de-la-sna-creo-en-el/?originalSubdomain=es> utolsó hozzáférés: 2023.06.20.
215. Biblioteca Nacional del Congreso. Presidentes de la República de Chile https://www.bcn.cl/historiapolitica/presidentes_de_la_republica/index.html utolsó hozzáférés: 2023.04.05
216. Biblioteca Nacional del Congreso (2013). Consulta de S. E. el Presidente de la República, Sebastián Piñera Echenique, al Honorable Senado de la República sobre la Estrategia Nacional de Seguridad y Defensa 2012-2024. Santiago. https://www.bcn.cl/obtienearchivo?id=repositorio/10221/15344/1/La%20Estrategia%20Nacional%20de%20Seguridad%20y%20Defensa_v6.doc utolsó hozzáférés: 2023.05.20.
217. Bigo, Didier (2002). Security and Immigration: Toward a Critique of the Governmentality of Unease. *Alternatives: Global, Local, Political* 27. 63–92. DOI: <https://doi.org/10.1177/03043754020270S105>
218. Bitácora Migratoria - Observatorio de Venezuela (2022). Reporte de diciembre – 2022. <https://bitacoramigratoria.co/wp-content/uploads/2022/12/dic1.pdf> utolsó hozzáférés: 2022.12.29.
219. Bolonyai Flóra – Sebők Miklós (2020). Kvantitatív szövegelemzés és szövegbányászat. In: Jakab András–Sebők Miklós (szerk.). *Empirikus jogi kutatások: paradigmák, módszertan, alkalmazási területek. Osiris tankönyvek. MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Osiris Kiadó, Budapest*
220. Bologna, Eduardo León – Falcón, María Del Carmen (2016.) *Migración sur-sur: factores relacionales e inserción segmentada de la población boliviana y peruana en la*

- ciudad de Córdoba, Argentina. *Estudios Demográficos y Urbanos* 31/3. 729–773. DOI: <https://doi.org/10.24201/edu.v31i3.13>.
221. Bragatti, Milton Carlos (2019). Diez Años Del Consejo de Defensa Sudamericano: Arquitectura de Seguridad Internacional Regional.” *Geopolítica(s). Revista de Estudios Sobre Espacio y Poder* 10 /1. 69–86. DOI: <https://doi.org/10.5209/GEOP.59777>
222. Bravo Acevedo, Guillermo (2018). *Procesos migratorios en Chile una mirada histórica-normativa*. ANEPE. Santiago
223. Briones Riverosa, Daniela (2014). Reflexiones sobre la Estrategia de Seguridad Nacional Española: lecciones para Sudamérica. *Revista Científica General José María Córdova* 12/13. 107–124. DOI: <https://doi.org/10.21830/19006586.157>.
224. Brower Beltramin, Jorge (2022). Análisis de la legislación migratoria chilena en su estatus de dispositivo discursivo. *Revista mexicana de ciencias políticas y sociales* 67/244. 553–563. DOI: <https://doi.org/10.22201/fcpys.2448492xe.2022.244.80755>.
225. Bryman, Alan (2006). Integrating Quantitative and Qualitative Research: How Is It Done? *Qualitative Research* 6/1. 97–113. DOI: <https://doi.org/10.1177/1468794106058877>.
226. Brumat, Leiza –Geddes, Andrew (2023). Refugee Recognition in Brazil under Bolsonaro: The Domestic Impact of International Norms and Standards. *Third World Quarterly* 44/3. 478–495. DOI: <https://doi.org/10.1080/01436597.2022.2153664>.
227. Bonilla-Ovallos, María Eugenia – Rivero-Arenas, María Lucía (2020). El empresariado étnico en Colombia: el caso de los venezolanos emprendedores en Bucaramanga. *Revista de Investigación, Desarrollo e Innovación* 10/2. 211–223. DOI: <https://doi.org/10.19053/20278306.v10.n2.2020.10625>.
228. Bourdieu, Pierre (2008). *A társadalmi egyenlőtlenségek újretermelődése*. General Press, Budapest
229. Bourdieu, Pierre (1999). Gazdasági tőke, kulturális tőke, társadalmi tőke. In: Angelusz Róbert (szerk.). *A társadalmi rétegződés komponensei*. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest
230. Bueno Aguirre, Sergio (2021). La inclusión de personas refugiadas y migrantes en la respuesta al Covid-19. <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Medidas20economicas20COVI-D-19FINAL.pdf>, utolsó hozzáférés: 2022.04.15.

231. Bustos, Andrea (2021). Minsal aclara universalidad de la vacuna ante denuncias de discriminación a migrantes. *DiarioUChile*, 2021.05.31. <https://radio.uchile.cl/2021/05/31/minsal-aclara-universalidad-de-la-vacuna-ante-denuncias-de-discriminacion-a-migrantes/> utolsó hozzáférés: 2020.06.07.
232. Bustos, Andrea – Espinoza, Martín (2018). Pobreza, racismo e idioma: la triple discriminación a los haitianos en Chile. *RadioUChile*, 2018.05.14. <https://radio.uchile.cl/2018/05/14/idioma-pobreza-y-raza-el-drama-de-ser-haitiano-en-chile/> utolsó hozzáférés: 2023.07.25.
233. Buzan, Barry – Waever, Ole: *Regions and Powers* (2003). The Structure of International Security, Cambridge University Press
234. Buzan, Barry – Waever, Ole – Wilde, Jaap de (1998). *Security: A new Framework for analysis*. Linne Rienner, London
235. Buzan, Barry (1983). *People, States, and Fear: The National Security Problem in International Relations*, Wheatsheaf Books
236. Cabello, Cristian (2019). Tácticas y estrategias de evasión del racismo cotidiano de trabajadores ‘negros’ en Santiago de Chile. *Chasqui* 74. DOI: <https://doi.org/10.16921/chasqui.v0i138.3604>.
237. CAN (2021). Entrevistas sobre el Estatuto Migratorio Andino. <https://www.comunidadandina.org/todo-sobre-el-estatuto-migratorio-andino/> utolsó hozzáférés: 2023.07.20.
238. CAN (2008). CAN construye posición común sobre migraciones en Foro Andino. *Noticias*, 2008.09.08. <https://www.comunidadandina.org/notas-de-prensa/can-construye-posicion-comun-sobre-migraciones-en-foro-andino/> utolsó hozzáférés: 2023.07.20.
239. Caiafa, Roberto (2022). La Conferencia de Ministros de Defensa de América, una oportunidad para la industria brasileña. *Infodefensa*, 06.08.2022. <https://www.infodefensa.com/texto-diario/mostrar/3845904/xv-cmda-gran-oportunidad-fomentar-bids-dice-ministro-defensa-brasil>, utolsó hozzáférés: 2022.12.29.
240. Camus, Pablo – Jaksic, Fabián – Camus, Pablo – Jaksic, Fabián (2020). La extraordinaria sequía de 1924: Crisis socio-ecológica e irrupción del poder militar en Chile. *Revista de geografía Norte Grande*. 77. 397–416. DOI: <https://doi.org/10.4067/S0718-34022020000300397>.

241. Carrasco Delgado, Sergio (2008). La evolución político-constitucional de Chile. *Estudios Constitucionales*, 6/2. 301–324. DOI: 10.4067/S0718-52002008000100010
242. Carrera Salvo, José (2021). El arriendo informal y la inmigración en Chile: el caso de la Comuna de Recoleta. 17–38 In: Palomera, Adriana – Herrera, Simon (szerk.). *Migraciones y desplazamientos forzados : Nuevas aproximaciones y contribuciones al estudio de la migración contemporánea*. <http://books.openedition.org/ariadnaediciones/9335>
243. Castillo-Vergara, Mauricio (2022). Políticas de emprendimiento para personas migrantes *Observatorio Económico*. 172. 5–7. DOI: <https://doi.org/10.11565/oe.vi172.482>.
244. Chavez, Maximiliano (2019). Salud estima que la brecha de médicos especialistas es de 4.900 facultativos. *El Mercurio*, 2019.08.23. <https://www.emol.com/noticias/Nacional/2019/08/23/958913/Ministerio-de-Salud-estima-que-brecha-de-medicos-especialistas-es-de-4900-facultativos.html> utolsó hozzáférés 2019.05.20.
245. ChileAtiende (2023). ¿Cómo buscar y postular a un trabajo? ChileAtiende, 2023.01.23. <https://www.chileatiende.gob.cl/fichas/39851-como-buscar-y-postular-a-un-trabajo> utolsó hozzáférés: 2023.07.25.
246. Ceja, Ireri – Ramírez G., Jacques (2022). La migración haitiana en la región andina y Ecuador: políticas, trayectorias y perfiles. *Estudios Fronterizos* 23. 1–24. DOI: <https://doi.org/10.21670/ref.2215099>.
247. Colegio de Ingenieros de Chile. Resumen y requisitos de las normas y aplicación del artículo 6 ley 12.851. <https://www.ingenieros.cl/extranjeros/> utolsó hozzáférés: 2023.07.20.
248. Comini, Nicolás Matías – Alejandro Frenkel (2021). UNASUR on the edge In: Nolte, Detlef – Wiffen, Brigitte (eds.). *Regionalism Under Stress*. Routledge. New York
249. Conferencia Suramericana sobre Migraciones – CSM. Quiénes somos <https://csmigraciones.org/es/quienes-somos/que-es-la-csm> utolsó hozzáférés: 2023.07.20.
250. Concha, Nanette Libersona–Romero Quezada, Mileska–Salinas, Sius-geng – Veloso, Karen (2022). Tráfico de migrantes en las fronteras del norte de Chile: irregularización migratoria y sus resistencias. *Derecho PUCP*. 89. 9–36. DOI: <https://doi.org/10.18800/derechopucp.202202.001>.

251. Concha, Liberona – Paz, Nanette –Piñones Rivera, Carlos Daniel – Dilla Alfonso, Haroldo. (2021). De la migración forzada al tráfico de migrantes: la migración clandestina en tránsito de Cuba hacia Chile. *Migraciones internacionales* 12:0. DOI: <https://doi.org/10.33679/rmi.v1i1.2319>.
252. Conoce cuáles fueron los 100 colegios con mejores puntajes en la PSU El Mercurio, 2018.12.27. <https://www.emol.com/noticias/Nacional/2018/12/27/932287/Conoce-cuales-fueron-los-100-colegios-con-mejores-puntajes-en-la-PSU.html> utolsó hozzáférés: 2019.12.05.
253. Contreras Gatica, Yasna – Ala-Louko, Veera – Labbé, Grisel (2015). Acceso exclusionario y racista a la vivienda formal e informal en las áreas centrales de Santiago e Iquique. *Polis (Santiago)* 14/42. 53–78. DOI: <https://doi.org/10.4067/S0718-65682015000300004>.
254. Contreras, Pablo (2018). En dónde trabajan los extranjeros que han llegado a Chile. *Publimetro*, 2018.05.28. <https://www.publimetro.cl/cl/noticias/2018/05/28/donde-trabajan-los-extranjeros-llegado-chile.html> utolsó hozzáférés: 2020.04.12.
255. Communication from the Commission to the European Parliament, 2020.09.23. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1601287338054&uri=COM%3A2020%3A609%3AFIN>, utolsó hozzáférés: 2021.02.15.
256. Chacón, Francisco (2019). Portugal aprueba un proyecto de ley para legalizar a extranjeros indocumentados https://www.abc.es/internacional/abci-portugal-aprueba-proyecto-ley-para-legalizar-extranjeros-indocumentados-201901141612_noticia.html?ref=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F utolsó hozzáférés: 2022.12.09.
257. Congreso de la República de Colombia: Avanza en el Congreso proyecto sobre Política Integral Migratoria. 2021. Noticias Senado <http://www.senado.gov.co/index.php/prensa/noticias/2332-avanza-en-el-congreso-proyecto-sobre-politica-integral-migratoria>, utolsó hozzáférés: 2021.05.10.
258. Csiki Tamás (2014). Az új Nemzeti Katonai Stratégia a nemzetközi tapasztalatok tükrében. *Nemzet és Biztonság*, 7/2. 45–61.
259. Csiki Tamás (2013). Az új Nemzeti Katonai Stratégia a nemzetközi tapasztalatok tükrében. *Hadtudomány*, 23/ 3-4. 29–44.

260. Csiki Varga Tamás – Tálás Péter (2020). Magyarország új nemzeti biztonsági stratégiájáról. *Nemzet és Biztonság*, 13. (2020/3): 89–112. DOI: <https://doi.org/10.32576/nb.2020.3.7>
261. Chile: la marcha contra migrantes que terminó con la quema de pertenencias y carpas de extranjeros (2021). *BBC News*, 2021.09.26. <https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-58700359> utolsó hozzáférés: 2021.11.07.
262. CMDA – Acerca CMDA <https://www.cmda-info.net> utolsó hozzáférés: 2022.12.29.
263. CMDA – Cyber Defense and Cyber Space Ad Hoc Working Group (2021). https://www.cmda-info.net/_files/ugd/c3ec19_ac9d3b2e64cb46799eb65fa3f028a295.pdf utolsó hozzáférés: 2022.12.29.
264. Creswell, John W. – Creswell, J. David (2018). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. Sage Publishing
265. de Haas, Hein – Stephen Castles – Mark J Miller. 2020. *The Age of Migration. International Population Movements in the Modern World*. 6th Edition, Red Globe Press. London
266. Deák, Máté (2021). Közép- és Dél-Amerika országainak határvitái a 21. században. *Pólusok*. 2. 27–49. DOI: <https://doi.org/10.15170/PSK.2021.02.02.02>
267. Declaración de Brasil (2022). XV Conferencia de Ministros de Defensa de las Américas. Declaración de Brasil . https://www.cmda-info.net/_files/ugd/c3ec19_70ca9a32c23a43e4ba186198be1e4b48.pdf utolsó hozzáférés: 2023.10.30.
268. De La Fuente, Antonieta (2023). La nueva política migratoria de Chile excluye una regularización masiva de migrantes. *El País*, 2023.07.11 <https://elpais.com/chile/2023-07-11/la-nueva-politica-migratoria-de-chile-no-incluye-una-regularizacion-masiva-de-migrantes.html> utolsó hozzáférés: 2023.08.09.
269. De La Fuente, Antoniena (2023b). La inflación chilena tiembla ante la posibilidad de un nuevo retiro de los ahorros para las pensiones. *El País*, 2023.04.18. <https://elpais.com/chile/2023-04-18/el-congreso-chileno-inicia-la-discusion-de-un-nuevo-retiro-de-los-fondos-de-pensiones-en-medio-de-alertas-por-su-impacto-en-la-inflacion.html> utolsó hozzáférés: 2023.04.25.

270. Del Pozo, José (2004). Los chilenos en el exterior: ¿De la emigración y el exilio a la diáspora? El caso de Montréal. *Revue européenne des migrations internationales*, 20/1. 75–95.
271. Del Real, Deisy (2022). Seemingly Inclusive Liminal Legality: The Fragility and Illegality Production of Colombia's Legalization Programs for Venezuelan Migrants. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 1–38. DOI: <https://doi.org/10.1080/1369183X.2022.2029374>
272. DEM - Departamento de Extranjería y Migración del Ministerio del Interior y Seguridad Pública (2016). *Migración en Chile 2005 – 2014* <https://serviciomigraciones.cl/wp-content/uploads/2022/12/DEM-2016-Migracion-en-Chile-2005-2014.pdf> utolsó hozzáférés: 2023.07.13.
273. De Ruyt Fuente, Felipe (2015). Capacitan en idioma créole a matronas para atender a creciente población haitiana migrante. *Emol*, 2015.04.19. <https://www.emol.com/noticias/nacional/2015/04/19/713280/haitianos.html> utolsó hozzáférés: 2023.07.27.
274. Diez claves de Haití diez años después del terremoto. *El Tiempo*, 2020.01.12. <https://www.eltiempo.com/mundo/latinoamerica/diez-claves-de-haiti-diez-anos-despues-del-terremoto-451330> utolsó hozzáférés: 2023.07.03.
275. Digital Gobierno (2018). *Reforma Migratoria y Política Nacional de Migraciones y Extranjería*. Digital Gobierno, https://cdn.digital.gob.cl/filer_public/d2/39/d239d0df-c4e9-488e-a36f-8b1ac2ca00ef/nueva_ley_de_migracion.pdf utolsó hozzáférés: 2023.07.04.
276. DNP (2017). DNP inicia caracterización de los colombianos residentes en el exterior. Departamento Nacional de Planeación <https://www.dnp.gov.co/Paginas/DNP-inicia-caracterizaci%C3%B3n-de-los-colombianos-residentes-en-el-exterior-.aspx> utolsó hozzáférés: 2020.10.13.
277. Does, Antonia (2013). *The Construction of the Maras: Between Politicization and Securitization*. eCahiers de l'Institut. Genève: Graduate Institute Publications
278. Dockendorff, Andrés – Duval, Tomás (2013). Una mirada a la seguridad internacional a la luz de las estrategias de seguridad nacional. *Estudios Internacionales*. 45/176. 31–49. DOI: <https://doi.org/10.5354/0719-3769.2013.29991>.
279. Domingo, Andreu – Martínez, Rosana (2005). La población latinoamericana censada en España en 2001: un retrato sociodemográfico. Ponencia presentada en el XI

Encuentro de Latinoamericanistas Españoles. La Comunidad Iberoamericana de Naciones. Tordesillas (Valladolid), 26-28 de mayo de 2005. Centre d'Estudis Demogràfics.

280. Donoso, Sofía (2011). When social movements become a democratizing force: The political impact of the student movement in Chile. *Research in Social Movements, Conflicts and Change*. 39. 167–196. DOI: <https://doi.org/10.1108/S0163-786X20160000039008>
281. Duval Fernandes, da Consolação Gomes de Castro Maria (2014). A migração haitiana para o Brasil: resultado da pesquisa no destino. In: *La migración haitiana hacia Brasil: Características, oportunidades y desafíos.- Cuadernos Migratorios N° 6*. (51–67). https://csmigraciones.org/sites/default/files/2021-01/oim_-_cuadernos_nro6_-_la_migracion_haitiana_hacia_brasil.pdf utolsó hozzáférés: 2022.02.20.
282. Ejodus, Filip – Rečević, Tijana (2021). Ontological Insecurity as an Emergent Phenomenon: Bottom-Up Securitization of Migration in Serbia. *European Psychologist* 26/1. 29–44. DOI: <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000419>
283. Ecuador busca mecanismos para vacunar a migrantes. Infoabe. 2021.06.17. <https://www.infobae.com/america/agencias/2021/06/17/ecuador-busca-mecanismos-para-vacunar-a-migrantes/> utolsó hozzáférés: 2022.12.29.
284. El auge de las empresas: cada día se crean 365 pymes en Chile. La Tercera, 2019.10.07. <https://laboratorio.latercera.com/laboratorio/noticia/auge-la-microempresa-dia-se-crean-365-pymes-chile/831949/> utolsó hozzáférés: 2023.04.27.
285. El gobierno también vacunará en primera etapa a policías, militares, bomberos, paramédicos, policías municipales y personal de limpieza. La República. 08.02.2021. <https://www.larepublica.co/globoeconomia/n-medio-de-la-segunda-ola-de-covid-peru-anuncio-que-vacunara-a-los-migrantes-venezolanos-3122510> utolsó hozzáférés: 2021.03.03.
286. Elias, Manuel (2018). La ONU confirma su respaldo al Pacto Mundial de Migración en la Asamblea General. 2018.12.19. <https://news.un.org/es/story/2018/12/1448301>, utolsó hozzáférés: 2020.12.01.
287. El plan 2050 de Sánchez. 2021. *El Economista*. 2021.05.20. <https://www.eleconomista.es/economia/noticias/11226314/05/21/El-plan-2050-de-Sanchez-contempla-que-la-jornada-laboral-se-acabe-reduciendo-a-35-horas-semanales.html> utolsó hozzáférés: 2021.05.27.

288. Elo, Satu –Kääriäinen, Maria – Kanste, Outi – Pölkki, Tarja – Utriainen, Kati – Kyngäs, Helvi, (2014) *Qualitative Content Analysis: A Focus on Trustworthiness*. SAGE Open 4/1. DOI: <https://doi.org/10.1177/2158244014522633>
289. Enoro, Ellen (2023). ¿Cuántas Nanas Filipinas trabajan en Chile) Vida de filipinas en Chile, 2023.01.21, <https://nanafilipina.cl/cuantas-nanas-filipinas-trabajan-en-chile/> utolsó hozzáférés: 2023.04.08.
290. Erlingsson, Christen – Brysiewicz, Petra (2017). A Hands-on Guide to Doing Content Analysis. *African Journal of Emergency Medicine* 7/3. 93–99. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.afjem.2017.08.001>.
291. Escobedo, Isabella (2023). Inestabilidad en Perú: seis presidentes en seis años. DW, 2023.01.30. <https://www.dw.com/es/inestabilidad-pol%C3%ADtica-en-per%C3%BA-seis-presidentes-en-seis-a%C3%B1os/a-64561587> utolsó hozzáférés: 2023.07.12.
292. Estevens, João (2018). Migration crisis in the EU: developing a framework for analysis of national security and defence strategies. *Comparative Migration Studies*, 28/6. 1–21. DOI: <https://doi.org/10.1186/s40878-018-0093-3>
293. Estrategia de vacunación frente a Covid19 en España (2021). Estrategia - Actualización 7. 2021.05.11. Grupo de Trabajo Técnico de Vacunación COVID-19, de la Ponencia de Programa y Registro de Vacunaciones https://www.sanidad.gob.es/profesionales/saludPublica/prevPromocion/vacunaciones/covid19/Actualizaciones_Estrategia_Vacunacion/docs/COVID-19_Actualizacion7_EstrategiaVacunacion/docs/COVID-19_Actualizacion7_EstrategiaVacunacion.pdf utolsó hozzáférés: 2023.01.03.
294. España 2050. Fundamentos y propuestas para una Estrategia Nacional de Largo Plazo. 2021. https://www.lamoncloa.gob.es/presidente/actividades/Documents/2021/200521-Estrategia_Espana_2050.pdf utolsó hozzáférés: 2021.05.27.
295. Espinoza, Denisse (2020). Academia y organizaciones sociales califican proyecto de ley migratoria como „racista” e „ilegal”. UChile, 2020.12.19. <https://www.uchile.cl/noticias/171885/academia-y-organizaciones-sociales-rechazan-proyecto-de-ley-migratoria> utolsó hozzáférés: 2020.12.01.
296. Eunamed (2022). Médicos del Mundo en Chile. EUNACOM 2023: Precio y medios de pago Eunamed, 2022.11.15. <https://eunamed.com/blog/costo-de-inscripcion-al-eunacom/> utolsó hozzáférés: 2023.07.22.

297. EUNACOM (2022). Inscripción.
<https://www.eunacom.cl/inscripcion/inscripcion.html> utolsó hozzáférés: 2023.07.20.
298. Farkas Zoltán (2013). A társadalmi tőke fogalma és típusai. *Szellem és Tudomány* 4/ 2. 106–133.
299. Farkas Zsuzsanna (2017). Magánnyugdíj intézményének vizsgálata a középkelet európai országok tükrében. Doktori értekezés. DOI: <https://doi.org/10.14232/phd.3913>
300. Faist, Thomas (2000). *The Volume and Dynamics of International Migration and Transnational Social Spaces*. Oxford University Press
301. Fanjul Gonzalo – Gálvez-Iniesta, Ismael (2022). Cinco buenas razones para aprobar una regularización extraordinaria de migrantes sin papeles. *Esenciales* 2022. marzo. https://porcausa.org/wp-content/uploads/2022/03/Informe_Esenciales_2022.pdf utolsó hozzáférés: 2022.12.10.
302. Faundes, Cristián (2017). Evolución del concepto seguridad en los libros blancos de defensa de Chile. *Papel Político* 22/1. 185–219. DOI: <https://doi.org/10.11144/Javeriana.papo22-1.ecsl>.
303. Fedor Anita – Huszti Éva (2016). *Kutatásmódszertani kézikönyv*. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen
304. Felegyi Júlia (2023). A migrációs válság európai célországainak bevándorláspolitikája. https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/static/pdfjs/web/viewer.html?file=https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/20.500.12944/20344/felegyi_julia_doktori_ertekezes.pdf?sequence=1&isAll utolsó hozzáférés: 2023.08.15.
305. Fernández, Juan – Díaz, Vivian – Aguirre, Tatiana – Cortínez, Valentina (2020). Mujeres colombianas en Chile: discursos y experiencia migratoria desde la interseccionalidad. *Revista Colombiana de Sociología*, 43/1. 17–36. DOI: <https://doi.org/10.15446/rcs.v43n1.79075> utolsó hozzáférés: 2022.12.15.
306. Fernández Labbé, Juan – Díaz Allendes, Vivián – Aguirre Sanhueza, Tatiana – Cortínez O’Ryan, Valentina (2020). Mujeres colombianas en Chile: discursos y experiencia migratoria desde la interseccionalidad. *Revista Colombiana de Sociología* 43/1. 17–36. DOI: <https://doi.org/10.15446/rcs.v43n1.79075>.
307. Fernández, Oriana (2020). Cinco ejes de la nueva Ley de Migración. *La Tercera* 2020.12.02. <https://www.latercera.com/nacional/noticia/cinco-ejes-de-la->

- nueva-ley-de-migracion/4NP2SWUSVFHU3BCD6Q6U6FLZEE/ utolsó hozzáférés: 2022.12.15.
308. Fernández Rodríguez, Manuela (2021). La Integración Jurídico-Institucional de Sudamérica En El Campo de La Defensa El Consejo de Defensa Suramericano. *Araucaria*, 48. 513–534. DOI: <https://doi.org/10.12795/araucaria.2021.i48.23>.
309. Fernández Matos, Dhayana Carolina (2006). Las mujeres inmigrantes latinoamericanas en España. *Una realidad compleja. Otras Miradas*, 6/2. 77–105.
310. FEM - Foro Especializado Migratorio del MERCOSUR (2022). Informe anual 2022. Foro Especializado Migratorio del Mercosur y Estados Asociados (FEM) https://www.argentina.gob.ar/sites/default/files/oim_fem_informe_anual_2022.pdf utolsó hozzáférés: 2023.07.15.
311. FEM - Foro Especializado Migratorio del MERCOSUR (2021). Reunión de ministros del interior y seguridad. https://www.argentina.gob.ar/sites/default/files/memoria_fem_26-06-21.pdf utolsó hozzáférés: 2023.07.15.
312. FEM - Foro Especializado Migratorio del MERCOSUR (2003) <https://www.argentina.gob.ar/interior/migraciones/foro-especializado-migratorio-del-mercosur> utolsó hozzáférés: 2023.07.15.
313. Fernández Rodríguez, Manuela (2021). La Integración jurídico-institucional de Sudamérica en el campo de la defensa el Consejo de Defensa Suramericano. *Araucaria* 48. 513–534. DOI: <https://doi.org/10.12795/araucaria.2021.i48.23>.
314. Figueroa, Alejandra Rasse – Sarella Robles, Maria – Sabatini Downey, Francisco Cáceres Quiero, Gonzalo – Trebilcock, Maria Paz (2021). Desde la segregación a la exclusión residencial ¿Dónde están los nuevos hogares pobres (2000-2017) de la ciudad de Santiago, Chile? *Revista de Urbanismo* 44. 39–59. DOI: <https://doi.org/10.5354/0717-5051.2021.55948>.
315. Fischer Ferenc (2008). Stratégiai szövetség, társult tagsági viszony az Európai Unió Latin-Amerika politikájában: a chilei példa. *Külügyi Szemle* 7/3. 34–54.
316. Flandes, Daniel – Radseck, Michael (2012). Gobernanza multinivel de seguridad en América del Sur. *Papel Politico*, 17/1. 203–238.
317. Frenkel, Alejandro (2016). Entre promesas y realidades: La UNASUR y la creación de la Escuela Suramericana de Defensa. *Relaciones Internacionales*, 31. 33–52.

318. Frenkel, Alejandro (2019). Prosur: el último Frankenstein de la integración sudamericana. Nueva Sociedad, 06-2019. <https://nuso.org/articulo/prosur-integracion-america-latina-derecha-alianza/> utolsó hozzáférés: 2022.09.01.
319. Frenkel, Alejandro (2020). Argentina, el Mercosur y los intentos de establecer una política común de defensa. *Revista Relaciones Internacionales, Estrategia y Seguridad*, 14/2. 59–82. DOI: <https://doi.org/10.18359/ries.3973>.
320. Frenkel, Alejandro – Azzi, Diego (2021). Jair Bolsonaro y la desintegración de América del Sur: ¿un paréntesis? Nueva Sociedad, 291 (Enero/Febrero) 169–181.
321. Frenkel, Alejandro – Dasso-Martorell, Agustina (2021). Pandemia y desintegración regional: la COVID-19 y el retroceso de la comunidad de seguridad sudamericana.” URVIO. *Revista Latinoamericana de Estudios de Seguridad*, 31. 25–42. DOI: <https://doi.org/10.17141/urvio.31.2021.4987>.
322. Frenkel, Alejandro (2019). Regionalismo y seguridad: el caso del mercosur y la ausencia de los temas de defensa.” *Austral: Brazilian Journal of Strategy & International Relations*, 8/15. 203–229. DOI: <https://doi.org/10.22456/2238-6912.86996>
323. Fries Monleón, Lorena (2019). Las mujeres migrantes en las legislaciones de América Latina. Análisis del repositorio de normativas sobre migración internacional del Observatorio de Igualdad de Género de América Latina y el Caribe”. CEPAL 84.
324. Focacci, Guido (2018). La sobrecualificación de los venezolanos que viven en Chile: 63% de ellos son profesionales *Biobio*, 2018.10.19. <https://www.biobiochile.cl/noticias/nacional/chile/2018/10/19/la-sobrecualificacion-de-los-venezolanos-que-viven-en-chile-63-de-ellos-son-profesionales.shtml> utolsó hozzáférés: 2023.07.20.
325. Foro Prosur.org <https://foroprosur.org/sobre-prosur/> utolsó hozzáférés: 2022.08.17.
326. Füzési Kitti (2019). Brazília és Paraguay bilaterális kapcsolatai. *Felderítő Szemle*. 1. 86–105
327. Fuccille, Alexandre – Pereira Rezende, Lucas (2013). Complexo regional de segurança da América do Sul: uma nova perspectiva. *Contexto Internacional* 35. 77–104. DOI: <https://doi.org/10.1590/S0102-85292013000100003>
- Fuentes, Rodrigo (2019). Médicos extranjeros en Chile: ¿Pilar en la atención pública de salud? *RadioUChile*, 2019.01.24. <https://radio.uchile.cl/2019/01/24/medicos-extranjeros-en-chile-pilar-en-la-atencion-publica-de-salud/> utolsó hozzáférés: 2023.07.27.

328. Fuentes Vera, Juan Alberto (2009). Los Libros de la defensa nacional de Chile, 1997-2002, como instrumentos de política pública. Chile: Academia Nacional de Estudios Políticos y Estratégicos.
329. Gálvez, Roberto (2022). Las cifras del Eunacom: La mitad de los médicos extranjeros lo aprueba y sus resultados han mejorado sostenidamente”. La Tercera, 2022.07.11. <https://www.latercera.com/nacional/noticia/las-cifras-del-eunacom-la-mitad-de-los-medicos-extranjeros-lo-aprueba-y-sus-resultados-han-mejorado-sostenidamente/QXJ5WQXVJFGNLB667RE42WW42Q/> utolsó hozzáférés: 2023.07.27.
330. Gázsó Dániel (2022). Otthon és itthon. A magyar diaszpóra és anyaországa. Gondolat. Budapest
331. Gálvez, Mario (2023). \$ 55.000 millones costaría sacar de Chile a los 20.900 extranjeros con orden de expulsión, según ministra Tohá. Ex-Ante, 2023.03.14. <https://www.ex-ante.cl/55-000-millones-costaria-sacar-de-chile-a-los-20-900-extranjeros-con-orden-de-expulsion-segun-ministra-toha/> utolsó hozzáférés: 2023.07.27.
332. Gallardo Castañeda, Marjorie (2015). Amenazas y riesgos a la Seguridad de Chile. Tema de Investigación Central de la Academia 195–215.
333. Gallego Cosme, Mario J. – Navarro Zerpa Jesús R. (2021). Emigraciones desde la República Dominicana y diásporas: Inventario de fuentes. AULA Revista de Humanidades y Ciencias Sociales 67/2. 9–27. DOI: <https://doi.org/10.33413/aulahcs.2021.67i2.155>
334. Garantizar la igualdad de acceso a las vacunas contra la covid-19 para todos los migrantes (2021). OIM. 2021.05.23. <https://www.iom.int/es/resources/garantizar-la-igualdad-de-acceso-las-vacunas-contra-la-covid-19-para-todos-los-migrantes>, utolsó hozzáférés: 2022.02.22.
335. García-Miguel, Miguel (2022). El triunfo de Boric en Chile deja a PROSUR con un futuro incierto. Universidad de Navarra, 2022.02.02. <https://www.unav.edu/web/global-affairs/el-triunfo-de-boric-en-chile-deja-a-prosur-con-un-futuro-incierto> utolsó hozzáférés: 2022.08.09.
336. García S., Pablo – Pérez, Camilo N. (2017). Desigualdad, inflación, ciclos y crisis en Chile. Estudios de Economía 44/2. 185–221. DOI: <https://doi.org/10.4067/S0718-52862017000200185>

337. Gatica Bórquez, Jorge (2018). Estructuras de seguridad de la región: entre el discurso y la práctica. ANEPE- Panorama de Seguridad y Defensa. <https://anepe.cl/wp-content/uploads/2020/12/Panorama-Estructuras-de-Seguridad-para-la-regio%CC%81n-SD-Editorial-y-Ana%CC%81lisis-JGB-LCV.pdf> utolsó hozzáférés: 2022.08.20.
338. Gazdag Ferenc – Remek Éva (2018). A biztonsági tanulmányok alapjai. Dialóg Campus, Budapest
339. Gissi, Nicolás – Pinto, Carolina – Rodríguez, Francisca (2019). Inmigración reciente de colombianos y colombianas en Chile: Sociedades plurales, imaginarios sociales y estereotipos Estudios Atacameños. 62. 127–141. DOI: <https://doi.org/10.22199/issn.0718-1043-2019-0011>
340. Gissi Barbieri, Nicolás – Martínez, Ruiz Susana (2018). Trayectorias de Género En La Migración Sur-Sur de Mujeres Mexicanas Calificadas En Santiago de Chile. Si Somos Americanos 18/1. 83–118. DOI: <https://doi.org/10.4067/S0719-09482018000100083>
341. Gheyle, Niels – Jacobs, Thomas (2017). Content Analysis: a short overview. Internal Research Note. 1–18. DOI: <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.33689.31841>
342. Gob.cl (2022). Sistema Mixto: Mejores pensiones para Chile. Gob.cl <https://www.gob.cl/sistemamixto/> utolsó hozzáférés: 2023.04.28.
343. Gobierno de Colombia: Visibles Estatuo Temporal <https://www.migracioncolombia.gov.co/visibles> utolsó hozzáférés: 2022.12.30
344. Gobierno prohíbe “turismo Covid” y deja fuera de vacunación en Chile a extranjeros sin residencia tras polémico reportaje peruano. El Mostrador, 2021.02.10. <https://www.elmostrador.cl/dia/2021/02/10/gobierno-prohibe-turismo-covid-y-deja-fuera-de-vacunacion-en-chile-a-extranjeros-sin-residencia-tras-polemico-reportaje-peruano/> utolsó hozzáférés: 2022.02.17.
345. Gobierno de Chile – Noticias (2021.01.12). Presidente firma decreto que permite a las Fuerzas Armadas apoyar el control del tráfico ilícito de personas. <https://www.gob.cl/noticias/presidente-firma-decreto-que-permite-a-las-fuerzas-armadas-apoyar-el-control-del-trafico-ilicito-de-personas-estamos-comprometidos-con-poner-orden-en-nuestra-casa-protoger-mejor-nuestras-fronteras-y-combatir-la-inmigracion-ilegal/> utolsó hozzáférés: 2023.06.07.
346. Gobierno de Peru – Nota de Prensa (2023). Nota de prensa, 2023.05.22 2023. <https://www.gob.pe/institucion/rree/noticias/763003-vicecancilleres-del-peru-y->

chile-sostuvieron-reunion-para-continuar-los-esfuerzos-conjuntos-ante-situacion-migratoria-en-la-frontera-comun utolsó hozzáférés: 2023.07.15.

347. Gobierno – Vocerías y Noticias (2018). Comenzó inscripción: en qué consiste el Plan de Retorno Humanitario para migrantes. msgg.gob.cl, 2018.10.18. <https://msgg.gob.cl/wp/2018/10/18/comenzo-inscripcion-en-que-consiste-el-plan-de-retorno-humanitario-para-migrantes/> utolsó hozzáférés: 2023.07.25.
348. González, Carolina (2022). Ex director de Migraciones contradice a Monsalve y asegura que líder del Tren de Aragua entró a Chile el 2017: „Ahí era Bachelet”. *Emol*, 2022.08.04. <https://www.emol.com/noticias/Nacional/2022/08/04/1068896/ingreso-lider-tren-aragua-2017.html> utolsó hozzáférés: 2023.07.31.
349. González, Enric (2021). La gestión de las vacunas se convierte en el flanco más débil del Gobierno argentino. *El País*, 2021.06.02. <https://elpais.com/sociedad/2021-06-02/la-gestion-de-las-vacunas-se-convierte-en-el-flanco-mas-debil-del-gobierno-argentino.html> , utolsó hozzáférés: 2022.01.02.
350. González, Esteban (2023). Los discursos presidenciales de Boric: un año en 290 mil palabras. *La Tercera*, 2023.02.10. <https://www.latercera.com/especiales/noticia/los-discursos-presidenciales-de-boric-un-ano-en-290-mil-palabras/53K2KFJFGFHMZKNKHIKMACHXYUQ/> utolsó hozzáférés: 2023.08.08.
351. González F., Tomás (2019). Nuevas Visas para ciudadanos haitianos: ¿Por qué a ellos? *DiarioUchile*, 2019.03.02. <https://radio.uchile.cl/2019/03/05/a-diez-meses-de-la-entrada-en-vigencia-de-las-nuevas-visas-para-ciudadanos-haitianos-por-que-a-ellos/> utolsó hozzáférés: 2020.12.01.
352. González Guyer, Julian (2017). Libros Blanco de Defensa en Sudamérica: ¿Política Exterior o Política Doméstica? *Revista Brasileira de Estudos de Defesa* 4/2. DOI: <https://doi.org/10.26792/rbed.v4n2.2017.74982>.
353. González, Valentina (2017). Más de 10 mil contratos de trabajo falsos detectó Extranjería en los últimos dos años. *BioBio*, 2017.02.07. <https://www.biobiochile.cl/noticias/nacional/chile/2017/02/09/mas-de-10-mil-contratos-de-trabajo-falsos-detecto-extranjeria-en-los-ultimos-dos-anos.shtml> utolsó hozzáférés: 2023.07.31.
354. Gobierno explica por qué migrantes irregulares no tendrán vacuna. *El Tiempo*. 2020.12.25 <https://www.eltiempo.com/politica/gobierno/ivan-duque-explica-por-que-venezolanos-irregulares-no-tendran-vacuna-covid-19-en-colombia-556756> utolsó hozzáférés: 2022.12.29.

355. Gobierno de la provincia Buenos Aires (2021). La población extranjera podrá inscribirse en la campaña de vacunación bonaerense. Gba.Gob.ar, 2021.05.10. https://www.gba.gob.ar/jefatura/noticias/la_poblaci%C3%B3n_extranjera_podr%C3%A1_inscribirse_en_la_campa%C3%B1a_de_vacunaci%C3%B3n_bonaerense utolsó hozzáférés: 2021.05.25.
356. Gobierno – Noticias (2018). Este 23 de abril comenzó el Proceso de Regularización Migratoria 2018. Gob, 2018.04.20. <https://www.gob.cl/noticias/el-23-de-abril-comienza-el-proceso-de-regularizacion-migratoria-2018/> utolsó hozzáférés: 2023.07.26.
357. Gobierno – Noticias (2022) Conoce sobre el Proceso de Formulación de la Política de Migración. Noticias Gobierno, 2022.06.14. <https://www.interior.gob.cl/sin-categoria/2022/06/14/conoce-sobre-el-proceso-de-formulacion-de-la-politica-de-migracion/> utolsó hozzáférés: 2023.07.25.
358. Gobierno – Noticias (2021). Gobierno inicia hoy segundo proceso extraordinario de regularización migratoria 100% digital. Interior.Gob, 2021.04.20. <https://www.interior.gob.cl/noticias/2021/04/20/gobierno-inicia-hoy-segundo-proceso-extraordinario-de-regularizacion-migratoria-100-digital/> utolsó hozzáférés: 2022.08.10.
359. Gobierno – Noticias (2020) Congreso aprobó la Ley de Migración y Extranjería y quedó en condiciones de ser promulgada. Noticias Gobierno, 2020.12.03. <https://www.gob.cl/noticias/congreso-aprobo-la-ley-de-migracion-y-extranjeria-y-quedo-en-condiciones-de-ser-promulgada/> utolsó hozzáférés: 2023.07.25.
360. Gómez Morales, Juranis Dilais – Medina Guzmán, Gilberto – Maza Ávila, Francisco Javier (2020). La migración y su relación con el emprendimiento: una revisión sistemática. *Revista de Jóvenes Investigadores Ad Valorem* 3/2. 68–83. DOI: <https://doi.org/10.32997/RJIA-vol.3-num.2-2020-3219>
361. Gómez Vega, Renzo (2023). El Tren de Aragua, la megabanda criminal venezolana que siembra el terror de Chile a Colombia. *El País*, 2023.06.29. <https://elpais.com/internacional/2023-06-29/el-tren-de-aragua-la-megabanda-criminal-venezolana-que-siembra-el-terror-de-chile-a-colombia.html> utolsó hozzáférés: 2023.08.02.
362. Gödri, Irén (2010). Migráció a kapcsolatok hálójában. A kapcsolati tőke és a kapcsolathálók jelenléte és szerepe az ezredvégi magyarországi bevándorlásban. *Kutatási Jelentések* (89).

363. Guerra, Ignacio (2021). Clausuran clínica clandestina y detienen a dos dentistas extranjeros por ejercer ilegalmente la profesión. *Emol*, 2021.05.13. <https://www.emol.com/noticias/Nacional/2021/05/13/1020825/Detienen-dentistas-extranjeros-clausuran-clinica.html> utolsó hozzáférés: 2023.07.20.
364. Guevara Parra, América Celeste (2022). Retos a la seguridad humana en Colombia. *Acta Hispanica*, (IV). 7–18. DOI: <https://doi.org/10.14232/actahisp.2022.0.7-18>
365. Guix Oliver, Joan (2008). El análisis de contenidos: ¿qué nos están diciendo? *Revista de Calidad Asistencial* 23/1. 26–30. DOI: [https://doi.org/10.1016/S1134-282X\(08\)70464-0](https://doi.org/10.1016/S1134-282X(08)70464-0).
366. Hegedűs Barbara (2021). Elherdált lehetőség: A Dél-amerikai Nemzetek Uniójának végnapjai. *Hadtudomány* 31/2. 41–57. DOI: <https://doi.org/10.17047/HADTUD.2021.31.2.41>.
367. Hegedűs Barbara (2019). Amerikai Államok Szervezete. In: Molnár Anna – Marsai Viktor –Wagner Péter (szerk.). *Nemzetközi Biztonsági szervezetek. Dialóg Campus*, Budapest
368. Hegedűs Barbara (2017). Történelmi lépés Kolumbiában – a békefolyamat eredményei a FARC gerillaszervezettel. *Nemzet és Biztonság – Biztonságpolitikai Szemle* 10/5. 45–60.
369. Hennebry, Jenna – Hari KC. (2020). Quarantined! Xenophobia and migrant workers during the COVID-19 pandemic. Geneva: International Organization for Migration (IOM). <https://publications.iom.int/system/files/pdf/quarantined.pdf> utolsó hozzáférés: 2020.09.11.
370. Horzella Cutbill, Bárbara (2022). Experiencia comparada en América Latina. BCN, Asesoría Técnica Parlamentaria. 2022.12. https://obtienearchivo.bcn.cl/obtienearchivo?id=repositorio/10221/33944/1/Informe_BC_CN_Jerarquia_normativa_de_los_Libros_de_la_Defensa_Experiencia_comparada_en_America_Latina.pdf utolsó hozzáférés: 2023.01.22.
371. Hunkár Márta (2013). Kutatás módszertan. Debreceni Egyetem, AGTC https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/3424/kutatas_modszertan_gyakorlati_jegyzet.pdf?sequence=1&isAllowed=y utolsó hozzáférés: 2023.02.08.
372. Huzdik Katalin (2014). Migrációs potenciál alakulása, és az azt befolyásoló tényezők a XXI. század első évtizedében Magyarországon. DOI: <https://doi.org/10.14751/SZIE.2014.029>.

373. Hautzinger Zoltán (2020). A migráció szabályozásának reaktív tényezői. *Belügyi Szemle* 68/9. 47–62. DOI: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.9.3>.
374. Hautzinger Zoltán – Hegedűs Judit – Klenner Zoltán (2014). *A migráció elmélete*. Nemzeti Közszerológati Egyetem, Budapest
375. Herz, Mônica. (2011). *The Organization of American States (OAS)*. Routledge Global Institutions. New York
376. ICMPD Migration Outlook (2021). Seven things to look out for in 2021. Origins, key events and priorities for Europe. 2021. https://www.icmpd.org/file/download/50542/file/ICMPD_Migration_Outlook_2021_final.pdf utolsó hozzáférés: 2021.10.30.
377. INCAMI - Instituto Católico Chileno de Migración. <https://incami.cl/> . utolsó hozzáférés: 2023.05.24.
378. Informe revela arrollador avance de crisis migratoria: 38 mil ingresos clandestinos y 9 expulsiones administrativas bajo gobierno de Boric. (2022). *Ex-Ante.cl* 2022.09.20. <https://www.ex-ante.cl/informe-revela-arrollador-avance-de-crisis-migratoria-38-mil-ingresos-clandestinos-y-9-expulsiones-administrativas-bajo-gobierno-de-boric/> utolsó hozzáférés: 2022.12.29.
379. ITTC - Instituto Terra, Talaho e Cidadania (2021). Migrantes têm direito à vacinação no Brasil. ITTC, 2021.06.25. [https://www.ittc.org.br/wp-content/uploads/2021/06/MIGRANTES-T% c3% 8aM-DIREITO-% c3% 80-VACINA% c3% 87% c3% 83O-NO-BRASIL-1.pdf](https://www.ittc.org.br/wp-content/uploads/2021/06/MIGRANTES-T%c3%8aM-DIREITO-%c3%80-VACINA%c3%87%c3%83O-NO-BRASIL-1.pdf) utolsó hozzáférés: 2021.06.27.
380. IOM -Términos fundamentales sobre migración. <https://www.iom.int/es/terminos-fundamentales-sobre-migracion>, utolsó hozzáférés: 2021.02.05.
381. IOM (2022/6). Tendencias recientes de la migración en las américas https://rosanjose.iom.int/sites/g/files/tmzbd11446/files/documents/tendencias-recientes-de-la-migracion-en-las-americas_sp.pdf utolsó hozzáférés: 2023.07.13.
382. IOM (2018). Guía Informativa sobre políticas de emprendimiento para personas migrantes y refugiadas. UNHCR. https://www.acnur.org/publications/pub_liveli/5d27b4814/guia-informativa-sobre-politicas-de-emprendimiento-para-personas-migrantes.html utolsó hozzáférés: 2023.05.10.
383. ILO (2022). *Global Estimates on International Migrant Workers – Results and Methodology*. 2nd ed. International Labour Office - Geneva: ILO.

- https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/@publ/documents/publication/wcms_808935.pdf utolsó hozzáférés: 2023.02.19.
384. ILO (2017). Mujeres migrantes en Chile: oportunidades y riesgos de cruzar fronteras para trabajar. Migración laboral en Chile (4) Recuperado de https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---americas/---ro-lima/---sro-santiago/documents/publication/wcms_560975.pdf utolsó hozzáférés: 2023.02.19.
385. Jancsó Katalin (2021). Aranycseppek Latin-Amerikában: egy sokszínű kontinens születése. SZTEPress. Szeged
386. Jancsó Katalin (2017). The Japanese Discover Peru: Nikkei in the Peruvian Society In: Cristian, Réka M. – Kökény Andrea– György, E Szőnyi (szerk.). Confluences: Essays Mapping the Manitoba-Szeged Partnership. JATEPress, Szeged
387. Jancsó Katalin (2016). El gobierno militar peruano y el regreso a la democracia en La Vanguardia Española. In: Berta Tibor– Csikós Zsuzsanna – Jancsó Katalin – Katona Eszter – Lénárt András – Praefort Veronika (szerk.). Transiciones: De la dictadura a la democracia. Szeged, SZTE BTK Hispanisztika Tanszék, SZTE BTK Amerika-közi Tanulmányok Kutatóközpont
388. Jarufe Bader, Juan Pablo (2023). Migración en Chile: marco normativo, problemas de implementación y desafíos. Escenarios Actuales, 28/ 1. 73–83
389. Jarufe Bader, Juan Pablo (2023b). Alcances sobre la implementación de la Ley de Migración y Extranjería. https://obtienearchivo.bcn.cl/obtienearchivo?id=repositorio/10221/33927/1/Alcances_sobre_la_implementation_de_la_Ley_de_Migracion_y_Extranjeria.pdf utolsó hozzáférés: 2023.07.19.
390. Jarufe Bader, Juan Pablo (2018). Comparado entre la Ley de Extranjería, el Proyecto de nueva Ley de Migraciones, el Proyecto de Ley de Migración y Extranjería, y las indicaciones a este último https://obtienearchivo.bcn.cl/obtienearchivo?id=repositorio/10221/25304/1/Comparado_Ley_Extranjeria_Proyecto_Ley_Migracion_Proyecto_Ley_Migracion_Extranjeria.pdf utolsó hozzáférés: 2023.01.14.
391. Jarufe Bader, Juan Pablo (2018b). Historia de la legislación migratoria nacional. https://obtienearchivo.bcn.cl/obtienearchivo?id=repositorio/10221/25549/1/Historia_de_la_legislacion_migratoria_nacional.pdf utolsó hozzáférés: 2023.01.14.

392. Jensen, Florencia – Perret, Gimena (2011). Migración chilena a la Argentina: Entre el exilio político y la migración económica-cultural. *Revista Sociedad y Equidad* 2. DOI: <https://doi.org/10.5354/rse.v0i2.14835>.
393. Jensen, María Florencia (2009). Si vas para Chile... Integración social de los inmigrantes <https://cdsa.aacademica.org/000-062/670.pdf> utolsó hozzáférés: 2023.04.06.
394. Joven haitiano fue tratado en Hospital de Valdivia tras ser diagnosticado con lepra (2017). *El Mostrador*, 2017.07.31. <https://www.elmostrador.cl/noticias/pais/2017/07/31/joven-haitiano-permanece-internado-en-hospital-de-valdivia-tras-ser-diagnosticado-con-lepra/> utolsó hozzáférés: 2023.07.20.
395. *Justicia.gov.br* (2018). Brasil registra mais de 700 mil migrantes entre 2010 e 2018 <https://www.justica.gov.br/news/collective-nitf-content-1566502830.29> utolsó hozzáférés: 2023.01.14.
396. J. Nagy László (2019). Haiti, a pária állam. In: Horváth Emőke – Lehoczki Bernadett (szerk.). *Diplomácia és Nemzetközi Kapcsolatok. Amerika a XIX-XXI. században*. Budapest, L'Harmattan, 106–114.
397. Kaiser, Gabriele – Presmeg, Norma (2019). *Compendium for Early Career Researchers in Mathematics Education*. Cham: Springer International Publishing.
398. Kézikönyv a menekültstátusz meghatározására szolgáló eljárásról és az azzal kapcsolatos követelményekről a menekültek helyzetéről szóló 1951. évi Egyezmény és az 1967. évi Jegyzőkönyv alapján (1992). Genf. UNHCR https://www.unhcr.org/hu/wp-content/uploads/sites/21/2016/12/UNHCR_Kezikonyv.pdf utolsó hozzáférés: 2022.12.20.
399. Kanics, Jyothi – Rojas Coppari, Pablo (2021). Regularization of Migrants in an Irregular Situation in the OSCE Region. OSCE/ODIHR. <https://www.osce.org/files/f/documents/b/3/494251.pdf> utolsó hozzáférés: 2022.04.16.
400. Kiss Adrienn – Soltész Béla (2013). Technikai és pénzügyi segítségnyújtás migráns szervezeteknek Portugáliában In: Bodolai Anna Borbála – Kováts András (szerk.). *A nyelvtanulástól a politikai részvételig: Bevándorlók integrációját támogató programok az Európai Unióban* Budapest, Magyarország : Nemzetközi Összehasonlító Kutatásokat Támogató Alapítvány, Nemzetközi Összehasonlító Kutatásokat Támogató Alapítvány.

401. Koechlin, José – Vega, Eduardo – Solórzano, Ximena (2018). Migración venezolana al Perú: proyectos migratorios y repuesta del Estado. In: Koechlin, José – Eguren, Joaquín(eds.). El éxodo venezolano: Entre el exilio y la migración. Colección OBIMID, https://www.comillas.edu/Documentos/OBIMID/Exodo_Venezolano_Entre_Exilio_Emigracion.pdf utolsó hozzáférés: 2023.04.27.
402. Krippendorff, Klaus (2004). Content Analysis: An Introduction to Its Methodology. 2nd ed. Thousand Oaks, Calif. Sage
403. KNOMAD (2022). Migration and Development Brief 37. 2022/11. <https://www.knomad.org/publication/migration-and-development-brief-37> utolsó hozzáférés: 2023.01.19.
404. KNOMAD (2020). COVID-19 Crisis Through a Migration Lens. Migration and Development Brief 32. April 2020. World Bank Group. Online: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/33634/COVID-19-Crisis-Through-a-Migration-Lens.pdf?sequence=5&isAllowed=y> utolsó hozzáférés: 2023.01.19.
405. Labrín, Sebastián (2016). Fiscalía indaga presunto tráfico de migrantes haitianos en aeropuerto República Dominicana y Santiago. La Tercera, 2016.11.20. <https://www.latercera.com/noticia/fiscalia-indaga-presunto-traffic-migrantes-haitianos-aeropuerto/> utolsó hozzáférés: 2023.07.27.
406. Laborda-Contreras, Alonso – González-López, Juan – Assaél-Budnik, Jenny – Vargas-Pérez, Sebastián (2022). Elección escolar de familias inmigrantes en una comuna de Santiago. Magis. Revista Internacional de Investigación en Educación 15. 1–26.
407. Laborde, Antonia (2023). El despliegue militar en el norte de Chile mitiga la llegada de inmigrantes sin papeles, que cae un 55% en tres meses”. El País Chile. <https://elpais.com/chile/2023-03-30/el-despliegue-militar-en-el-norte-de-chile-mitiga-la-llegada-de-inmigrantes-sin-papeles-que-cae-un-55-en-tres-meses.html> utolsó hozzáférés: 2023.06.07.
408. Laczkó, Frank (2021). COVID-19 and migration in 2020: Five key trends. Migration Policy Practice XI. no. 1. 5–10. <https://publications.iom.int/es/node/2617> utolsó hozzáférés: 2021.10.30.
409. Lagos, Víctor Hugo – Lawson, Delfina (2015). Informe anual sobre derechos humanos en Chile 2015. Centro de derechos humanos-UDP. Santiago, Chile.

- <https://derechoshumanos.udp.cl/cms/wp-content/uploads/2020/12/CAP-7.-ACCESO-SALUD-PERSONAS-MIGRANTES.pdf> utolsó hozzáférés: 2023.07.04.
410. Lara, Emilio (2023). Homicidios suben 32%: Gobierno pone foco en alza a 10 años y en política contra crimen organizado. BioBio, 2023.01.16. <https://www.biobiochile.cl/especial/el-narco-en-chile/noticias/2023/01/16/homicidios-suben-32-gobierno-pone-foco-en-alza-a-10-anos-y-en-politica-contra-crimen-organizado.shtml> utolsó hozzáférés: 2023.08. 06.
411. Languasco, Melisa R. (2020). Trayectorias en espacios regionales: Conferencia Sudamericana sobre las Migraciones-Mercosur y su impacto en la ciudadanía de migrantes. Norteamérica 15/1. 253–274. DOI: <https://doi.org/10.22201/cisan.24487228e.2020.1.426>
412. La prioridad son los menores (2021). El País, 2021. 05. 24. <https://elpais.com/opinion/2021-05-24/la-prioridad-son-los-menores.html>, utolsó hozzáférés: 2021. 05. 27.
413. Las Condes – Licencias de Conducir – Extranjeros. Municipalidad de Las Condes <https://www.lascondes.cl/tramites/transito/licencias/extranjeros/extranjeros.html> utolsó hozzáférés: 2019.12.20.
414. Latam Gremial (2023). Central Obrera Boliviana acordó un incremento del 4% del salario mínimo con el Gobierno Nacional Latam Gremial, 2023.03.16. <https://latamgremial.com/central-obrera-boliviana-acordo-un-incremento-del-4-del-salario-minimo-con-el-gobierno-nacional/> utolsó hozzáférés: 2023. 04. 08.
415. Latinobarómetro (2018). Informe Latinóbarometro 2018. https://www.latinobarometro.org/latdocs/INFORME_2018_LATINOBAROMETRO.pdf utolsó hozzáférés: 2019.12.25.
416. León Rojas, Alejandra (2020). Gobernabilidad migratoria, ¿reforzando el modelo de securitización en Suramérica? El éxodo venezolano y sus retos para el Estado colombiano. Estudios Políticos 57. 210–228. DOI: <https://doi.org/10.17533/udea.espo.n57a10>
417. León, Jorge (2017). Acerca de los contratos falsos para tramitar la visa en Chile. <https://venezolanoenchile.com/2017/02/10/acerca-contratos-falsos-tramitar-visa-chile/> utolsó hozzáférés: 2023.07.31.

418. Lepe, Jaime (2018). Dirigente de Colegio Médico: “Eunacom no mide calidad” <https://radio.uchile.cl/2018/04/09/dirigente-de-colegio-medico-eunacom-no-mide-calidad/> utolsó hozzáférés: 2023.07.20.
419. Leiva Gómez, Sandra – Mansilla Agüero, Miguel Ángel – Comelin Fornes, Andrea (2017). Condiciones laborales de migrantes bolivianas que realizan trabajo de cuidado en Iquique Si Somos Americanos 17/1. 11–37. DOI: <https://doi.org/10.4067/S0719-09482017000100011>
420. Leiva Gómez, Sandra – Ross Orellana, César (2016). Migración circular y trabajo de cuidado: Fragmentación de trayectorias laborales de migrantes bolivianas en Tarapacá. Psicoperspectivas 15/3. 56–66. DOI: <https://doi.org/10.5027/psicoperspectivas-Vol15-Issue3-fulltext-766>.
421. Lexartza, Larraitz – Chaves, María José – Carcedo, Ana (2016). Políticas de formalización del trabajo doméstico remunerado en América Latina y el Caribe., Oficina Regional para América Latina y el Caribe. OIT, FORLAC. Lima
422. Ligeti Anna Sára (2019). Cirkuláris migráció Magyarországon. Statisztikai Szemle 97/4. 327–346. DOI: <https://doi.org/10.20311/stat2019.4.hu0327>.
423. Liencura, Jaime (2018). Migración: la frontera que divide a los gobiernos de Bachelet con el de Piñera. Publimetro, 2018.11.12. <https://www.publimetro.cl/cl/noticias/2018/12/11/bachelet-versus-pinera-migracion.html> utolsó hozzáférés: 2023.07.25.
424. Lilón, Domingo Antonio (2015). Latin-Amerika politikai térképe a 21. században. Acta Scientiarum Socialium 45. Kaposvári Egyetem 133–159.
425. Linares, Rosalba (2019). Seguridad y política fronteriza: una mirada a la situación de la frontera entre Venezuela y Colombia. OPERA 24. 135–156. DOI: <https://doi.org/10.18601/16578651.n24.08>
426. Long, Guillaume (2022a). ¿Hacia una nueva Unasur?”, Infobae, 2022.05.05 <https://www.infobae.com/america/opinion/2022/05/05/hacia-una-nueva-unasur/> utolsó hozzáférés: 2022.08.09.
427. Long, Guillaume (2022b): La Unasur Aún Existe y Es La Mejor Plataforma Para Integrarnos. Center for Economic and Policy Research (blog), 2022.08.24. <https://cepr.net/la-unasur-aun-existe-y-es-la-mejor-plataforma-para-integrarnos/> utolsó hozzáférés: 2022.08.09.
428. López-Sala, Ana (2021). Luchando por sus derechos en tiempos de Covid-19. Resistencias y reclamaciones de regularización de los migrantes “Sinpapeles” en

- España. *Revista Interdisciplinar da Mobilidade Humana*, 29/61. 83–96. DOI: <https://doi.org/10.1590/1980-85852503880006106>
429. Lorca, Monserrat (2018). El Chile que viene: Un día de fila en el Departamento de Extranjería y Migración. *Revista Sur*, 2018.02.19. <https://www.revistasur.cl/revistasur.cl/2018/02/el-chile-que-viene-un-dia-de-fila-en-el-departamento-de-extranjeria-y-migracion/> utolsó hozzáférés: 2023.08.01.
430. López, Joaquín (2020). Los recursos que entraron al país alcanzaron un récord de US\$6.773 millones. *La República*. <https://www.larepublica.co/economia/las-remesas-que-llegaron-a-colombia-en-2019-significaron-us185-millones-diarios-2957785>, utolsó hozzáférés: 2020.10.08.
431. López, Franco (2023). Montes y campamentos en Antofagasta: „Esto no se resuelve en solo un gobierno, sino en tres o cuatro” *BioBio*, 2023.04.17. <https://www.biobiochile.cl/noticias/nacional/region-de-antofagasta/2023/04/17/montes-y-campamentos-en-antofagasta-esto-no-se-resuelve-en-solo-un-gobierno-sino-en-tres-o-cuatro.shtml> utolsó hozzáférés: 2023.08.05.
432. Lube Guizardi, Manera – González Torralbo, Herminia (2019). Women in (Dis)placement: The Field of Studies on Migrations, Social Remittances, Care and Gender in Chile. *Revista de Estudios Sociales* 70. 100–114. DOI: <https://doi.org/10.7440/res70.2019.09>
433. Llontop, Gabriela (2023). Tren de Aragua: “Quieren hacer una supremacía. Eso no va a pasar en Perú, porque la PNP está respondiendo”, dice General Arriola. *Vigilante*, 2023.06.23. <https://vigilante.pe/2023/06/23/tren-de-aragua-quieren-hacer-una-supremacia-eso-no-va-a-pasar-en-peru-porque-la-pnp-esta-respondiendo-dice-general-arriola/> utolsó hozzáférés: 2023.08.08.
434. Luzes, Marta et al. (2021). Inmigración Venezolana en el Perú: Regularización Migratoria y el Sistema de Refugio. *Equilibrium-CenDE*. <https://www.migrationportal.org/es/resource/informe-inmigracion-venezolana-peru-regularizacion-migratoria-y-sistemas-refugio/> utolsó hozzáférés: 2022.10.12.
435. Malamud, Carlos – Núñez Castellano, Rogelio (2021). La crisis de la democracia en América Latina, 2019-2021. *Real Instituto Elcano*, 2021.10.21. <https://www.realinstitutoelcano.org/analisis/la-crisis-de-la-democracia-en-america-latina-2019-2021/> utolsó hozzáférés: 2022.11.05.
436. Martín, María. 2021. El Gobierno duplica los traslados de migrantes desde Canarias a la Península. *El País*, 2021. 05. 06. <https://elpais.com/espana/2021-05-06/el->

- gobierno-duplica-los-traslados-de-migrantes-desde-canarias-a-la-peninsula.html utolsó hozzáférés: 2021.05.10.
437. Marín Sanabria, Sebastián – Pareja Blanco, Estefanía (2018). Las misiones de paz en Haití; la búsqueda de desarrollo en escenarios de estado fallido. *Revistas científicas Universidad de San Buenaventura*, 11/1. 91–125. DOI: <https://doi.org/10.21500/20115733.3774>
438. Mardones, Claudio (2017). El porqué de la renuncia del jefe de Extranjería. *La Tercera*. <https://www.latercera.com/noticia/la-renuncia-del-jefe-extranjeria/> utolsó hozzáférés: 2023.06.07.
439. Marton Péter (2019). *Biztonsági komplexumok. A biztonság empirikus elemzésének alapjai*. Corvinus Egyetem, Budapest.
440. Marton Péter (2017). A biztonság empirikus elemzésének újragondolása. *Nemzet és Biztonság*, 6.
441. Marton Péter – Balogh István – Rada Péter (2015). *Biztonsági tanulmányok*. Antal József Tudásközpont, Budapest
442. Más de 100 mil haitianos entraron a Chile en 2017 (2018). *Cooperativa*, 2018.01.13. <https://www.cooperativa.cl/noticias/pais/poblacion/inmigrantes/mas-de-100-mil-haitianos-entraron-a-chile-en-2017/2018-01-13/113710.html> utolsó hozzáférés: 2023.07.25
443. Marchas por crisis migrante se realizaron en Iquique, Antofagasta y Santiago (2021). *El Mostrador*, 2021.10.02 <https://www.elmostrador.cl/noticias/multimedia/2021/10/02/manifestaciones-por-crisis-migrante-se-realizaron-en-iquique-antofagasta-y-santiago/> utolsó hozzáférés: 2021.11.07.
444. Martínez, Jorge (2003). El encanto de los datos. Sociodemografía de la inmigración en Chile según el censo de 2002. *Serie Población y Desarrollo N° 49*. Santiago: Cepal/ Celade. <https://repositorio.cepal.org/handle/11362/7187> utolsó hozzáférés: 2023.04.04.
445. Martínez, Rafael (2021). El Consejo Sudamericano de Defensa: ¿Realidad o Ficción? *CIDOB* 17. https://www.cidob.org/publicaciones/serie_de_publicacion/opinion_cidob/america_latina/el_consejo_sudamericano_de_defensa_realidad_o_ficcion utolsó hozzáférés: 2023.10.28.

446. Massey, Douglas S. –Arango, Joaquin – Graeme Hugo– Kouaouci – Adela Pellegrino, Ali –Taylor, Edward J. (1993). Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review* 19/3. 431–466. DOI: <https://doi.org/10.2307/2938462>
447. Matus János (2005). A biztonság és a védelem problémái a változó nemzetközi rendszerben. *Hadtudomány A Magyar Hadtudományi Társaság folyóirata*, XV/4.
448. McDonald, Matt (2008). Securitization and the Construction of Security. *European Journal of International Relations*, 14/4. 563–587. DOI: <https://doi.org/10.1177/1354066108097553>
449. MC/2355 (2012). Marco operacional de la OIM en situaciones de crisis migratoria. 2012.11.12. https://www.iom.int/sites/default/files/migrated_files/What-We-Do/docs/MC2355-SP-Marco-Operacional-de-la-OIM-en-Situaciones-de-Crisis-Migratoria.pdf utolsó hozzáférés: 2021.05.20.
450. Medeiros Filho, Oscar (2010). „Entre a cooperação e a dissuasão: políticas de defesa e percepções militares na América do Sul”. Universidade de São Paulo. http://www.teses.usp.br/teses/disponiveis/8/8131/tde-16112010-105249/publico/2010_OscarMedeirosFilho.pdf utolsó hozzáférés: 2023.05.06.
451. Médicos del Mundo en Chile. Eunamed <https://eunamed.com/blog/costo-de-inscripcion-al-eunacom/> utolsó hozzáférés: 2019.06.05.
452. Mediavilla, Jesús – Fernández, Iván (2021). El reto de los 'invisibles': así vacuna España a personas sin regularizar. *RedacciónMedica*, 2021.05.23. <https://www.redaccionmedica.com/secciones/sanidad-hoy/covid-vacuna-espana-personas-sin-regularizar-6224> utolsó hozzáférés: 2023.02.15.
453. Medina, Camila (2014). Hidroaysén: Decisión final del proyecto se instala en La Moneda *Diario y Radio Universidad Chile*. <https://radio.uchile.cl/2014/03/11/hidroaysen-decision-final-del-proyecto-se-instala-en-la-moneda/> utolsó hozzáférés: 2023.07.04.
454. Meireele, Vandrea (2022). ¿Eres extranjero con cédula de identidad chilena? Estas son las cuentas bancarias a las que puedes acceder. <https://blog.currencybird.cl/eres-extranjero-y-ya-tienes-c%C3%A9dula-de-identidad-chilena-estas-son-las-cuentas-bancarias-a-las-que-puedes-acceder> utolsó hozzáférés: 2023.07.25.
455. Menéndez, Carmen (2022). El lucrativo negocio de los migrantes | Vuelos chárter desde Haití a Chile y Brasil. *Euronews*, 2022.06.14.

- <https://es.euronews.com/2022/06/14/el-lucrativo-negocio-de-los-migrantes-vuelos-charter-desde-haiti-a-chile-y-brasil> utolsó hozzáférés: 2023.08.05.
456. Mercosur (2004). Declaración de Santiago sobre principios migratorios. <https://www.acnur.org/fileadmin/Documentos/BDL/2013/9083.pdf?view=1> utolsó hozzáférés: 2023.07.15.
457. Mercosur (2010). Decisión, CMC N° 64/10, Estatuto de la ciudadanía del Mercosur plan de accion. <https://www.argentina.gob.ar/normativa/nacional/181584/texto> utolsó hozzáférés: 2023.07.15.
458. Mercosur (2017). Suspensión de Venezuela en el MERCOSUR. <https://www.mercosur.int/suspension-de-venezuela-en-el-mercosur/> utolsó hozzáférés: 2023.07.15.
459. Migración Colombia (2021). En un hecho sin precedentes, Colombia busca darle la mano a más de dos millones de venezolanos. Migración Colombia, 2021.02.08. <https://www.migracioncolombia.gov.co/noticias/en-un-hecho-sin-precedentes-colombia-busca-darle-la-mano-a-mas-de-dos-millones-de-venezolanos>, utolsó hozzáférés: 2022.07.01.
460. Migrant Inclusion in Covid-19 vaccination deployment (2022). IOM Country Office Review. IOM, 2022.03. <https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbdl486/files/documents/iom-vaccine-inclusion-mapping-global-march-2022-external-final.pdf> utolsó hozzáférés: 2023.01.03.
461. Mijares, Víctor – Nolte, Detlef (2022). UNASUR: An Eclectic Analytical Perspective of its Disintegration. Colombia Internacional, 111. 83–109. DOI: <https://doi.org/10.7440/colombiaint111.2022.04>
462. Minsal – Ministerio de Salud. Estudio determinación de brecha de médicos generales y especialistas – Informe Final 2017.12.13. <https://www.minsal.cl/wp-content/uploads/2018/03/Estudio-determinaci%C3%B3n-de-brechas-m%C3%A9dicos.pdf> utolsó hozzáférés: 2019.06.06.
463. Ministerio de Defensa – España. (2017). Estrategia de seguridad nacional. https://www.defensa.gob.es/Galerias/defensadocs/Estrategia_Seguriad_Nacional_2017.pdf, utolsó hozzáférés: 2020.06.10.
464. Ministerio de Defensa (2022). Maya Fernández Allende <https://www.gob.cl/ministerios/ministerio-de-defensa-nacional/> utolsó hozzáférés: 2022.12.09.

465. Ministerio del Interior – Noticias (2022). Ministerio del Interior y Seguridad Pública dio inicio a la Formulación de la Política Nacional de Migración y Extranjería Noticias, 2022.05.06 <https://www.interior.gob.cl/noticias/2022/05/06/ministerio-del-interior-y-seguridad-publica-dio-inicio-a-la-formulacion-de-la-politica-nacional-de-migracion-y-extranjeria/> utolsó hozzáférés: 2023.05.07.
466. Ministerio del Interior – Noticias (2021). Ministro Delgado encabeza 1ª Reunión del Consejo de Ministros de Política Migratoria Noticias, 2021.04.23 <https://www.interior.gob.cl/noticias/2021/04/23/ministro-delgado-encabeza-primera-sesion-de-la-reunion-del-consejo-de-ministros-de-politica-migratoria/> utolsó hozzáférés: 2023.05.07.
467. Ministerio de Relaciones Exteriores. División de Migraciones. Minrel.Gob <https://www.minrel.gob.cl/ministerio/direcciones/division-de-migraciones.> utolsó hozzáférés: 2023.05.24
468. Miranda, Boris (2020). Arce, nuevo presidente de Bolivia: 4 desafíos del exministro de Evo Morales (y qué papel jugará su antiguo jefe) BBC News, 2020.11.08. <https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-54831871>, utolsó hozzáférés: 2023.07.12.
469. MMC-Mixed Migration Centre (2022). Quarterly Mixed Migration Update: América Latina y el Caribe https://mixedmigration.org/wp-content/uploads/2022/04/227_QMMU_Q1_2022_LAC_SP.pdf, utolsó hozzáférés: 2022.05.04.
470. Mohor, Daniela (2021). Una crisis migratoria sin precedentes se dispara en América Latina. CNN, 2021.10.14. <https://cnnespanol.cnn.com/2021/10/14/una-crisis-migratoria-sin-precedentes-se-dispara-en-america-latina/> utolsó hozzáférés: 2021.11.06.
471. Moleiro, Raquel – Miguel, Rosa Sofia (2022). Estrangeiros em Portugal: descem os africanos, sobem os asiáticos, domina o Brasil. Expresso.pt, 2022.11.23. <https://expresso.pt/sociedade/censos-2021/2022-11-23-Estrangeiros-em-Portugal-descem-os-africanos-sobem-os-asiaticos-domina-o-Brasil-211fc456> utolsó hozzáférés: 2023.01.14.
472. Molina Johnson, Carlos (2008). La relación cívico-militar y su incidencia en las políticas de seguridad nacional: La experiencia chilena. Revista Política y Estrategia 110. 13–26.

473. Morales Quiroga, Mauricio (2008). La Primera Mujer Presidenta de Chile: ¿Qué Explicó El Triunfo de Michelle Bachelet En Las Elecciones de 2005–2006? *Latin American Research Review* 43/1. 7–32. DOI: <https://doi.org/10.1353/lar.2008.0013>.
474. Montes, Carlos (2021). Migrantes climáticos en el país: el dramático éxodo de miles de chilenos debido a la sequía y el clima extremo. *La Tercera*, 2021.10.29 <https://www.latercera.com/que-pasa/noticia/migrantes-climaticos-en-el-pais-el-dramatico-exodo-de-miles-de-chilenos-debido-a-la-sequia-y-el-clima-extremo/SJWQI6A3BZBANPSF23I2XP3RNU/> utolsó hozzáférés: 2023.01.19.
475. Montes, Rocío (2022). Boric presenta una profunda reforma de pensiones en Chile que pone fin a las administradoras privadas de los fondos. *El País*, 2022.11.03. <https://elpais.com/chile/2022-11-03/boric-presenta-una-profunda-reforma-de-pensiones-en-chile-que-pone-fin-a-los-fondos-privados.html> 2022.11.15 utolsó hozzáférés: 2022.12.01.
476. Montes, Andrés (2013). Caso farmacias: Clases de ética a los 10 imputados y pago de \$235 millones *Emol.com*, 2013.07.08 <https://www.emol.com/noticias/economia/2013/07/08/607941/tribunal-suspende-condicionalmente-y-por-un-ano-proceso-en-caso-solucion-de-farmacias.html> utolsó hozzáférés: 2019.12.13.
477. Muere otro venezolano en cruce fronterizo entre Bolivia y Chile en medio de aumento migratorio, *La República*, 2021.08.24. <https://larepublica.pe/mundo/2021/08/24/muere-otro-ciudadano-venezolano-en-frontera-entre-bolivia-y-chile-en-medio-de-aumento-migratorio/>, utolsó hozzáférés: 2023.08.01.
478. Municipalidad de Arica –Noticias (2021). Alcalde de Arica se reunió con Unicef y OIM para abordar la crisis migratoria ante la falta de liderazgo del Gobierno. *Noticias*, 2021.10.14. <https://www.muniarica.cl/actividades/noticias/5431> utolsó hozzáférés: 2021.11.06.
479. Munita, Ignacia (2023). Tope de 15% de extranjeros en empresas al debate: Gremios y expertos afirman que "no se justifica" y urgen modificar norma. *Emol*, 2023.05.14. <https://www.emol.com/noticias/Economia/2023/05/14/1094918/expertos-cuota-trabajadores-extranjeros-chile.html> utolsó hozzáférés: 2023.06.20
480. Muñoz, Julia (2022). Licencia de conducir para extranjeros en Chile: ¿qué trámite debo hacer? *Autofact*, 2022.03.15. <https://www.autofact.cl/blog/mi-auto/conduccion/licencia-conducir-extranjeros-chile> utolsó hozzáférés: 2023.07.20.

481. Nagy Sándor Gyula (2020). *Maduro Venezuelája*. In: Csikós Zsuzsanna – Horváth Emőke (szerk.). *Diktátorok és diktatúrák a Karib térségben* L' Harmattan Kft, Budapest
482. Navarrete, José (2022). *Fiscal regional de Tarapacá reporta aumento de los delitos de mayor connotación social en la región: “Enfrentamos un grave problema”*. *La Tercera*, 2022.01.28. <https://www.latercera.com/nacional/noticia/fiscal-regional-de-tarapaca-reporta-aumento-de-los-delitos-de-mayor-connotacion-social-en-la-region-enfrentamos-un-grave-problema/OBJIAUHQXBFXRH5X6GB7VUWO4Y/> utolsó hozzáférés: 2023.08. 06.
483. Navarrete, María J. – Vedoya, Sebastián (2019). “Ordenar la casa”: análisis del primer año de la política migratoria del gobierno. *La Tercera*, 2019.04.06. <https://www.latercera.com/nacional/noticia/ordenar-la-casa-analisis-del-primer-ano-la-politica-migratoria-del-gobierno/604018/> utolsó hozzáférés: 2023.07.25.
484. Navas, Mateo (2021). „Crónica desde Iquique y Colchane, epicentro de la crisis migratoria chilena”. *Diario Financiero*, 2021.10.02. <https://dfmas.df.cl/dfmas/hablemos-de/cronica-desde-iquique-y-colchane-epicentro-de-la-crisis-migratoria-chilena> utolsó hozzáférés: 2021.11.07.
485. Németh Krisztina (2020). *Az interjú. Empirikus jogi kutatások: paradigmák, módszertan, alkalmazási területek*. In: Jakab András, és Sebők Miklós (szerk.). *Empirikus jogi kutatások: paradigmák, módszertan, alkalmazási területek*. Osiris tankönyvek. MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Osiris Kiadó, Budapest
486. Neulinger Ágnes (2016). *Több-módszertanú és vegyes módszertanú kutatások*. *Vezetéstudomány Budapest Management Review*. 63–66. DOI: <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2016.04.11>.
487. Nolte, Detlef (2022). *From UNASUR to PROSUR Institutional Challenges to Consolidate Regional Cooperation* In: Deciancio, Melisa -Cintia Quiliconi (eds). *Regional and International Cooperation in South America After COVID: Challenges and Opportunities Post-Pandemic*. 1st ed. New York: Routledge DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003230403>.
488. Nolte, Detlef – Weiffen, Brigitte (2021). *How Regional Organizations Cope with Recurrent Stress: The Case of South America*. *Revista Brasileira de Política Internacional* 64. DOI: <https://doi.org/10.1590/0034-7329202100206>

489. Nunes-Dias, Camila – Dias, Edgar (2021). Notas contextuales acerca de la creciente presencia transnacional del grupo criminal brasileño Primer Comando de la Capital (PCC). *Aisthesis* 70. 331–354. DOI: <https://doi.org/10.7764/aisth.70.15>
490. Núñez, Francisco (2023). Chile: migrantes venezolanos bloquearon una carretera entre Arica y Tacna. *Infoabe*, 2023.06.23. <https://www.infobae.com/america/america-latina/2023/06/23/chile-migrantes-venezolanos-bloquearon-una-carretera-entre-arica-y-tacna/> utolsó hozzáférés: 2023.08.11.
491. OEA (2021). Comunicado de Prensa: Grupo de Trabajo de OEA para crisis de migrantes y refugiados en Venezuela prevé éxodo venezolano podría alcanzar a 7 millones de personas al inicio de 2022. Comunicado de Prensa, 2021.07.29. https://www.oas.org/es/centro_noticias/comunicado_prensa.asp?sCodigo=C-073/21 utolsó hozzáférés: 2021.11.05.
492. Observatorio Parlamentario (2022). El ingreso de Ecuador a la Alianza del Pacífico y su impacto para Chile. *Bcn*, 2022.06.07. <https://www.bcn.cl/observatorio/asiapacifico/noticias/ingreso-ecuador-alianza-del-pacifico-impacto-chile> utolsó hozzáférés: 2022.08.09.
493. Observatorio de la Migración Responsable (2022). Análisis 1er año de gobierno en materia migratoria. <https://www.ex-ante.cl/informe-revela-fuerte-avance-de-crisis-migratoria-en-2022-solo-el-0005-de-los-venezolanos-que-ingresaron-de-manera-clandestina-fueron-expulsados/> utolsó hozzáférés: 2023.07.27.
494. OIM - Organización Internacional del Trabajo (2021). Quer inclusão de migrantes na imunização contra - 2021. Covid-19. *OIM* 2021.01.22. <https://news.un.org/pt/interview/2021/01/1739492> utolsó hozzáférés: 2021.02.28.
495. OIM - Organización Internacional del Trabajo (2017). La migración laboral en la agenda de trabajo decente de la OIT. Buenas prácticas y lecciones aprendidas en Chile https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---americas/---ro-lima/---sro-santiago/documents/publication/wcms_582072.pdf utolsó hozzáférés: 2020.10.12.
496. OIM - Organización Internacional del Trabajo (2019). Encuesta Situacional Tacna, Perú. *OIM- Relief*, 2019.08.04. <https://m.reliefweb.int/report/3254489> utolsó hozzáférés: 2023.08.01.
497. Ojeda, Juan Manuel (2021). Visas de residencia para estudiantes falsas: el mecanismo para traficar migrantes haitianos por US\$ 1.500 que descubrió la PDI. *La Tercera*, 2021.04.08. <https://www.latercera.com/la-tercera-pm/noticia/visas-de->

residencia-para-estudiantes-falsas-el-mecanismo-para-trafficar-migrantes-haitianos-por-us-1500-que-descubrio-la-pdi/7FKXOQR6TFHOVK3DAT7KULATSM/ utolsó hozzáférés: 2023.08.05.

498. Olate, Catalina – Mora, Antonia – Sepúlveda, Nicolás (2023). Identifican a 350 miembros del Tren de Aragua en Chile: videos y testimonios revelan las espeluznantes torturas a sus víctimas. CiperChile, 2023.05.24. <https://www.ciperchile.cl/2023/05/24/identifican-a-350-miembros-del-tren-de-aragua-en-chile-videos-y-testimonios-revelan-las-espeluznantes-torturas-a-sus-victimas/> utolsó hozzáférés: 2023.08.08.
499. Olivares Nieto, B. (2023). Canciller: „Los países tienen una capacidad limitada de absorción de inmigración en Chile está agotada”. Emol, 2023.04.24. <https://www.emol.com/noticias/Nacional/2023/04/24/1093117/ministro-van-klaveren-habla-seguridad.html> utolsó hozzáférés: 2023.08.11.
500. O’Neil, Tam – Fleury, Anjali – Foresti, Marta (2016). Women on the move Migration, gender equality and the 2030 Agenda for Sustainable Development. Recuperado de <https://cdn.odi.org/media/documents/10731.pdf> utolsó hozzáférés: 2020.05.21.
501. Orellana, Antonia (2018). A seis meses: los efectos de la eliminación de la visa temporal con motivos laborales. <https://sindical.cl/a-seis-meses-los-efectos-de-la-eliminacion-de-la-visa-temporal-con-motivos-laborales/> utolsó hozzáférés: 2023.07.11.
502. Orjuela, Fernando Neira (2018). La normatividad migratoria chilena entre el debate político y la realidad social. *O Social em Questão*. 21/41. 199–224. Pontificia Universidade Católica do Rio de Janeiro Brasil.
503. Orjuela, Fernando Neira (2022). La Alianza del Pacífico, logros y carencias en materia de movilidad humana y académica. Universidad Nacional Autónoma de México. CIALC, Mexico
504. Ortiz, Florencia (2023). Aumento de población migrante provoca colapso en matrículas escolares de la Macrozona Norte. Biobio, 2023.03.10. <https://www.biobiochile.cl/noticias/nacional/region-de-tarapaca/2023/03/20/aumento-de-poblacion-migrante-provoca-colapso-en-matriculas-escolares-de-la-macrozona-norte.shtml> utolsó hozzáférés: 2023.08.01.
505. Osorio Álvarez, Emilio – Phélan, Mauricio C. (2020). Migración venezolana. Retorno en tiempos de Pandemia (COVID 19). *Espacio Abierto* 29/4. 118–138.

506. Pabón-Arrieta, Juan Antonio (2021). La crisis de la democracia en América Latina. *Saberes Jurídicos* 1/2. 54–65.
507. Paço Rodrigues, Suzy – Conceição Pereira, Maria Ramos (2018). Empreendedorismo em Portugal de imigrantes de países fora da união europeia. *Holos* 2: 365–385. DOI: <https://doi.org/10.15628/holos.2018.6924>
508. Palacios Rodríguez, Miguel Ángel (2020). Planeación Estratégica, instrumento funcional al interior de las organizaciones. *Revista Nacional de Administración* 11/2. DOI: <https://doi.org/10.22458/rna.v11i2.2756>.
509. Palma, Javiera (2022). Chile elimina pase de movilidad y uso obligatorio de mascarillas desde octubre. *DF*, 2022.09.21. <https://www.df.cl/economia-y-politica/actualidad/chile-elimina-pase-de-movilidad-y-uso-obligatorio-de-mascarillas-desde> utolsó hozzáférés: 2022.10.09.
510. Pardo, Daniel (2018). “Antofalombia”: cómo viven los colombianos que buscan el "sueño chileno" en Antofagasta. *BBC Mundo*, 2018.01.10. <https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-42609403> utolsó hozzáférés: 2023.07.12.
511. Paris confirma vacuna para migrantes: “Si no tienen RUT, tienen que inscribirse con pasaporte” *Tele13*, 2021.02.03. <https://www.t13.cl/noticia/nacional/paris-confirma-vacuna-covid-19-migrantes-rut-inscribirse-pasaporte-03-02-2021> utolsó hozzáférés: 2022.02.17.
512. Pasquali, Marina: Así va la vacunación contra el coronavirus en América Latina. *Statista*, 01.10.2021. <https://es.statista.com/grafico/24335/vacunacion-contra-el-coronavirus-america-latina/> utolsó hozzáférés: 2022.02.23.
513. Paúl, Fernanda (2019). Protestas en Chile: las 6 grandes deudas sociales por las que muchos chilenos dicen sentirse “abusados”. *BBC Mundo*, 2019.10.21. <https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-50124583> utolsó hozzáférés: 2022.07.04.
514. PDI Boletín N° 5 (2022). Mesa de acceso a la justicia de migrantes y extranjeros. [https://pdichile.cl/docs/default-source/descargables-migraciones/dpp-\(2022\)-mesa-acceso-justicia_bol-n-5.pdf?sfvrsn=81efd46f_2](https://pdichile.cl/docs/default-source/descargables-migraciones/dpp-(2022)-mesa-acceso-justicia_bol-n-5.pdf?sfvrsn=81efd46f_2) utolsó hozzáférés: 2023.05.24.
515. PDI Chile. Migraciones y Policía Internacional. <https://www.pdichile.cl/instituci%C3%B3n/unidades/migraciones> utolsó hozzáférés 2023.05.24.

516. Pedreros Montero, Bastián (2023). Condenan a hombre por trata de personas y trabajos forzados a haitianos en Pto. Natales: piden 10 años. *Bibio*, 2023.04.04. <https://www.biobiochile.cl/noticias/nacional/region-de-magallanes/2023/04/04/condenan-a-hombre-por-trata-de-personas-y-trabajos-forzados-a-haitianos-en-pto-natales-piden-10-anos.shtml> utolsó hozzáférés: 2023.08.01.
517. Pelacani, Gracy (2022). Primer año del estatuto temporal de protección para migrantes: ¿Cuáles son los principales avances y los retos pendientes en Colombia? <https://agendaestadodederecho.com/estatuto-temporal-de-proteccion-para-migrantes-venezolanos-en-colombia/> utolsó hozzáférés: 2022.12.28.
518. Peralta Ruiz, Víctor (2013). La revolución de la independencia del Perú (1860) de Benjamín Vicuña Mackenna en la historiografía peruana. *Histórica* 37/1. 109–133. DOI: <https://doi.org/10.18800/historica.201301.004>
519. Pérez, Concha Domingo (2008). Inmigración femenina en España y relaciones de género. *Semata, Ciencias Sociais e Humanidades*. 20. 71–92.
520. PICUM (2020). Non-exhaustive overview of European government measures impacting undocumented migrants taken in the context of COVID-19. <https://picum.org/wp-content/uploads/2020/10/Non-exhaustive-overview-of-European-government-measures-impacting-undocumented-migrants-taken-in-the-context-of-COVID-19.pdf>, utolsó hozzáférés: 2022.04.17.
521. Pinto Gutiérrez, Cristian (2016). El perfil de los hogares más endeudados en Chile. <https://www.udd.cl/wp-content/uploads/2016/07/El-Perfil-de-los-Hogares-m%C3%A1s-Endeudados-en-Chile-1-1.pdf> utolsó hozzáférés: 2019.12.14.
522. Pires, Rui Pena –Vidigal Inês –Pereira, Cláudia (2022). Emigração Portuguesa 2022. Observatório da Emigração. Relatório Estatístico, Lisboa, Observatório da Emigração e Rede Migra, CIES-Iscte. DOI: <https://doi.org/10.15847/CIESOEMRE092022>
523. Pólyi Csaba (2016). Reflexiók Spanyolország migránspolitikájának változásairól In: Vogel, Dávid; Mező, András (szerk.). *Mediterráneum: múlt, jelen, jövő*. Budapest, Magyarország : Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely (HVK TKH). Budapest
524. Pólyi Csaba (2015). A nemzetközi migráció változásai a latin-amerikai régióban az új évszázad elején. *Acta Scientiarum Socialium* 45. 161–74.

525. Pólyi Csaba (2011). Kitekintés és reflexiók a nemzetközi migrációról. In: Tarrós István Glied Viktor Keserű Dávid (szerk.). Új népvándorlás. Migráció a 21. században Afrika és Európa között. Publikon Kiadó. Pécs
526. Porto, Eva (2023). Los 10 mejores portales de empleo para encontrar trabajo en Chile –2023. <https://evaporto.com/10-mejores-portales-empleo-encontrar-trabajo-chile/> utolsó hozzáférés: 2023.07.27.
527. Plebisito Constitucional (2022). Servel realiza balance del Plebiscito Constitucional. <https://plebiscitoconstitucional.servel.cl/servel-realiza-balance-del-plebiscito-constitucional/> utolsó hozzáférés: 2022.09.10.
528. Prensa Presidencia – Discurso (2022.02.16). Presidente Piñera realiza una declaración a la prensa sobre entrada en vigencia del Estado de Excepción en la zona norte <https://prensa.presidencia.cl/discurso.aspx?id=186203> utolsó hozzáférés: 2023.06.07.
529. Prieto, Fransica (2022). Fiscalía de Puerto Montt pedirá la reformalización de cinco delincuentes vinculados con el Tren de Aragua. Emol, 2022.07.29. <https://www.emol.com/noticias/Nacional/2022/07/29/1068332/delincuentes-tren-aragua-reformalizacion-pmontt.html> utolsó hozzáférés: 2023.08.11.
530. Proceso Consituyente (2022). <https://www.gob.cl/procesoconstituyente> utolsó hozzáférés: 2022.10.12.
531. Proceso de Quito (2023). Chile celebró la primera reunión de Puntos Focales de 2023. 2023.02.02. <https://www.procesodequito.org/es/chile-celebro-la-primera-reunion-de-puntos-focales-de-2023> utolsó hozzáférés: 2023.07.20.
532. Proceso de Quito (2022). Brasil lidera los avances de la 8a declaración conjunta del capítulo Brasilia <https://www.procesodequito.org/es/brasil-lidera-los-avances-de-la-8a-declaracion-conjunta-del-capitulo-brasil> utolsó hozzáférés: 2022.08.09.
533. Proceso de Quito (2019). Trata de peronas. <https://www.procesodequito.org/es/trata-de-personas> utolsó hozzáférés: 2023.07.20.
534. Proceso de Quito (2023). Chile celebró la primera reunión de Puntos Focales de 2023. 2023.02.02. <https://www.procesodequito.org/es/chile-celebro-la-primera-reunion-de-puntos-focales-de-2023> utolsó hozzáférés: 2023.07.20.
535. Propuesta Constitución Política de Chile (2022). https://obtienearchivo.bcn.cl/obtienearchivo?id=documentos/10221.1/86241/1/Texto_Definitivo_CPR_2022.pdf utolsó hozzáférés: 2022.10.12.

536. Puskás Anna (2022). Kulturális javak védelme konfliktusövezetekben. Doktori (Phd) értekezés. DOI: <https://doi.org/10.17625/NKE.2023>.
537. PWC (2022). Así quedó el salario mínimo para el 2023 en Colombia PWC, 2022.12.16, <https://www.pwc.com/co/es/pwc-insights/salario-minimo-2023.html> utolsó hozzáférés: 2023.04.08.
538. Ramírez, Natacha (2021). Matrimonios entre chilenos y extranjeros este 2021: Ellos se casaron más con venezolanas y ellas con haitianos. Emol, 2021.12.30. <https://www.emol.com/noticias/Tendencias/2021/12/30/1042489/matrimonios-entre-chilenos-y-extranjeros.html> utolsó hozzáférés: 2023.10.28.
539. Rehbein, Consuelo (2017). Lepra: Casos reportados hoy no son los primeros en Chile continental Lunes. Publimetro, 2017.07.31. <https://www.publimetro.cl/cl/noticias/2017/07/31/lepra-chile-continental.html> utolsó hozzáférés: 2023.07.20.
540. Rei, Joana (2021). Portugal crea una plataforma para que los inmigrantes irregulares puedan ser vacunados. El Español, 2021.03.18. https://www.elespanol.com/mundo/europa/20210318/portugal-crea-plataforma-inmigrantes-irregulares-puedan-vacunados/566694207_0.html utolsó hozzáférés: 2022.12.26.
541. Regularización de Extranjeros en España en 2021. ¿Es posible? (2021). Inmigrationspain.es, <https://www.inmigrationspain.es/regularizacion-extranjeros/> utolsó hozzáférés: 2022.04.15.
542. Reporte de Actividades de Seguridad (2021). Reporte 2021. Grupo de Seguridad y Combate al Crimen <https://foroprosur.org/wp-content/uploads/2022/07/Reporte-de-Actividades-Seguridad-.pdf> utolsó hozzáférés: 2022.10.05.
543. Reyes, Carlos (2022). Plebiscito: Chile rechaza propuesta de nueva Constitución con histórica participación de más de 12 millones de personas. La Tercera, 2022.09.04. <https://www.latercera.com/politica/noticia/plebiscito-chile-rechaza-propuesta-de-nueva-constitucion/2LDNK3XR6RGN5FJRJ5IDLT74JM/> utolsó hozzáférés: 2022.12.15.
544. Reyes, Carlos (2021). Crisis Migratoria Gobierno Anuncia plan de Colchane. La Tercera, 2021.02.09. <https://www.latercera.com/politica/noticia/crisis-migratoria-gobierno-anuncia-plan-colchane-y-campana-en-el-extranjero-con-advertencia-de-expulsion-para-quienes-ingresen-por-pasos-no-habilitados/3DWYVLAFRVA4FDU4PWNGLEFQ6Q/> utolsó hozzáférés: 2021.08.10.

545. Reyes, Felipe (2023). Agenda de seguridad: Tohá compromete de 8 a 9 proyectos para septiembre y todos antes de fin de año. Biobio, 2023.08.08. <https://www.biobiochile.cl/noticias/nacional/chile/2023/08/08/agenda-de-seguridad-toha-compromete-de-8-a-9-proyectos-para-septiembre-y-todos-antes-de-fin-de-año.shtml> utolsó hozzáférés: 2023.08.08.
546. Reyes, Felipe (2022). Tren de Aragua: formalizan a miembro de Los Gallegos por tráfico de migrantes con explotación sexual. BioBio, 2022.10.05. <https://www.biobiochile.cl/noticias/nacional/region-de-arica-y-parinacota/2022/10/05/tren-de-aragua-formalizan-a-miembro-de-los-gallegos-por-trafico-de-migrantes-con-explotacion-sexual.shtml> utolsó hozzáférés: 2023.08.01.
547. Reyes, Verónica (2023). „Certificado de antecedentes penales”: Los nuevos requisitos que han surgido para arrendar viviendas. BioBioChile, 2023.06.09 <https://www.biobiochile.cl/noticias/economia/tu-bolsillo/2023/06/09/certificado-de-antecedentes-penales-los-nuevos-requisitos-que-han-surgido-para-arrendar-viviendas.shtml> utolsó hozzáférés: 2023.07.25.
548. Rivas, Claudia (2018). La cruzada contra el monopolio de U. de Chile para convalidar títulos. Diario Financiero, 2018.07.13 <https://www.df.cl/economia-y-politica/regulacion/la-cruzada-contra-el-monopolio-de-la-u-de-chile-para-convalidar-titulos> utolsó hozzáférés: 2023.07.25.
549. Rivas Molina, Federico (2022). Gabriel Boric propone un plan global para resolver la crisis migratoria venezolana. El País, 2022.03.14. <https://elpais.com/internacional/2022-03-14/gabriel-boric-propone-un-plan-global-para-resolver-la-crisis-migratoria-venezolana.html> utolsó hozzáférés: 2022.07.10.
550. Rivera, Víctor (2022). Gobierno ingresa cambio clave en política migratoria y entrega poder a Interior para visar residencias temporales. La Tercera, 2022.05.16. <https://www.latercera.com/la-tercera-pm/noticia/gobierno-ingresa-cambio-clave-en-politica-migratoria-y-entrega-poder-a-interior-para-visar-residencias-temporales/WBRG577335AP3LI2EOHP4UTKQE/> utolsó hozzáférés: 2023.05.10.
551. Roe, Paul (2013). Societal Security. Williams, Paul D. Security Studies. An Introduction. 2nd. Routledge. New York.
552. Rojas, Nicolás –Koechlin, José (2017). (szerk.). Migración Haitiana hacia el sur Andino. Lima, OBIMID. <https://repositorio.uarm.edu.pe/handle/20.500.12833/2117> utolsó hozzáférés: 2019.10.07.

553. Rojas, Nicolás – Silva, Claudia (2016). La migración en Chile, Breve reporte y caracterización.
https://www.comillas.edu/images/OBIMID/boletines_e_informes/informe_julio_agosto_2016.pdf utolsó hozzáférés: 2021.11.12.
554. Roessler Vergara, Pablo – Cortínez, Sebastián (2022). Casen y Migración: Avances y brechas en el acceso a salud de la población migrante residente en Chile (Informe N°3). Santiago, Chile. https://www.migracionenchile.cl/wp-content/uploads/2022/03/CASEN-Y-SALUD-III-_compressed.pdf utolsó hozzáférés: 2023.07.04.
555. Riquelme, Javiera (2021). Nos tiene preocupados, el plan Colchane es un fracaso: La visión de autoridades locales ante la migración en el norte. Emol, 2021.08.21. 21.08.2021.
<https://www.emol.com/noticias/Nacional/2021/08/31/1031293/delegado-gobernador-alcalde-ingresos-ilegales.html> utolsó hozzáférés: 2021.11.06.
556. Rojas Pedemonte, Nicolás – Amode, Nassila – Vásquez, Jorge (2017). Migración haitiana hacia Chile: origen y aterrizaje de nuevos proyectos migratorios 65–172. In: Rojas Pedemonte, Nícolas – Koechlin, José (2017). Migración Haitiana hacia el sur Andino. Lima OBIMID.
557. Romero-Pérez, Sonia Alejandra. 2022. „Las prácticas migratorias en América del Sur. Nuevas agencias para nuevos territorios”. Rumbos TS. Un espacio crítico para la reflexión en Ciencias Sociales. 28. 61–87. DOI: <https://doi.org/10.51188/rrts.num28.647>
558. Ruiz-Tagle, Javier – López-Morales, Ernesto (2014). El estudio de la segregación residencial en Santiago de Chile: revisión crítica de algunos problemas metodológicos y conceptuales. EURE (Santiago) 40. 25–48. DOI: <https://doi.org/10.4067/S0250-71612014000100002>
559. Ruffa, Chiara (2020). Case Study Methods: Case Selection and Case Analysis. In: Curini, Luigi – Franzese, Robert. The SAGE Handbook of Research Methods in Political Science and International Relations. SAGE Publications Ltd. London
560. Sáez Aliaga, Felipe Andrés (2021). Causas de la migración forzada de Venezuela a Colombia”. AULA Revista de Humanidades y Ciencias Sociales 67/2. 67–77. DOI: <https://doi.org/10.33413/aulahcs.2021.67i2.180>.
561. Salgado, Daniela – Mennickent Barros, Camila (2023). Explotadas: por qué Chile registra alza del 460% en tercer negocio más lucrativo del crimen organizado.

- Bibio, 2023.03.08. <https://www.biobiochile.cl/especial/bbcl-investiga/noticias/reportajes/2023/03/08/explotadas-por-que-chile-registra-alza-del-460-en-tercer-negocio-mas-lucrativo-del-crimen-organizado.shtml#: utolsó hozzáférés: 2023.08.01>.
562. Santi, Silvana – Clavijo, Janneth (2020). La configuración de las políticas de migración circular en Sudamérica. Los acuerdos de regulación laboral de España con Colombia y Ecuador. *Desafíos* 32/2. 1–38. DOI: <https://doi.org/10.12804/revistas.urosario.edu.co/desafios/a.6849>.
563. Sántha Kálmán (2020). Abdukció a kvalitatív tartalomelemzésben. *Neveléstudomány* 2. 26–36. DOI: <https://doi.org/10.21549/NTNY.29.2020.2.2>.
564. Stang Alva, Fernanda – Lara Edwards, Antonia –Andrade Moreno, Marcos (2020). Retórica humanitaria y expulsabilidad: migrantes haitianos y gobernabilidad migratoria en Chile. *Si Somos Americanos* 20/1. 176–201. DOI: <https://doi.org/10.4067/S0719-09482020000100176>.
565. Senado – Noticias (2021). Análisis de políticas de expulsión de migrantes: visiones distintas sobre aplicación de la ley y derechos humanos. *Noticias*, 2021.06.24. <https://www.senado.cl/noticias/migracion/analisis-de-politicas-de-expulsion-de-migrantes-visiones-distintas> utolsó hozzáférés: 2021.11.07.
566. Sik Endre (2022). *A migráció szociológiája 3.0*. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen
567. Sik Endre (2012). *A Migracio Szociologiaja 1*. ELTE TáTK. Budapest
568. Serbín Pont, Andrei (2018). Evolución de la Seguridad Cooperativa en América del Sur, *Revista de Estudios en Seguridad Internacional*, 4/1. 1–18. DOI: <http://dx.doi.org/10.18847/1.7.1>
569. SJM – Servicio Jesuita a Migrantes (2022). *Migración en Chile. Lecciones y desafíos para los próximos años: Balance de la Movilidad Humana en Chile - 2018 - 2022* (3). Santiago, Chile <https://www.observatoriomigraciones.cl/wp-content/uploads/2022/07/ANUARIO-2022.pdf?swcfpc=1> utolsó hozzáférés: 2022.12.30.
570. Senado - SJM- Servicio Jesuita a Migrantes (2019). Resultados de medidas adoptadas por el Gobierno a un año de su implementación. https://www.senado.cl/appsenado/index.php?mo=tramitacion&ac=getDocto&iddocto=5876&tipodoc=docto_comision utolsó hozzáférés: 2023.07.25.

571. Servicio Migraciones. Quiénes somos. Historia. <https://serviciomigraciones.cl/quienes-somos/> utolsó hozzáférés: 2023.05.23.
572. Sepúlveda, Arnaldo (2023). Tohá y uso de armas por las FF.AA en la frontera: „Quienes están empujando que los militares deberían tener disparos más rápidos, no le han tomado el peso a sus palabras” La Tercera, 2023.02.07. <https://www.latercera.com/politica/noticia/toha-y-uso-de-armas-por-las-ffaa-en-la-frontera-quienes-estan-empujando-que-los-militares-deberian-tener-disparos-mas-rapidos-no-le-han-tomado-el-peso-a-sus-palabras/SWWY5EXVZRDCRLPZ35FVDW2AGA/> utolsó hozzáférés: 2023.08.20.
573. SJM – Servicio Jesuita a Migrantes (2020b). Cinco propuestas fundamentales. https://www.migracionenchile.cl/wp-content/uploads/2020/06/5_propuestas_fundamentales_PL_de_Migraci%C3%83%C2%B3n.pdf, utolsó hozzáférés: 2021.12.01.
574. SJM – Servicio Jesuita a Migrantes (2021b). Crisis migratoria: Organizaciones de la sociedad civil emplazan al gobierno a cambiar su política migratoria. <https://sjmchile.org/2021/09/26/crisis-migratoria-organizaciones-de-la-sociedad-civil-emplazan-al-gobierno-a-cambiar-su-politica-migratoria/> utolsó hozzáférés: 2021.11.05.
575. SJM – Servicio Jesuita a Migrantes, Chile. <https://sjmchile.org/> utolsó hozzáférés: 2023.05.25.
576. Silva, Henrique Souza da, Carlos Filipe – Magalhães Bastos da Mota, Roberto Pessoa de Queiroz Falcão –Picanço Cruz. Eduardo (2022). Aspects of Brazilian Immigrant Entrepreneurship in Porto, Portugal. E- Revista de Estudos Interculturais 10. DOI: <https://doi.org/10.34630/erei.vi10.4768>.
577. Sistema de salud Chile http://www.supersalud.gob.cl/difusion/665/w3-article-17328.html#accordion_0 utolsó hozzáférés: 2019.11.14.
578. SNM – Servicio Nacional de Migraciones (2023b). Política Nacional de Migración y Extranjería. Ministerio de Interior y Seguridad Pública. <https://serviciomigraciones.cl/wp-content/uploads/2023/07/PNM-VERSION-EJECUTIVA.pdf> utolsó hozzáférés: 2023.08.08.
579. Soltész Béla (2019). Chile. In: Szenté-Varga Mónika –Bács Zoltán (szerk.). Dél-Amerika a 21. században - társadalmi, gazdasági és politikai konfliktusok. Dialóg Campus Budapest

580. Soltész Béla (2016). Migration and Diaspora Policies for Development in Latin America http://phd.lib.uni-corvinus.hu/927/1/Soltesz_Bela.pdf utolsó hozzáférés: 2023.04.11.
581. Soltész Béla (2012). Társadalmi mozgalmak a mai Chilében South-East Europe: International Relations Quarterly. 1. 1–5.
582. Soto Valenzuela, Alberto (2023). Crisis migratoria: se acabó el tiempo. El Mostrador, 2023.04.28. <https://www.elmostrador.cl/noticias/opinion/2023/04/28/crisis-migratoria-se-acabo-el-tiempo/> utolsó hozzáférés: 2023.08.08.
583. Soto, Claudia (2019). Presidentes de la región continúan reunidos en La Moneda por cumbre Prosur. La Tercera, 2019.03.22. <https://www.latercera.com/politica/noticia/presidentes-la-region-llegan-la-moneda-dar-inicio-cumbre-prosur/581497/> utolsó hozzáférés: 2022.09.02.
584. Soto Silva, Julio E. (Ed.) (2019). Antecedentes para el debate acerca de una estrategia de seguridad nacional. <https://anepe.cl/portfolio/libro-n45/> utolsó hozzáférés:2022.09.03
585. SRT – Superintendencia de Riesgos de Trabajo (2020). Informe anual sobre la situación de migrantes internacionales en el sistema de riesgos del trabajo. https://www.argentina.gob.ar/sites/default/files/2022/03/situacion_de_los_migrantes_internacional_en_el_sistema_de_riesgos_del_trabajo_-_2020.pdf, utolsó hozzáférés: 2023.01.14.
586. Stefoni, Carolina – Leiva, Sandra – Bonhomme, Macarena (2017). Migración internacional y precariedad laboral. El caso de la industria de la construcción en Chile. REMHU: Revista Interdisciplinaria da Mobilidade Humana 25/49. 95–112. DOI: <https://doi.org/10.1590/1980-85852503880004906>.
587. Stefoni, Carolina (2022). Situación migratoria en Chile: tendencias y respuestas de política en el período 2000-2021. UNDP. <https://www.undp.org/es/latin-america/publicaciones/situacion-migratoria-en-chile-tendencias-y-respuestas-de-politica-en-el-periodo-2000-2021> utolsó hozzáférés: 2023.07.20.
588. Stefoni, Carolina (2002). Mujeres inmigrantes peruanas en Chile. Universidad Autónoma del Estado de México, Centro de Investigación y Estudios Avanzados de la Población. Papeles de Población. 33/8. 117–144.
589. Superintendencia Nacional de Migraciones (2022). Amplían vigencia del Carné de Permiso Temporal de Permanencia – CPP a dos años. Nota de Prensa 2022.07.08. <https://www.gob.pe/institucion/migraciones/noticias/630370-amplian-vigencia-del->

- carne-de-permiso-temporal-de-permanencia-cpp-a-dos-anos utolsó hozzáférés: 2022.12.29.
590. Superintendencia de Pensiones (2021). Retiros del 10% de los fondos de AFP, 2021.09.14. <https://www.chileatiende.gob.cl/fichas/81027-retiros-del-10-de-los-fondos-de-afp> utolsó hozzáférés: 2021.10.19.
591. Szabó A. Ferenc (2006). A nemzetközi migráció és korunk biztonságpolitikai kihívásai. Zrínyi Kiadó. Budapest
592. Szente-Varga Mónika (2020). Latin-amerikai regionális szervezetek válsága. *Felderítő Szemle* 19. 45–61.
593. Szente-Varga Mónika (2019). Bolívia. In: Szente-Varga Mónika –Bács Zoltán (szerk.). *Dél-Amerika a 21. században - társadalmi, gazdasági és politikai konfliktusok.* Dialóg Campus Budapest.
594. Szuhai Ilona (2021). A migrációs igazgatás reformja Törökországban a 21. században – lehetőségek, kihívások és eredmények. Doktori (Phd) értekezés. DOI: <https://doi.org/10.17625/NKE.2022.014>
595. Takács, Lili (2020). Ius soli: Vezet-e út Rómába? *Hadtudományi Szemle*, 13/1. 131–145. DOI: <https://doi.org/10.32563/hsz.2020.1.10>
596. Tálás Péter (2009). Széljegyzet a biztonság szubjektív percepciójának veszélyeiről II. *Nemzet és Biztonság*, 5. 29–38.
597. Tálás Péter (2019). A migráció, mint biztonságpolitikai probléma. *Magyar Tudomány*, 180/1.
598. Tálás Péter (2018). Az európai migrációs válság értelmezési kereteiről. *Dialog Campus*, Budapest
599. Tapia, Reynaldo (2021). Civil resistance against military dictatorships: People power in Bolivia. *Revista del CESLA* 28. 95–110. DOI: <https://doi.org/10.36551/2081-1160.2021.95-110>
600. Tatarko, Alexander – Jurcik, Toma – Hadjar, Andreas (2021). How Migration Policy Shapes the Subjective Well-Being of the Non-Immigrant Population in European Countries. *Journal of Cross-Cultural Psychology* 52/3. 316–333. DOI: <https://doi.org/10.1177/00220221211001531>.
601. Thauby, Fernando (2019). Inmigrantes haitianos: una conspiración. *El Mostrador*, 2019.01.14. <https://www.elmostrador.cl/noticias/opinion/2019/01/14/inmigrantes-haitianos-una-conspiracion/> utolsó hozzáférés: 2023.07.28.

602. Thayer Correa, Luis Eduardo – Durán Migliardi, Carlos – Correa, S. – Cortés, C. (2020). Discursos sobre política migratoria en el campo político chileno”. *Revista de Estudios Políticos* 190. 97–127. DOI: <https://doi.org/10.18042/cepc/rep.190.04>
603. Thomázy, Tímea (2021). Passado – presente – futuro? a manutenção da língua húngara no Brasil. *Revista de Letras Norte@mentos* 14/37. 283–304. DOI: <http://doi.org/10.30681/rln.v14i37.7759>.
604. Tijoux, María E. – Ambiado, Constanza (2019). Informe-racismos y migración contemporánea en Chile. *Racismos y Migraciones. Contemporáneas de la Vicerrectoría de Extensión y Comunicaciones de la Universidad de Chile*. <https://uchile.cl/dam/jcr:cee49454-6081-4c4d-af3d-f12a21fe7e94/informe-alternativo-cerd-ca769tedra-racismos-uch-mam> utolsó hozzáférés: 2023.07.25.
605. Toledano, Nuria – Urbano, David – Domingo Ribeiro (2009). Creación de empresas e inmigración: el caso del empresariado venezolano en España *Revista Venezolana de Gerencia* 14/45. 9–23. DOI: <https://doi.org/10.37960/revista.v14i45.10519>.
606. Torrent Rodríguez, Juan Carlos – Gissi Barbieri, Nicolás (2020). Migración haitiana en Santiago de Chile: Expulsiones, imaginarios e inserción social en un Estado-nación neoliberal. *Política, Globalidad y Ciudadanía* 6/11. 146–170. DOI: <https://doi.org/10.29105/pgc6.11-7>.
607. Torres, Cristián (2022). Un centenar de migrantes intentó ingresar a la fuerza en Chile en el paso fronterizo con Perú. *Infoabe*, 2022.12.01. <https://www.infobae.com/america/america-latina/2022/12/01/un-centenar-de-migrantes-intento-ingresar-a-la-fuerza-en-chile-en-el-paso-fronterizo-con-peru/> utolsó hozzáférés: 2023.08.06.
608. Torres, Cristóbal (2018). Evópoli y propuesta para aumentar empleo extranjero: No resta capacidad a nacionales. *BioBio*, 2018.07.09. <https://www.biobiochile.cl/noticias/opinion/entrevistas/2018/07/09/evopoli-y-propuesta-para-aumentar-empleo-extranjero-no-resta-capacidad-a-nacionales.shtml> utolsó hozzáférés: 2023.06.20.
609. Torres Matus, Leonora (2017). El escenario actual chileno y la migración internacional: legislación y postura de los partidos políticos”. *Migraciones internacionales* 9/1. 269–277

610. Trabalón, Carina (2019). Política de visado y regulación de las fronteras. Un análisis desde la movilidad de haitianos en Sudamérica. *Polis* (Santiago) 17/51. DOI: <https://doi.org/10.32735/S0718-6568/2018-N51-1354>.
611. UChile, Revalidación. Reconocimiento mediante Convenios vigentes con Chile. <https://uchile.cl/presentacion/relaciones-internacionales/revalidacion-de-titulos-extranjeros/reconocimiento-de-titulos-extranjeros-mediante-convenios> utolsó hozzáférés: 2023.07.27.
612. UNECE (2016). Defining and Measuring Circular Migration https://unece.org/fileadmin/DAM/stats/documents/ece/ces/bur/2016/February/14-Add1_Circular_migration.pdf utolsó hozzáférés: 2023.01.30.
613. Urbanovics, Anna – Teleki, Bálint (2021). The Economic Context of the COVID-19 Pandemic in the Mediterranean Countries: A Comparative Analysis. *Intersections* 7/3. 157–77. DOI: <https://doi.org/10.17356/ieejsp.v7i3.799>.
614. Urbanovics, Anna – Guajardo, Rodrigo (2022). Estrategias de ciberseguridad en los países latinoamericanos – un análisis comparativo. *Acta Hispanica*. IV. 89–104. DOI: <https://doi.org/10.14232/actahisp.2022.0.89-104>
615. Urbanovics, Anna (2022). A mesterséges intelligenciával kapcsolatos szakpolitikai fejlemények Latin-Amerikában. *Pólusok*. 69–85. DOI: <https://doi.org/10.15170/PSK.2022.03.01.04>
616. UNASUR. Consejo de Defensa Suramericano de UNASUR. Source: <http://www.unasur.org/es/consejo-defensa-suramericano-unasur> utolsó hozzáférés: 2020.05.01.
617. UNCHR (2012). Kézikönyv a menekültstátusz meghatározására szolgáló eljárásról és az azzal kapcsolatos követelményekről a menekültek helyzetéről szóló 1951. évi Egyezmény és az 1967. évi Jegyzőkönyv alapján. Genf https://www.unhcr.org/hu/wp-content/uploads/sites/21/2016/12/UNHCR_Kezikonyv.pdf utolsó hozzáférés: 2023.04.20.
618. United Nations Department of Economic and Social Affairs (1998). Recommendations on Statistics of International Migration. *Statistical Papers* 58/1. 1–105 https://unstats.un.org/unsd/publication/seriesm/seriesm_58rev1e.pdf utolsó hozzáférés: 2023.04.20.
619. United Nation. Migration. <https://www.un.org/en/global-issues/migration>, utolsó hozzáférés: 2021.07.10.)

620. Vaismoradi, Mojtaba – Sherrill Snelgrove (2019). Theme in Qualitative Content Analysis and Thematic Analysis. *Forum Qualitative Sozialforschung* 20/3. DOI: <https://doi.org/10.17169/fqs-20.3.3376>.
621. Varga Márton (2023). A Száhel-övezet regionális válsága – déli fenyegetés az Európai Unió számára. Nemzeti Közsolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar, Phd értekezés. https://hdi.uni-nke.hu/document/hdi-uni-nke-hu/0.%20%C3%89rtekez%C3%A9s_Varga%20M%C3%A1rton.pdf, utolsó hozzáférés: 2023.07.10.
622. Vaz, Alcides Costa – Fuccille, Alexandre –Pereira Rezende, Luca (2018). UNASUR, Brazil, and the South American Defence Cooperation: A Decade Later. *Revista Brasileira de Política Internacional* 60/2. 1–21. DOI: <https://doi.org/10.1590/0034-7329201700212>
623. Velasco, Soledad Álvarez (2020). Ilegalizados en Ecuador, el país de la „ciudadanía universal”. *Sociologías*, 22/55. 138–170. DOI: <https://doi.org/10.1590/15174522-101815>
624. Veliz Smith, Solange (2022). Mujer muere tras cruzar la frontera entre Bolivia y Chile. *Diario Antofagasta*, 2022.11.20 <https://www.diarioantofagasta.cl/regional/170007/mujer-muere-tras-cruzar-la-frontera-entre-bolivia-y-chile/> utolsó hozzáférés: 2023.08.01.
625. Valero Martínez, Mario (2020). La frontera colombo-venezolana: escenarios de conflictos. *Nueva Sociedad*. 289. <https://nuso.org/articulo/la-frontera-colombo-venezolana-escenarios-de-conflictos/> utolsó hozzáférés: 2023.10.28.
626. Vera, Diego – Prieto Ararat, Paula Alejandra – Garzón Amórtegui, Daniela (2020). De Unasur a Prosur: una gobernanza ambiental reducida y un legado de desaciertos para la Amazonia In: Eduardo Pastrana Buelvas E. – Stopfe N. (eds). *Gobernanza Multinivel de Amazonia*. ESAP: Bogota
627. Vida Csaba (2007). A regionális biztonsági komplexum elmélete és alkalmazása Közép-Európára, *Hadtudomány* XVII/1. 1-9.
628. Vidal, Aldo – Herrera, Judith (2022). Títulos falsos y venta de tesis: los nuevos dolores de cabeza de las casas de estudios. *The Clinic*, 2022.06.10. <https://www.theclinic.cl/2022/06/10/titulos-falsos-venta-tesis/> utolsó hozzáférés: 2023.07.27.

629. Vitelli, Marina Gisela (2017). The South American Defense Council: the Building of a Community of Practice for Regional Defense. *Rev. Bras. Polít. Int.* 60/2. DOI: <https://doi.org/10.1590/0034-7329201700202>
630. Vivanco Rojas, Rodolfo (2018). La apasionante forma de hablar de los chilenos. El español de Chile: generalidades. *Contextos: Estudios De Humanidades Y Ciencias Sociales.* 39. <http://revistas.umce.cl/index.php/contextos/article/view/1369> utolsó hozzáférés: 2022.07.04.
631. Wæver, Ole – Buzan, Barry – Kelstrup, Morten – Lemaitre, Pierre (1993). *Identity, migration and the new security agenda in Europe.* Pinter. London
632. Waïl S., Hassan (2019). Arabs and the Americas: A Multilingual and Multigenerational Legacy, *Review: Literature and Arts of the Americas*, 52/2. 166–169. DOI: <https://doi.org/10.1080/08905762.2019.1681762>
633. Wilson, José Miguel (2023). Seis proyectos en tres meses y medio: el lento avance de la agenda de seguridad que enardece el debate político. *La Tercera*, 2023.08.01. <https://www.latercera.com/politica/noticia/seis-proyectos-en-tres-meses-y-medio-el-lento-avance-de-la-agenda-de-seguridad-que-enardece-el-debate-politico/S5USPPQU6VBKXAFR66P5WH6USE/?md5=1c50fa05c4468b31977e0499000e3347> utolsó hozzáférés: 2023.08.08.
634. World Migration Report – 2022 (2021). UN-IOM. <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022> utolsó hozzáférés: 2023.04.20.
635. Zícari, Julián – Fornillo, Bruno – Gamba, Martina (2019). El mercado mundial del litio y el eje asiático. *Dinámicas comerciales, industriales y tecnológicas (2001-2017)*; *Polis, Revista Latinoamericana.* 2019/52. DOI:10.32735/s0718-6568/2019-n52-1376
636. Zolcsák Attila (2013). A chilei diákmozgalom. *Eszmélet* 25/100. 186–195.
637. 10 años de CNN Chile: Los movimientos sociales que se han tomado la última década. *CNN Chile*, 2018.11.29. https://edition.cnn.com/pais/10-anos-de-cnn-chile-movimientos-sociales-que-se-han-tomado-la-ultima-decada_20181129/ utolsó hozzáférés: 2019.12.28.

A szerző témával kapcsolatban megjelent publikációi

638. Szabó Zsolt – Thomázy Gabriella (2023). Chile In: Dél-Amerika Kormányzati rendszerei (megjelenés alatt)
639. Thomázy Gabriella (2022). Regularización extraordinaria de los migrantes durante el Covid-19: América del Sur y Europa del Sur – un análisis comparativo. *Acta Hispanica - Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae*, (IV), 19–31. DOI: <https://doi.org/10.14232/actahisp.2022.0.19-31>
640. Thomázy Gabriella (2022b). A bevándorlók rendkívüli legalizálása Dél-Amerikában a Covid-19 pandémia idején. *Pólusok*. 3/1. 50–68. DOI: <https://doi.org/10.15170/PSK.2022.03.01.03>
641. Thomázy Gabriella (2022c). Migráció és Covid-19: Chile (esettanulmány) *Hadtudomány: A magyar hadtudományi társaság folyóirata* 32/1. 115–132. DOI: <https://doi.org/10.17047/Hadtud.2022.32.E.115>
642. Thomázy, Gabriella (2022e). Los efectos del COVID-19: fronteras cerradas y flujos migratorios en América del sur. *Iberoamericana Quinqueeclesiensis*, 20. (Megjelenés alatt)
643. Thomázy Gabriella (2021). Migrációs Stratégiák: Dél-Amerika vs. Európa : Ecuador, Kolumbia, Magyarország és Spanyolország összehasonlító elemzése. *Hadtudomány* 31/2. 58–74. DOI: <https://doi.org/10.17047/HADTUD.2021.31.2.58>.
644. Thomázy, Gabriella (2021b). Mujeres migrantes en Chile: Las trabajadoras de casa particular. In: Gómez, Nuria del Álamo; Picado Valverde, Eva María; Parra González, Ana Victoria (szerk.). *Políticas públicas en defensa de la inclusión, la diversidad y el género III: Migraciones y Derechos Humanos Salamanca, Spanyolország: Ediciones Universidad de Salamanca*. 593–605.
645. Thomázy Gabriella (2021c). A diszkriminációtól a rendkívüli intézkedésekig: A haitiak bevándorlása Chilébe. *Nemzet és Biztonság: Biztonságpolitikai Szemle* 14/1. 84–100. DOI: <https://doi.org/10.32576/nb.2021.1.6>
646. Thomázy Gabriella (2021d). Aspectos de seguridad de la migración haitiana y venezolana en Chile. *Iberoamericana Quinqueeclesiensis*. 19. 9–31. <http://real.mtak.hu/133880/>
647. Thomázy Gabriella – Bata-Balog Amadea (2020). Colombianas en Chile: tendencias y determinantes de la migración femenina. *Acta Hispanica - Acta*

- Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae 25. 23–35. DOI: <https://doi.org/10.14232/actahisp.2020.25.23-35>
648. Thomázy Gabriella – Bata-Balog Amadea (2020b). Trends and Determinants of Colombian Migration to Chile. In: Hristina, Rucheva Tasev (szerk.). Education and Social Sciences Conference Business and Economic Conference 2020. Barcelona, Spanyolország: International Academic Institute, 67–81.
649. Thomázy Gabriella (2020c). Tendencias actuales y nuevos desafíos de los migrantes en Chile. Acta Hispanica - Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae 2. 409–421. DOI: <https://doi.org/10.14232/actahisp.2020.0.409-421>
650. Thomázy Gabriella (2020d) Latin-amerikai migráció Chilében. Közelítések. Negyedéves internetes folyóirat 7/1–2. 167–186. DOI: <https://doi.org/10.25116/kozelitesek.2020.1-2.13>
651. Thomázy Gabriella (2020e). Lola Botka, la fundadora húngara del Ballet Nacional Chileno Acta Hispanica - Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae 25. 53–64. DOI: <https://doi.org/10.14232/actahisp.2020.25.53-64>
652. Thomázy Gabriella (2020f). Bolívia és Chile aktuális geopolitikai kérdései. Szakmai Szemle: A katonai nemzetbiztonsági szolgálat tudományos-szakmai folyóirata 18. 106–120.
653. Thomázy Gabriella – Thomázy Timea (2020). The Impact of Liaison and Support on the Teaching of Hungarian and Language Maintenance in the Diaspora: A Case Study of Brazil and Chile. Limes: a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos évkönyve 7/2. 183–199.
654. Thomázy Gabriella – Pólyi Csaba (2019). A chilei tüntetések háttérében álló tényezők. Nemzet és Biztonság: Biztonságpolitikai Szemle 12/3. 79–103. DOI: <https://doi.org/10.32576/nb.2019.3.8>

MELLÉKLETEK

1. Melléklet: Rövidítések jegyzéke

Rövidítés	Eredeti nyelven	Magyarul
AFP	Administradora de Fondos de Pensiones	chilei Magánnyugdíjpénztár adminisztrációja
ANEPE	Academia Nacional de Estudios Políticos y Estratégicos	Nemzetpolitikai és Stratégiai Tanulmányok Központja
ASOVEN	Asociación Venezolana en Chile	Venezuelaiak Chilei Szövetsége
CAN	Comunidad Andina	Andok Közösség
CARICOM	Caribbean Community	Karibi Közösség
CDS	Consejo de Defensa Sudamericano	Dél-amerikai Védelmi Tanács
CMDA	Conferencia de Ministros de Defensa de las Américas	Amerika Védelmi Minisztereinek Konferenciája
CSM	Conferencia Sudamericana sobre las Migraciones	Dél-amerikai Migrációs Konferencia
FEM	Foro Especializado Migratorio del Mercosur	Mercosur Migrációs Forum
FONASA	Fondo Nacional de Salud	chilei állami egészségügyi rendszer
FSI	Fragile State Index	Törékeny államok mutatója
HDI	Human Development Index	Humán fejlettségi mutató
IFRC	The International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies	A Vöröskereszt és Vörösfélhold Társaságok Nemzetközi Szövetsége
ILO	International Labour Organisation	Nemzetközi Munkaügyi Szervezet
INCAMI	Instituto Católico Chileno de Migración	Chilei Katolikus Migrációs Intézet
IOM	International Organization for Migration	IOM Nemzetközi Migrációs Szervezet
ISAPRE	Instituciones de Salud Previsional	chilei magánegészségügyi rendszer
MIPEX	Migrant Integration Policy Index	Migráns integrációs szakpolitikai index
OAS	Organization of American States	Amerikai Államok Szervezete

OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development	Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet
PAHO	Pan American Health Organization	Pánamerikai Egészségügyi Szervezet
PDI	Policía de Investigaciones de Chile	Chilei Nyomozórendőrség
PROSUR	El Foro para el Progreso de América de Sur	Fórum Dél-Amerika Haladásáért
SJM	Servicio Jesuita a Migrantes	Jezsuita Migrációs Szolgálat
SNM	Servicio Nacional de Migraciones	Bevándorlási Hivatal
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees	ENSZ Menekültügyi Főbiztossága

2. Melléklet: Ábrák jegyzéke

1. ábra: A szakirodalmak kapcsolódása. Forrás: saját szerkesztés.....	16
2. ábra: A 6 ország stratégiai dokumentumainak tartalomelemzésénél használt kódrendszer: Migrációhoz kapcsolódó kódok (keresztmetszeti vizsgálat). Forrás: saját szerkesztés Maxqda Analytics Pro szoftverrel.....	23
3. ábra: A 6 ország stratégiai dokumentumainak tartalomelemzésénél használt kódrendszer: A Stratégiákhoz kapcsolódó kódok (keresztmetszeti vizsgálat). Forrás: saját szerkesztés Maxqda Analytics Pro szoftverrel.....	23
4. ábra: Chilei stratégiai dokumentumok tartalomelemzéséhez használt kódrendszer (longitudinális vizsgálat). Forrás: saját szerkesztés Maxqda Analytics Pro szoftverrel	24
5. ábra: Interjú kódrendszer. Forrás: saját szerkesztés Maxqda Analytics Pro szoftverrel	29
6. ábra: A biztonságiasítási modell. Forrás: saját szerkesztés Buzan et al., 1998: 36–45; Marton et al., 2015: 23. alapján	38
7. ábra: A migráció főbb típusai. Forrás: saját szerkesztés Hautzinger et al., 2014; de Haas et al., 2020; UNECE, 2016; Ligeti, 2019; Stefoni, 2002 alapján.....	46
8. ábra: A migrációs elméletek vizsgálati szintjei. Forrás: saját szerkesztés Faist, 2000: 31, Huzdik, 2014: 26 és Szuhai, 2022: 42 alapján	47
9. ábra: A 21. századi migrációt magyarázó főbb elméletek. Forrás: saját szerkesztés (Huzdik, 2014: 52) alapján.....	48
10. ábra: Dél-Amerika regionális biztonsági komplexuma és kritikája. A) Buzan – Wæver, 2003: XXVI. B) Medeiros Filho, 2010: 63. Forrás: saját szerkesztés	52
11. ábra: Biztonsági szervezetek kihívásai. Forrás: saját szerkesztés a következő szerzők alapján (Comini, Nolte, Frankel, Hegedűs, Dasso-Martorell, Fernández, Soltész, Weiffen).....	61
12. ábra: Dél-Amerika fő kibocsátó és befogadó országainak sorrendje 2022-ben a migránsok száma alapján. Forrás: saját szerkesztés a IOM 2022/6: 2, a Migration Data Portal alapján ..	72
13. ábra: A vizsgált országok migrációs tendenciái (1990-2020) (Utolsó frissítés: 2022.12.30). Forrás: saját szerkesztés az Our World in Data (1990-2020). Total Number of International Immigrants alapján.....	76
14. ábra: Kivándorlás a vizsgált országokban (1990-2020) (Utolsó frissítés: 2022.12.30). Forrás: saját szerkesztés az Our World in Data (1990-2020). Total Number of Emigrants alapján	77
15. ábra: A vizsgált országok nettó migrációs arányszáma 1000 lakosra (1990-2020) (Utolsó frissítés: 2023.06.28). Forrás: saját szerkesztés az Our World in Data (1990-2020). Net Migration Rate alapján	78
16. ábra: Menekültstátusszal rendelkezők és összes kérvényező, valamint a kérvényezőkn belül a venezuelai migránsok aránya Argentína, Brazília, Chile, Ecuador, Kolumbia és Peru adatai alapján (Utolsó frissítés: 2023.01.09). Forrás: saját szerkesztés UNHCR adatbázisa (UNHCR Refugees Data Finder) alapján.....	80
17. ábra: Egy főre jutó GDP (USA dollár) Bolívia, Chile, Peru (1960-2022). Forrás: saját szerkesztés a World Bank (2022b) adatai alapján.....	88
18. ábra: Gini index (2002, 2017). Forrás: saját szerkesztés a Cepal, 2018; OECD, 2023 adatai alapján	89
19. ábra: A migráció megjelenése a chilei biztonsági és védelmi stratégiákban (1997-2020), kvalitatív tartalomelemzés (Keresztábra). Forrás: saját szerkesztés Maxqda Analytics Pro szoftverrel.....	107

20. ábra: Chilébe érkező migráció alakulása (1990-2020) (Utolsó frissítés: 2023.07.05). Forrás: saját szerkesztés az Our World in Data (1990-2020). Total Number of International Immigrants in Chile alapján.....	119
21. ábra: Öt nagy bevándorlócsoport Chilében 2021. (Utolsó frissítés: 2023.07.05). Forrás: saját szerkesztés SNM, 2021 adatai alapján	121
22. ábra: Haitiak: a tartózkodási engedéllyel rendelkező haiti bevándorlók nemek szerinti megoszlása (2005-2019). Forrás: saját statisztika a Bevándorlási Hivatal primer adatai alapján (SNM, 2019).....	129
23. ábra: A legnagyobb bevándorlócsoportok területi megoszlása Chilében régiók szerint (2021). Forrás: SNM, 2021b: 12, Estimación de personas extranjerias. Residentes habituales en Chile, Distribución regional y comunal alapján.....	130
24. ábra: A chileiek és a bevándorlók iskolai végzettsége 2020. évi adatok alapján. Forrás: saját szerkesztés a SJM, 2020; CASEN, 2020 adatai alapján.....	130
25. ábra: Női háztartási alkalmazottak tartózkodási engedélye (2005-2020). Forrás: saját statisztika a chilei Bevándorlási Hivatal adatbázisa alapján (SNM, 2005-2022)	139
26. ábra: Női háztartási alkalmazottak tartózkodási engedélye – származási ország alapján (2017-2020). Forrás: saját statisztika a chilei Bevándorlási Hivatal adatbázisa alapján (SNM, 2005-2022)	140
27. ábra: A Chilébe érkező migráció SWOT analízise. Forrás: saját szerkesztés az 5.3 alfejezet alapján	144
28. ábra: Migráns integrációs szakpolitikai index (MIPEX), Chile – 2019. Forrás: saját szerkesztés a MIPEX adatai alapján.....	147
29. ábra: A Chilei Egyetem (Universidad de Chile) által elismert orvosi diplomák (2005-2018) Összesen: 355 fő. Forrás: saját statisztika, az egyetem (2005-2018) letölthető adatbázisa alapján	156
30. ábra: Venezuelaiak és haitiak tartózkodási engedélyei (2014-2019). Forrás: saját statisztika a Bevándorlási Hivatal primer adatai alapján (SNM, 2019; SNM, 2005-2022).....	168
31. ábra: A migráció megítélése Chilében (2016-2023) „Ön szerint a bevándorlók Chilébe érkezése jó vagy rossz az országnak?” Forrás: saját szerkesztés a CADEM, 2023, 484: 16 alapján	181
32. ábra: A migráció és a közbiztonság kapcsolata Chilében (2023) „Ön szerint a jelenlegi közbiztonság válsága összefügg a Chilébe érkező migráció jelenségével?” Forrás: saját szerkesztés az Ipsos, 2023, 18. jelentés alapján	183
33. ábra: A bevándorlók törvényi és társadalmi korlátai Chilében. Forrás: saját szerkesztés az 5.4 alfejezet alapján.....	187
34. ábra: A vizsgált országok stratégiáinak összehasonlítása kvalitatív tartalomelemzéssel (Kereszt tábla). Forrás: saját szerkesztés Maxqda Analytics Pro szoftverrel.....	197
35. ábra: Chile, Kolumbia és Spanyolország stratégiai dokumentumában a dimenziók gyakorisági eloszlása a tartalomelemzés kvantitatív eszközével. Forrás: saját szerkesztés a Maxqda Analytics Pro szoftver adatai alapján	206
36. ábra: Ecuador, Portugália és Peru stratégiai dokumentumában a dimenziók gyakorisági eloszlása a tartalomelemzés kvantitatív eszközével. Forrás: saját szerkesztés a Maxqda Analytics Pro szoftver adatai alapján	207
37. ábra: Covid-19 Korlátozás és egészségügyi index (2020-2022). Forrás: saját szerkesztés az Our Word in Data (Covid-19 Containment and Health Index) adatbázisa alapján.....	215

38. ábra: 100 főre jutó Covid-19 vakcina (2020-2022). Forrás: saját szerkesztés az Our World in Data (Total COVID-19 Vaccine Doses Administered per 100 People) adatbázisa alapján	216
39. ábra: A legalizációs programok legfontosabb pozitívumai. Forrás: saját szerkesztés a kutatás eredményei alapján, valamint Thomázy, 2022b, 63 táblázat alapján.....	227
40. ábra: A legalizációs programok legfontosabb hiányosságai. Forrás: saját szerkesztés a kutatás eredményei alapján, valamint Thomázy, 2022b, 63 táblázat alapján	229
41. ábra: Tren de Aragua szervezett bűnözői csoport és a venezuelai migráció útvonala. Forrás: saját szerkesztés Llontop, 2023; Ávila, 2022 alapján	234
42. ábra: Dél-Amerika regionális biztonsági komplexuma és kritikája. A) Buzan – Wæver, 2003: XXVI. B) Medeiros Filho, 2010: 63. C) saját javaslat az új biztonsági kihívásokra. Forrás: saját szerkesztés.....	236
43. ábra: A venezuelai migrációs válság 2015-2025 közötti időszakban, összehasonlítva a főbb migrációs krízisekkel. Milliő fő/ a migrációs esemény kezdete óta eltel év. Forrás: Arena et al., 2022 (IMF)	324
44. ábra: Benyújtott tartózkodási engedély iránti kérelmek 2005-2022 közötti időszakban. Forrás: saját szerkesztés SNM, 2005-2022	325
45. ábra: A vizsgált országok üzleti potenciál indexe országonként (2020). Forrás: saját szerkesztés a World Bank (2020e: 4) adatai alapján.....	326
46. ábra: A kutatási célok, kérdések, hipotézis és a módszerek összegzése. Forrás: saját szerkesztés	327

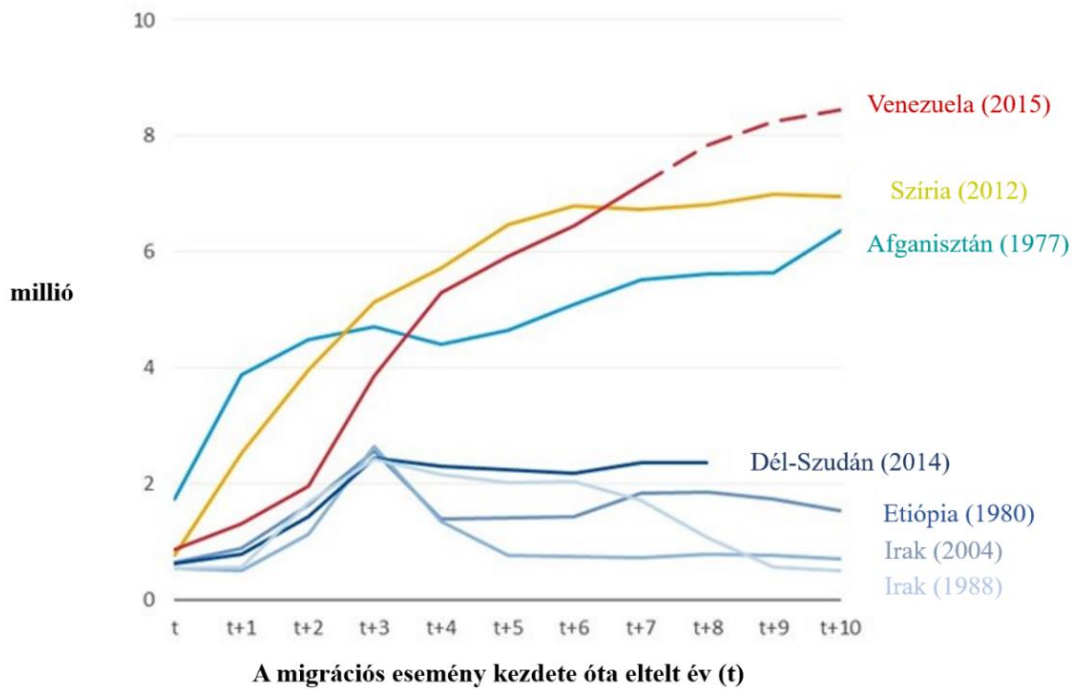
3. Melléklet: Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: Főbb kutatási módszerek összefoglalása. Forrás: saját szerkesztés.....	19
2. táblázat: Az interjúalanyokra vonatkozó információ összefoglalása. Forrás: saját szerkesztés	28
3. táblázat: Biztonsági szervezetek. Forrás: saját szerkesztés az alfejezet alapján	60
4. táblázat: A vizsgált országok gazdasági-társadalmi mutatói (Utolsó frissítés: 2023.07.04). Forrás: saját szerkesztés a HDI, World Bank (2022, 2021b, 2021c) World Population Review (2022) és Transparency International (2022) adatai alapján	74
5. táblázat: A vizsgált országok migrációval kapcsolatos adatai (Utolsó frissítés: 2022.12.30). Forrás: saját szerkesztés a Migration Data Portal, R4V, Refugees UNHCR, World Bank (2022, 2021b, 2021c) alapján	75
6. táblázat: Menekült státusszal rendelkezők és összes kérvényező/venezuelai bevándorlók adatai (2021-2022). Forrás: saját szerkesztés az UNHCR adatbázisa (UNHCR Refugees Data Finder) alapján (Utolsó frissítés: 2023.01.14).....	81
7. táblázat: Elemzett biztonsági és védelmi stratégiák (1997-2020). Forrás: saját szerkesztés a dokumentumok, illetve a hivatalban lévő elnökökre vonatkozó információ alapján (Biblioteca Nacional del Congreso. Presidentes de la República de Chile)	105
8. táblázat: Venezuelai kivándorlás a 21. században. Forrás: saját szerkesztés Koechlin et al. 2018: 58, Nagy, 2020; Sáez Aliaga, 2021 alapján	122
9. táblázat: Chile és a vizsgált országok gazdasági-társadalmi mutatói (Utolsó frissítés: 2023.07.04). Forrás: saját szerkesztés a World Bank (2022, 2021b, 2021c) World Population Review (2022) adatai alapján.....	127

10. táblázat: Chile és a vizsgált országokban a szándékos, befejezett emberölés sértettjeinek száma 100 ezer lakosra vetítve. Forrás: saját szerkesztés a Word Bank, 2021c, Törékeny államok mutatója (Fragile States Index, 2023), Humán fejlettségi mutató (HDI), Transparency International (2022) adatai alapján.....	128
11. táblázat: Orvos/szakorvos tartózkodási engedélyek (2005-2018) Összesen: 12 565 fő. Forrás: saját szerkesztés a Bevándorlási Hivatal letölthető adatbázisa alapján (SNM, 2005-2022).....	156
12. táblázat: Jogellenes határátlépések száma 2016-2021 között. Forrás: saját szerkesztés a SJM – PDI, 2021 adatai alapján	172
13. táblázat: Jogellenes határátlépések száma 2022-ben. Forrás: saját szerkesztés a PDI - Observatorio de la Migración Responsable, 2022 adatai alapján	179
14. táblázat: Elemzett dokumentumok országok szerint. Forrás: saját szerkesztés a 2022 novemberében hatályos stratégiák alapján	192
15. táblázat: A stratégiai dokumentumok vizsgálata a tartalomelemzés kvantitatív eszközeivel. Forrás: saját szerkesztés a Maxqda Analytics Pro szoftver adatai alapján.....	205
16. táblázat: A vizsgált országok legalizációs programjai. Forrás: saját szerkesztés az egyes országok információi alapján (Migración Colombia, 2021; Resolución 0971 de 2021, Ley 21.325, 2021; Chile Atiende, 2021, Decreto Supremo 010-2020-IN, Portaria 655, 2021; DNM-DI-2022-940-APN, 2022, Decreto 436, 2022, Nuevas Instrucciones DGM, 2020, PICUM, 2020).....	222
17. táblázat: Néhány fontosabb együttműködés, feszültségek és konfliktusok a 21. század elején az Andoki országok és a Dél-Amerika keleti felén található országok szubkomplexumát illetően. Forrás: Deák, 2021; Füzesi, 2019; Nunes-Dias et al., 2021; Thomázy, 2020f; Valero Martínez, 2020 alapján.....	237
18. táblázat 5.2.2. elemzés kódrendszere (a kiosztott kódok számával). Forrás: Maxqda Analytics Pro	329
19. táblázat 6.1 elemzés kódrendszere (a kiosztott kódok számával). Forrás: Forrás: Maxqda Analytics Pro	332

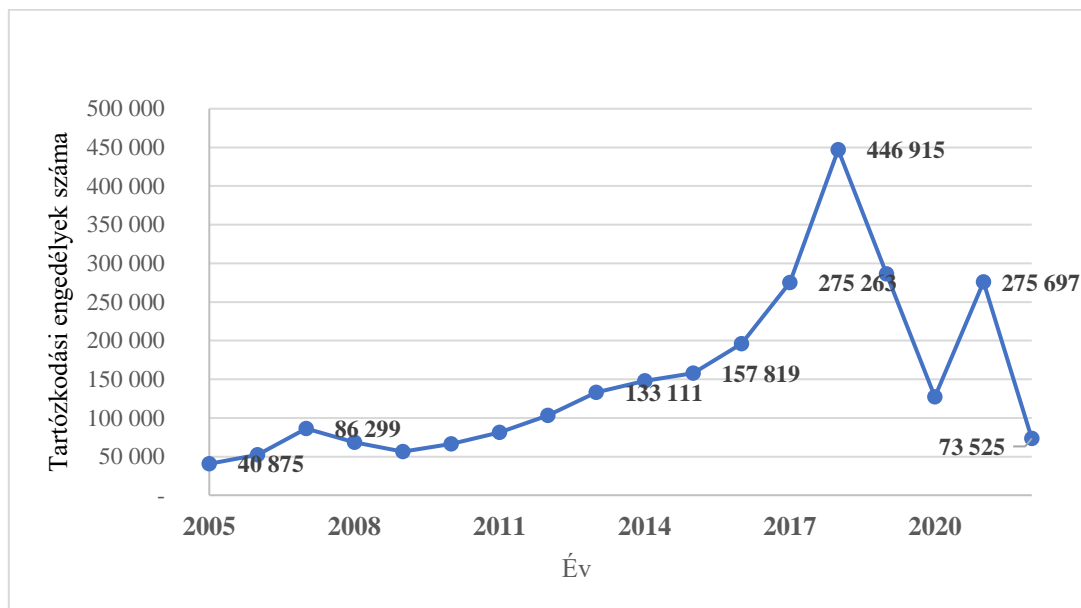
4. Melléklet: Egyéb ábrák

4.1 Melléklet: A venezuelai migrációs válság 2015-2025 közötti időszakban, összehasonlítva a főbb migrációs krízisekkel

43. ábra: A venezuelai migrációs válság 2015-2025 közötti időszakban, összehasonlítva a főbb migrációs krízisekkel. Milliő fő/ a migrációs esemény kezdete óta eltelt év. Forrás: Arena et al., 2022 (IMF)

4.2 Melléklet: Benyújtott tartózkodási engedély iránti kérelmek 2005-2022 közötti időszakban

44. ábra: Benyújtott tartózkodási engedély iránti kérelmek 2005-2022 közötti időszakban.
Forrás: saját szerkesztés SNM, 2005-2022

FÜGGELÉK

1. Függelék: A vizsgált országok üzleti potenciál indexe országonként

45. ábra: A vizsgált országok üzleti potenciál indexe országonként (2020). Forrás: saját szerkesztés a World Bank (2020e: 4) adatai alapján

Doing Business Index (2020) (üzleti potenciál index) a Világbank kezdeményezésére indított projekt 2002-től vizsgálta az egyes országok üzleti lehetőségeit 0-100-ig terjedő skálán (0 = legkedvezőtlenebb 100 = legkedvezőbb). Az utoljára 2020-ban kiadott tanulmány 190 országot vizsgált 12 indikátor alapján, a szabályozási környezetre koncentrálva, úgymint vállalkozás indítása, adózási környezet, határokon átnyúló kereskedelem stb. (World Bank, 2020e: 18-20). A legmagasabb pontszámot a 2020-as adatok alapján Új-Zéland érte el (86,8), míg az utolsó helyen Szomália állt (20,0) (World Bank, 2020e: 4). A vizsgált országok szempontjából Chile, Portugália, Spanyolország mutatói kedvezőek. A vállalkozás indítása, vagy az önfoglalkoztatóvá válás viszonylagos egyszerűsége jelentősen befolyásolhatja a migrációs potenciált, megkönnyítve a munkaerőpiacon való elhelyezkedést. A Világbank 2020 után nem folytatja ezt a projektet.

2. Függelék: A kutatási célok, kérdések, hipotézis és a módszerek összegzése

<p>Kutatási cél 1.</p> <p>Chile felkészültségének elemzése az országba érkező migrációval kapcsolatban.</p>	<p>Kutatási kérdés 1.</p> <p>Mi jellemző Chile felkészültségére a tömeges migrációval kapcsolatban?</p>	<p>Hipotézis 1.</p> <p>A chilei kormányzat, az adminisztráció nem volt felkészülve, és későn reagált a tömeges migrációra, valamint az ezzel kapcsolatos biztonsági kihívásokra.</p>	<p>Alkalmazott módszerek</p> <p>tartalomelemzés, adatbázisok, statisztikák, jogszabályok, rendeletek, interjúk</p>
<p>Kutatási cél 2.</p> <p>A biztonsági kihívások azonosítása és elemzése a koppenhágai iskola társadalmi szektora alapján.</p>	<p>Kutatási kérdés 2.</p> <p>Helytálló-e a koppenhágai iskola társadalmi szektora, mint elemzési keret a Chilébe érkező migráció vizsgálatához?</p>	<p>Hipotézis 2.</p> <p>A koppenhágai iskola által megfogalmazott társadalmi szektor alapvetően helytálló a Chilébe érkező migráció elemzéséhez.</p>	<p>Alkalmazott módszerek</p> <p>adatbázisok, statisztikák, interjúk, szakirodalom, jogszabályok, rendeletek, esettanulmány</p>
<p>Kutatási cél 3.</p> <p>A koppenhágai iskola által megfogalmazott biztonságiasítás folyamatának feltárása a Chilébe érkező migrációval kapcsolatban.</p>	<p>Kutatási kérdés 3.</p> <p>Hogyan valósul meg a migráció biztonságiasításának a folyamata Chilében?</p>	<p>Hipotézis 3.</p> <p>A migráció biztonságiasításának folyamata a társadalom felől indul Chilében.</p>	<p>Alkalmazott módszerek</p> <p>adatbázisok, statisztikák, interjúk, szakirodalom, jogszabályok, rendeletek, esettanulmány</p>
<p>Kutatási cél 4.</p> <p>A modern migrációs elméletek közül a kapcsolathálózati megközelítés (Migration Network Theory) megjelenésének elemzése Chilében.</p>	<p>Kutatási kérdés 4.</p> <p>Mennyire helytálló a modern migrációs elméletek közül a kapcsolathálózati megközelítés (Migration Network Theory) a Chilébe érkező bevándorlás elemzéséhez?</p>	<p>Hipotézis 4.</p> <p>A migrációval kapcsolatban a modern migrációs elméletek közül a migráció kapcsolathálózati megközelítése (Migration Network Theory) alkalmas a Chilébe érkező migráció leírására.</p>	<p>Alkalmazott módszerek</p> <p>adatbázisok, statisztikák, interjúk, szakirodalom, esettanulmány</p>
<p>Kutatási cél 5.</p> <p>Chile és a venezuelai migrációval leginkább érintett dél-amerikai országok (Ecuador, Kolumbia, Peru), valamint az egykori gyarmatosítók (Portugália és Spanyolország) stratégiai koncepcióinak (biztonsági-védelmi/migrációs) az összehasonlítása, különös tekintettel a migrációval kapcsolatos szempontokra</p>	<p>Kutatási kérdés 5.</p> <p>Chile és néhány ország (Ecuador, Kolumbia, Peru, valamint Portugália és Spanyolország) stratégiai koncepciói megfelelnek-e a stratégiaalkotás alapkövetelményeinek, valamint milyen hasonlóságok fedezhetők fel a migrációhoz köthetően?</p>	<p>Hipotézis 5.</p> <p>Chile és a régió országai (Kolumbia, Ecuador, Peru), valamint a két európai ország (Portugália és Spanyolország) stratégiai koncepciói általánosságban megfelelnek a stratégiaalkotás alapkövetelményeinek, továbbá a migrációs szempontrendszerüket tekintve azonosíthatók közös alapelvek és hasonlóságok</p>	<p>Alkalmazott módszerek</p> <p>tartalomelemzés, interjúk, szakirodalom</p>

46. ábra: A kutatási célok, kérdések, hipotézis és a módszerek összegzése. Forrás: saját szerkesztés

3. Függelék: Interjúkérdések

(vázlat)

Migráció – általános kérdések

- Mit gondol a Chilébe érkező migrációról?
- A chileiek hogyan vélekednek az országba érkező bevándorlókról?
- Vannak olyan migráncs csoportok, akiket kedvezőbben fogadnak a chileiek?

Bevándorlási törvény

- Az új bevándorlási törvény nem teszi lehetővé a turistavízummal érkezetteknek a kategória megváltoztatását. A bevándorló nem tud Chilében tartózkodási engedélyt kérvényezni. Mit gondol erről?
- Mit gondol a migránsok jogairól?

Bevándorlók – adminisztráció, intézményrendszer

- A bevándorlók többsége Santiagóban él. Hogyan változtatta meg a város életét a bevándorlók érkezése?
- Az ország északi részén milyen változásokat hozott a bevándorlók érkezése?
- Mit gondol a jogellenes határátlépésekről?
- Alkalmas-e Chile intézményrendszere a migránsok fogadására?
- Chilében a bevándorlók száma mennyi lehet?
- Az ország tudna még fogadni bevándorlókat?

Bevándorlók - végzettség

- Mit gondol, Chilének milyen bevándorlókra van szüksége? Kétkezi munkásokra, vagy felsőfokú végzettségű szakemberekre?
- A külföldön szerzett végzettségek elismerése nem egyszerű Chilében. Mit gondol, Chilének egyszerűsíteni kellene az eljárást például orvosok, vagy olyan szakemberek esetében, akik hiányoznak az országban?

A migráció kérdésének megoldása

- A migráció Chilében problémát jelent?
- Milyen kihívásokkal szembesül az ország a migránsokkal kapcsolatban?
- A kormánynak milyen megoldást kellene kezdeményezni a migránsokkal kapcsolatban?

4. Függelék: Kódkönyvek

Maxqda Analytics Pro szoftverből exportált kódkönyv, kiegészítve az egyes kódokhoz kapcsolódó példákkal, amely alapján megismételhető a vizsgálat. A kódok leírását néhány konkrét példával egészítettem ki. Az exportálás során a példák spanyol/portugál nyelvűek, az idézett példák fordítását a lábjegyzet tartalmazza. A Maxqda Analytics Pro szoftver spanyol nyelvű, így spanyol szavakat is tartalmaz az exportált kódkönyv, úgymint a kód neve, a példa oldalszáma a dokumentumban, illetve a kódolás létrehozásának az ideje.

4.1 Függelék: Kódkönyv I. Chilei biztonsági és védelmi stratégiák (longitudinális vizsgálat)

Az elemzés ismertetése az 5.2.2 alfejezetben olvasható.

1. Migráció	
1.1 Migráció_általános leírás	36
1.2 Migráció_mint biztonsági kihívás	19
1.3 Migráció_menedékkérő/menekült	6
1.4 Migráció_Integráció	3
1.5 Migráció_diszkrimináció	2
1.6 Migráció_általános jövőkép/elérendő célok	13

18. táblázat 5.2.2. elemzés kódrendszere (a kiosztott kódok számával). Forrás: Maxqda Analytics Pro

I.1 Migráció (a kódok leírása néhány példával kiegészítve)

I.1.1 Migráció >> Migráció_általános leírás

Tartalmazza a migráció általános leírásához vonatkozó információt (megoszlás, állampolgárság, történelmi háttér)

Példa:

"En general, el fenómeno migratorio ha adquirido relevancia a nivel mundial, habiéndose constituido durante la década de los 90 como uno de los cambios más importantes asociados a la globalización"¹⁴⁶

¹⁴⁶ Fordítás spanyol nyelvről: Általánosságban elmondható, hogy a migráció jelensége a 90-es évektől a globalizációnak köszönhetően egyre hangsúlyosabb szerepet kap világszerte.

Código: ● Migráció_általános leírás

2002 > 2002_Chile, 34 - 34

Creado: 2023. 06. 01. 18:36 por Gabriella Thomazy, Cambiado: 2023. 06. 01. 18:36 por Gabriella Thomazy

I.1.2 Migráció >> Migráció_mint biztonsági kihívás

Tartalmazza a migrációt biztonsági kérdésként említő szegmenseket

- a) migráció és az ezzel kapcsolatos biztonsági kihívások: terrorizmus, nemzetközi bűnszervezetek, kábítószer-kereskedelem
- b) a migránsokat érő biztonsági kérdések: emberkereskedelem, xenofóbia stb.

Példa:

"En ausencia de ella, ciertos problemas internos de la región (especialmente el narcotráfico, el terrorismo, las migraciones masivas y la degradación del medio ambiente) han pasado a considerarse como 'nuevas amenazas.'"¹⁴⁷

Código: ● Migráció_mint biztonsági kihívás

1997 > 1997_Chile, 60 - 60

Creado: 2023. 06. 01. 14:52 por Gabriella Thomazy, Cambiado: 2023. 06. 01. 14:52 por Gabriella Thomazy

I.1.3 Migráció >> Migráció_menedékkérő/menekült

Tartalmazza a menedékkérőre, vagy a menekültre vonatkozó leírást.

- a) menedékkérő /menekült
- b) erre vonatkozó speciális eljárások
- b) szakpolitikák
- c) programok stb.

Példa:

"La legislación migratoria vigente en Chile iguala, de cierta manera, los conceptos de "refugio" (categoría de residencia temporal) con cualquier otra categoría de residencia."¹⁴⁸

Código: ● Migráció_menedékkérő/menekült

2010 > 2010_Chile, 60 - 60

Creado: 2023. 06. 01. 19:47 por Gabriella Thomazy, Cambiado: 2023. 06. 01. 19:47 por Gabriella Thomazy

¹⁴⁷ Fordítás spanyol nyelvről: A régiót érintő bizonyos belső problémák(különösen a kábítószer-kereskedelem, a terrorizmus, a tömeges migráció és a környezetkárosítás) „új fenyegetéseknek tekinthetők”.

¹⁴⁸ Fordítás spanyol nyelvről: A hatályban lévő chilei bevándorlási törvény bizonyos módon a “menedék” (tartózkodási engedély kategória) fogalmát hasonlóan értelmezi az egyéb tartózkodási engedélyek kategóriáival.

I.1.4 Migráció >> Migráció_Integráció

Tartalmazza a migránsok integrációjával kapcsolatos szövegrészeket.

- a) az integráció általános leírása, vagy álláspontja
- b) programok és szakpolitikák
- c) ezzel kapcsolatos problémák és nehézségek

I.1.5 Migráció >> Migráció_diszkrimináció

Tartalmazza a migrációhoz köthető diszkriminációt

- a) ezt elkerülő szabályozások, vagy pozitív diszkrimináció is
- b) a diszkrimináció jelensége
- c) a diszkriminációval kapcsolatos problémák leírása

Példa:

*"Chile acepta positivamente al migrante dentro de la sociedad, respetando su especificidad cultural, pero también propendiendo a que el extranjero se integre a diversos ámbitos de nuestra sociedad."*¹⁴⁹

Código: ● Migráció_Integráció

2010 > 2010_Chile, 59 - 59

Creado: 2023. 06. 01. 19:50 por Gabriella Thomazy, Cambiado: 2023. 06. 01. 19:50 por Gabriella Thomazy

I.1.6 Migráció >> Migráció_általános jövőkép/elérendő célok

Tartalmazza a migrációval kapcsolatban a jövőbeli elérendő célokat, programokat, hosszú- és rövidtávú terveket, vagy ide vonatkozó tendenciákat

- a) várható migrációs nyomás (prognózis)
- b) programok, tervek stb.
- c) jövőben várható nehézségeket, pozitívumokat.

Példa:

*"Una parte significativa de dichos flujos de inversión y de migración puede canalizarse, crecientemente, hacia nuestras zonas extremas."*¹⁵⁰

Código: ● Migráció_általános jövőkép/elérendő célok

2002 > 2002_Chile, 87 - 87

Creado: 2023. 06. 01. 19:02 por Gabriella Thomazy, Cambiado: 2023. 06. 01. 19:02 por Gabriella Thomazy

¹⁴⁹ Fordítás spanyol nyelvről: A chilei társadalom pozitívan fogadja a bevándorlókat, tiszteletben tartja a kulturális sajátosságait, de arra ösztönzi a külföldieket, hogy társadalmunk különböző területén integrálódjanak.

¹⁵⁰ Fordítás spanyol nyelvről: Az említett befektetések jelentős része, valamint migrációs folyamatok átírányíthatók az ország fővárostól távolabb eső területeire.

4.2 Függelék: Kódkönyv II. 6 ország biztonsági/védelmi és migrációs stratégiáinak az összehasonlítása (keresztmetszeti vizsgálat)

Az elemzés ismertetése a 6.1 alfejezetben olvasható.

1. Migráció	
1.1 Migráció_mint Biztonsági kihívás (+)	92
1.2 Migráció_Illegális/irreguláris	24
1.3 Migráció_Legális	6
1.4 Migráció_menedékkérő/menekült	21
1.5 Migráció_Integráció/reintegráció	64
1.6 Migráció_diszkrimináció	18
1.7 Migráció_Iránya	0
1.7.1 Migráció_Bevándorlás	55
1.7.2 Migráció_Kivándorlás	43
1.7.3 Migráció_Transzit	13
1.7.4 Migráció_Visszavándorlás	67
2. Stratégia	
2.1 Biztonsági_környezet_átfogó_értékelése	338
2.2 Célok_azonosítása	1008
2.3 Erőforrások_azonosítása	8
2.4 Nemzetközi_kooperáció	97
2.5 Végrehajtási_módszerek	277

19. táblázat 6.1 elemzés kódrendszere (a kiosztott kódok számával). Forrás: Forrás: Maxqda Analytics Pro

II.1 Migráció (a kódok leírása néhány példával kiegészítve)

II.1.1 Migráció >> Migráció_mint Biztonsági kihívás (+)

Tartalmazza a migrációt biztonsági kérdésként említő szegmenseket

a) migráció és az ezzel kapcsolatos biztonsági kihívások: terrorizmus, nemzetközi bűnszervezetek, kábítószer-kereskedelem

b) a migránsokat érő biztonsági kérdések: emberkereskedelem, xenofóbia stb.

Példa: lásd: **I.1.2**

2022. 12. 11. 12:52 - Gabriella Thomazy

Kódok összevonása: Migráció > Migráció_mint Biztonsági kihívás > Migráció_Humánbiztonság

Mivel nem volt egymást kizáró a két kód, sok átfedést tartalmazott, a kód mellett található (+) erre utal.

II.1.2 Migráció >> Migráció_Illegális/irreguláris

Tartalmazza az illegális/irreguláris migrációra vonatkozó szövegrészeket, amely lehet

- a) definíció
- b) leírás stb.

Példa:

"El artículo 40 del mismo cuerpo legal reconoce a las personas el derecho a migrar y en este marco establece que no se identificará ni se considerará a ningún ser humano como ilegal por su condición migratoria."¹⁵¹

Código: ● Migráció_Illegális/irreguláris

Strategia_Ecuador > Ecuador, 17 - 17

Creado: 2022. 11. 24. 10:47 por Gabriella Thomazy, Cambiado: 2022. 11. 24. 10:47 por Gabriella Thomazy

II.1.3 Migráció >> Migráció_Legális

A legális migrációval kapcsolatos részeket tartalmazza, amely lehet

- a) ösztönzés
- b) szakpolitika
- c) egyéb leírás stb.

De nem a jövőre irányuló cél / program.

II.1.4 Migráció >> Migráció_menedékkérő/menekült

Tartalmazza a menedékkérőre, vagy a menekültre vonatkozó leírást.

- a) menedékkérő/menekült
- b) erre vonatkozó speciális eljárások
- b) szakpolitikák
- c) programok stb.

Példa: lásd: **I.1.3**

¹⁵¹ Fordítás spanyol nyelvről: Ugyanezen alkotmány 40. cikke elismeri az emberek migrációhoz való jogát és ennek megfelelően az alkotmány rögzíti, hogy a migrációs státusza miatt egyetlen ember sem tekinthető illegálisnak.

1.5 Migráció >> Migráció_Integráció/reintegráció

Tartalmazza a migránsok integrációjával és reintegrációjával kapcsolatos szövegrészeket.

- a) az integráció általános leírása, vagy álláspontja
- b) programok és szakpolitikák
- c) ezzel kapcsolatos problémák és nehézségek

Példa: lásd: **I.1.4**

II.1.6 Migráció >> Migráció_diszkrimináció

Tartalmazza a migrációhoz köthető diszkriminációt

- a) ezt elkerülő szabályozások, vagy pozitív diszkrimináció is
- b) a diszkrimináció jelensége
- c) a diszkriminációval kapcsolatos problémák leírása

Példa: lásd: **I.1.5**

II.1.7 Migráció >> Migráció_Iránya

II.1.7.1 Migráció >> Migráció_Iránya >> Migráció_Bevándorlás

Tartalmazza a migráció általános leírása során a bevándorlókra vonatkozó információt.

II.1.7.2 Migráció >> Migráció_Iránya >> Migráció_Kivándorlás

Tartalmazza a migráció általános leírása során a kivándorlókra vonatkozó információt.

II.1.7.3 Migráció >> Migráció_Iránya >> Migráció_Tranzit

Tartalmazza a migráció általános leírása során a tranzitmigránsokra vonatkozó információt.

II.1.7.4 Migráció >> Migráció_Iránya >> Migráció_Visszavándorlás

Tartalmazza a migráció általános leírása során a visszavándorlókra vonatkozó információt.

II.2 Stratégia (a kódok leírása néhány példával kiegészítve)

II.2.1 Stratégia >> Biztonsági_környezet_átfogó_értékelés

Tartalmazza a biztonsági környezet átfogó értékelését, ide tartozhat

- a) történelmi háttér
- b) országra, vagy a szélesebb értelemben vett értékelés stb.

Példa:

*"Nuestro país presenta extensas zonas con una baja densidad demográfica y escasa presencia del Estado, a lo que se agrega que las características geológicas y climatológicas lo exponen a permanentes riesgos de fenómenos naturales que originan situaciones de emergencia y catástrofes."*¹⁵²

Código: ● Biztonsági_környezet_átfogó_értékelés

Chile > Chile, 21 - 21

Creado: 2022. 12. 03. 15:20 por Gabriella Thomazy, Cambiado: 2022. 12. 03. 15:20 por Gabriella Thomazy

II.2.2 Stratégia >> Célok_azonosítása

Tartalmazza a stratégiai koncepció jövőben elérni kívánt céljait, amely lehet

- a) rövid- vagy hosszútávú konkrét cél
- b) jövőbeli lehetőség, amely célként fogalmazódik meg.

Példa:

*"Promover e facilitar o processo de reintegração de emigrantes socialmente vulneráveis em território nacional."*¹⁵³

Código: ● Célok_azonosítása Peso: 0

Strategia_Portugália > Portugália, 28 - 28

Creado: 2022. 11. 26. 18:14 por Gabriella Thomazy, Cambiado: 2022. 11. 26. 18:14 por Gabriella Thomazy

II.2.3 Stratégia >> Erőforrások_azonosítása

Tartalmazza azokat az erőforrásokat, amely alapján a kitűzött célok megvalósíthatók.

- a) pénzügyi
- b) egyéb erőforrások

Példa:

"La implementación de las medidas y acciones asociadas a la Política Nacional Migratoria 2017 – 2025 se financia con cargo al presupuesto institucional autorizado de los pliegos correspondientes,

¹⁵² Fordítás spanyol nyelvről: Hazánk kiterjedt területtel, alacsony népsűrűséggel rendelkezik, ugyanakkor az állam jelenléte csekély, amely fokozza a földrajzi és éghajlati adottságokkal kapcsolatos rendkívüli helyzeteket, természeti katasztrófákat.

¹⁵³ Fordítás portugál nyelvről: A társadalmilag hátrányos helyzetű visszavándorlók reintegrációjának elősegítése és megkönnyítése Portugáliában.

sin demandar recursos adicionales al Tesoro Público y conforme a las disposiciones legales vigentes."¹⁵⁴

Código: ● Erőforrások_azonosítása

Strategia_Peru > Peru, 2 - 2

Creado: 2022. 11. 11. 16:25 por Gabriella Thomazy, Cambiado: 2022. 11. 11. 16:25 por Gabriella Thomazy

II.2.4 Stratégia >> Nemzetközi_kooperáció

Tartalmazza a nemzetközi kooperációra vonatkozó szövegrészeket, amely lehet

- a) nemzetközi egyezmény, együttműködés történelmi leírása
- b) a kooperációkra vonatkozó értékelés

Amennyiben az együttműködés a jövőre vonatkozó terv, akkor az a célok azonosítása kódhoz kerül.

II.2.5 Stratégia >> Végrehajtási_módszerek

Tartalmazza az elérendő célok végrehajtására vonatkozó módszereket.

Példa:

*"Lançamento de sistema online de formação e certificação."*¹⁵⁵

Código: ● Végrehajtási_módszerek

Strategia_Portugália > Portugália, 36 - 36

Creado: 2022. 11. 27. 12:48 por Gabriella Thomazy, Cambiado: 2022. 11. 27. 12:48 por Gabriella Thomazy

¹⁵⁴ Fordítás spanyol nyelvről A 2017-2025 közötti időszakra vonatkozó migrációs politikához kapcsolódó intézkedések és tevékenységek végrehajtását a jóváhagyott intézményi költségvetéséből finanszírozzák, a hatályos jogszabályi rendelkezésekkel összhangban anélkül, hogy az államkincstártól további forrásokat igénylésére lenne szükség.

¹⁵⁵ Fordítás portugál nyelvről: Online képzési és tanúsítvány rendszerének a bevezetése.